รายงานการวิจัย

เกษตรอินทรีย์ : ข้อจำกัดของการมีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์อย่างเพียงพอในจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน

Organic Agriculture: limitations of marketing channel of organic products in Chiangmai and Lampoon provinces.

คณะผู้วิจัย

ดร.สมคิด แก้วทิพย์

นางสาวเยาวลักษณ์ ศรีคำภา

นายพงศกร กาวิชัย

ได้รับทุนสนับสนุนจากองค์กรอ็อกแฟมแห่งประเทศไทย (Oxfam GB)

ดำเนินการภายใต้โครงการส่งเสริมศักยภาพสตรีเกษตรอินทรีย์

กับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ครอบครัว และชุมชน

ประจำปี 2556

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องข้อจำกัดของการมีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์อย่างเพียงพอในจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ปัญหาของช่องทางการตลาดปัจจุบัน 2) พัฒนารูปแบบการตลาดและแผนยุทธศาสตร์การตลาดเกษตรอินทรีย์ 3) เพื่อวิเคราะห์ช่องว่างของนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ 4) เพื่อวิเคราะห์ช่องว่างของการปฏิบัติตามแผนและนโยบาย โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้มีส่วนร่วมสำคัญคือ กลุ่มเกษตรกรที่ทำหน้าที่ทางการตลาดในเขตจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน และผู้แทนหน่วยงานบริหารนโยบายในระดับจังหวัดและท้องถิ่น

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาช่องทางการตลาดปัจจุบัน เกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์ที่เน้นความหลากหลายการผลิตตามแนวคิดเกษตรอินทรีย์ที่ยั่งยืน มีช่องทางตลาดหลักอยู่ที่ตลาดนัดในเขตเมืองใหญ่ หลายแห่ง เกษตรกรขาดอำนาจควบคุมช่องทางตลาดเติม (เจเจมาร์เกต) ตลาดเพราะอยู่ในสถานะผู้เช่าชั่วคราวและขออนุญาตใช้พื้นที่วางขายเป็นการชั่วคราว มีการรณรงค์โฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างมากจากภาครัฐเพื่อขยายตลาดผลิตผลเกษตรปลอดภัย ทำให้เกิดการแข่งขันกับผลิตผลการเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตลาดนัดเดียวกัน

สำหรับเกษตรกรที่มีพื้นที่ห่างไกล ช่องทางการขายผ่านตลาดนัดในเมืองเชียงใหม่ เสียค่าใช้จ่ายการมาตลาดสูง ไม่คุ้มค่ากับผลผลิตที่มีจำนวนไม่มาก เกษตรกรบางรายหาช่องทางการตลาดแบบอื่น เช่น การขายส่งตรงจากผู้ผลิตสู่ผู้บริโภค (ผักกล่อง) แต่ก็ยังมีปริมาณน้อย มีค่าใช้จ่ายสูง เกษตรกรบางพื้นที่มีการผลิตเกษตรอินทรีย์ ในลักษณะพืชเชิงเดียว ที่ปลูกง่ายเช่นสลัดต่างๆ ส่งขาย ห้างและร้านค้าปลีก ผ่านผู้ค้าคนกลาง ซึ่งโดยลักษณะของสินค้าเน่าเสียง่าย ผู้ค้ามีความเสี่ยงและค่าใช้จ่ายการตลาดสูงจากการขนส่ง เก็บรักษา และบริหารจัดการส่วนอื่นๆ ทำให้ราคาขายที่เกษตรกรได้รับต่ำ

สถานการณ์และแนวโน้มความต้องการบริโภคเพิ่มมากขึ้นแต่การขยายตัวทางการผลิตไม่ทันกับความต้องการผู้บริโภคในท้องถิ่น ในประเทศ และต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ช่องทางการตลาดใหม่และใหญ่มากของผู้บริโภคที่เป็นหน่วยงานที่ต้องการผลผลิตเป็นประจำเช่น โรงอาหาร ในโรงพยาบาล โรงเรียน มหาวิทยาลัย ร้านอาหารต่างๆ ในเมือง ที่ต้องการผลิตผลที่หลากหลายต่อเนื่องเป็นประจำ แต่เกษตรกรไม่สามารถผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ตอบสนองได้

รูปแบบการตลาดเกษตรอินทรีย์ในกรณีของเกษตรกรเกษตรอินทรีย์ที่ยั่งยืน ที่มีวิถีการผลิตที่มีความหลากหลาย ใช้บริโภคในครัวเรือนและสอดคล้องกับสภาพนิเวศน์ของท้องถิ่น นอกจากขายในชุมชนแล้ว รูปแบบตลาดนัดที่กระจายตัวหลายพื้นที่ในเมืองใหญ่ (city) และตลาดนัดในเมือง(town)พื้นที่ห่างไกลน่าจะยังเป็นรูปแบบหลัก ในขณะที่รูปแบบอื่น ๆ เช่นระบบสมาชิก ขาย

ตรง ส่งถึงที่ (delivery) เป็นระบบเสริม ส่วนตลาดช่องทางเฉพาะ ที่ต้องค้าผ่านคนกลางก็ขึ้นอยู่กับลักษณะสินค้าที่สามารถเก็บรักษาได้นาน ขนส่งไปได้ไกล ไม่เปลืองพื้นที่ มีราคาดี เป็นต้นว่าผลิตภัณฑ์แปรรูปต่างๆน่าจะยังมีความเป็นไปได้ รูปแบบที่ท้าทายมากที่สุดในปัจจุบันคือ การขายตรงสู่โรงอาหารขององค์กรที่มีการบริโภคจำนวนมากเป็นประจำวันในรูปคู่สัญญา (Directed Canteen Contract Marketing: DCCM) ซึ่งจำเป็นต้องมีการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับสภาพดินฟ้าอากาศและความต้องการของผู้บริโภคพร้อมกันไปให้ได้ทั้ง ชนิด ปริมาณและคุณภาพภายในเวลาที่เหมาะสม

ช่องว่างของนโยบายการส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์เกี่ยวกับการตลาดเกษตรอินทรีย์ มีการทำตามหน้าที่ขององค์กรภาครัฐที่แยกส่วนไม่ต่อเนื่อง แต่เป็นการตอบสนองการเกษตรกระแสหลักที่เน้นการผลิตเชิงเดี่ยวและการส่งออก มีการสร้างตลาดเกษตรอินทรีย์ขนาดใหญ่ ที่ไม่สอดคล้องกับศักยภาพ การบริหารจัดการและปริมาณสินค้าที่ผลิต ช่องว่างทางนโยบายที่สำคัญคือเป็นการคิดเชิงวาระ ประเด็น (agenda) ลงมาตามหน้าที่ (function) แต่ไม่ได้พิจารณาดำเนินการในมิติพื้นที่ (area) อย่างบูรณาการรอบด้าน และมีส่วนร่วมจากภาคียุทธศาสตร์หลัก ซึ่งมีองค์กร สถาบันเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ยังไม่มากพอ

ช่องว่างทางการบริหารนโยบายดังกล่าวทำให้การดำเนินงานตามแผนและนโยบาย ไม่สอดคล้องความต้องกัน และไม่อาจตอบสนองความต้องการของเกษตรกร ผู้บริโภค และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้อง

แผนยุทธศาสตร์ที่จะทำให้บรรลุตามรูปแบบการตลาดข้างต้น จำเป็นต้องมีการบูรณาการหลายวิธีคิดวิธีทำ (approach) ที่หลากหลายทั้ง มิติสินค้า (Commodity approach) มิติชุมชน (community approach) มิติภาคีภาคส่วน (sectorial approach) ใช้การประสานองค์กรภาคีที่หลายหลายออกแบบและทำแผนพัฒนาเชิงระบบ ครบทุกมิติทั้งทางด้านการผลิต การบริโภค การมีระบบมาตรฐาน การตลาด ทั้งนี้โดยมีการสร้างเกษตรกรและนักการตลาดเกษตรอินทรีย์รุ่นใหม่พร้อมกันไปด้วย ทั้งนี้โดยมีองค์กรประสานที่ทำงานได้ทั้งในมิติ วิชาการ งานพัฒนา ที่ยืดหยุ่น ภายใต้การหนุนเสริมจากภาครัฐทุกส่วนและมีความร่วมมือกับภาคประชาชนและองค์กรธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

Abstract

The study was focused on the limitations of marketing channel of organic products in Chiangmai and Lampoon provinces, both located in the northern part of Thailand. The objectives of the study were to: analyze the problems on marketing channel of organic products; develop marketing model and strategic plan; and analyze the gap of agricultural plan including its policy implementation. Participatory Action Research (PAR) was conducted with organic farmers in the study area.

The results of the study revealed the following: The problem of marketing channel of sustainable organic agriculture main channel was market fairs in the big city and towns of Chianmai and Lampoon provinces. The study further disclosed that farmers had no power in market control because they were temporary renters in the market. In addition, competition with safety products being promoted by government agencies in the same market fairs seemed to be another problem.

Findings of the study also showed that there were other channels being carried out by farmers such as direct delivery through consumers but still experiencing high cost of transportation because of low volume and low value of the products. Some farmers sold their products through a middle man or commission agent, distributor to sell the products in hypermarket, supermarket, and retail shops in nearby city. They got lower price relatively because of the characteristics of vegetables and fruits which are perishable goods.

With regard to the market situation of organic products in Chiangmai and Lampoon provinces, demand continued to change and shift for its big expansion while supply growth was very slow due to organic production among sustainable organic farming found to be very difficult to promote "sustainable organic farmers should have to transform their views, way of thinking, doing and living".

The model of organic products should be "Market Fairs" to be scattered in the big city and in the towns of Chiangmai and Lampoon provinces for good relationships between farmers and consumers. Moreover, "Direct Delivery" is still a possible market model with good communication in cyber space since communication is the key in maintaining client relations plus "special channel for high value-high volume product" and not perishable products can be sold through middle man or agency. A big prospect and challenge to organic farmers is the "Directed Canteen Contract Marketing" (DCCM) in institution like a university school hospital in which this model have to carry out a very precise collective planning in all aspects: type, volume, quality and time consistently.

A policy gap was found that the organic agriculture agenda policies were continue to form and being implemented through bureaucracy system separated and fragmented in each structure/function with lack of integration among ministries and the participation of key farmers institution and local administrative organization were inadequate. An integrated approach should be used to develop systematically in all dimensions: production, standardization, marketing and consumption with efficient management based approach.

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง เกษตรอินทรีย์ : ข้อจำกัดของการมีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์อย่างเพียงพอในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากองค์กรอ็อกแฟมแห่งประเทศไทย (Oxfam GB) โดยดำเนินการภายใต้โครงการส่งเสริมศักยภาพสตรีเกษตรอินทรีย์กับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ครอบครัวและชุมชน ร่วมกับสถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) คณะผู้วิจัยขอขอบคุณคณะกรรมผู้พิจารณาการให้ทุนที่เล็งเห็นถึงคุณประโยชน์ของงานวิจัยทั้งในส่วนที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และเป็นฐานความรู้ ในการช่วยพัฒนาเกษตรอินทรีย์ให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณเกษตรกร หน่วยงานราชการ หน่วยเอกชน และผู้เกี่ยวข้องที่เสียสละเวลาในการให้ความรู้ และข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย รวมถึงคณะวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่อนุเคราะห์สถานที่และอุปกรณ์บางอย่างที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยชิ้นนี้จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้และเป็นแหล่งข้อมูลพื้นฐานต่อไป

คณะผู้วิจัย

31 ก.ค. 2556

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ (ภาษาไทย)	ก
บทคัดย่อ (ภาษาอังกฤษ)	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญรูปภาพ	ฌ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	3
วิธีวิทยาการวิจัย	3
การเก็บรวบรวมข้อมูล	4
การวิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูล	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์	5
แนวคิด รูปแบบและช่องทางตลาดเกษตรอินทรีย์	9
แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับช่องทางการตลาดและการออกแบบช่องทางการจัดจำหน่าย	15
นโยบาย ของภาครัฐต่อการดำเนินการกับเกษตรอินทรีย์	23
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	49
บทที่ 3 การพัฒนารูปแบบช่องทางการตลาดเกษตรอินทรีย์	58
กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่	58
กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่	66
กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	71
กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่	80
กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	86
กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่	93
กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ตำบลแม่สาบ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่	99
กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่	104

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอฝาง อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่	109
กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่	110
กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน	111
เวทีการระดมความคิด และหาข้อเสนอแนะทางนโยบาย	113
บทที่ 4 ผลการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล	122
ปัญหาและข้อจำกัดของช่องทางการตลาดเกษตรอินทรีย์	122
ส่วนรูปแบบตลาดและช่องทางการจัดจำหน่ายเกษตรอินทรีย์	126
การวิเคราะห์ช่องทางการตลาดเกษตรอินทรีย์	134
การวิเคราะห์ความต้องการและความคิดเห็นของผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์	168
การวิเคราะห์ช่องว่างทางนโยบายและการปฏิบัติตามแผนการ	177
ปัญหาที่เป็นช่องว่างของนโยบายและการปฏิบัติงานในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์	198
มาตรฐานการควบคุมการตรวจสอบเกษตรอินทรีย์	205
บทที่ 5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	209
สรุปผล/อภิปราย	209
ข้อเสนอแนะ	216
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 รูปแบบตามพื้นที่ทางกายภาพ	132
2 วิเคราะห์ช่องทางการจัดจำหน่ายโดยตรงจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค	160
3 วิเคราะห์ ช่องทางการจัดจำหน่ายจากผู้ผลิต ไปยังคนกลาง และผู้บริโภค	162
4 วิเคราะห์ ช่องทางการจัดจำหน่ายที่คนกลางให้การสนับสนุนผู้ผลิต และผู้ผลิตจัดจำหน่ายกลับมายังคนกลาง และผู้บริโภค	162
5 แผนผังแสดงการลดช่องว่างทางนโยบายเกษตรอินทรีย์	215

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพที่	หน้า
1 แผนที่แหล่งผลิตเกษตรอินทรีย์ ตำบลแม่วิน ไปสู่ตลาดในเมืองเชียงใหม่	65
2 แผนที่แหล่งผลิตเกษตรอินทรีย์ ตำบลห้วยทราย ไปสู่ตลาดในเมืองเชียงใหม่	71
3 แผนที่แหล่งผลิตเกษตรอินทรีย์ ตำบลแม่ทา ไปสู่ตลาดในเมืองเชียงใหม่	80
4 แผนที่แหล่งผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอสารภีไปสู่ตลาดในเมืองเชียงใหม่	86
5 แผนที่แหล่งผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอแม่แตง ไปสู่ตลาดในเมืองเชียงใหม่	92
6 แผนที่แหล่งผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอดอยสะเก็ด ไปสู่ตลาดในเมืองเชียงใหม่	99
7 แผนที่แหล่งผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอพร้าว ไปสู่ตลาดในเมืองเชียงใหม่	84
8 แผนที่แหล่งผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอสะเมิง ไปสู่ตลาดในเมืองเชียงใหม่	104
9 แผนที่แหล่งผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอสันทราย ไปสู่ตลาดในเมืองเชียงใหม่	111
10 แผนที่แหล่งผลิตเกษตรอินทรีย์ จังหวัดลำพูน ไปสู่ตลาดในเมืองเชียงใหม่	113

บทที่ 1
บทนำ

1.1ความสำคัญของปัญหา

การดำเนินการพัฒนาการเกษตรอินทรีย์ที่มีความยั่งยืนในจังหวัดเชียงใหม่ได้ดำเนินการมาหลายสิบปีโดยมีภาคีการพัฒนาสำคัญประกอบด้วยเกษตรกรเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ในท้องถิ่นต่างๆ สถาบันชุมชนเกษตรยั่งยืน (Institute of Sustainable Agrieulture Communities : ISAC) และส่วนราชการฝ่ายส่งเสริม โรงเรียน องค์กรในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข และธุรกิจเอกชนต่างๆ ผลจากการดำเนินการ ทำให้เกิดการขยายตัวอย่างต่อเนื่องทั้งทางด้านการผลิต ด้านการตลาด มาตรฐาน และการแปรรูป เพิ่มขึ้น นับว่าเป็นความก้าวหน้าสามารถเกิดตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เขตเมืองในหลายจุด อีกทั้งมีการขยายตัวในตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ในห้างต่างๆ

ในขณะที่ระบบตลาดกระแสหลักที่เป็นอยู่เป็นระบบการยึดครองพื้นที่ในตลาดและช่องทางการตลาดเป็นของพ่อค้าผู้ทำหน้าที่การตลาดในด้านต่างๆ มาก่อนแล้วไม่ว่าในส่วนของการรวบรวมสินค้า การเก็บรักษา การขนส่ง การค้า และการค้าปลีก ฯลฯ โดยที่แบบแผนโครงสร้างหน้าที่ซึ่งมีการรวบรวมสินค้าเข้ามาหาตลาดจุดกลาง (ตลาดกลาง) และกระจายสู่ผู้ค้าส่ง ค้าปลีกทั้งเขตเมืองและชนบท อีกครั้งหนึ่งทำให้เกิดต้นทุน ค่าใช้จ่ายการดำเนินการตลาดต่างๆ หลายช่วงต่อของการค้า ต้นทุนความเสี่ยงรวมกับกำไรของผู้ค้าแต่ละรายเพิ่มสูงขึ้น สุดท้ายทำให้ผู้บริโภคผู้ซื้อคนสุดท้ายต้องซื้อสินค้าแพง และเกษตรกรผู้ขายคนแรกต้องขายผลิตผลเกษตรราคาถูกนั่นเอง ระบบการตลาดดังกล่าวโครงสร้าง การดำเนินงานและผลการดำเนินการตลาด อาจเหมาะสมกับระบบการผลิตในเชิงอุตสาหกรรมและการเกษตรกระแสหลักเชิงเดี่ยว อย่างไรก็ตาม จากปรากฏการณ์โครงสร้าง การดำเนินการทางด้านการตลาดสินค้าเกษตรทั้งพืชและสัตว์ล้วนมีแนวโน้มที่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของทุนธุรกิจขนาดใหญ่มากขึ้นตามลำดับ เป็นเรื่องยากที่เกษตรกรรายย่อยจะเข้าสู่ตลาด

การดำเนินการเกษตรอินทรีย์ที่ยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อย นับเป็นการเกษตรทางเลือกทั้งในมิติการผลิตและการตลาด กล่าว คือ เกษตรกรรายย่อยผู้ผลิตสินค้าในไร่นาขนาดเล็ก ส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครอบครัวตัวเองเป็นหลัก มีความหลากหลายในชนิดพืชและสัตว์ใช้พันธุ์พืชและพืชสัตว์ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมท้องถิ่นและเลือกผลิตสินค้าในช่วงเวลา ฤดูกาลที่เหมาะสมกับชนิดพืช มีการใช้ปัจจัยการผลิตทั้งพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ปุ๋ยอินทรีย์ที่มีอยู่ในไร่นาและชุมชนท้องถิ่นเป็นสำคัญ และที่สำคัญคือบริโภคผลผลิตจากไร่นาของตนเอง (กินทุกอย่างที่ปลูก และปลูกทุกอย่างที่กิน) เกษตรกรรายย่อยที่ทำเกษตรอินทรีย์ที่ยั่งยืนในจังหวัดเชียงใหม่ มีการรวมกลุ่มเล็กๆในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ เช่น กลุ่มพร้าว แม่ทา แม่แตง สันกำแพง ดอยสะเก็ด ฯลฯ แต่ละกลุ่มย่อยมีการ

จัดการดนเองทางด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และควบคุมมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่มีความปลอดภัย ในระดับพื้นที่ที่มีการจัดการตั้งสหกรณ์เกษตรยั่งยืน และโดยรวมของเกษตรกรอินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่ยังได้มีการจัดตั้ง ดำเนินงานสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์จังหวัดเชียงใหม่ขึ้น เพื่อเป็นองค์กรประสานการสนับสนุนจากภายนอก ประสานงานกับผู้บริโภค รวมทั้งส่งเสริมการทำการตลาดและระบบมาตรฐาน ที่เหมาะสม

อย่างไรก็ตามความพยายามดำเนินการจัดการตนเองที่เน้นการพึ่งตนเองของเกษตรกรเกษตรอินทรีย์ที่เป็นระบบทางเลือกทั้งทางด้านการผลิตและการตลาด ต้องเผชิญอุปสรรคเชิงแนวคิดและโครงสร้าง การดำเนินงานมากมาย กล่าวคือ เกษตรกรและสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ได้ถือเป็นหน้าที่ผู้บุกเบิก นำการเปลี่ยนแปลงระบบเกษตรอินทรีย์ โดยเน้นไปที่การสร้างความคิดใหม่ให้กับผู้ผลิตและผู้บริโภคสร้างแบบแผนการผลิตและการบริโภคใหม่ให้สอดคล้องกับชนิดพันธุ์และเวลา (กินตามกาล) ในขณะเดียวกัน กลุ่มของเกษตรกรต้องการสร้างสัมพันธภาพใหม่ของเกษตรกรในชนบทและผู้บริโภคในเขตเมือง ที่มีความรู้จัก คุ้นเคย เข้าใจ ห่วงใย ดูแลตั่งญาติมิตร

ด้วยฐานคิดและการมุ่งทำภารกิจดังกล่าว เกษตรกรจึงต้องทำหน้าที่ทั้งในไร่นา ทำหน้าที่นักพัฒนาผู้สร้างระบบความสัมพันธ์และการเรียนรู้ใหม่กับตนเองและสังคมวงกว้าง การทำหน้าที่การตลาดที่เป็นธรรมด้วยตนเอง ส่วนใหญ่เกษตรกรหญิงจะมีบทบาทนำทางด้านการตลาด จึงมีคำเรียกในหมู่เกษตรกร เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ “แม่กาด” ดังนั้นนับได้ว่าภารกิจของเกษตรหญิงต้องทำงานดูแลครอบครัว ไร่นา การค้าการขาย การสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริโภครวมทั้งการจัดการองค์กรผู้ผลิตและการบริหารจัดการตลาดร่วมกัน

ภายหลังที่การพัฒนาขับเคลื่อนการเกษตรอินทรีย์มีความก้าวหน้า มีกระแสการขยายตัวตอบรับแนวคิดนี้และที่สำคัญผู้ใช้ในสังคมเผชิญกับพิษภัยสารเคมีที่ปนเปื้อนในอาหารและสิ่งแวดล้อม ในระดับท้องถิ่นและระดับโลกเพิ่มขึ้น การดำเนินนโยบายสนับสนุนการเกษตรอินทรีย์มากขึ้น ในขณะที่การเกษตรเคมี เชิงเดี่ยวก็ยังเข้มข้นมากขึ้น มีการใช้สารเคมีกำกัดศัตรูพืชทั่วไป ผู้ผลิตทางการเกษตรบางรายที่ก้าวหน้าหันมาทำการผลิตเกษตรอินทรีย์เชิงเดี่ยว มีการทำการแปรรูปและการค้าข้าวในท้องถิ่นและส่งออกไปต่างประเทศ มีผลิตภัณฑ์จากเกษตรอินทรีย์ที่หลากหลายมากขึ้น

อย่างไรก็ตามท่ามกลางการเพิ่มขึ้นของผู้บริโภคที่ตระหนัก เข้าใจ ใส่ใจดูแลสุขภาพตนและคนในครอบครัวมากขึ้นนี้ ในขณะที่โครงสร้าง ระบบและพื้นที่ของระบบตลาดสินค้าเกษตรที่เป็นอยู่เป็นของระบบตลาดกระแสหลักที่เป็นของผู้ค้าในตลาดแบบเดิมที่ มีเจ้าของในทุกช่องทางทุกพื้นที่ตลาด เป็นต้นว่ามีเครือข่ายการค้าขายประจำในตลาดค้าส่ง ค้าปลีก หรือสั่งซื้อสินค้าสู่หน่วยงาน เช่น โรงพยาบาล ร้านอาหาร ในแต่ละช่องทางการตลาด มีเงื่อนไขรายละเอียดปลีกย่อย

กำหนดเพิ่มเติม เช่น ชนิด คุณภาพ ลักษณะ ปริมาณ ความต่อเนื่อง ราคารวมทั้งช่วงเวลาในการชำระเงินค่าสินค้า ระบบระเบียบและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่จัดซื้อ

ดังนั้นกระแสขยายตัวเรื่องเกษตรอินทรีย์ มีทั้งโอกาสและอุปสรรคเข้ามาพร้อมกันกล่าวคือ ผู้บริโภคมีความต้องการสินค้าอินทรีย์มากขึ้น แต่โครงสร้าง ช่องทาง และพื้นที่การตลาดที่มีอยู่ไม่เอื้อ ในขณะที่มีเกษตรกรผู้ผลิตและเกิดธุรกิจการค้าเกษตรอินทรีย์ที่เป็นคู่แข่งทางการค้ามากขึ้น

ดังนั้นจึงน่าสนใจหาคำตอบว่าเกษตรกรหญิงที่เคยร่วมกันพัฒนาระบบตลาดที่เป็นธรรมของระบบเกษตรอินทรีย์ที่ยั่งยืนจะสร้างช่องทาง พื้นที่ ตลาดใหม่ที่ยั่งยืนตอบสนองการขยายตัวของการเกษตรอินทรีย์ใหม่ได้อย่างไร ในการหาคำตอบประเด็นดังกล่าวนี้มีความจำเป็นต้องศึกษาครอบคลุมปัจจัยภายในและภายนอก โดยการวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์ ให้เข้าใจสนาม คู่แข่ง คู่ค้า โอกาสและอุปสรรคช่องทางตลาดแบบต่างๆ อีกทั้งการศึกษานโยบาย การดำเนินนโยบายและผลการดำเนินนโยบายทางด้านการตลาดของหน่วยงานรัฐที่สนับสนุนในพื้นที่

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาของช่องทางการตลาดปัจจุบัน
2. พัฒนารูปแบบการตลาดและแผนยุทธศาสตร์การตลาดเกษตรอินทรีย์
3. เพื่อวิเคราะห์ช่องว่างของนโยบายการส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์เกี่ยวกับตลาดเกษตรอินทรีย์
4. เพื่อวิเคราะห์ช่องว่างการปฏิบัติตามแผนและนโยบายฯ

1.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. บทวิเคราะห์ช่องว่างของตลาดปกติ สร้างช่องทางตลาดที่ใครๆ ก็ซื้อหาได้ เป็นอาหารที่ดีที่ไม่จำเป็นต้องมีราคาแพงเหมือนในห้าง เกื้อหนุนชุมชนและสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การสังเคราะห์ให้ได้ รูปแบบการตลาดเกษตรอินทรีย์ แผนการตลาดของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดเชียงใหม่

2. บทวิเคราะห์ช่องว่างของนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ นำไปสู่การสังเคราะห์ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายส่งเสริมสนับสนุนการตลาดเกษตรอินทรีย์ที่ตอบสนองสถานการณ์และความต้องการของเกษตรอินทรีย์และผู้บริโภค

1.4 วิธีวิทยาการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยเน้นการตอบสนองต่อการแก้ปัญหาการตลาดเกษตรอินทรีย์ มีผู้มีส่วนร่วมสำคัญได้แก่ เกษตรกรส่วนใหญ่ผู้หญิง “แม่กาด” ที่เป็นเครือข่ายทำงานร่วมกันกับสถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน กลุ่มผู้บริโภค ร้านค้า ผู้แทน หน่วยงานที่มีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนการเกษตรอินทรีย์ทางด้านการตลาด จังหวัดเชียงใหม่

1.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บข้อมูลวิจัยเอกสารผลการวิจัยการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตลาดและนโยบายการตลาดเกษตรอินทรีย์

2. ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participatory observation)

3. สัมภาษณ์เกษตรกรหญิง ชายที่ทำหน้าที่การตลาดทั้งเขตเมืองและท้องถิ่นเพื่อประเมินผลิตผลที่เสนอขาย (supply) โอกาส และอุปสรรคการเสนอขายในแต่ละช่องทางการตลาด

4. สัมภาษณ์ผู้บริโภคทั่วไป ขาจรและขาประจำ ร้านค้า และหน่วยงาน ที่ซื้อ และเป็นผู้มุ่งหวัง (prospect) ที่จะเป็นผู้ซื้อใหม่ในตลาด

5. สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ทางด้านการตลาดในพื้นที่

6. จัดประชุมร่วมผู้ผลิต ผู้ปริโภค ผู้สนับสนุนทางนโยบายวิเคราะห์ช่องทางการตลาด จุดแข็ง จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค ทำแผนยุทธศาสตร์ รูปแบบการตลาดและแผนปฏิบัติการตลาดเกษตรอินทรีย์

7. จัดประชุมวิเคราะห์ช่องว่างทางนโยบายและการสังเคราะห์ข้อเสนอทางนโยบายที่สอดคล้องความต้องการของผู้ผลิตและผู้บริโภค

1.6 การวิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูล

ใช้แนวคิดเชิงระบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากเอกสารและข้อมูลเชิงคุณภาพและคำนวณข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา ค่า ร้อยละ สหสัมพันธ์ crosstab เพื่อจำแนกแยกแยะข้อมูลให้เข้าใจแบบแผนความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยต่างๆ รวมทั้งการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ขัดขวาง (SWOT Analysis) หลักการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละส่วน ผู้วิจัยร่วมสังเคราะห์กับผู้มีส่วนร่วมสำคัญให้ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายและ แผนยุทธศาสตร์แผนปฏิบัติการตลาดเกษตรอินทรีย์

บทที่ 2
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาข้อจำกัดของการมีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์อย่างเพียงพอ ในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน คณะผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางการประกอบวิจัยดังนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

2.2 แนวคิด รูปแบบและช่องทางตลาดเกษตรอินทรีย์

2.3 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับช่องทางการตลาดและการออกแบบช่องทางการจัดจำหน่าย

2.4 แนวคิด นโยบาย ของภาครัฐต่อการดำเนินการกับเกษตรอินทรีย์

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

เกษตรอินทรีย์ คือการทำการเกษตรด้วยหลักธรรมชาติ บนพื้นที่การเกษตรที่ไม่มีสารพิษตกค้างและหลีกเลี่ยงจากการปนเปื้อนของสารเคมีทางดิน ทางน้ำ และทางอากาศเพื่อส่งเสริมความอุดสมสมบูรณ์ของดิน ความหลากหลายทางชีวภาพ ในระบบนิเวศน์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนสู่สมดุลธรรมชาติโดยไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์หรือสิ่งที่ได้มาจากการดัดต่อพันธุกรรม ใช้ปัจจัยการผลิตที่มีแผนการจัดการอย่างเป็นระบบในการผลิตภายใต้มาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์ให้ได้ผลิตสูงอุดมด้วยคุณค่าทางอาหารและปลอดสารพิษโดยมีต้นทุนการผลิตต่ำเพื่อคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจพอเพียง แก่มวลมนุษยชาติ และสรรพชีวิต

การใช้ทรัพยากรดินโดยไม่คำนึงถึงผลเสียของ ปุ๋ยเคมีสังเคราะห์ ก่อให้เกิดความไม่สมดุลในแร่ธาตุและกายภาพของดินทำให้สิ่งมีชีวิตที่มีประโยชน์ในดินนั้นสูญหาย และไร้สมรรถภาพ ความไม่สมดุลนี้เป็นอันตรายยิ่งกระบวนการนี้เมื่อเกิดขึ้นแล้ว จะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างต่อเนื่อง ผืนดินที่ถูกผลาญไปนั้น ได้สูญเสียความสามารถในการดูดซับแร่ธาตุ ทำให้ผลผลิตมีแร่ธาตุ วิตามิน และพลังชีวิตต่ำเป็นผลให้เกิดการขาดแคลนธาตุอาหารรองในพืช พืชจะอ่อนแอ ขาดภูมิต้านทานโรคและทำให้การคุกคามของแมลง และเชื้อโรคเกิดขึ้นได้ง่ายซึ่งจะนำไปสู่การใช้สารเคมีฆ่าแมลงและเชื้อราเพิ่มขึ้น ดินที่เสื่อมคุณภาพนั้น จะเร่งการเจริญเติบโตของวัชพืชให้แข่งกับพืชเกษตร และนำไปสู่การใช้สารเคมีสังเคราะห์กำจัดวัชพืช ข้อบกพร่องเช่นนี้ก่อให้เกิดวิกฤติในห่วงโซ่อาหาร และระบบการเกษตรของเราซึ่งทำให้เกิดปัญหาทางสุขภาพ และสิ่งแวดล้อมอย่างยิ่ง ในโลกปัจจุบันประเทศไทยนำเข้าสารเคมีสังเคราะห์ทางการเกษตรเป็นเงินปีละ 4-5 หมื่นล้านบาท เกษตรกรต้องซื้อปัจจัยการผลิตที่เป็นสารเคมีสังเคราะห์ในการเพาะปลูกทำให้การลงทุนสูงและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องขณะที่ราคาผลผลิตในรอบยี่สิบปี ไม่ได้สูงขึ้นตามสัดส่วนของต้นทุนที่

สูงขึ้นนั้นมีผลทำให้เกษตรกรขาดทุน มีหนี้สินล้นพ้นตัวเกษตรอินทรีย์จะเป็นหนทางของการแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ (สำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพร,มปป)

โดย "เกษตรกรรมอินทรีย์" เป็นคำที่ถูกบัญญัติขึ้น ในประเทศยุโรป เมื่อหลายทศวรรษที่ผ่านมา โดย แนวทาง การเกษตรกรรมอินทรีย์ ของนักวิทยาศาสตร์การเกษตรตะวันตก โดยได้รับอิทธิพล จากภูมิปัญญา และประสบการณ์ของเกษตรกรในตะวันออก นักวิทยาศาสตร์ การเกษตรคนสำคัญ 2 คนซึ่ง ได้รับการ กล่าวถึงบ่อยๆ ในวงการเกษตรกรรมอินทรีย์ คือ F.H.King และ Sir Albert Howard ต่างก็ได้รับ แรงบันดาลใจ จากการได้มาศึกษา ระบบ เกษตรกรรม แบบพื้นเมืองในตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจีน ญี่ปุ่น เกาหลี และอินเดีย แนวทาง เกษตรกรรมอินทรีย์ เป็นแนวทาง ที่มีพื้นฐานอยู่บนความรู้ทางวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะ ความรู้เกี่ยวกับ เรื่องดิน เป็นต้น

อย่างไรก็ตามทั้ง King, Howard, Balfour และนักเกษตรกรรมอินทรีย์คนอื่นๆ ต่างกับนักวิทยาศาสตร์ การเกษตรส่วนใหญ่ ตรงที่พวกเขา กล้าแก้ไขความบกพร่องของ ทฤษฎีทางการเกษตร เมื่อเห็นว่า ทฤษฎี เหล่านั้นเป็นสาเหตุของปัญหาบางประการที่เกิดขึ้นในระบบการเกษตรกรรม เช่น ทฤษฎีเกี่ยวกับ ความต้องการแร่ธาตุอาหารของพืช ซึ่งนำไปสู่การใช้ปุ๋ยเคมีขนานใหญ่ในระยะเวลาต่อมา

คำว่า "เกษตรกรรมอินทรีย์" (Organic Farming) ซึ่งกระทรวงเกษตร ของสหรัฐอเมริกา ตั้งไว้เมื่อปี ค.ศ.1981 มีความหมายว่า ระบบการผลิตทางการเกษตรที่หลีกเลี่ยงการใช้ปุ๋ยเคมีสังเคราะห์ สารเคมี กำจัด ศัตรูพืช และฮอร์โมนกระตุ้น การเจริญเติบโตของพืช และสัตว์ การเกษตรกรรมอินทรีย์ อาศัยการปลูกพืช หมุนเวียน เศษซากพืช มูลสัตว์ พืชตระกูลถั่ว ปุ๋ยพื้นสด เศษซากเหลือทิ้งต่างๆ การใช้ ธาตุ อาหาร จากการผุพังของหินแร่ การใช้หลักการควบคุมศัตรูพืชด้วยวิธีชีวภาพ เพื่อรักษา ความอุดมสมบูรณ์ ของดินให้เป็นแหล่งอาหารของพืช รวมทั้งเป็นการควบคุมศัตรูพืชต่างๆ เช่น แมลง โรค และวัชพืช เป็นต้น (สุภาพ มากมงคล,2554)

หลักการสำคัญของเกษตรกรรมอินทรีย์ เกษตรกรรมอินทรีย์ ให้ความสำคัญสูงสุดต่อ "ดิน" เนื่องจาก ดินเป็นรากฐานของทุกสิ่ง โฮวาร์ด ผู้บุกเบิก เกษตรกรรมแบบอินทรีย์ เขียนไว้ในหนังสือชื่อ "An Agriculture Testament" ซึ่งตีพิมพ์เมื่อ เดือนมิถุนายน 1940 ว่าสุขภาพ ที่ดีเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิตทั้งปวง สุขภาพที่ดีตามกฎข้อที่หนึ่ง ต้องใช้กับดิน พืช สัตว์ และมนุษย์ โดยสุขภาพที่ดีของสิ่งมีชีวิตดังกล่าวจะเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์ดุจสายโซ่เส้นเดียวกัน ความอ่อนแอและผลกระทบ ที่เกิดขึ้นกับห่วงโซ่แรกคือ "ดิน" จะส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อื่น ที่อยู่ในลำดับสูงกว่า จนถึงมนุษย์ซึ่งยืนอยู่บนสุดของห่วงโซ่ความสัมพันธ์นั้น

2.1.1 หลักการสำคัญของเกษตรอินทรีย์

หลักการเกษตรอินทรีย์ที่ยอมรับกันทั่วไปคือ หลักการที่กำหนดโดยสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Organic Agriculture Movements – IFOAM) โดยสหพันธ์ฯ ได้ระดมความคิดเห็นนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านเกษตรอินทรีย์โดยตรงจากทั่วโลก ร่างหลักการเกษตรอินทรีย์นี้ได้รับการนำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ของสหพันธ์ฯ เมื่อปลายปี พ.ศ. 2548 และที่ประชุมใหญ่ได้ลงมติรับรองหลักการเกษตรอินทรีย์ดังกล่าว โดยหลักการเกษตรอินทรีย์ของสหพันธ์ฯ ประกอบด้วยหลักการ 4 ข้อสำคัญ คือ สุขภาพ, นิเวศวิทยา, ความเป็นธรรม, และการดูแลเอาใจใส่ (health, ecology, fairness and care) (มูลนิธิสายใยแผ่นดิน, 2555)

(1) มิติด้านสุขภาพ เกษตรอินทรีย์ควรจะต้องส่งเสริมและสร้างความยั่งยืนให้กับสุขภาพอย่างเป็นองค์รวมของดิน พืช สัตว์ มนุษย์ และโลก สุขภาวะของสิ่งมีชีวิตแต่ละปัจเจกและของชุมชน เป็นหนึ่งเดียวกันกับสุขภาวะของระบบนิเวศ การที่ผืนดินมีความอุดมสมบูรณ์จะทำให้พืชพรรณต่างๆ แข็งแรง มีสุขภาวะที่ดี ส่งผลต่อสัตว์เลี้ยงและมนุษย์ที่อาศัยพืชพรรณเหล่านั้นเป็นอาหาร สุขภาวะเป็นองค์รวมและเป็นปัจจัยที่สำคัญของสิ่งมีชีวิต การมีสุขภาวะที่ดีไม่ใช่การปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ แต่รวมถึงภาวะแห่งความเป็นอยู่ที่ดีของกายภาพ จิตใจ สังคม และสภาพแวดล้อมโดยรวม ความแข็งแรง ภูมิต้านทาน และความสามารถในการฟื้นตัวเองจากความเสื่อมถอยเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสุขภาวะที่ดี

บทบาทของเกษตรอินทรีย์ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตในไร่นา การแปรรูป การกระจายผลผลิต หรือการบริโภค ต่างก็มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีของระบบนิเวศและสิ่งมีชีวิตทั้งปวง ตั้งแต่สิ่งมีชีวิตที่มีขนาดเล็กสุดในดินจนถึงตัวมนุษย์เราเอง เกษตรอินทรีย์จึงมุ่งที่จะผลิตอาหารที่มีคุณภาพสูง และมีคุณค่าทางโภชนาการ เพื่อสนับสนุนให้มนุษย์ได้มีสุขภาวะที่ดีขึ้น ด้วยเหตุนี้เกษตรอินทรีย์จึงเลือกที่จะปฏิเสธการใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เวชภัณฑ์สัตว์ และสารปรุงแต่งอาหาร ที่อาจมีอันตรายต่อสุขภาพ

(2) มิติด้านนิเวศวิทยา เกษตรอินทรีย์ควรจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของระบบนิเวศวิทยาและวัฏจักรแห่งธรรมชาติ การผลิตการเกษตรจะต้องสอดคล้องกับวิถีแห่งธรรมชาติ และช่วยทำให้ระบบและวัฏจักรธรรมชาติเพิ่มพูนและยั่งยืนมากขึ้น หลักการเกษตรอินทรีย์ในเรื่องนี้ตั้งอยู่บนกระบวนทัศน์ที่มองเกษตรอินทรีย์ในฐานะองค์ประกอบหนึ่งของระบบนิเวศที่มีชีวิต ดังนั้น การผลิตการเกษตรจึงต้องพึ่งพาอาศัยกระบวนการทางนิเวศวิทยาและวงจรของธรรมชาติ โดยการเรียนรู้และสร้างระบบนิเวศสำหรับให้เหมาะสมกับการผลิตแต่ละชนิด ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีของการปลูกพืช เกษตรกรจะต้องปรับปรุงดินให้มีชีวิต หรือในการเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรจะต้องใส่ใจกับระบบนิเวศโดยรวมของฟาร์ม หรือในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เกษตรกรต้องใส่ใจกับระบบนิเวศของ

บ่อเลี้ยง การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ หรือแม้แต่การเก็บเกี่ยวผลผลิตจากป่า จะต้องสอดคล้องกับวัฏจักรและสมดุลทางธรรมชาติ แม้ว่าวัฏจักรธรรมชาติจะเป็นสากล แต่อาจจะมีลักษณะเฉพาะท้องถิ่นนิเวศได้ ดังนั้น การจัดการเกษตรอินทรีย์จึงจำเป็นต้องสอดคล้องกับเงื่อนไขท้องถิ่น ภูมินิเวศ วัฒนธรรม และเหมาะสมกับขนาดของฟาร์ม เกษตรกรควรใช้ปัจจัยการผลิตและพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นการใช้ซ้ำ การหมุนเวียน เพื่อที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืน

(3) มิติด้านความเป็นธรรม เกษตรอินทรีย์ควรจะตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ที่มีความเป็นธรรมระหว่างสิ่งแวดล้อมโดยรวมและสิ่งมีชีวิตความเป็นธรรมนี้รวมถึงความเท่าเทียม การเคารพ ความยุติธรรม และการมีส่วนในการปกปักพิทักษ์โลกที่เราอาศัยอยู่ ทั้งในระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง และระหว่างมนุษย์กับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ในหลักการด้านนี้ ความสัมพันธ์ของผู้คนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตและการจัดการผลผลิตเกษตรอินทรีย์ในทุกระดับควรมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นธรรม ทั้งเกษตรกร คนงาน ผู้แปรรูป ผู้จัดจำหน่าย ผู้ค้า และผู้บริโภค ทุกผู้คนควรได้รับโอกาสในการมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนช่วยในการรักษาอธิปไตยทางอาหาร และช่วยแก้ไขปัญหาความยากจน เกษตรอินทรีย์ควรมีเป้าหมายในการผลิตอาหารและผลผลิตการเกษตรอื่นๆ ที่เพียงพอ และมีคุณภาพที่ดี ในหลักการข้อนี้หมายรวมถึงการปฏิบัติต่อสัตว์เลี้ยงอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดสภาพการเลี้ยงให้สอดคล้องกับลักษณะและความต้องการทางธรรมชาติของสัตว์ รวมทั้งดูแลเอาใจใส่ความเป็นอยู่ของสัตว์อย่างเหมาะสม

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่นำมาใช้ในการผลิตและการบริโภคควรจะต้องดำเนินการอย่างเป็นธรรม ทั้งทางสังคมและทางนิเวศวิทยา รวมทั้งต้องมีการอนุรักษ์ปกป้องให้กับอนุชนรุ่นหลัง ความเป็นธรรมนี้จะรวมถึงว่า ระบบการผลิต การจำหน่าย และการค้าผลผลิตเกษตรอินทรีย์จะต้องโปร่งใส มีความเป็นธรรม และมีการนำต้นทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อมมาพิจารณาเป็นต้นทุนการผลิตด้วย

(4) มิติด้านการดูแลเอาใจใส่ การบริหารจัดการเกษตรอินทรีย์ควรจะต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังและรับผิดชอบ เพื่อปกป้องสุขภาพและความเป็นอยู่ของผู้คนทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งพิทักษ์ปกป้องสภาพแวดล้อมโดยรวมด้วย

เกษตรอินทรีย์เป็นระบบที่มีพลวัตรและมีชีวิตในตัวเอง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้ทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอก ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ควรดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและเพิ่มผลผลิตในการผลิต แต่ในขณะเดียวกันจะต้องระมัดระวังอย่าให้เกิดความเสี่ยงต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น เทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ จะต้องมีการประเมินผลกระทบอย่างจริงจัง และแม้แต่เทคโนโลยีที่มีการใช้อยู่แล้ว ก็ควรจะต้องมีการทบทวนและประเมินผลกัน

อยู่เนืองๆ ทั้งนี้เพราะมนุษย์เรายังไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจอย่างดีพอเกี่ยวกับระบบนิเวศการเกษตรที่มีความสลับซับซ้อน ดังนั้น เราจึงต้องดำเนินการต่างๆ ด้วยความระมัดระวังเอาใจใส่

จากหลักการที่กำหนดโดยสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Organic Agriculture Movements – IFOAM) ได้กำหนดขึ้นเป็นแนวทางเพื่อชี้ให้เห็นความสำคัญของการทำเกษตรอินทรีย์ที่ส่งผลดีในหลายๆมิติ และในแต่ละมิติก็เกิดประโยชน์ต่อทุกองค์ประกอบที่อยู่ร่วมกัน หรืออยู่บริเวณโดยรอบทั้งทางกายภาพและชีวภาพ ที่สำคัญการทำเกษตรอินทรีย์ยังได้รับการตอบสนองจากผู้คน สังคมเป็นวงกว้างมากขึ้นโดยเฉพาะ มิติที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว คือ มิติด้านการตลาดเกษตรอินทรีย์

จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันการตื่นตัวในการดูแลเรื่องของสุขภาพ พลานามัย อาหารการกินที่มีความปลอดภัยและมีคุณค่าทางอาหาร ซึ่งความต้องการการสนองความต้องการความปลอดภัยในการบริโภคทำให้สังคมมีอัตราความต้องการที่จะบริโภคอาหารที่มีความปลอดภัยสูง หรือที่เรียกกันว่า อาหารอินทรีย์ จากความต้องการของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้น จึงทำให้ผู้ผลิตมีเพิ่มขึ้นตาม มีตลาดที่จำหน่ายเกี่ยวกับอาหารอินทรีย์ขึ้นมากมาย การมีตลาดเพิ่มขึ้นก็เริ่มมีการรวมกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตพวกเกษตรอินทรีย์ขึ้นเพื่อเป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน นอกจากกลุ่มที่ผลิตเกษตรอินทรีย์แล้ว ยังมีกลุ่มผู้บริโภคอาหารอินทรีย์ที่เป็นลูกค้าประจำและลูกค้าทั่วไปที่ต้องการบริโภคอาหารอินทรีย์ ดังนั้นมิติด้านการตลาดเกษตรอินทรีย์ถือเป็นมิติที่จะสามารถตอบโจทย์การจัดการหลักการเกษตรอินทรีย์ของสหพันธ์ฯ ที่ประกอบด้วยหลักการ 4 ข้อสำคัญ คือ สุขภาพ, นิเวศวิทยา, ความเป็นธรรม, และการดูแลเอาใจใส่ ได้ทุกมิติโดยใช้กระบวนการของการตลาดเป็นตอบขับเคลื่อนในการกระจายสินค้า และเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคอย่างทั่วถึง

2.2 แนวคิด รูปแบบและช่องทางตลาดเกษตรอินทรีย์

2.2.1 รูปแบบและช่องทางตลาดเกษตรอินทรีย์ไทย

รูปแบบของการตลาดเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยสามารถจำแนกได้เป็น 4 รูปแบบดังนี้ (กรีนเนท/มูลนิธิสายใยแผ่นดิน. 2552)

(1) การตลาดระบบสมาชิก คือเป็นรูปแบบการตลาดที่เก่าแก่ที่สุดของขบวนการเกษตรอินทรีย์ ที่เชื่อมต่อโดยตรงระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภค เช่น ระบบ TEIKEI ในประเทศญี่ปุ่น หรือระบบ Community Support Agriculture (CSA) และระบบ BOX ในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ระบบตลาดนี้มีหลักการพื้นฐานว่า ผู้บริโภคตกลงกับเกษตรกรผู้ผลิต ในการซื้อผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ผลิตได้ตามฤดูกาล โดยผู้บริโภคจะชำระเงินล่วงหน้าให้กับเกษตรกร หลังจากเก็บเกี่ยว ผลผลิตจะถูกจัดส่งไป ณ จุดกระจายย่อยตามที่ตกลง แล้วสมาชิกผู้บริโภคที่อยู่ใน

ละแวกใกล้เคียงจะเป็นผู้มารับผลผลิตด้วยตนเอง การตลาดระบบนี้ เกษตรกรจะมีหลักประกันทางเศรษฐกิจ และมีโอกาสในการสื่อสารโดยตรงกับผู้บริโภค ส่วนผู้บริโภคเองก็สามารถไป เยี่ยมเยือนฟาร์มเกษตรกร เพื่อดูการผลิต หรือช่วยเกษตรกรทำงานในฟาร์มก็ได้

การตลาดในระบบนี้มีผลดี ในแง่ของความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภค แต่ข้อจำกัดก็คือ เกษตรกรต้องมีฟาร์มที่อยู่ไม่ห่างจากเมืองใหญ่มากนัก และจำเป็นต้องมีรถยนต์สำหรับใช้ในการขนส่งเอง นอกจากนี้การตลาดระบบสมาชิกใช้ได้กับฟาร์มที่ปลูกผักเกษตรอินทรีย์เป็นหลัก (แต่ก็อาจมีผลผลิตอื่นๆ ร่วมด้วย เช่น ข้าว ไม้ผล ไข่ไก่) ในขณะที่เกษตรกรอินทรีย์ที่ผลิตข้าว ธัญพืช หรืออาหารแปรรูป จะไม่สามารถใช้การตลาดในระบบนี้ได้

ในประเทศไทย มีกลุ่มผู้ผลิตไม่กี่กลุ่มที่จัดการตลาดในระบบนี้ เช่น ชมรมผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ สุพรรณบุรี กลุ่มเยาวชนเกษตรอินทรีย์แม่ทา เชียงใหม่

(2) ตลาดนัด คือตลาดนัดส่วนใหญ่จะอยู่ใน ท้องถิ่นหรือหัวเมืองใหญ่ในต่างจังหวัด โดยส่วนมากมักจัดในสถานที่ที่มีผู้บริโภคอยู่หนาแน่น เช่น โรงพยาบาล ในเขตสถานที่ราชการ หรืออาจเป็นที่ว่าง ที่ผู้บริโภคสะดวกในการมาหาซื้อผลผลิต ตลาดนัดนี้มักจะเปิดเฉพาะวันที่แน่นอน แต่ไม่เปิดทุกวัน เช่น ทุกวันศุกร์ หรือวันเสาร์ โดยมากจะเปิดขายเพียงครึ่งวัน หรืออาจนานทั้งวันเลยก็ได้ โดยผู้ผลิตต้องมีมาจากหลากหลายกลุ่ม เพื่อจะได้มีผลผลิตที่หลากหลายมาจำหน่าย

ตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ใน ประเทศไทยที่น่าสนใจ คือ ที่ กาดนัดเกษตรอินทรีย์ ที่ตลาดเจเจ เชียงใหม่, ตลาดเขียว สุรินทร์, ตลาดเขียว ยโสธร เป็นต้น

(3) การตลาดช่องทางเฉพาะ คือเป็นการตลาดที่ดำเนินการโดยผู้ประกอบการที่มีนโยบายในด้านเกษตรอินทรีย์ อาหารสุขภาพและผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ เช่น ร้านขายผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม หรือซูเปอร์มาร์เก็ตเกษตรอินทรีย์ การตลาดในลักษณะนี้สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้มากกว่าการตลาดระบบสมาชิก และมีผลผลิตที่หลากหลายจากเกษตรกรที่มีความเชี่ยวชาญในการผลิตเฉพาะทาง รวมทั้งอาจมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์แบบง่ายๆ มากกว่าด้วยตัวอย่างของการตลาดเฉพาะทางในประเทศไทย คือ ร้านนาวิลิต, ร้านเลมอนฟาร์ม, ร้านไทสบาย เป็นต้น

(4) การตลาดทั่วไป คือในหลายประเทศที่ตลาดเกษตรอินทรีย์ได้พัฒนาไประดับหนึ่ง จะพบว่าช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์จะขยายไปสู่ระบบตลาดทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโมเดิร์นเทรต ที่เป็นซูเปอร์มาร์เก็ตและห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ ที่เป็นเช่นนี้เพราะ เมื่อความต้องการผลิตภัณฑ์เริ่มขยายตัวชัดเจน ผู้ประการค้าปลีกในตลาดทั่วไปย่อมเห็นโอกาสในทางการค้า และปรับตัวเพื่อดึงส่วนแบ่งการตลาด และสร้างภาพพจน์ให้กับหน่วยงานของตน การเข้ามา

ของตลาดประเภทนี้จะทำให้เกิดการแข่งขันกันในตลาดมากขึ้น โดยเฉพาะการริเริ่มหาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ทั้งจากภายในประเทศหรือต่างประเทศ รวมไปถึงการแข่งขันทางราคาด้วย

2.2.2 รูปแบบและช่องทางตลาดเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือตอนบน

(1) ในภาพรวมตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ยังสามารถรองรับปริมาณสินค้าได้อย่างไม่จำกัด โดยเฉพาะ modern trade แบ่งเป็น 1) จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรปลอดภัย 2) ต่างจังหวัด ได้แก่ จังหวัดภูเก็ต นำเข้าผักอินทรีย์ จากจังหวัดเชียงใหม่โดยจัดส่งตามโรงแรมชั้นนำ ประมาณ 2 ตัน/วัน และดลาดไท ในกรุงเทพมหานคร และ 3) ต่างประเทศ จะเป็นสินค้าที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ระดับนานาชาติ ซึ่งตลาดส่วนใหญ่อยู่ในประเทศต่างๆในทวีปยุโรป อเมริกา และเอเชีย (กรมพัฒนาที่ดิน, 2549-2550)

(2) สำหรับดลาดกลางในจังหวัดเชียงใหม่ เปิดทำการในปี 2552 บริเวณศูนย์การแสดงสินค้าเกษตรเชียงใหม่ โดยจะใช้เป็นแหล่งรวมผู้ผลิตและเป็นตลาดกลางสินค้าเกษตรเพื่อส่งออก

(3) กลุ่มตลาดบนในประเทศและตลาดต่างประเทศเป็นตลาดเฉพาะของสินค้าเกษตรอินทรีย์ ที่ได้ รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ทั้งจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และหน่วยงานต่างประเทศ โดยข้าวอินทรีย์ ส่งจำหน่ายในซูเปอร์มาร์เก็ตขนาดใหญ่ เช่น ท็อปส์ เอ็มโพเรี่ยมริมปิง เป็นต้น และส่งออกต่างประเทศ ผักอินทรีย์ของมูลนิธิโครงการหลวง มีตลาดที่สำคัญในประเทศเป็นสัดส่วนร้อยละ 95 เช่น การบินไทย สยามพารากอน และองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อตก.) เป็นต้น และที่เหลือเป็นดลาดต่างประเทศ ได้แก่ สิงคโปร์ ไต้หวัน และฮ่องกง

(4) ตลาดระดับกลางในประเทศที่จำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ห้างสรรพสินค้าซุปเปอร์มาร์เก็ตทั่วไป เฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ มีจำหน่ายที่อาคารเฉลิมพระเกียรติ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ท่าอากาศยานเชียงใหม่ กาดฝรั่ง อ.หางดง ดลาดสด และ ดลาดนัดในโรงเรียนต่างๆ เป็นต้น

2.2.3 รูปแบบและช่องทางตลาดเกษตรอินทรีย์โดยแบ่งตามการพิจารณาตามกลุ่มพืช

ผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์รายสำคัญในพื้นที่ภาคเหนือดอนบนเมื่อพิจารณาตามกลุ่มพืชประกอบด้วย (กรมพัฒนาที่ดิน, 2549-2550)

(1) ผัก ได้แก่ มูลนิธิโครงการหลวงได้เริ่มดำเนินงาน "โครงการผักอินทรีย์" มาตั้งแต่ ปี 2545 เน้นการผลิดพืชผักเมืองหนาวโดยไม่ใช้สารเคมีเกษตรไม่ใช้พันธุ์พืชตัดต่อพันธุกรรม (GMOs) ใช้แต่วัสดุธรรมชาติ และใช้ข้อได้เปรียบด้านความหลากหลายทางชีวภาพบนที่สูง เพื่อเพิ่มความทนทานต่อโรคและแมลงให้กับพืชที่ปลูกใช้การควบคุมโรคและแมลงโดยชีวะวิธีเพื่อให้ได้ผลผลิดผักที่มีคุณภาพและความปลอดภัยต่อผู้บริโภคเกษตรกร และสิ่งแวดล้อม

ปัจจุบันมีศูนย์พัฒนาโครงการหลวงจำนวน 18 แห่งทำการผลิตผักอินทรีย์ โดยส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และเชียงราย ประกอบด้วย สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง สถานีเกษตรหลวงปางตะ สถานีวิจัยโครงการหลวงอินทนนท์ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แฮ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำริน และศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอีก 12 แห่ง รวมพื้นที่ประมาณ 350 ไร่ เกษตรกรผู้ผลิตประมาณ 300 รายรับผิดชอบพื้นที่รายละไม่เกิน 2 ไร่ ทำการปลูกผักต่างๆ หลายชนิดในแปลง และมีการปลูกพืชสมุนไพรรอบๆแปลงผลผลิตที่ได้มูลนิธิโครงการหลวงจะรับซื้อจากเกษตรกรโดยตั้งราคาสูงกว่าราคาตลาดร้อยละ 20 ในระยะต่อไป มูลนิธิโครงการหลวงได้กำหนดเป้าหมายให้ มีการผลิตผักอินทรีย์ ในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงให้ครบทั้ง 38 แห่งโดยให้ได้ผลผลิตผักอินทรีย์ร้อยละ 10 ของผลผลิตผักรวมของแต่ละแห่งผลผลิตผักอินทรีย์จากมูลนิธิโครงการหลวงผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ประเทศไทย Organic Thailand จากกรมวิชาการเกษตร ส่งจำหน่ายในประเทศร้อยละ 95 โดยเน้นตลาดระดับบนได้แก่ บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) Hyper Market เช่น สยามพารากอน และเอ็มโพเรี่ยม เป็นต้น ที่เหลือร้อยละ 5 ส่งออกไปประเทศสิงคโปร์ และไต้หวัน อย่างไรก็ตาม มูลนิธิโครงการหลวงยังไม่สามารถ เพิ่มผลผลิตผักอินทรีย์ได้มากนักเนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการ ประการแรก ได้แก่ ข้อจำกัดในการขยายพื้นที่การผลิตเนื่องจากเกษตรกร 1 คนมีศักยภาพดูแลพื้นที่เพียง 2 ไร่ หากเพิ่มพื้นที่มากขึ้นผลผลิตที่ได้อาจมีคุณภาพต่ำ ประการที่สอง ได้แก่ กระบวนการผลิตที่ต้องดูแลอย่างละเอียดทุกขั้นตอนการเพิ่มพื้นที่จะทำให้ควบคุมระบบการผลิตได้ยาก และประการสุดท้าย ได้แก่ ข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาจำหน่ายที่ต้องจำหน่ายในระยะเวลาสั้น เพื่อให้ได้ผักที่สดใหม่เสมอ การเพิ่มผลผลิตเข้าสู่ตลาดและจำหน่ายไม่ทันจะทำให้สินค้าเสียหายได้

(2) ข้าว การปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรภาคเหนือจัดได้ว่ายังอยู่ในระยะเริ่มต้น โดยส่วนใหญ่ยังเป็นระยะปรับเปลี่ยนการผลิตโดยการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมีหรือลดการใช้สารเคมี อย่างไรก็ตามภาคเหนือตอนบนมีกลุ่มผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ 5,300 ไร่ ของจังหวัดพะเยา และเชียงราย 2 กลุ่ม คือ

(2.1) กลุ่มผลิตข้าวอินทรีย์บ้านศรีจอมแจ้ง ต.หงส์หิน อ.จุน จ.พะเยา เริ่มก่อตั้งเมื่อปี 2535 ทำการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์มีสมาชิกเมื่อเริ่มก่อตั้ง 29 ครอบครัวปัจจุบันกลุ่มข้าวอินทรีย์บ้านศรี จอมแจ้ง มีสมาชิก 42 ครอบครัว ทำการผลิดข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ 1,300 ไร่ ได้ผลผลิตเมื่อ 644 ตัน ผลผลิตทั้งหมดจำหน่ายให้บริษัทท็อปออแกนิกส์ จำกัดโดยบริษัทฯ จะมารับซื้อนำไปแปรรูปและบรรจุเอง แล้วส่งให้บริษัท นครหลวงค้าข้าว จำกัด เป็นผู้จัดจำหน่ายทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ภายใต้ ยี่ห้อ “ไท ไท” และ"Harvest"กลุ่มผลิดข้าวอินทรีย์บ้านศรีจอมแจ้งได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จาก Bio Agricert จากประเทศอิตาลีโดยบริษัทท็อปออแกนิกส์

จำกัด รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการตรวจรับรองฯรวมทั้งค่าใช้จ่ายในการเช่าคลังเก็บผลผลิตและโรงสี ปัจจุบันกลุ่มผลิตข้าวอินทรีย์บ้านศรีจอมแจ้งได้รับกรสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหลายแห่ง คือ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 1 (สวพ.1) กรมการข้าว และสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดพะเยา โดยให้การสนับสนุนในด้านเทคโนโลยี การผลิตปัจจัยการผลิต และพัฒนาทักษะองค์ความรู้แก่สมาชิกกลุ่มปัญหาอุปสรรคสำคัญของกลุ่ม ได้แก่ การบริหารจัดการการคงสถานะกลุ่มผลิตข้าวอินทรีย์ที่เข้มแข็ง เนื่องจากข้าวอินทรีย์ที่ผลิตได้มีราคาไม่แตกต่างจากผลผลิตข้าวแบบใช้สารเคมีมากนัก ทำให้คณะกรรมการกลุ่มเกรงว่าสมาชิกจะหันไปปลูกข้าวแบบเดิม (ใช้สารเคมี) รวมทั้งการที่กลุ่มไม่มีโรงสีเป็นของตนเอง และขาดระบบการบรรจุหีบห่อที่ทันสมัยจึงไม่สามารถนำข้าวส่วนเกินจากโควตาที่บริษัทรับซื้อแปรรูปออกจำหน่ายในนามกลุ่มได้ ทำให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกเดิมขาดความมั่นใจ และไม่มีแรงจูงใจให้เกษตรกรรายใหม่เข้ามาเป็นสมาชิก

(2.2) กลุ่มเกษตรกรบ้านเกี๋ยง ต.แม่ลอย อ.เทิง จ.เชียงราย ปลูกข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ประมาณ 4,000 ไร่ มีพื้นที่ติดกับกลุ่มผลิตข้าวอินทรีย์ บ้านศรีจอมแจ้ง ซึ่งผลผลิตทั้งหมดส่งจำหน่ายให้บริษัทท็อปออแกนิกส์ จำกัด เพื่อนำไปแปรรูปและบรรจุแล้วส่งให้ บริษัทนครหลวงค้าข้าว จำกัต จัดจำหน่ายผลผลิตข้าวที่ได้มีการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จาก Bio Agricert เช่นเดียวกับกลุ่มข้าวอินทรีย์บ้านศรีจอมแจ้ง

(3) สมุนไพรการผลิตสมุนไพรอินทรีย์ ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนยังอยู่ในระยะปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์ จึงนับได้ว่าอยู่ในระดับที่เป็นสมุนไพรปลอดภัยโดยมีผู้ผลิตรายสำคัญเป็นบริษัทเอกชน คือ ชมรมลำปางรักษ์สมุนไพร จำกัด อ.เมือง จ.ลำปาง เป็นบริษัทที่ดำเนินการผลิตยาสมุนไพรอย่างเป็นระบบครบวงจรโดยเน้นการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรในรูปยาแผนโบราณ อาหาร และเครื่องสำอาง นอกจากนั้นยังมีการให้บริการที่ต่อเนื่อง เช่น การแพทย์แผนไทย เป็นต้น เมื่อเริ่มดำเนินการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ แหล่งผลิตวัตถุดิบสำคัญของชมรม คือ เกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพรในพื้นที่จังหวัดลำปางและจังหวัดใกล้เคียงในลักษณะเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรที่เน้นการปลูกแบบเกษตรปลอดสารพิษ (ยังไม่ถึงขั้นเกษตรอินทรีย์) โดยเกษตรกรจะได้รับการสนับสนุนให้เข้ารับการอบรมให้ความรู้ และดูงานเกี่ยวกับการปลูกสมุนไพรปลอดสารพิษรวมทั้งได้รับการสนับสนุนการตรวจสอบมาตรฐานคุณภาพของวัตถุดิบเบื้องต้น ณ แหล่งผลิตเพื่อให้สมุนไพรปลอดจากสารพิษ เช่น ยาฆ่าแมลง และโลหะหนัก เป็นต้น นอกจากนั้นยังมี การตรวจสอบผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปแล้วโดยกระทรวงสาธารณสุข (อย.) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และได้ รับมาตรฐาน ISO 9001 : 9002 CODEX GMP/HACCP เป็นต้น ตลาดสำคัญของผลิตภัณฑ์ เป็นตลาดในประเทศ เช่น โรงพยาบาลมากกว่า 30 แห่ง และร้านค้าต่างๆ ทั่วประเทศ สำหรับตลาดต่างประเทศ เช่น อิตาลี ญี่ปุ่น จะสั่งซื้อสมุนไพร

แปรรูปในหลายรูปแบบทั้งเป็นผงหรือบรรจุ capsuleปัญหาสำคัญของการดำเนินการของภาคเอกชน ด้านสมุนไพรครบวงจร คือ ภาคเอกชนขนาดกลางและเล็กมีความสามารถในการหาตลาดได้จำกัด และตลาดภายในจังหวัดยังไม่มีความสนใจมากนักผู้ประกอบการ ต้องอาศัยตลาดจากภายนอกที่เข้ามาสั่งซื้อ นอกจากนี้ค่าใช้จ่ายในการตรวจวิเคราะห์ตัวยาแต่ละชนิดสูงมาก ซึ่งจะเป็นภาระแก่ภาคเอกชนขนาดกลางและเล็กนอกจากภาคเอกชนที่เป็นผู้ผลิตและแปรรูปสมุนไพรในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนแล้วยังมีสถาบันการศึกษาในพื้นที่ได้ แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ให้การสนับสนุนส่งเสริมการผลิตสมุนไพรอินทรีย์ เนื่องจากปัจจุบันกระบวนการผลิตสมุนไพรในภาคเหนือตอนบนยังอยู่ในระดับเกษตรปลอดภัยเท่านั้น โดยเกษตรกรมักปลูกให้สมุนไพรเติบโตได้เองตามธรรมชาติ และยังไม่มีการรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม กรณีที่มีเกษตรกรผู้ผลิตสมุนไพรเพื่อแปรรูปเป็นยารักษาโรคมักนำส่งให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรวจสอบเพื่อหาสารปนเปื้อนที่เป็นโลหะหนักนอกจากนั้นสถาบันการศึกษาทั้งสองแห่งได้ สนับสนุนในการจัดหาตลาด เพราะเห็นว่าตลาดเป็นตัวกำหนดการผลิตโดยเกษตรกรจะปลูกสมุนไพรตามคำสั่งซื้อจากตลาดในประเทศและจัดส่งไปยัง โรงงานแปรรูปสมุนไพร ซึ่งผลิตภัณฑ์บางส่วนที่แปรรูปยังไม่ได้การรับรองจากหน่วยงานที่เชื่อถือได้ สำหรับตลาดต่างประเทศส่วนใหญ่ส่งออกเป็นวัตถุดิบโดยรับคำสั่งซื้อมาจากตัวแทนส่งออกไปยังประเทศในแถบยุโรป อเมริกา ญี่ปุ่น

(4) เกษตรอินทรีย์แบบผสมผสาน

มีกลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสานหลายกลุ่มในภาคเหนือตอนบนส่วนใหญ่ยังอยู่ในระยะปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์โดยกลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ผสมผสานที่สำคัญ ได้แก่

(4.1) บ้านสวนยั่งยืน ต.แม่ยาว อ.เมือง จ.เชียงราย เป็นผู้ผลิตเอกชนในรูปบริษัทจำกัด มีพื้นที่การผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ ประมาณ 88 ไร่ โดยการจ้างแรงงานในชุมชนเพื่อปลูกข้าว ผัก และสมุนไพรปนกัน ผลผลิตที่ได้ รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จากกรมวิชาการเกษตร คือ ขิง ข้าว และสับปะรต มีการจัดส่งจำหน่ายทั้งตลาดในประเทศ และต่างประเทศ

(4.2) กลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ ต.สันทราย อ.สารภี จ.เชียงใหม่ เป็นกลุ่มที่ได้ปรับเปลี่ยนวิธีการทำเกษตรแบบใช้สารเคมีมาเป็นเกษตรอินทรีย์ โดยในระยะเริ่มต้นได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอสารภี ในการให้ความรู้จัดให้เกษตรกรเข้ารับการอบรมและศึกษาดูงานในพื้นที่ดำเนินกิจกรรมเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับความสำเร็จการผลิตเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเน้นการปลูกพืชผักสวนครัวหลายชนิด และเลี้ยงหมูหลุม เพื่อจำหน่ายและใช้มูลสุกรมาทำปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อใช้ในแปลงเกษตรของตน โดยการผลิตในระยะแรกจะได้ผลผลิตน้อยเนื่องจากสภาพดินเดิมเสื่อมโทรมมากจากการใช้สารเคมี เป็นเวลานาน ดังนั้นเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มจึง

ต้องมีความอดทนปัจจุบันเกษตรกรที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องสามารถลดค่าใช้จ่ายในการผลิตได้มากอีกทั้งมีผลผลิตหลากชนิดเพื่อจำหน่ายตลอดทั้งปีนับได้ว่าเป็นตัวอย่างของการใช้ชีวิตตามวิถีพอเพียงได้เป็นอย่างดี

2.3 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการช่องทางการตลาดและการออกแบบช่องทางการจัดจำหน่าย

2.3.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการดลาด (The marketing mixed)

ศิริวรรณ และคณะ (2546 : 53-55) ได้กล่าวถึง แนวคิดทฤษฎีทางด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (marketing mixed) ซึ่งเป็นแนวคิดทฤษฎีของ Philip Kotler ซึ่งประกอบด้วย 7ps คือ ผลิตภัณฑ์ (product) ราคา (price) สถานที่ให้บริการและช่องทางการจัดจำหน่าย (place) การส่งเสริมการตลาด (promotion) บุคลากร (people) กระบวนการ (process) และปัจจัยทางกายภาพ (physical evidence) โดยแต่ละปัจจัยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ (product) หมายถึง สิ่งที่เสนอขายโดยธุรกิจเพื่อสนองความต้องการของลูกค้าให้พึงพอใจในผลิดภัณฑ์ที่เสนอขาย อาจจะมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้ ผลิตภัณฑ์จึงประกอบด้วย สินค้า บริการ ความคิด สถานที่ รวมไปถึงองค์กรหรือบุคคล ผลิตภัณฑ์ต้องมีอรรถประโยชน์ (utility) มีคุณค่า (value) ในสายตาของลูกค้า จึงจะมีผลทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถขายได้ โดยถือเกณฑ์สิ่งที่ลูกค้าจะพิจารณา 3 ประการ เพื่อให้เกิดความสามารถจูงใจของสิ่งที่นำเสนอต่อตลาด คือ

- รูปลักษณะและคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ (product features and quality)
- ส่วนประสมบริการและคุณภาพการบริการ (product features and quality)
- ความเหมาะสมของราคา ดูจากเกณฑ์คุณค่าของผลิตภัณฑ์นั้น (Value-based prices)

ระดับผลิตภัณฑ์ 5 ระดับ (five product levels) เป็นคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ 5 ระดับในแต่ละระดับจะสร้างคุณค่าสำหรับลูกค้า เรียกว่า เป็นลำดับขั้นตอนของคุณค่าสำหรับลูกค้า (customer value hierarchy) ดังนี้

1.1 ประโยชน์หลัก (corc benefit) หมายถึง ประโยชน์พื้นฐานของผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคได้รับจากการซื้อโดยตรง เช่น ผลิตภัณฑ์ประเภทเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายผ้าฝ้ายทอมือ ใช้สวมใส่

1.2 รูปลักษณ์ผลิตภัณฑ์ (tangible product) ผลิตภัณฑ์พื้นฐาน (basic product) หมายถึง ลักษณะทางกายภาพของผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคสามารถสัมผัสหรือรับรู้ได้ ได้แก่ คุณภาพ รูปร่างลักษณะ รูปแบบ การบรรจุภัณฑ์ และตราสินค้า

1.3 ผลิดภัณฑ์ที่คาดหวัง (expected product) หมายถึง กลุ่มของคุณสมบัติและเงื่อนไขที่ผู้ซื้อนั้นคาดหวังว่าจะได้รับจากการซื้อสินค้า การเสนอผลิตภัณฑ์ที่คาดหวังจะคำนึงถึงความพึงพอใจของลูกค้าเป็นหลัก (customcr satisfaction)

1.4 ผลิตภัณฑ์ควบ (augmented product) หมายถึง ผลประโยชน์เพิ่มเติม หรือบริการที่ผู้ซื้อจะได้รับควบคู่กับการซื้อสินค้า ประกอบด้วย การบริการก่อนและหลังการขาย ได้แก่ การขนส่ง การรับประกัน การให้สินเชื่อ หรือการบริการให้คำแนะนำอื่นๆ

1.5 ศักยภาพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ (potential product) หมายถึง คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาไปเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าในอนาคต

นอกจากนี้ในการกำหนดกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ต้องคำนึงถึงปัจจัยต่อไปนี้ ได้แก่

- ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ (product differentiation) และ ความแตกต่างทางการแข่งขัน (competitive differentiation)

- พิจารณาจากองค์ประกอบ (คุณสมบัติ) ของผลิตภัณฑ์ (product component) เช่น ประโยชน์พื้นฐาน รูปร่างลักษณะ คุณภาพ การบรรจุภัณฑ์ ตราสินค้า ฯลฯ

- การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ (product positioning) เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ของบริษัทเพื่อแสดงตำแหน่งที่แตกต่างและมีคุณค่าในจิตใจของลูกค้าเป้าหมาย

- การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (product development) เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีลักษณะใหม่และปรับปรุงให้ดีขึ้น (new and improved) ซึ่งจะต้องคำนึงถึงความสามารถในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้ดียิ่งขึ้น

- กลยุทธ์เกี่ยวกับส่วนประสมผลิตภัณฑ์ (product mix) และสายผลิตภัณฑ์ (product line) เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความหลากหลายและตอบสนองทุกความต้องการของลูกค้า

2. ราคา (price) หมายถึง คุณค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน ราคาเป็น p ตัวที่ 2 ที่เกิดขึ้นมาถัดจากผลิตภัณฑ์ หรือ product ราคาเป็นต้นทุน (cost) ของลูกค้าผู้บริโภคจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่า (value) ผลิตภัณฑ์กับราคา ผลิตภัณฑ์นั้นถ้าคุณสูงกว่า ราคา เขาก็จะตัดสินใจซื้อดังนั้นผู้กำหนดกลยุทธ์ด้านราคาต้องคำนึงถึง

2.1 คุณค่าที่รับรู้ (perceived value) ในสายตาของลูกค้า ซึ่งต้องพิจารณาว่าการยอมรับของลูกค้าในคุณค่าของผลิตภัณฑ์ว่าสูงกว่าราคาผลิตภัณฑ์นั้น

2.2 ต้นทุนสินค้าและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง การกำหนดราคาจะต้องคำนึงถึงต้นทุนและค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นบวกกำไรที่ต้องการ โดยทั่วไปราคาต่ำสุดที่กำหนดไว้จะไม่ต่ำกว่าต้นทุนแปรผันต่อหน่วย แต่การตั้งราคาบางครั้งอาจจะต่ำกว่าต้นทุนเพื่อจูงใจให้ลูกค้าเข้ามาซื้อสินค้าในร้านเพิ่มขึ้น

2.3 การแข่นขัน (competition) ในการตั้งราคาจะต้องคำนึงถึงภาวการณ์แข่งขันเพราะถ้าการแข่งขันในตลาดขณะนั้นมีการแข่งขันกันสูงมากหรือรุนแรง ก็ควรมีการตั้งราคาให้

ต่ำลง เพื่อหลีกเลี่ยงการแข่งขัน หรือถ้าในภาวะที่การแข่งขันในตลาดมีน้อย ก็ควรจะมีการตั้งราคาที่สูงเพื่อเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ให้อยู่ในระดับสูงเหนือกว่าคู่แข่งขันรายอื่นๆ

2.4 ปัจจัยอื่นๆ เช่น ลักษณะวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ ประเภทของลูกค้า ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ และภาวะเศรษฐกิจ เป็นต้น

3. ช่องทางการจัดจำหน่าย (place หรือdistribution) หมายถึง โครงสร้างของช่องทางซึ่งประกอบด้วยสถาบันและกิจกรรม ใช้เพื่อเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์และบริการองค์การไปยังตลาด สถาบันที่นำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดเป้าหมายก็คือสถาบันการตลาดส่วนกิจกรรมที่ช่วยในการกระจายตัวสินค้าประกอบด้วยการขนส่ง การคลังสินค้า และการเก็บรักษาสินค้าคงคลัง การจัดจำหน่ายจึงประกอบด้วย 2 ส่วนดังนี้

3.1 ช่องทางการจัดจำหน่าย (channel of distribution) หมายถึง เส้นทางที่ผลิตภัณฑ์และกรรมสิทธิ์ที่ผลิตภัณฑ์ถูกเปลี่ยนมือไปยังตลาด ในระบบช่องทางการจัดจำหน่ายจึงประกอบด้วย ผู้ผลิต คนกลาง ผู้บริโภค หรือผู้ใช้ทางอุตสาหกรรม

3.2 การสนับสนุนการกระจายตัวสินค้าสู่ตลาด (market logistics) หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายตัวผลิตภัณฑ์จากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคหรือผู้ใช้ในทางอุตสาหกรรม การกระจายตัวสินค้าประกอบด้วย การขนส่ง (transportation) การเก็บรักษาสินค้า (storage) การคลังสินค้า (warehousing) และการบริหารสินค้าคงเหลือ (inventory management)

4. การส่งเสริมการตลาด (promotion) เป็นการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ เพื่อสร้างทัศคติและพฤติกรรมการซื้อ การติดต่อสื่อสารอาจใช้พนักงานขายทำการขาย (personal selling) และการติดต่อสื่อสารโดยไม่ใช้คน (no personal selling) เครื่องมือในการติดต่อสื่อสารมีหลายประการ ซึ่งอาจเลือกใช้หนึ่งหรือหลายเครื่องมือต้องใช้หลักการใช้เครื่องมือสื่อสารประสมประสานกัน (integrated marketing communication) โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมกับลูกค้า ผลิตภัณฑ์ คู่แข่งขัน โดยบรรลุมุ่งหมายร่วมกันได้ เครื่องมือส่งเสริมที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

4.1 การโฆษณา (advertising) เป็นกิจกรรมในการเสนอข่าวสารเกี่ยวกับองค์การและผลิตภัณฑ์ บริการและความคิด ที่ต้องมีการจ่ายเงินโดยผู้อุปถัมภ์รายการ กลยุทธ์ในการโฆษณาจะต้องเกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การสร้างสรรค์งานโฆษณา (creative strategy) ยุทธ์วิธีในการโฆษณา (advertising tactics) และกลยุทธ์สื่อ (media strategy)

4.2 การขายโดยใช้พนักงาน (personal selling) เป็นกิจกรรมการแจ้งข่าวสารและจูงใจตลาดโดยการมีบุคคล งานในข้อนี้จะเกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การขายโดยใช้พนักงาน (personal selling strategy) และการจัดจำหน่ายงานขาย (sales force management)

4.3 การส่งเสริมการขาย (sales promotion) หมายถึง กิจกรรมการส่งเสริมที่นอกเหนือจากการโฆษณา การขายโดยใช้พนักงานขาย และการให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ซึ่งสามารถกระตุ้นความสนใจ ทดลองใช้ หรือการซื้อโดยลูกค้าขั้นสุดท้ายหรือบุคคลอื่นในช่องทาง การส่งเสริมการขายมี 3 รูปแบบ คือ การกระตุ้นผู้บริโภค เรียกว่า

4.3.1 การส่งเสริมการขายที่มุ่งผู้บริโภค (consumer promotion)

4.3.2การกระตุ้นคนกลาง เรียกว่า การส่งเสริมการขายที่มุ่งสู่คนกลาง (trade promotion)

4.3.3 การกระตุ้นพนักงานขาย เรียกว่า การส่งเสริมการขายที่มุ่งสู่พนักงานขาย (sales force promotion)

4.4 การให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ (publicity and public relation) การให้ข่าวเป็นการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่ไม่ต้องมีการจ่ายเงิน ส่วนการประชาสัมพันธ์หมายถึง ความพยายามที่มีการวางแผนโดยองค์การหนึ่งเพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อองค์การให้เกิดกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การให้ข่าวเป็นกิจกรรมหนึ่งของการประชาสัมพันธ์

4.5 การตลาดทางตรง (direct marketing) หรือ (direct response marketing) และการตลาดเชื่อมตรง (online marketing) เป็นการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เกิดการตอบสนอง (response) โดยตรง หรือหมายถึงวิธีการต่างๆ ที่นักการตลาดใช้ส่งเสริมผลิตภัณฑ์โดยตรงกับผู้ซื้อทำให้เกิดการตอบสนองในทันที ประกอบด้วย การขายทางโทรศัพท์ การขายโดยใช้จดหมายตรง การขายโดยใช้แคตตาล็อค และการขายทางโทรทัศน์ หรือหนังสือพิมพ์ ซึ่งจูงใจให้ลูกค้ามีกิจกรรมตอบสนอง เช่น ให้คูปองแลกซื้อ

5. บุคลากร (people) จากลักษณะเฉพาะของบริการที่เรียกว่า “inseparability” บุคลากรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญทั้งในการผลิตบริการและการให้บริการในปัจจุบันซึ่งสถานการณ์การแข่งขันธุรกิจรุนแรงขึ้น บุคลากรจึงเป็นปัจจัยที่สร้างความแตกต่างให้กับธุรกิจโดยสร้างมูลค่าให้กับสินค้าซึ่งทำให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยคุณภาพในการให้บริการต้องอาศัยการคัดเลือก การฝึกอบรมการจูงใจเพื่อให้สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้แตกต่างเหนือคู่แข่งดังนั้นพนักงานจึงต้องมีความชำนาญในสายงาน มีทัศนคติที่ดี มีบุคลิกภาพและการแต่งกายที่ดี สร้างความน่าเชื่อถือ มีมนุษย์สัมพันธ์ มีความเสมอภาคในการให้บริการลูกค้าเพื่อสร้างความรู้สึกประทับใจต่อการให้ความสำคัญอย่างเท่าเทียมกัน สามารถตอบสนองและแก้ปัญหาต่างๆ ของลูกค้ามีความริเริ่มและสามารถสร้างค่านิยมให้กับองค์กรได้

6. กระบวนการ (process) เป็นขั้นตอนในการให้บริการเพื่อส่งมอบบริการนั้นให้แก่ลูกค้าได้อย่างรวดเร็วและประทับใจ พิจารณาใน 2 ด้าน ได้แก่ ความซับซ้อนและความหลากหลาย ใน

ด้านของความซับซ้อนจะต้องพิจารณาถึงขั้นตอนและความต่อเนื่องของงานในกระบวนการ เช่น ความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อขอรับบริการสินเชื่อ ระยะเวลาที่ใช้ในการอนุมัติสินเชื่อ ส่วนในด้านของความหลากหลาย พิจารณาถึงความยืดหยุ่น เช่น การให้บริการสินเชื่อที่เหมาะสมกับลูกค้าเหมาะสมกับคุณสมบัติ เหมาะสมกับรายได้

7. ปัจจัยทางกายภาพ (physical evidence) ได้แก่ สภาพแวดล้อมของสถานที่ให้บริการ การออกแบบ ตกแต่งและแบ่งส่วนของพื้นที่อาคาร และลักษณะทางกายภาพอื่นๆ ที่สามารถดึงดูดใจลูกค้าได้ ทำให้มองเห็นภาพลักษณะได้อย่างชัดเจน

สำหรับในกรณีศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะ 5ps คือ ผลิตภัณฑ์ (product) ราคา (price) สถานที่ให้บริการและช่องทางการจัดจำหน่าย (place) การส่งเสริมการตลาด (promotion) บุคลากร (people)

2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับช่องทางการจัดจำหน่าย

ความหมายของการจัดจำหน่าย

เสาวลักษณะ ชาญเชี่ยว (2533 : 167) ได้กล่าวว่า การจัดจำหน่าย (distribution หรือใช้คำว่า place ซึ่งหมายถึงแหล่งจำหน่าย) หมายถึง การนำสินค้าหรือบริการไปให้กับผู้บริโภคคนสุดท้าย โดยผ่านการจัดจำหน่ายเริ่มตั้งแต่การกำหนดช่องทางการจัดจำหน่าย การกระจายสินค้าและคนกลาง เพื่อให้สินค้ามีการจัดจำหน่ายได้ทั่วถึงในแหล่งของผู้บริโภค และต้องถึงมือผู้บริโภคทันต่อความต้องการของตลาดเป้าหมาย

รวิพร คูเจริญไพศาล (2549 : 3) กล่าวว่า ช่องทางการจัดจำหน่ายหรือทางการตลาด (marketing channels) หมายถึง กลุ่มองค์กรอิสระที่เกี่ยวข้องในกระบวนการนำส่งสินค้าและบริการไปถึงมือผู้ใช้หรือผู้บริโภค

อดุล จาตุรงคกุล (2546 : 369) กล่าวว่า สิ่งที่คั่นกลางระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคคนสุดท้าย เราเรียกว่า ช่องทางการจำหน่าย (marketing channel) ซึ่งประกอบด้วยคนกลางและองค์กรต่างๆ ที่คอยอำนวยความสะดวกในการเดินทางของสินค้า

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ช่องทางการตลาดหรือช่องการจัดจำหน่าย หมายถึง เส้นทางเดินของสินค้าจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภคคนสุดท้าย เป็นกระบวนการนำส่งสินค้าหรือบริการไปยังกลุ่มเป้าหมายซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง สำหรับงานวิจัยครั้งนี้หมายถึง ช่องทางในการนำพืชผักเกษตรอินทรีย์ หรือผลิตภัณฑ์ที่ผ่านกระบวนการผลิตแบบอินทรีย์ เพื่อจำหน่ายไปยังผู้บริโภคหรือผู้ที่ต้องการบริโภคการเกษตรอินทรีย์

2.3.3 ประเภทของช่องทางการจัดจำหน่าย

ช่องทางการจัดจำหน่ายแบ่งเป็น 2 ช่องทาง คือ ช่องทางการจำหน่ายสินค้าเพื่อการบริโภค และช่องทางการจำหน่ายเพื่อเป็นสินค้าอุตสาหกรรม (เสาวลักลักษณ์ ชาญเชี่ยว,2553 : 168-170)

1) ช่องทางการจำหน่ายสินค้าเพื่อการบริโภค (consumer marketing channel)

เป็นเส้นทางที่ผลิตภัณฑ์บริโภคเคลื่อนย้ายจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคคนสุดท้าย บริษัทสามารถเลือกใช้ช่องทางการจัดจำหน่ายทางตรง หรือใช้ทางอ้อมก็ได้ ช่องทางนี้เป็นช่องทางที่มีจำนวนลูกค้ามากที่สุด เพราะประชาชนทุกคนเป็นผู้บริโภค แล้วแต่ว่าจะเป็นผู้บริโภคกลุ่มใด ช่องทางนี้เป็นช่องทางที่มีความสำคัญมากเพราะเป็นประตูด่านสุดท้าย ถ้าไม่สามารถผ่านด่านนี้ได้ สินค้าที่ผลิตออกมาเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคก็จะประสบความล้มเหลว ช่องทางการจำหน่ายสินค้าเพื่อการบริโภคที่ใช้กันทั่วไปมีอยู่ 5 ทาง

1.1) ช่องทางการจัดจำหน่ายโดยทางตรงจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค เป็นช่องทางการจัดจำหน่ายที่สั้นที่สุด สินค้าจะผ่านมือจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภคโดยตรง โดยไม่ผ่านคนกลางซึ่งช่องทางนี้เหมาะสำหรับสินค้าที่เน่าเสียง่าย สินค้าของผู้ผลิตรายย่อยที่มีจำนวนสินค้าไม่มากพอสินค้าที่ผู้บริโภคมีความรู้ในสินค้าน้อย จำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ความชำนาญพิเศษโดยเฉพาะเพื่อให้ข้อมูลเพิ่มเติม เช่น ประกันชีวิต เครื่องสำอาง อาหารเสริม เป็นต้น สินค้าที่ผู้ผลิตไม่ต้องการผ่านคนกลาง ผู้ผลิตต้องการที่จะจำหน่ายสินค้าด้วยตนเอง และสินค้าประเภทอาหารเร่งด่วนหรืออาหารจานด่วน ซึ่งจะผลิตและจำหน่าย ณ แหล่งผลิต เช่น ร้านอาหารฟาสฟู้ด เป็นต้น

1.2) ช่องทางการจัดจำหน่ายจากผู้ผลิตไปยังพ่อค้าปลีกและผู้บริโภค เป็นช่องทางที่ผ่านคนกลางสั้นที่สุด ผ่านคนกลาง 1 ระดับ คือ พ่อค้าปลีก ซึ่งเป็นช่องทางจำหน่ายสินค้าได้กว้างและเร็วที่สุด สินค้าที่เหมาะกับช่องทางนี้ ได้แก่ สินค้าที่มีอายุการจำหน่ายสั้น เช่น สินค้าสมัยนิยม แฟชั่นต่างๆ ความนิยมประมาณ 1-2 เดือน เป็นต้น สินค้าที่มีจำนวนลูกค้ากลุ่มเป้าหมายจำนวนมาก และผู้ผลิตต้องการขายผ่านร้านค้าด้วยตนเอง เช่น ผู้ผลิตน้ำอัดลมซึ่งจะเป็นผู้จัดจำหน่ายเองโดยขายให้กับร้านค้าปลีกทั่วไป ตั้งแต่ห้างสรรพสินค้าไปจนถึงร้านค้าปลีก ร้านอาหาร เป็นต้น

1.3) ช่องทางการจัดจำหน่ายจากผู้ผลิตไปยังพ่อค้าส่ง, พ่อค้าปลีกและผู้บริโภค เป็นช่องทางที่ผ่านคนกลาง 2 ระดับ ซึ่งทางที่สามารถกระจายสินค้าได้กว้างไกลมาก แต่จะมีปัญหาที่จะต้องใช้ระยะเวลาในการเดินทางของสินค้านาน สินค้าที่เหมาะกับช่องทางนี้ ได้แก่ สินค้าที่มีลูกค้าจำนวนมากจำเป็นต้องอาศัยคนกลางช่วยในการกระจายค้า เพื่อให้มีจำนวนเพียงพอต่อปริมาณของผู้บริโภคที่มีมากด้วยเช่นกัน เช่น ผงซักฟอก สบู่ ยาสีฟัน เป็นต้น สินค้าที่ไม่เสียง่าย และสินค้าที่ผู้ผลิตมีตลาดอยู่ในมือจำนวนมาก

1.4) ช่องทางการจัดจำหน่ายจากผู้ผลิตไปยังตัวแทน,พ่อค้าส่ง,พ่อค้าปลีกและผู้บริโภค เป็นช่องทางการจัดจำหน่ายที่ยาวที่สุด ช่องทางนี้เหมาะสำหรับสินค้าที่มีลูกค้าจำนวนมาก สินค้าที่ไม่เน่าเสียง่ายสินค้าสมัยนิยม และสินค้าที่ผู้บริโภคไม่มีความชำนาญในการจำหน่ายสินค้าที่ผลิตแต่จะแต่งตั้งตัวแทนการขายที่มีความสามารถทางการตลาดสูงและมีตลาด (ลูกค้าที่เป็นพ่อค้าส่ง) จำนวนมาก เช่น บริษัท สหพัฒนพิบูล จำกัด (มหาชน) เป็นตัวแทนจำหน่ายที่มีความชำนาญสินค้าเพื่อการบริโภคและการมีลูกค้าที่เป็นพ่อค้า (ขี่ปั๊ว) จำนวนมาก เป็นต้น

1.5) ช่องทางการจัดจำหน่ายจากผู้ผลิตไปยังตัวแทน, พ่อค้าส่งและผู้บริโภคเป็นช่องทางการจัดจำหน่ายเสริมนอกเหนือจากช่องทางการจัดจำหน่ายทั้ง 4 เช่น ผลิตภัณฑ์คาราบาวแดง ผู้ผลิต คือ บริษัท คาราบาวดะวันแตง จำกัด มอบให้บริษัท เสริมสุข จำกัด (มหาชน) เป็นตัวแทนจำหน่ายและขายผ่านไปยังร้านค้าปลีกและไปสิ้นสุดที่ผู้บริโภค

2) ช่องทางการจำหน่ายเพื่อเป็นสินค้าอุตสาหกรรม

เป็นเส้นทางการจำหน่ายที่มีอุตสาหกรรมเป็นลูกค้ากลุ่มเป้าหมายที่มีจำนวนน้อยกว่าตลาดเพื่อการบริโภค ทำให้ช่องทางการจัดจำหน่ายสั้น และไม่มีพ่อค้าปลีกอยู่ในช่องทางการจัดจำหน่ายประเภทนี้โดยแบ่งออกเป็น 4 ช่องทาง คือ

2.1) ช่องทางการจำหน่ายจาผู้ผลิตไปยังผู้ใช้ทางอุตสาหกรรม ช่องทางนี้เหมาะสำหรับสินค้าอุตสาหกรรมที่มีราคาสูง เช่น ประเภทเครื่องจักร โอกาสในการขายสินค้าให้ได้ต้องใช้เวลานาน เพราะมีอายุการใช้งานนาน 5-10 ปี และเหมาะกับผู้ผลิตที่มีความสามารถทางการตลาดจึงไม่จำเป็นต้องพึ่งตัวแทนจำหน่าย

2.2) ช่องทางการจำหน่ายจากผู้ผลิตไปยังตัวแทนและผู้ใช้ทางอุตสาหกรรมช่องทางนี้คล้ายกับช่องทางแรก คือ เหมาะกับผลิตภัณฑ์ที่ราคาสูง อายุการใช้งานนาน แต่แตกต่างกันที่ผู้ผลิตไม่มีความสามารถทางการตลาด หรือไม่พร้อมที่จะเป็นผู้ทำตลาดเองจึงต้องพึ่งพาตัวแทนจำหน่าย

2.3) ช่องทางการจำหน่ายจากผู้ผลิตไปยังผู้จัดจำหน่ายและผู้ใช้ทางอุตสาหกรรม ช่องทางนี้เหมาะสำหรับสินค้าอุตสาหกรรมที่เป็นสินค้าที่มีราคาไม่ค่อยสูง อายุการใช้งานสั้น เช่น วัตถุดิบ วัสดุสิ้นเปลือง เป็นต้น การซื้อขายสินค้าประเภทนี้จะซื้อครั้งละเป็นจำนวนมาก และมีการซื้อบ่อยครั้ง ความถี่ในการซื้อสูง ผู้ผลิตจึงมีความจำเป็นต้องใช้ผู้จำหน่าย (พ่อค้าส่ง) ช่วยในการกระจายสินค้าหลายๆ ราย และไปสิ้นสุดที่ผู้ใช้สินค้าอุตสาหกรรม

2.4) ช่องทางการจำหน่ายจากผู้ผลิตไปยังตัวแทน, ผู้จัดจำหน่ายและผู้ใช้ทางอุตสาหกรรม ช่องทางนี้ลักษณะคล้ายกับช่องทางที่ 3 คือ เหมาะกับสินค้าที่มีอายุการใช้งานสั้น ความถี่ในการซื้อสูง แต่แตกต่างกันในส่วนที่ผู้ผลิตไม่มีความสามารถ ความชำนาญหรือความพร้อมในการเป็นผู้จำหน่ายเอง จึงมอบให้ตัวแทนจำหน่ายเป็นผู้ขายสินค้าแทนผู้ผลิต

2.3.4 การพิจารณาเลือกช่องทางการจัดจำหน่าย

ในการเลือกช่องทางการจัดจำหน่ายจำเป็นต้องพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ หลายด้านด้วยกัน เนื่องจากว่ามีช่องทางการจัดจำหน่ายที่จะให้เลือกได้หลายทาง ดังนั้นก่อนการตัดสินใจจะเลือกช่องทางใดจะต้องพิจารณาให้รอบคอบ สำหรับแนวทางในการพิจารณาเลือกบางประการมีดังต่อไปนี้

1) ลักษณะของผลิตภัณฑ์ (product characteristics) การพิจารณาว่าจะใช้ช่องทางการจำหน่ายช่องทางใดขึ้นอยู่กับลักษณะของสินค้า ถ้าเป็นสินค้าที่มีอายุการจำหน่ายสั้น ช่องทางการจำหน่ายจะสั้นเพราะมีสินค้าอยู่จำกัด นิยมใช้การขายตรงหรือการขายโดยพ่อค้าปลีกแต่ถ้าเป็นสินค้าที่มีลูกค้าจำนวนมาก และสินค้ามีอายุการจำหน่ายนานไม่เน่าเสียง่าย ควรใช้ช่องทางการจำหน่ายผ่านตัวแทนจำหน่าย หรือผ่านพ่อค้าส่ง

2) ลักษณะของคนกลาง (middleman characteristics) ลักษณะของคนกลางจะเป็นตัวกำหนดช่องทางการจัดจำหน่าย คนกลางแต่ละประเภทจะมีศักยภาพในการจำหน่ายไม่เหมือนกัน พ่อค้าส่งจะมีอำนาจในการกระจายสินค้าได้มาก แต่ต้องใช้ระยะเวลานานกว่าสินค้าจะถึงมือผู้บริโภค หรือพ่อค้าปลีกขนาดใหญ่ เช่น โลตัส บิ๊กซี ร้านค้าปลีกเหล่านี้มีความสามารถในการกระจายสินค้าได้เร็วและขายได้จำนวนมากเพราะมีหลายสาขาแต่ถ้าเป็นการขายผ่านตัวแทนตัวแทนจะทำหน้าที่ในการกระจายสินค้าให้ทั้งหมด

3) ลักษณะและสภาพของคู่แข่ง (competitive characteristics) คู่แข่งขันที่มีอำนาจทางการตลาด โอกาสในการสร้างยอดขายสูง ความสามารถทางการตลาดของคู่แข่งขันสูงกว่าบริษัทของเราหรือไม่ ถ้าคู่แข่งขันมีความสามารถทางการตลาดสูงเราควรใช้ช่องทางการจำหน่ายโดยผ่านตัวแทนที่มีความสามารถทางการตลาดที่สู้คู่แข่งได้

4) ลักษณะและสภาพของบริษัท (company characteristics) ลักษณะของศักยภาพของบริษัท ทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น จำนวนเงินทุน จำนวนบุคลากร หรือความสามารถในการทำตลาด ถ้าบริษัทไม่มีทีมขายที่มีประสิทธิภาพ ก็จะควรมอบให้บริษัทที่มีความชำนาญด้านการตลาดมาทำตลาดให้

5) ลักษณะและสภาพสิ่งแวดล้อม (environmental characteristics) สภาพแวดล้อมที่อยู่ภายนอก เช่น ประชาชน เศรษฐกิจ การเมืองและกฎหมาย สังคมและวัฒนธรรม มีส่วนในการกำหนดช่องทางการจัดจำหน่าย สังคมที่มีประชากรจำนวนมากควรใช้ช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านห้างสรรพสินค้า แต่ถ้าสังคมที่มีประชากรปานกลางควรใช้ช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านร้านค้าปลีกซุปเปอร์เซ็นเตอร์ เช่น โลตัส บิ๊กซี แต่ถ้าสังคมที่มีจำนวนประชากรในบริเวณนั้นน้อยควรใช้ช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านร้านสะดวกซื้อ เช่น 7-eleven เป็นต้น

2.3.5 กระบวนการการออกแบบช่องทางการตลาด

ความสำคัญของการออกแบบช่องทางการตลาด

การออกแบบช่องทางการตลาดหรือช่องทางการจัดจำหน่าย (channel design) มีความสำคัญในกรณีต่างๆ ดังต่อไปนี้ (รวิพร คูเจริญไพศาล, 2549 : 55)

- ช่องทางการตลาดเดิมที่มีอยู่อาจไม่เหมาะกับผลิตภัณฑ์ใหม่หรือสายผลิตภัณฑ์ใหม่ ทำให้ต้องปรับปรุงช่องทางการตลาดเดิมหรือสร้างช่องทางการตลาดใหม่ขึ้น

- ธุรกิจต้องการขายสินค้าเดิมให้กับกลุ่มเป้าหมายใหม่ ทำให้ต้องสร้างหรือค้นหาช่องทางการตลาดที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายใหม่

- เมื่อธุรกิจมีการปรับกลยุทธ์การตลาดอื่นๆ นอกเหนือจากกลยุทธ์ด้านช่องทางการตลาด เช่น เมื่อธุรกิจหันมาใช้นโยบายราคาต่ำ ช่องทางการตลาดจำหน่ายจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนโดยอาจนำสินค้าไปวางจำหน่ายที่ร้านค้าส่วนลด เป็นต้น

- ธุรกิจเพิ่งจะก่อตั้งขึ้น หรือเป็นธุรกิจที่เกิดจากการซื้อหรือรวมกิจการ

- กรณีที่ตัวกลางที่มีอยู่มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายของตนเองและมีผลให้ธุรกิจไม่สามารถทำตามวัตถุประสงค์ด้านการจัดจำหน่ายได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องปรับช่องทางการตลาดใหม่

- เมื่อช่องทางการตลาดเดิมเพิ่มหรือลดจำนวนลง

- เมื่อห้างสรรสินค้าชั้นนำต่างๆ ลดจำนวนลงหรือยุบบางแผนกลง เจ้าของตราสินค้าที่มีชื่อเสียงในห้างสรรพสินค้าเหล่านั้นต้องหันหลับมาทบทวนการตัดสินใจในนโยบายและรูปแบบของช่องทางการตลาดใหม่

- เมื่อต้องการเปิดตลาดใหม่ในพื้นที่อื่นๆ เช่น การเปิดตลาดในต่างประเทศ เป็นต้น

- เมื่อปัจจัยด้านสภาวะแวดล้อมต่างๆ เปลี่ยนแปลงไป

- เมื่อเกิดข้อขัดแย้งหรือมีประเด็นปัญหาในด้านพฤติกรรมของสมาชิกในช่องทางการจำหน่าย เช่น การสูญเสียอำนาจในการควบคุมช่องทางการตลาดของผู้ผลิต

- การทบทวนหรือประเมินช่องทางการตลาดที่ใช้อยู่อาจพบว่ามีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงช่องทางการตลาดที่ใช้อยู่นั้น เช่น การปรับเปลี่ยนขนาดของธุรกิจ ช่องทางการตลาดเดิมอาจจะไม่คุ้มและไม่มีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนช่องทางการตลาด หรืออาจจะแต่งตั้งตัวแทนจำหน่าย เป็นต้น

2.4 นโยบาย ของภาครัฐต่อการดำเนินการกับเกษตรอินทรีย์

การรวบรวมข้อมูลนโยบายการดำเนินงานเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์และการตลาดเกษตรอินทรีย์ จะดูที่นโยบายในระดับต่างๆ ได้แก่ นโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ ระดับกระทรวง/กรม ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น เป็นต้น โดยศึกษาจากนโยบายที่ผ่านมาและนโยบายที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบันนี้

2.4.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จากการศึกษาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทั้ง 11 ฉบับได้สรุปใจความของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่มีนโยบายเกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์และการตลาดเกษตรอินทรีย์ไว้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจฯ, 2550-2554:81-82)

1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (2503-2509) เน้นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการขยายตัวในภาคการเกษตร ด้วยการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อขยายผลผลิตต่อไร่เพื่อตอบสนองตลาดโลก

2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 (2510-2514) มีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานต่อจากฉบับที่ 1 แต่ผลผลิตต่อไร่กลับต่ำเพราะมีการไหลเข้ามาของเทคโนโลยีอันเกิดจากการปฏิวัติเขียว

3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 (2515-2519) เน้นการเร่งรัดการผลิตปรับปรุงคุณภาพการผลิตเพื่อการส่งออกและมากชนิดขึ้น ทำให้ช่วงนี้เป็นยุคทองแห่งการขยายตัวของเกษตรเชิงเดี่ยว

4. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (2520-2524) จากความสำเร็จของเกษตรเชิงเดี่ยวทำให้เกษตรกรบุกรุกพื้นที่ป่า เพื่อขยายพื้นที่การเกษตรมากขึ้นจึงได้มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ให้รัดกุมขึ้น

5. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (2525-2529) เสนอให้มีการวางแผนและกำหนดทิศทางเพื่อพัฒนาการเกษตร เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพแทนการขยายพื้นที่เพาะปลูก มุ่งให้เกิดการกระจายรายได้ในช่วงนี้มีปัญหาด้านภาวะเศรษฐกิจและราคาผลผลิตตกต่ำ เกิดการขาดทุนในการเกษตรเชิงเดี่ยว จึงเริ่มมีการคิดหาแนวทางเลือกใหม่ๆ มากขึ้น

6. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (2530-2534) ดำเนินการต่อเนื่องจากฉบับที่ 5 เน้นการปรับโครงสร้างการผลิต การใช้และการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่

7. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (2535-2539) วางแนวทางรักษาอัตราการขยายตัวภาคการเกษตรให้เหมาะสม ยกระดับรายได้ คุ้มครองให้ได้รับความเป็นธรรมในระบบการผลิต และการค้าผลผลิตทางการเกษตร ทั้งยังส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์และพัฒนาในรูปการเกษตรยั่งยืน

8. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540-2544) ให้ความสำคัญเกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างจริงจังมากขึ้น โดยระบุเป้าหมายพื้นที่ที่จะปรับโครงสร้างการเกษตรแบบ

ยั่งยืนในรูปแบบต่างๆ คือ เกษตรอินทรีย์ วนเกษตร เกษตรธรรมชาติ เกษตรผสมสาน และเกษตรทฤษฎีใหม่ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20 ของพื้นที่การเกษตรทั้งประเทศ หรือประมาณ 25 ล้านไร่ ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

9. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545-2549) ยังคงมีทิศทางตามแผน 8 ที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและส่งเสริมการเกษตรแบบยั่งยืน อันเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตไทยเป็นพื้นฐานการพัฒนา ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยเน้นกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนและพลังท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็งเป็นกลไกในการพัฒนา

10. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550-2554) ให้ประเทศไทยมีความมั่นคงและความปลอดภัยด้านอาหาร เป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของโลก เป็นแหล่งผลิตไฟเบอร์และวัสดุเพื่อสนับสนุนสาขาอื่นนอกจากเป็นแหล่งผลิตอาหาร ส่งเสริมการทำการเกษตรที่ยั่งยืน อาทิ เกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่เกษตรอินทรีย์ บนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารในครัวเรือน มีผลผลิตที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงด้านราคาและมีมูลค่าผลผลิตสูง โดยเชื่อมโยงกับแหล่งความรู้ที่มีอยู่ในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เกษตรกรในการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตและมีการขยายพื้นที่การทำการเกษตรแบบยั่งยืนให้มากขึ้น และยังส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการสร้างตราสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปของไทยให้เป็นที่รู้จักและยอมรับของผู้บริโภคทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเป็นการขยายตลาดรองรับสินค้าเกษตรที่มีการเพิ่มมูลค่า (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2549 : 81-82)

11. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (2555-2559) ควรให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ และสัตว์น้ำที่สามารถเจริญเติบโตได้อย่างมีประสิทธิ ภาพรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลกและส่งเสริมบทบาทของสถาบันเกษตรกรวิสาหกิจชุมชน องค์กรชุมชนและเกษตรกรในการพัฒนาพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์และสัตว์น้ำ การใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่ลดการพึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิล และการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตร โดยเฉพาะการพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืน และระบบตลาดสินค้าเกษตรที่เป็นธรรม เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน และพึ่งพาตนเองของเกษตรกรรวมทั้งสนับสนุนการบริหารจัดการและการสร้างนวัตกรรมตลอดห่วงโซ่ การผลิตสินค้าเกษตร เพื่อให้ประเทศไทยสามารถพึ่งพาตนเองด้านอาหารและพลังงาน และคงความเป็นผู้นำด้านการเกษตรของโลกในอนาคตได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2554 : 52-65)

สนับสนุนการผลิตและบริการของชุมชนในการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรอาหารและพลังงาน โดยพัฒนาศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบนฐานความรู้ที่สร้างสรรค์ เพื่อสร้างเอกลักษณ์ของสินค้า เช่น สมุนไพรผลิตภัณฑ์อาหารและบริการเพื่อสุขภาพสินค้าอาหารและผลิตภัณฑ์ฮาลาล เป็นต้น รวมถึงสินค้าเกษตรที่มิใช่อาหาร เช่น ผลิตภัณฑ์ยาง ไม้ยาง สินค้าจำพวกวัสดุชีวภาพผลิตภัณฑ์ยาและอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ เป็นต้น

และมีตลอดจนการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาต่อยอดให้มีโอกาสทางการตลาดและเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันรวมถึงสนับสนุนการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรชนิดใหม่ๆที่มีมูลค่าสูงเพื่อรองรับความต้องการของตลาดเฉพาะกลุ่มและตลาดโลก สร้างแรงจูงใจให้เกษตรกร และผู้ประกอบการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารตามมาตรฐานที่กำหนด เช่น มาตรฐานอาหารปลอดภัย มาตรฐานฮาลาล เป็นต้น รวมทั้งการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐาน ลดภาระค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบรับรอง เพื่อขยายการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่มีคุณภาพมาตรฐานและความปลอดภัย และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2.4.2 นโยบายรัฐบาล

รัฐบาลของนายกรัฐมนตรี นายกทักษิณ ชินวัตร

สืบเนื่องจากคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 ที่ส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรกรรมทางเลือกและเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้แก่เกษตรกรชุมชนเกษตรกร และจะผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานแปรรูป และบรรจุภัณฑ์ของสินค้าเกษตรอินทรีย์ในตลาดให้เป็นศูนย์กลางในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ตามการแถลงของคณะรัฐมนตรี โดยพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี “นโยบายข้อที่ 3 นโยบายการสร้างรายได้ ด้านการเกษตรกรรม ส่วนที่ 1 การฟื้นฟูและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร โดยมีการส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสาน เกษตรทางเลือก และเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แก่เกษตรกร และการส่งเสริมให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินอย่างพอเพียง โดยการวางแผนการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ และการจัดการใช้ที่ดินรกร้างว่างเปล่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่วนที่ 2 การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรในตลาดโลก โดยมีการส่งเสริมมูลค่าเพิ่มด้วยการแปรรูปผลผลิตการเกษตร และพัฒนาคุณภาพ มาตรฐาน รูปแบบ และบรรจุภัณฑ์ของสินค้าเกษตรและเกษตรอุตสาหกรรม ส่งเสริมการผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งส่งเสริมการจดทะเบียนสิทธิบัตรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตรในทุกด้าน เพื่อ

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้

รองรับการเปิดเสรีสินค้าเกษตรในอนาคต และพัฒนาการตรวจสอบคุณภาพ มาตรฐาน และความปลอดภัยของสินค้าเกษตรทั้งการนำเข้าและการส่งออก รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ เพื่อยกระดับผลิตผลิตทางการเกษตรให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับในตลาดต่างประเทศ" (สำนักนายกรัฐมนตรี,2544)

จึงได้มีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2547 ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เร่งดำเนินการรณรงค์ ส่งเสริม และแนะนำให้เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องการปรับปรุงบำรุงดินด้านอินทรียวัตถุเพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมีเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ปุ๋ยเคมีและสามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างจริงจังเพื่อการพัฒนาคุณภาพดิน ลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2547 มอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรี (นายจาตุรนต์ ฉายแสง) เป็นเจ้าภาพรับผิดชอบเรื่องการผลิดและรณรงค์การใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพให้แพร่หลาย โดยมีกระทรวงและหน่วยงานต่างๆ เข้าร่วม โดยให้ถือว่าเรื่องนี้เป็นวาระแห่งชาติที่ต้องทำให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว (มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน ประเทศไทย. มปป.)

จนกระทั่งในวันที่ 4 มกราคม 2548 คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเห็นชอบในหลักการยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์ให้เป็นวาระแห่งชาติ และอนุมัติในหลักการให้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ โดยมีรองนายกรัฐมนตรีที่กำกับการบริหารราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธาน

นอกจากนี้ในคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2548 แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลมีแนวทางในการปรับโครงสร้างภาคการเกษตร สนับสนุนการเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าเกษตร โดยส่งเสริมด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพควบคู่ไปกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และกระบวนการบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชนในการเพิ่มมูลค่าสินค้า โดยให้ความสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร และนำผลผลิตเกษตรไปผลิตเป็นพลังงานทดแทน เช่น ปาล์มน้ำมัน อ้อย มันสำปะหลัง การผลิตสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพทางการตลาดสูงและมีโอกาสเพิ่มมูลค่า เช่น ยางพารา ปศุสัตว์ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง เป็นต้น และส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตรตามระบบมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร โดยพัฒนาระบบการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรทั้งการนำเข้าและส่งออกให้เป็นไปตามมาตรฐานโลก รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการเกษตรแบบยั่งยืนตามแนวทฤษฎีใหม่ และเกษตรอินทรีย์ เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม (สำนักนายกรัฐมนตรี,2548)

ความก้าวหน้าการดำเนินงานขับเคลื่อนวาระแห่งชาติเกษตรอินทรีย์

1. รัฐบาลได้ประกาศเจตนารมณ์ในการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์เป็นวาระแห่งชาติโดยมีการจัดการประชุมสมัชชาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนนโยบายสำคัญของรัฐบาลอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องเป็นระยะโดยจัดประชุมสมัชชาฯ จำนวน 3 วัน คือ วันที่ 24-26 ธันวาคม 2547 ณ พิพิธภัณฑ์การเกษตรเฉลิมพระเกียรติฯ อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี ทั้งนี้ ในวันที่ 24 ธันวาคม 2547 ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี (พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร) ได้ให้เกียรติมาเป็นประธานในพิธีเปิดการประชุมและพิธีลงนามปฏิญญาว่าด้วยเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ โดยมีผู้แทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายเกษตรกร ร่วมลงนามเพื่อประกาศเจตนารมณ์ขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์เป็นวาระแห่งชาติ ซึ่งนายกรัฐมนตรีได้มอบหมายให้ทุกภาคส่วนร่วมกันปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตที่พึ่งพาการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีมาเป็นการพึ่งพาตนเองในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์และสารชีวภาพเพื่อใช้เองในประเทศตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยคำนึงถึงทุกมิติ ทั้งมิติของอาหารปลอดภัย มิติความปลอดภัยของเกษตรกร มิติของการประหยัดค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินตราต่างประเทศ มิติแห่งการฟื้นฟูนิเวศของดินและทรัพยากรธรรมชาติ และมิติแห่งการสำนึกต่อผู้บริโภคของตัวเกษตรกรทุก ๆ คน ซึ่งในการประชุมครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมประชุมจากทุกภาคส่วน ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน เกษตรกร เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ และผู้สนใจทั่วไป รวมทั้งสิ้นจำนวน 15,030 คน และต้นปี 2548 เป็นต้นมาหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเครือข่ายเกษตรกรก็ได้มีการจัดการประชุมเพื่อรณรงค์ประชาสัมพันธ์ขับเคลื่อนวาระแห่งชาติเกษตรอินทรีย์เป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง

2. การจัดทำแผนงบประมาณในเชิงบูรณาการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 "การพัฒนาเกษตรอินทรีย์" กรมพัฒนาที่ดินในฐานะหน่วยงานเจ้าภาพ ได้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (6 กระทรวง 26 หน่วยงาน) ประชุมระดมความคิด จัดทำสรุปภาพรวมและรายละเอียดแผนงบประมาณในเชิงบูรณาการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 "การพัฒนาเกษตรอินทรีย์" เสร็จเรียบร้อยแล้ว และผ่านการอนุมัติในหลักการตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2548 แล้ว ภายในวงเงินงบประมาณจำนวน 1,262.166 ล้านบาท

3. การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ : รับผิดชอบโดยคณะกรรมการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์แห่งชาติโดยมีพลตรีจำลอง ศรีเมือง เป็นประธานคณะกรรมการ กรมวิชาการเกษตรและกรมพัฒนาที่ดิน เป็นฝ่ายเลขานุการฯ

4. การส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร สนับสนุนการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติเกษตรอินทรีย์ : รับผิดชอบโดยคณะกรรมการส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ทดแทน

สารเคมีทางการเกษตร โดยมีกรรมการผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายสุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง) เป็นประธานคณะกรรมการ กรมพัฒนาที่ดินเป็นฝ่ายเลขานุการฯ

5. การจัดทำคู่มือการจัดตั้งและบริหารโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์-ชีวภาพ ชุมชน กรมพัฒนาที่ดินได้ร่วมประชุมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อร่วมกันแก้ไขร่างคู่มือการจัดตั้งและบริหารโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์-ชีวภาพ ชุมชน ให้มีเนื้อหาครอบคลุมและมีความชัดเจนมากที่สุด โดยคู่มือฉบับร่างประกอบด้วยสาระสำคัญเรื่อง โครงการสร้างโรงงาน ฯ รายละเอียดของแบบโรงงาน ฯ เครื่องจักรและอุปกรณ์ภายในโรงงาน ฯ ศูนย์ข้อมูลเกษตรอินทรีย์และการควบคุมมาตรฐาน ข้อมูลชนิดและปริมาณวัสดุเหลือใช้จากเกษตรกรรม ปริมาณธาตุอาหารของวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร แนวทางการบริหารจัดการและการจัดองค์กร ซึ่งขณะนี้ได้ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว อยู่ระหว่างรอการเสนอพิจารณาในคณะกรรมการส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร และเมื่อได้คู่มือฉบับสมบูรณ์ที่ผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการ ฯ เรียบร้อยแล้ว จะดำเนินการจัดพิมพ์แจกจ่าย (มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย), มปป.)

รัฐบาลของนายกรัฐมนตรี พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ข้อที่ 2 นโยบายเศรษฐกิจ โดยเน้นการยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การใช้หลักคุณธรรมกำกับการพัฒนาเศรษฐกิจในระบบตลาดเสรี เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากซึ่งเปรียบเสมือนรากแก้วของประเทศ ส่วนของภาคเศรษฐกิจฐานรากของการเกษตรกรรม สนับสนุนให้การพัฒนาการเกษตรตามแนวทางทฤษฎีใหม่เป็นทางเลือกสำคัญสำหรับเกษตรกรรายย่อย ในขณะที่ขยายโอกาสในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และยกระดับคุณภาพของผลผลิตโดยอาศัยเทคโนโลยี การจัดการ และการเชื่อมโยงกับระบบตลาด (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2549)

การประชุมคณะรัฐมนตรี วันที่ 16 ตุลาคม 2550

การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติคณะ รัฐมนตรีเห็นชอบการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ รวมทั้งองค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ และค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ในปี 2551 จะให้เบิกจ่ายจาก สศช. ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) (โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม, 2550)

สาระสำคัญแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2551-2554 คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนามี 4 ยุทธศาสตร์หลัก (คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ, 2551)

(1)ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและจัดการองค์ความรู้และนวัตกรรม มีมาตรการ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการสนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมทั้งห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การผลิต ดูแลรักษา เก็บเกี่ยว การแปรรูป บรรจุภัณฑ์ การขนส่งไปจนถึงการตลาดเพื่อสร้างมูลค่า ด้านการส่งเสริมให้มีการสร้างความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ทั้งต่อผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ผู้บริโภคและเจ้าหน้าที่ และด้านการจัดทำฐานข้อมูลด้านเกษตรอินทรีย์ในทุกระดับ โดยจัดทำฐานข้อมูลเกษตรอินทรีย์ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

(2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตรอินทรีย์ตามวิถีพื้นบ้าน มีมาตรการ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาการผลิตและสร้างเครือข่ายสู่การพึ่งพาตนเอง โดยสนับสนุนให้มีการผลิตปัจจัยการผลิตที่เป็นอินทรียวัตถุอย่างเพียงพอ เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น และด้านการพัฒนาช่องทางการตลาดรองรับผลผลิตส่วนเกินโดยพัฒนาและสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทางการค้าและการตลาดของสินค้าเกษตรอินทรีย์ โดยพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการที่จะนำผลิตภัณฑ์สินค้าอินทรีย์ในท้องถิ่นออกสู่ตลาด รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินงานของตลาดชุมชนและตลาดเชิงสถาบันอย่างต่อเนื่อง เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล เป็นต้น

(3) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างศักยภาพการเกษตรอินทรีย์เชิงพาณิชย์ มาตรการ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาการผลิตและเครือข่ายทั้งระบบเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง โดยสนับสนุนการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรกร สถาบันเกษตรกรและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ด้านการพัฒนาระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทยโดยศึกษาทบทวนและพัฒนาระบบมาตรฐานและการตรวจรับรองของประเทศให้เป็นระบบ และเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้านการพัฒนาการตลาดสู่สากลโดยจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับสินค้าเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง

(4) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาเกษตรอินทรีย์ มี มาตรการ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดให้มีกลไกระดับนโยบายในการบริหารจัดการและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์อย่างเป็นเอกภาพ มีการบูรณาการแผน งบประมาณและประสานการปฏิบัติกับทุกภาคส่วนในทุกระดับ และติดตามประเมินผลการพัฒนาเกษตรอินทรีย์อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และด้านการจัดให้มีระบบการประสานความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในทุกระดับโดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในแผนปฏิบัติการพัฒนาเกษตรอินทรีย์และเสริมสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศ

รัฐบาลของนายกรัฐมนตรี นายสมัคร สุนทรเวช

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีนายสมัคร สุนทรเวช นายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา วันจันทร์ที่ 18 กุมภาพันธ์ 2551 นโยบายที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ คือข้อที่ 3 นโยบายเศรษฐกิจ นโยบายปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ ด้านภาคเกษตร โดยมีส่งเสริมการทำการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ในระดับชุมชนตามแนวพระราชดำริ เพื่อให้ครัวเรือนเกษตรกรมีความมั่นคงทางด้านอาหาร ส่งเสริมการขยายกระบวนการเรียนรู้ระบบเกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสานวนเกษตร โครงการอาหารกลางวันและธนาคารโคกระบือ ตามแนวพระราชดำริ โดยเกษตรกรและชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางและแนวทางด้วยตนเอง และส่งเสริมและสนับสนุนสถาบันเกษตรกรทั้งในด้านการรวมกลุ่ม สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน ตลอดจนสภาเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแนวทางพัฒนาการเกษตรและพัฒนาความสามารถในการแข่งขันด้วยตนเอง (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2551)

รัฐบาลของนายกรัฐมนตรี นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันอังคารที่ 7 ตุลาคม 2551 ข้อที่ 4 นโยบายเศรษฐกิจ นโยบายปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ ด้านภาคเกษตร โดยมีการส่งเสริมการทำการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ในระดับชุมชนตามแนวพระราชดำริ เพื่อให้ครัวเรือนเกษตรกรมีความมั่นคงทางด้านอาหาร ส่งเสริมการขยายกระบวนการเรียนรู้ระบบเกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน วนเกษตร โครงการอาหารกลางวันและธนาคารโคกระบือตามแนวพระราชดำริ โดยเกษตรกรและชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางและแนวทางด้วยตนเอง และมีการปรับโครงสร้างการผลิตภาคการเกษตร โดยสร้างระบบนิคมการเกษตร และเร่งรัดการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน เพื่อการผลิตและการจัดการสินค้าเกษตรทุกประเภทอย่างมีประสิทธิภาพและครบวงจร รวมทั้งมีความเหมาะสมและสมดุลทั้งด้านอาหารและพลังงานทดแทน ด้วยการบูรณาการหน่วยงานและภาคีความร่วมมือต่าง ๆ เพื่อเพิ่มรายได้เกษตรกร ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ พัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกร ตลอดจนสงวนและคุ้มครองพื้นที่การเกษตรจำนวน ๑๓๐ ล้านไร่ สำหรับทำการเกษตรอย่างยั่งยืน (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2551)

รัฐบาลของนายกรัฐมนตรี นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา วันอังคารที่ 30 ธันวาคม 2551 ข้อที่ 4 นโยบายเศรษฐกิจ ส่วนของนโยบายปรับโครงสร้างเศรษฐกิจภาคเกษตร ที่กล่าวว่าจะดูแลเสถียรภาพราคาสินค้าเกษตรและการตลาดสินค้าเกษตร โดยจัดให้มีระบบประกันความเสี่ยงด้านราคาสินค้าเกษตร พัฒนาตลาดสินค้าเกษตรล้วงหน้าให้มีความเข้มแข็ง สร้างตลาดกลางเพื่อการค้าส่งและค้าปลีกสินค้าเกษตรในทุกภูมิภาค ผลักดันให้มีการเปิดตลาดสินค้าเกษตรแห่งใหม่ให้ครอบคลุมทั่วโลกและส่งเสริมระบบเกษตรพันธะสัญญา รวมทั้งใช้ระบบ

ไตรภาคีภาครัฐ เอกชน และเกษตรกรในการแก้ไขปัญหาราคาสินค้าเกษตร (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2551:18-20)

และจะมีการส่งเสริมการเพิ่มมูลค้าสินค้าเกษตร โดยส่งเสริมการวิจัยและพัฒนามาตรฐานการผลิตและความปลอดภัยด้านสินค้าเกษตรและอาหารตามมาตรฐานสากลในระดับชุมชน และมีการเชื่อมโยงการผลิตทางการเกษตรกับอุตสาหกรรมการเกษตร ส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตรที่ได้คุณภาพและมาตรฐานสากลส่งเสริมความแข็งแกร่งของตราสินค้า จัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเพื่อเพิ่มมูลค้าสินค้าเกษตรอย่างครบวงจร รวมทั้งเร่งรัดการเจรจาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนสนับสนุนเงินทุนพัฒนาเครื่องจักรเพื่อแปรรูปขั้นตอนของสินค้าเกษตร รวมถึงสร้างความมั่นคงด้านอาหาร โดยส่งเสริมการทำการเกษตรตามแนวพระราชดำริ ขยายกระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาเกษตรทฤษฎีใหม่ โครงการอาหารกลางวัน และธนาคารโคกระบือตามแนวพระราชดำริ และสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน วนเกษตร ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เพื่อลดการใช้สารเคมีและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร รวมทั้งสนับสนุนความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับความมั่นคงทางด้านอาหาร

รัฐบาลของนายกรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี

นโยบายรัฐบาลต่อเกษตรอินทรีย์ที่ผ่านมา รัฐบาลไทยมีนโยบายชัดเจนในการสนับสนุนเกษตรอินทรีย์ เพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์ ให้ทัดเทียมมาตรฐานสากล โดยในปี 2550 รัฐบาลได้บรรจุให้เกษตรอินทรีย์เป็นหนึ่งในวาระแห่งชาติ จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2551 -2554) โดยมอบหมายให้กระทรวงพาณิชย์รับผิดชอบยุทธศาสตร์การเสริมสร้างศักยภาพเกษตรอินทรีย์เชิงพาณิชย์สู่สากล ซึ่งได้มีการดำเนินการพัฒนาผู้ประกอบการสินค้าเกษตร อินทรีย์ การขยายตลาดสินค้าอินทรีย์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ การสร้างมูลค่าสินค้าอินทรีย์และผลิตภัณฑ์ และสนับสนุนการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า

สำหรับนโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบัน มีนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์และเกษตรทางเลือก ภายใต้นโยบายปรับโครงสร้างเศรษฐกิจภาเกษตร เป็นการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ซึ่งกำหนดดำเนินการภายในระยะ 4 ปี เพื่อให้มีความต่อเนื่องของนโยบายด้านเกษตรอินทรีย์ โดยกระทรวงพาณิชย์จะ เป็นผู้ดำเนินการตามแผนและส่งเสริมตลาดสินค้าอินทรีย์ ระยะ 4 ปี ช่วงที่สอง (2554-2558) โดยมีเป้าหมาย คือ การเป็นศูนย์กลางสินค้าเกษตรอินทรีย์ในภูมิภาคอาเซียน โดยการ ดำเนินการผ่านโครงการที่ประกอบด้วย โครงการสร้างพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ภายในประเทศ/โครงการสร้างเครือข่าย (network) สินค้าเกษตรอินทรีย์ในอาเซียน/

โครงการความร่วมมือ สินค้าเกษตรอินทรีย์กับอาเซียน/และ โครงการสนับสนุนการเป็นศูนย์กลางสินค้าเกษตรอินทรีย์ เช่น การศึกษา งานแสดงสินค้า วัตถุดิบการผลิตและการตลาด เพื่อรองรับการเข้าสู่การเป็น AEC ในปี 2558 เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของอาเซียน ทั้งด้านการผลิต และการตลาด ทั้งนี้ สิ่งที่ต้องการเน้น ก็คือ มาตรฐานรับรองเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากเกษตรอินทรีย์ คือ ระบบจัดการด้านการเกษตรแบบองค์รวมที่เกื้อหนุนต่อระบบนิเวศน์ วงจรชีวภาพ และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเน้นการใช้วัสดุธรรมชาติ หลีกเลี่ยงการปนเปื้อนของสารเคมี โดยมี การกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของแต่ละประเทศ หรือระดับระหว่างประเทศ การทำตลาด ผู้ประกอบการและผู้ผลิตจะต้องคำนึงถึงการได้มาตรฐานรับรอง ซึ่งกระทรวงพาณิชย์ มีนโยบายชัดเจนในการสนับสนุนการพัฒนามาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์ให้ทัดเทียมมาตรฐานสากล และทำการส่งเสริมการขายในภาพรวม โดยการสร้างความตระหนักรู้ โดย เฉพาะสำหรับผู้บริโภคในประเทศให้เข้าใจถึงความแตกต่างของคุณลักษณะของสินค้าทั่วไป (Conventional product) สินค้าจากธรรมชาติ (Natural Product) และสินค้าเกษตรอินทรีย์ และจดจำภายใต้ตรา Organic Thai Produce โดยมีกลุ่มเป้าหมายตลาดระดับ Hi-end และ Niche market สำหรับผู้ที่ใส่ใจสุขภาพเป็นพิเศษด้วย (สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ, มปป.)

และนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐบาลปัจจุบัน ซึ่งคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันอังคาร ที่ 23 สิงหาคม 2554 ได้มีนโยบายเกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์และการตลาดเกษตรอินทรีย์ ในนโยบายข้อที่ 3.นโยบายเศรษฐกิจเรื่องการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ ในภาคเกษตร โดยการเพิ่มศักยภาพกระบวนการผลิตด้านปศุสัตว์ให้ได้มาตรฐาน ปลอดภัยเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพียงพอกับความต้องการภายในประเทศและการส่งออก เพิ่มสมรรถนะการควบคุมป้องกัน วินิจฉัย และบำบัดโรคการติดต่อระหว่างสัตว์สู่คน การพัฒนาเทคโนโลยีด้านชีวภัณฑ์สัตว์และการตรวจสอบคุณภาพ มีการจัดทำระบบทะเบียนครัวเรือนเกษตรกรที่มีข้อมูลการเกษตรของครัวเรือนครบถ้วน สามารถเชื่อมโยงกับบัตรเครดิตสำหรับเกษตรกร และมีการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอเพื่อความสะดวกในการสนับสนุนช่วยเหลือและพัฒนาเกษตรกร สร้างหลักประกันความมั่นคงในการประกอบอาชีพให้แก่เกษตรกร จัดให้มีอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านเพื่อสนับสนุนการทำงานของภาครัฐตลอดจนจัดให้มีรายการโทรทัศน์เพื่อการเกษตรเพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการผลิตและการตลาดแก่เกษตรกรทั่วไป (ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร. 2554:13-15)

และพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรมูลค่าเพิ่มเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในตลาดโลก โดยการส่งเสริมการผลิตสินค้าใหม่ที่มีกำไรสูง มีการแปรรูปอย่างครบวงจรเพื่อแสวงหามูลค่าเพิ่มสูงสุด พัฒนาระบบตลาดทุกขั้นตอน ยกระดับผลผลิตให้มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับในตลาดต่างประเทศ

สร้างกลุ่มธุรกิจรายสินค้าระดับภูมิภาคเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน และสร้างโอกาสชี้นำในเรื่องราคาโดยเฉพาะตลาดข้าวเร่งรัดการเจรจาข้อตกลงต่างๆ ที่เกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารในตลาดโลก ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นครัวโลกทั้งในแง่สินค้าเกษตร อาหารไทย และสนับสนุนการลงทุนภาคเกษตรในต่างประเทศร่วมถึงส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ดำเนินการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม สร้างความเข้มแข็งภาคเกษตรและสร้างความมั่นคงทางอาหารเพื่อเผชิญกับวิกฤตอาหารโลก สร้างความสมดุลระหว่างพืชอาหารและพืชพลังงาน ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์และเกษตรทางเลือก ปรับโครงสร้างและจัดหาที่ทำกินให้แก่เกษตรกรผู้ยากไร้และดำเนินการฟื้นฟูคุณภาพดินให้คงความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน ตลอดจนการคุ้มครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

2.4.3 ระดับกระทรวง/กรม

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบายด้านการเกษตรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายธีระ วงศ์สมุทร) โดยนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์จะอยู่ในยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการผลิต ได้แก่ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2556)

1. เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร เพื่อเพิ่มผลตอบแทนด้านการเกษตรและลดต้นทุนทางการเกษตร โดยส่งเสริมการผลิตพืชเศรษฐกิจสำคัญ ให้เหมาะสมกับพื้นที่ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา จัดทำยุทธศาสตร์พัฒนาสินค้าเกษตรระยะยาวเป็นรายสินค้าทั้งด้านพืช ปศุสัตว์ และประมง โดยเน้นการเพิ่มผลิตภาพ (productivity) เน้นการลดต้นทุนการผลิต ส่งเสริม การผลิตและพัฒนาการผลิตพืชทดแทนพลังงาน โดยวางแผนการผลิตในภาพรวมให้มีความสมดุล ระหว่างพืชอาหารและพืชพลังงาน

2.สร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรโดยพัฒนาคุณภาพการผลิตและระบบตรวจสอบรับรองคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร ด้วยการส่งเสริมความปลอดภัย สินค้าเกษตรและอาหารตามมาตรฐานสากลในระดับชุมชน และสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน วนเกษตร ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เพื่อลดการใช้สารเคมีและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร มีการเชื่อมโยงการผลิตทางการเกษตรกับอุตสาหกรรมการเกษตร และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งพัฒนาคุณภาพผลผลิตและระบบตรวจสอบรับรองคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรทั้งด้านพืช ปศุสัตว์และประมง ส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตรที่ได้คุณภาพ และมาตรฐานสากล ส่งเสริมความแข็งแกร่งของตราสินค้าเกษตร จัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอย่างครบวงจร และร่วมเจรจา ทางการค้าสินค้าเกษตรระหว่างประเทศโดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร

แผนงาน/โครงการที่สำคัญ ได้แก่

- วิจัยและพัฒนาพันธุ์และเทคโนโลยีที่เหมาะสม
- จัดทำยุทธศาสตร์ส่งเสริมการพัฒนาสินค้าเกษตรระยะยาวเป็นรายสินค้า
- ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตพืชทดแทนพลังงาน
- บริหารจัดการการผลิตและการตลาด ปัจจัยการผลิตทางการเกษตร
- การสนับสนุนให้มีกลไกการปรับเปลี่ยนและเพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขัน
- พัฒนาคุณภาพผลผลิตและพัฒนาระบบตรวจสอบรับรองคุณภาพมาตรฐานสินค้า
- กำหนดเขตส่งเสริมและพัฒนาการผลิต
- ร่วมเจรจาทางการค้าสินค้าเกษตรระหว่างประเทศ
- ส่งเสริมการทำการประมงนอกน่านน้ำ

ระดับกรม

กรมส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556) มียุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงและปลอดภัยด้านอาหารในครัวเรือนและชุมชนเพื่อเป็นภูมิคุ้มกัน สำหรับครัวเรือนเกษตรกรและชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โตยส่งเสริมการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน และการแปรรูปและถนอมอาหาร เพื่อให้ครัวเรือนเกษตรกรมีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอในทุกสถานการณ์ สนับสนุนให้มี เครือข่ายการผลิตและการบริโภคที่เกื้อกูลกันในระดับชุมชน สนับสนุนให้ประชาชนทั่วไปทำการเกษตร ส่งเสริมพฤติ กรรมการบริโภคที่เหมาะสม และเผยแพร่องค์ความรู้และพัฒนาการด้านอาหารศึกษา

ส่งเสริมระบบเกษตรกรรมในการสร้างความมั่นคงและยั่งยืนของภาคเกษตร เพื่อให้เกิดความมั่นคงในการประกอบอาชีพการเกษตรควบคู่กับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นฐานการผลิตของภาคเกษตรได้อย่างยั่งยืนรวมทั้งสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศหรือสถานการณ์ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นได้ โดยส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำการเกษตรให้เหมาะสมกับตัวเกษตรกร ศักยภาพของพื้นที่ และสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมการทำการเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ส่งเสริมการเกษตรในชุมชนเมือง การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการจัดการฟาร์ม

สร้างความสมดุลในการผลิตและจัดการสินค้าเกษตร พัฒนาการผลิตและบริหารจัดการสินค้าเกษตร เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตเชิงพาณิชย์และอุตสาหกรรม และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรไทยซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้ไทยก้าวสู่การเป็นครัวโลก

โดย ส่งเสริมการผลิตรายสินค้า และเกษตรอินทรีย์เชิงพาณิชย์ โดยให้สอดคล้องกับเขตเกษตรเศรษฐกิจ (Zoning) ของเกษตรกรและภาคเกษตร และเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรและความยั่งยืนของภาคเกษตร ส่งเสริมระบบเกษตรกรรมในการสร้างความมั่นคงและยั่งยืนของภาคเกษตร เพื่อให้เกิดความมั่นคงในการประกอบอาชีพการเกษตรควบคู่กับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ให้เป็นฐานการผลิตของภาคเกษตรได้ อย่างยั่งยืนรวมทั้งสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศหรือสถานการณ์ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นได้ โดย

- ส่งเสริมการทำการเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- ส่งเสริมให้เกษตรกรมี ความรู้ ความเข้าใจ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำการเกษตรให้เหมาะสมกับตัวเกษตรกร ศักยภาพของพื้นที่ และสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

- ส่งเสริมการทำเกษตรกรรมยั่งยืนในรูปแบบต่างๆ เช่น เกษตรผสมผสาน เกษตรธรรมชาติ เกษตรอินทรีย์ เกษตรทฤษฎีใหม่ และวนเกษตร

ผลการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลและการสั่งการของ นายกรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2555)

1. พัฒนาเกษตรกรให้มีความรู้เรื่องการผลิตสินค้าเกษตร (พืชและข้าว) และสามารถผลิตสินค้าเกษตรได้ตามระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และเจ้าหน้าที่มีความรู้เรื่องการผลิตพืชตามระบบมาตรฐานเพื่อถ่ายทอดความรู้และให้คำแนะนำเกษตรกรได้ โดยการอบรมเกษตรกรและศึกษาดูงาน หลักสูตรการผลิตพืชอินทรีย์ และหลักสูตรการพัฒนากระบวนการจัดการผลิตพืชตามระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จำนวน 80 ราย

2. เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืช โดยลดต้นทุนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อลดต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยการอบรมเกษตรกรในด้านการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ วิธีการเก็บตัวอย่างดิน อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ การจัดบันทึก เป็นต้น มี เป้าหมาย 3,000 ราย ขณะนี้ดำเนินการได้ 560 ราย 2) ลดต้นทุนกาแฟ โดยการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟให้แก่เกษตรกรรวมทั้งสนับสนุนให้เกษตรกรนำความรู้ไปปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนการผลิต ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ การวิเคราะห์ปัญหาการผลิตกาแฟในพื้นที่ ถ่ายทอดเทคโนโลยี เรื่องการลดต้นทุน เช่น การทำปุ๋ยหมักใช้เองจากเปลือกกาแฟ และวัสดุเหลือใช้ การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี เป็นต้น เป้าหมาย 1,500 ราย ขณะนี้ดำเนินการได้ 200 ราย

กรมพัฒนาที่ดิน

ยุทธศาสตร์กรมพัฒนาที่ดินในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ฉบับที่ 11 ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ดินในการทำการเกษตรอินทรีย์ หรือการลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร (กรมพัฒนาที่ดิน, 2556)

1. ด้านอนุรักษ์ดินและน้ำ และปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดินและฟื้นฟูดินเสื่อมโทรม โดยปรับปรุงบำรุงดินเพื่อฟื้นฟูดินเสื่อมโทรม ได้มีการปรับปรุงบำรุงดินโดยส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตรครอบคลุมทั้งประเทศ รวมพื้นที่ประมาณ 73.223 ล้านไร่และปรับปรุงคุณภาพดินในพื้นที่ดินมีปัญหาไม่น้อยกว่า 7.018 ล้านไร่ ได้แก่ การปรับปรุงพื้นที่ดินเค็ม 4.962 ล้านไร่ การปรับปรุงพื้นที่ดินเปรี้ยว 1.527 ล้านไร่ และปรับปรุงพื้นที่ดินกรด 0.530 ล้านไร

2. ด้านการวิจัยการพัฒนาที่ดินสาขาเทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีการปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรียวัตถุของกรมฯ มีศักยภาพต่อการพัฒนางานบำรุงดิน เกษตรกรสามารถประยุกต์นำผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ พด. ของกรมฯ ต่อยอดผลิตเป็นปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพคุณภาพสูง เพื่อให้เกษตรกรและกลุ่มบุคคลที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรได้นำไปใช้ประโยชน์อย่างทั่วถึงและกว้างขวางมากขึ้น รวมทั้งประยุกต์ใช้ร่วมกับการจัดการดินได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ผลงานวิจัยดังกล่าวถูกนำไปพัฒนาด้านการใช้ทรัพยากรวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอย่างครบวงจรโดยโครงการพระราชดำริหลายโครงการ กลุ่มเกษตรกรในอบต. สถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่างกระทรวง (กระทรวงศึกษาธิการ/กระทรวงมหาดไทย/กระทรวงกลาโหม)

3. ด้านการพัฒนาหมอดินอาสากรมพัฒนาที่ดินมีนโยบายในการจัดตั้งหมอดินอาสาให้เป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดิน เนื่องจากไม่มีหน่วยงานที่ดูแลพื้นที่ถึงระดับตำบล และหมู่บ้าน ทำให้ไม่สามารถดูแลและให้บริการแก่เกษตรกร ตามหมู่บ้านต่างๆ ได้ทั่วถึงทั้งประเทศ ที่มีกว่า 75,000 หมู่บ้าน นอกจากนี้กรมพัฒนาที่ดินยังได้รับมอบหมายภารกิจเพิ่มขึ้นรวมทั้งแนวนโยบายรัฐบาลให้ภาคประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมดูแลทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่นของตนเอง จึงได้มีการจัดตั้งหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 และดำเนินการเรื่อยมา โดยพัฒนาองค์ความรู้ให้หมอดินอาสาทำหน้าที่เป็นตัวแทนของกรมฯ ในการขับเคลื่อนพัฒนาให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรมีความเข้มแข็ง ปัจจุบันมีหมอดินอาสา จำนวน 81,543 คนทั่วประเทศ จำแนกเป็นหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน 73,378 คน หมอดินอาสาประจำตำบล 7,213 คน หมอดินอาสาประจำอำเภอ 876 คน และหมอดินอาสาประจำจังหวัด 76 คน นอกจากนี้ยังส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในโรงเรียน รวม 1,110 โรง มียุวหมอดิน 7,553 คนและครูเกษตร 961 คน

4. ด้านการส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ลดใช้สารเคมีทางการเกษตรกรมพัฒนาที่ดินมีนโยบายหลักในการดำเนินงานส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ลดใช้สารเคมีทางการเกษตร/เกษตรอินทรีย์ โดยมีเป้าหมายหลักในการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตภาคการเกษตรเคมีเป็นระบบเกษตรที่ลดการพึ่งพาปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง(เกษตรลดใช้สารเคมี/เกษตรไร้สารพิษ/เกษตรอินทรีย์) การสร้างเครือข่ายขยายผลให้เกษตรกรเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการผลิตสารอินทรีย์เพื่อใช้ในการปรับปรุงบำรุงดินฟื้นฟูดินเสื่อมโทรมเพิ่มผลผลิต อันเป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และคำนึงถึงความปลอดภัยต่อผู้ผลิต ผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งประหยัดค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินตราต่างประเทศจากการนำเข้าสารเคมีทางการเกษตร ซึ่งมีมูลค่าสูงถึงปีละนับหมื่นล้านบาท โดยมีผลการดำเนินงานจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายผู้ใช้สารอินทรีย์ในการเกษตร ดำเนินการตั้งแต่ปี 2550 – 2554 รวม73,399 กลุ่มเป็นเกษตรกรกว่า 3.65 ล้านคนทั่วประเทศ เนื้อที่ 73.22 ล้านไร่ ซึ่งกลุ่มเกษตรกรที่กรมพัฒนาที่ดินจัดตั้งขึ้นจะคัดเลือกผลักดันเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง สมัครใจ มีความพร้อม และสามารถพัฒนาศักยภาพเป็นกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐาน เพื่อการก้าวไปสู่การผลิตสินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐานต่อไป ปัจจุบันมีการพัฒนาต่อยอดกลุ่มดังกล่าวเข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จำนวน 417 กลุ่ม และกรมฯ ตั้งเป้าหมายการพัฒนากลุ่มเกษตรกรเข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ปีละไม่น้อยกว่า 100 กลุ่ม

5. ด้านการให้บริการวิเคราะห์ดิน น้ำ พืช ภารกิจหนึ่งของกรมพัฒนาที่ดินที่เกี่ยวข้องการพัฒนาที่ดินโดยตรง ได้แก่ การให้บริการวิเคราะห์ตัวอย่างดิน น้ำเพื่อการเกษตร พืช ปุ๋ยอินทรีย์ แร่ในดิน และสิ่งปรับปรุงดิน รวมทั้งการตรวจและรับรองมาตรฐานสินค้าประเภทปัจจัยการผลิตทางการเกษตร การให้บริการดังกล่าวมีทั้งการวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการ ซึ่งกรมพัฒนาที่ดินมีห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ดินทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคกระจายอยู่ 12 เขต ครอบคลุมพื้นที่ทางการเกษตรทั่วประเทศไทย ได้รับวิเคราะห์ตัวอย่างที่มาจากหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา หน่วยงานเอกชน องค์กรต่างๆ เกษตรกร และผู้สนใจทั่วไป ตลอดจนงานวิเคราะห์วิจัยงานโครงการพระราชดำริฯ รวมทั้งโครงการต่างๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ นอกจากนั้น ยังมีการให้บริการวิเคราะห์ดินในพื้นที่ของเกษตรกรโดยตรงอีกด้วย ผลวิเคราะห์ดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการนำมาใช้เป็นแนวทางในด้านการปรับปรุงบำรุงดิน การเลือกใช้ปุ๋ยตามชนิดและอัตราที่เหมาะสมตามค่าวิเคราะห์ดิน รวมทั้งยังเป็นข้อมูลสำคัญที่จะช่วยในการสนับสนุนภารกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของกรมพัฒนาที่ดิน เช่นงานด้านการฟื้นฟูดินเสื่อมโทรม การสำรวจและจำแนกดิน การวางแผนการใช้ที่ดิน และการอนุรักษ์ดินและน้ำอีกด้วย โดยให้บริการวิเคราะห์ดิน 1,406,990 ตัวอย่าง

กรมวิชาการการเกษตร

จากรายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลและการสั่งการของนายกรัฐมนตรี (นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร) ระหว่างวันที่ 23 สิงหาคม 2554 ถึง 30 กันยายน 2555 การดำเนินการของกรมวิชาการเกษตรในเรื่องของเกษตรอินทรีย์มีดังนี้ (กองแผนงานและวิชาการ กรมวิชาการเกษตร, 2554)

1. การลดต้นทุนการผลิตเพื่อเสริมสร้างฐานรากของครัวเรือนเกษตรกรให้เข้มแข็ง และการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์และเกษตรทางเลือก ความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 84 (8) เพื่อการคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิตและการตลาด เพื่อการส่งเสริมให้สินค้าเกษตรได้รับผลตอบแทนสูงสุด และเพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรในรูปสภาเกษตรกรเพื่อวางแผนการเกษตรและรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน โดยโครงการที่ดำเนินการมีดังนี้

1.1. การผลิตพริกอินทรีย์ เทคโนโลยีการผลิตพริกเพื่อแก้ปัญหาสารพิษตกค้างและไส้เดือนฝอยรากปม (Meloidogyne incognita) ในจังหวัดอุบลราชธานีและพัฒนาระบบการผลิตพริกสู่ระบบการผลิตพืชอินทรีย์ ผลการทดลองพบว่า วิธีปรับปรุงการปลูกพริกโดยใช้ปัจจัยการผลิตอินทรีย์และเทคโนโลยีปูอง กันกำจัดให้ผลผลิตเฉลี่ย 2,491 กิโลกรัมต่อไร่สูงกว่าวิธีของเกษตรกรที่ใช้ปัจจัยการผลิตเคมีและไม่ปูองกันกำจัดโรครากปม ให้ผลผลิต 2,401 กิโลกรัมต่อไร่ และดัชนีการเกิดปมระดับ 0.85 ขณะที่วิธีเกษตรกรพบระดับ 4.2 การขยายผล ในปี 2548 มีเกษตรกร 1 รายได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP และได้รับมาตรฐานพืชอินทรีย์ปี 2552 ส่งผลผลิตพริกอินทรีย์ไปจำหน่ายต่างประเทศได้ปีละ 2 ตัน มูลค่ากว่า 320,000 บาท/ไร่ ซึ่งให้ผลตอบแทนสูงกว่าผลผลิตจากระบบการผลิตเคมี 5 เท่า สามารถเป็นทางเลือกให้กับเกษตรกรรายอื่นได้ และในฤดูการผลิตปี 2554/2555 มีการขยายผลการผลิตพริกอินทรีย์สู่เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี จ้านวน 3 ราย พื้นที่ 7 ไร่ และมีการสร้างเครือข่ายการตลาดร่วมกัน

1.2. การตรวจสอบและรับรองแหล่งผลิตพืชในระบบเกษตรอินทรีย์ มีเป้าหมายการตรวจรับรอง1,670 ฟาร์ม ดำเนินการได้ 2,217 ฟาร์ม คิดเป็นร้อยละ 132.75 ของเป้าหมาย และมีฟาร์มที่ผ่านการรับรองในปี 2555 แล้ว 1,369 ฟาร์ม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชา พืชผัก พืชสมุนไพร และไม้ผลเมืองหนาว รวม ทั้งดำเนินการตรวจรับรองโรงงานคัดบรรจุและการแปรรูปพืชอินทรีย์ เป้าหมาย 46 โรงงาน ดำเนินการได้ 37 โรงงาน และมีโรงงานที่ผ่านมาตรฐานแล้วจ้านวน 30 โรงงาน

กระทรวงพาณิชย์

ยุทธศาสตร์แผนแม่บทกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. 2555-2564 (กระทรวงพาณิชย์, 2555)ในยุทธศาสตร์ที่ 3 การยกระดับประเทศเข้าสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่า (Value Creation Economy) การตลาด (Marketing) หรือ การสร้างภาพลักษณ์ (Branding) ประเทศไทย เพื่อจุดมุ่งหมายในการยกระดับมูลค่าสินค้าและบริการของไทยผ่านการให้ความรู้กับผู้บริโภคและสร้างตลาดใหม่ทั้งผู้บริโภคภายในประเทศและต่างประเทศ เช่น การจัดทำสารคดีที่สะท้อนวิถีชีวิตคนไทยที่เชื่อมโยงกับสินค้าและบริการที่เป็นจุดแข็งของไทย ทั้งเกษตร (เช่น ข้าว เกษตรอินทรีย์ เป็นต้น) อุตสาหกรรม (แฟชั่น ยานยนต์ เป็นต้น) และบริการ (สุขภาพ ท่องเที่ยว อนิเมชั่น เป็นต้น) และส่งไปจัดฉายตามช่องทางที่สำคัญต่างๆ ในระดับสากล เช่น Discovery Channel, National Geographic Channel เป็นต้น เพื่อสร้างการรับรู้และเพิ่มมูลค่า (Premium) ให้กับสินค้าและบริการของไทย และการส่งเสริมการสร้างคุณภาพและมาตรฐานสินค้าและบริการให้สูงเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ซึ่งนอกจากจะทำให้ไทยมีศักยภาพเพิ่มขึ้นในตลาดโลกแล้ว ยังสามารถใช้เป็นมาตรการเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและอุตสาหกรรมภายในประเทศจากสินค้าและบริการที่ไม่ได้รับมาตรฐานที่เข้ามาตีตลาดในประเทศอย่างไม่เป็นธรรม

จากกรอบแนวคิด ของภาครัฐในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ให้ทัดเทียมมาตรฐานสากล จึงกำหนดแนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนการค้าเกษตรอินทรีย์ แบ่งเป็น 2 แนวทางสำคัญ คือ (สำนักบริหารกิจการต่างประเทศ, 2556)

1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ เกษตรอินทรีย์ โดยสนับสนุนด้านองค์ ความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยต่อสุขภาพของเกษตรกรเทคนิคการใช้ปัจจัยในการเพาะปลูก เพาะเลี้ยง และการแปรรูป รวมทั้งคุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์สำหรับการบริโภคในท้องถิ่น และกระจายไปยังกลุ่มเป้าหมาย

2. การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ในเชิงพาณิชย์ โดย หน่วยงานภาครัฐภายใต้คณะกรรมการพัฒนาเกษตร

อินทรีย์แห่งชาติ ร่วมกันอำนวยความสะดวก และดูแลเพื่อธุรกรรมต่างตั้งแต่ระดับเกษตรกรท้องถิ่นไปจนถึงผู้ส่งออก เพื่อสร้างเป็นธรรม สร้างแรงจูงในในการซื้อขาย โดยการจัดหาข้อมูลการตลาดการพัฒนาแนวทางการแปรรูปบรรจุภัณฑ์

เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานของแต่ละตลาด ระบบโลจิสติกส์ และเพิ่มพื้นที่จำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ไว้รองรับผลผลิตของชุมชนทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศ และการส่งออกยังตลาดต่างประเทศ

นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินการในเชิงบูรณาการสนับสนุนให้เกิดการร่วมมือกันทั้งผู้ผลิตผู้ประกอบการ และผู้บริโภค ในลักษณะตลาดเครือข่าย รวมถึงการสร้างตราสินค้าเกษตรอินทรีย์ไทยให้เป็นที่ยอมรับ

โดยภารกิจของกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์เป็นหนึ่งในหน่วยงานหลัก เพื่อส่งเสริมและพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ และเพื่อให้การพัฒนาเกษตรอินทรีย์บรรลุผลเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นรัฐบาลได้มอบหมายให้คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ โดยมีผู้แทนจากหลายหน่วยงาน เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ สำนักนายกรัฐมนตรี และผู้แทนภาคเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งผู้แทนเกษตรกรทั้ง 4 ภาค จัดทำยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2556 – 2559 แล้ว (สำนักบริหารกิจการต่างประเทศ, 2556)

อย่างไรก็ดี กระทรวงพาณิชย์ได้ เริ่มดำเนินการส่งเสริมตลาดอินทรีย์มาตั้งแต่ปี 2550 โดยส่งเสริมข้าวอินทรีย์ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ (จังหวัดสุรินทร์ อำนาจเจริญ และยโสธร) เนื่องจากเห็นความสำคัญว่าเป็น สินค้าที่มีศักยภาพและขยายตลาดในต่างประเทศได้ จึงเริ่มสำรวจพื้นที่เกษตรอินทรีย์ และจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติ การข้อมูลการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ ขึ้น หลังจากพบว่าแนวโน้มของตลาดโลก ได้เติบโตอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ตามความตื่นตัวด้านสุขภาพอนามัย

ส่วนแผนส่งเสริมตลาดสินค้าอินทรีย์ กระทรวงพาณิชย์ได้ดำเนินกิจกรรมในการเสริมสร้างศักยภาพเกษตรอินทรีย์ไทยเชิงพาณิชย์ สู่สากลโดยมีแผนส่งเสริมตลาดสินค้าอินทรีย์ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ ดังนี้ (สำนักบริหารกิจการต่างประเทศ, 2556)

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาผู้ประกอบการสินค้าเกษตรอินทรีย์ (Capacity building)

(1) อบรมให้ ความรู้ผู้ประกอบการด้านตลาดและธุรกิจอินทรีย์

(2) จัดสัมมนา Organic Symposium เพื่อพัฒนาผู้ ประกอบการและสร้างเครือข่ายผู้นำเข้าและนักวิชาการด้านอินทรีย์ ในระดับสากลเพื่อให้ไทยเป็น Hub ของ ASEAN และเอเชียในอนาคต

กลยุทธ์ ที่ 2 การขยายตลาดสินค้าอินทรีย์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

(1) การตลาดต่างประเทศ ปี 2555 ไทยส่งออกประมาณ 135 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตลาดหลัก คือ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และสิงคโปร์ สินค้าสำคัญ คือ ข้าวกล้องบรรจุ สำเร็จ ผลไม้แปรรูป มะพร้าวแปรรูป (กะทิ น้ำมะพร้าว และน้ำมันมะพร้าว) ข้าวโพด- ฝักอ่อนและหน่อไม้ แช่แข็ง

- นำผู้ประกอบการเข้าร่วมงานแสดงสินค้าเกษตรอินทรีย์ ขนาดใหญ่ในภูมิภาคยุโรป เช่น Biofach 2013 ประเทศเยอรมนี

- จัด Organic Pavillion ในงาน Thaifex-World of Food Asia ระหว่างวันที่ 25-29 พฤษภาคม 2556 ณ Impact เมืองทองธานี เพื่อแสดงศักยภาพสินค้าเกษตรอินทรีย์ไทยโดยมี ผู้ซื้อและผู้นำเข้าอาหารจากทั่วโลกเข้าร่วมงานครั้งนี้

(2) การขยายตลาดในประเทศ

- จัดงานแสดงสินค้า Organic and Natural Expo 2013 ครั้งที่ 3 ระหว่างวันที่ 9 - 12 พฤษภาคม 2556 ซึ่งเป็นงานแสดงสินค้าอินทรีย์ สินค้าธรรมชาติและบริการอินทรีย์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประเทศไทย โดยมีการรวบรวมผู้ผลิตและผู้ประกอบการนำสินค้าและบริการมาจัดแสดงและจำหน่ายอย่างครบวงจรกว่า 200 ราย ทั้งสินค้าที่ได้มาตรฐานสากลและมาตรฐานในประเทศ สินค้าที่อยู่ในระยะปรับเปลี่ยนสินค้าปลอดภัย และสินค้าจากธรรมชาติ รวมไปถึงธุรกิจบริการ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร และสปาอินทรีย์

- การจัดสัมมนาเชิงวิชาการ (Organic Symposium) เป็นการให้ความรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งด้านการผลิต การตรวจรับรอง และการตลาดอย่างครบวงจร

- เข้าร่วมงานแสดงสินค้าอื่นๆ ระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด และจัดให้มี การเจรจาธุรกิจ (Business Matching) ใน 11 จังหวัด โดยนอกจากผักผลไม้ และผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องดื่ม และสปาแล้ว ยังมีการขยายกลุ่มสินค้าเป้าหมายไปยังกลุ่มสินค้าที่ไม่ใช่อาหารและธุรกิจบริการด้วย เช่น เครื่องนุ่งห่ม ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ การให้บริการด้าน ร้านอาหาร โรงแรม โรงพยาบาล สถานดูแลผู้สูงวัย เป็นต้น

- จัดตั้งตลาดกลุ่มสินค้าอินทรีย์ (Organic Business Community) 2 แบบโดยดำเนินการเพื่อผลักดันให้มีกลุ่มร้านค้าสินค้าอยู่ในพื้นที่เดียวกัน มีย่านการค้าสินค้าเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อให้เกิดเป็นเครือข่ายอินทรีย์ในประเทศ และกระตุ้นให้ เกิดการรับรู้ในกลุ่มผู้บริโภค แบ่งเป็น

(1) แบบถาวรในภูมิภาค ซึ่งมีลักษณะเป็นกลุ่มธุรกิจที่มีความหลากหลายของสินค้า/ บริการดำเนินธุรกิจตั้งแต่ 2 ประเภทขึ้นไป และมีส่วน (หน่วย) ที่ประกอบการหรือบริการตั้งแต่ 3 หน่วยขึ้นไป (ร้านค้า ร้านอาหาร สปา และร้านขายเครื่องดื่ม เป็นต้น) ในภูมิภาค 3 แห่งเพิ่มเติม ณ จังหวัดสมุทรสาคร พะเยา และอุดรดิตถ์ หลังจากที่เปิดตัวไปแล้ว 4 แห่ง ที่ จังหวัดราชบุรี ลพบุรี เพชรบูรณ์ และสุโขทัย

(2) แบบชั่วคราว ดำเนินการในรูปแบบของตลาดนัดสี เขียว Weekend Market /Farm Shop ใน 8 จังหวัด คือ จังหวัดลำปาง ชัยนาท พะเยา พิจิตร อ่างทอง ศรีสะเกษ สุราษฎร์ธานี และสุโขทัย

- จัดอบรมผู้ผลิตและผู้ประกอบการ ในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ ในด้านการตลาด และการทำธุรกิจอินทรีย์ รวมถึงการพัฒนาสินค้าตัวใหม่ๆ ตามความต้องการตลาด และผลักดันให้เกิดการแปรรูปผลิตภัณฑ์อินทรีย์

กลยุทธ์ที่ 3 การสร้างมูลค่าสินค้าอินทรีย์ และผลิตภัณฑ์ (value creation) โดยพัฒนาสินค้าใหม่ๆ ตามความต้องการของตลาด และแปรรูปผลิตภัณฑ์อินทรีย์ เช่น โครงการพัฒนาฝ้ายและชาอัสสัม ดำเนินการร่วมกับโครงการตามพระราชดำริ ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

กลยุทธ์ที่ 4 สนับสนุนการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation)

- การจัดทำเวปไซต์ ศูนย์ปฏิบัติการข้อมูลการตลาดสินค้าอินทรีย์ กระทรวงพาณิชย์(www.organic.moc.go.th) ดำเนินการโดยสำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุรินทร์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสินค้าอินทรีย์ ไทยและต่างประเทศ

- การหารือระดับนโยบายกับเครือข่ายองค์กรเกษตรอินทรีย์ นานาชาติ เช่น GIZ: Germany , OTA: U.S.A , OFA: Australia เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้ประกอบการที่มี ศักยภาพส่งออกสามารถขยายตลาดสู่ต่างประเทศ

- จัดทำฐานข้อมูลสินค้าเกษตรอินทรีย์ทั่วประเทศ และจัดทำ Thailand Organic Mapping 40 จังหวัด โดยจะมีการปรับปรุงฐานข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอย่างสม่ำเสมอ

กระทรวงสาธารณสุข

จากความเชื่อมโยงนโยบายรัฐบาล รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ที่ผ่านมา โดยนโยบายรัฐบาล ได้จัดให้มีมาตรการสร้างสุขภาพโดยมีเป้าหมาย เพื่อลดอัตราป่วย ตาย และผลกระทบจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคหลอดเลือด และโรคมะเร็ง อย่างมีบูรณาการและครบวงจร ตั้งแต่การมีนโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อการลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ จัดให้มีการสื่อสารสาธารณะของรัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ให้ความรู้ป้องกันโรคเพื่อการดูแลรักษาสุขภาพ ตนเองของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การให้บริการเชิงรุก ตลอดจนคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพรัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2555)

ส่วนความเชื่องโยงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพอันนำไปสู่สุขภาวะที่ยั่งยืนของประชาชนรวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เอกชน และชุมชนมี ส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและการจัดบริการสาธารณสุข โดยผู้มีหน้าที่ให้บริการดังกล่าวซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพและจริยธรรม ย่อมได้รับความคุ้มครอง

และนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ได้มีการเร่งรัดดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ ตลอดจนอาหารปลอดภัย ภายใต้การนำของ นายแพทย์ประดิษฐ สินธวณรงค์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขโครงการการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สุขภาพดีวิถีชีวิตไทย ปี 2555 การสร้างความร่วมมือพัฒนานโยบายสาธารณะ“กินรสจืด ยืดอายุ” ส่งเสริม สนับสนุน การปรุงอาหาร รวมทั้งเป็นแบบอย่างแกนนำในการลดเค็ม หวาน มัน ภายใต้เป้าหมาย“ครัวไทยเป็นครัวโลก” กระทรวงสาธารณสุข ได้ดำเนินโครงการด้านอาหารปลอดภัย ที่สำคัญคือ กำหนดให้โรงพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุขทุกแห่งทั่วประเทศ เป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพด้านอาหารและโภชนาการ มีเมนูชูสุขภาพประเภทต่าง ๆ รวมถึงการดำเนินการเฝ้าระวังสถานการณ์ความปลอดภัยด้านอาหารด้วยการตรวจรับรองมาตรฐานของสถานที่ผลิตและจำหน่ายอาหารต่าง ๆ เช่น ตรวจโรงงานผลิตอาหาร โดยใช้หลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (GMP: Good Manufacturing Practice) ตรวจโรงงานแปรรูปอาหาร โดยใช้เกณฑ์สุขลักษณะที่ดีในการผลิตอาหาร (GHP: Good Hygiene Practice) ตรวจตลาดค้าส่ง ตลาดสด โดยใช้เกณฑ์ตลาดสดน่าซื้อ ตรวจร้านอาหารและแผงลอยจำหน่ายอาหาร โดยใช้เกณฑ์อาหารสะอาด รสชาติอร่อย ตรวจโรงครัวในโรงพยาบาล โดยใช้เกณฑ์อาหารปลอดภัยสำหรับโรงพยาบาล และตรวจโรงอาหารในโรงเรียน/ศูนย์เด็กเล็ก โดยใช้เกณฑ์โรงอาหาร ในด้านอาหารฮาลาลได้ดำเนินการพัฒนามาตรฐานอาหารฮาลาลในโรงพยาบาลสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ให้ได้การรับรองมาตรฐานจากคระกรรมการกลางอิสลามจังหวัด หรือ คณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย

ส่วนนโยบายกระทรวงสาธารณสุข ปี 2553 รอบ 6 เดือน ของรัฐบาล นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ มีดังนี้ (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข, 2553)

1. นโยบายด้านสาธารณสุข การเสริมสร้างความร่วมมือ เพื่อยกระดับการให้บริการสาธารณสุขกับประชาชนอย่างทั่วถึงเพื่อยกระดับการให้บริการสาธารณสุขกับประชาชนอย่างทั่วถึง

2. นโยบายจัดการสารเคมี เพื่อลดผลกระทบทางสุขภาพ การมีส่วนร่วมของชุมชน ชาวนาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ร่วมกันจัดทำแผนชุมชนและร่วมกันกำหนดนโยบายสาธารณะ เพื่อส่งเสริมระบบการเกษตรอินทรีย์ที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี ปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกเป็นเกษตรอินทรีย์

3. โครงการอาหารปลอดภัย แก้ไขปัญหาเร่งด่วน / อาหารกระป๋อง / นมโรงเรียนโดยใช้มาตรการทางกฎหมาย ออกประกาศ คำสั่ง ตรวจสอบผลิตภัณฑ์ โรงงานผู้ผลิต และระงับการผลิตเพื่อตรวจสอบหาสาเหตุ แจ้งเครือข่ายเฝ้าระวัง เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สมาคมผู้ค้าปลีกไทย พร้อมทั้งดำเนินคดีตามกฎหมาย และเผยแพร่ให้ประชาชนหรือผู้บริโภครับทราบทุกช่องทาง เร่งรัดการดำเนินการ เรื่อง อาหารปลอดภัย เพื่อให้ประชาชนทั้งคนไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มีความเชื่อมั่นในการเป็นครัวโลกของประเทศไทย ซึ่งมีความปลอดภัย สามารถลดการปนเปื้อนจากสารพิษและไม่ทำให้เกิดโรค โดยตั้งเป้าหมายภายในปี 2553 จะมีตลาดปลอดภัยจากสารพิษครบทุกจังหวัด

2.4.4 ระดับภูมิภาค (จังหวัดในภาคเหนือตอนบน)

(1) ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน (2553 - 2556) ในยุทธศาสตร์การบริหารงานการพัฒนาในเรื่องการเกษตรอินทรีย์และการส่งเสริมช่องทางการตลาดเกษตรอินทรีย์ โดยจะอยู่ในประเด็นยุทธศาสตร์หลักข้อที่สอง คือยุทธศาสตร์ปรับตัว เพิ่มมูลค่าให้กับฐานเศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัด ซึ่งเป็นการพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรสู่ระบบเกษตรปลอดภัยและส่งเสริมเกษตรมูลค่าเพิ่ม สร้างแหล่งผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย และยกระดับราคาผลผลิตสินค้าทางเกษตรและฐานะเกษตรกรให้ดีขึ้น

(2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (2553 - 2556) ในยุทธศาสตร์การบริหารงานการพัฒนาในเรื่องการเกษตรอินทรีย์และการส่งเสริมช่องทางการตลาดเกษตรอินทรีย์ โดยจะอยู่ในกลุ่มภารกิจด้านการเศรษฐกิจสร้างความมั่งคั่งอย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ประเด็นยุทธศาสตร์การส่งเสริมเกษตรครบวงจรเพื่อการบริโภคและการส่งออก ซึ่งมีการผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัยเกษตรอินทรีย์เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารและสามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

(3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดลำพูน (2553 - 2556) ในยุทธศาสตร์การบริหารงานการพัฒนาในเรื่องการเกษตรอินทรีย์และการส่งเสริมช่องทางการตลาดเกษตรอินทรีย์ โดยจะอยู่ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การบริหารจัดการและพัฒนาการเกษตรแบบบูรณาการและมาตรฐานคุณภาพสินค้าเกษตรสอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม สาขาเกษตร โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่ระดับสากล ส่วนแนวทาง หรือมาตรการจะมีการพัฒนาดินและน้ำอย่างเหมาะสมและเพียงพอต่อการผลิตสินค้าเกษตร การพัฒนาประสิทธิภาพ

และกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยสู่การรับรองมาตรฐานเพื่อการบริโภคและการส่งออก การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันเกษตรกรและองค์กรเครือข่ายผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย การพัฒนาและส่งเสริมการตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยโดยเน้นการตลาดนำ

2.4.5 ระดับท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่

การแถลงนโยบายการบริหารองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดเชียงใหม่

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ แถลงต่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับรองผลการเลือกตั้งให้ นายบุญเลิศ บูรณุปกรณ์ เป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด เชียงใหม่ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2555 ได้กำหนดนโยบายการบริหารองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดเชียงใหม่ โดยยึดมั่นต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ และ การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน ในท้องถิ่น ดังนั้น เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ดังกล่าว และเพื่อให้การบริหารจัดการ ตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหาร ส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดไว้ จึงกำหนดนโยบายการบริหารงานเกี่ยวข้องกับการเกษตร และเกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture) ซึ่งได้อยู่ในด้านการเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ดังนี้ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่, 2555)

ด้านการเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาเชียงใหม่ให้เป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยว ที่สำคัญของประเทศและภูมิภาคเอเชีย สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับประชาชน ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยจะดำเนินการ

1. สร้างความเข้มแข็งให้กับภาคการเกษตร, หัตถกรรม อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับฐานเศรษฐกิจเดิมอย่างยั่งยืน อาทิ

1.1 การแก้ไขปัญหาราคาผลผลิตของเกษตรกร โดยสนับสนุนการจัดหาช่องทางจำหน่ายผลผลิตการเกษตรและจัดหาสถานที่เก็บรักษาผลผลิตทางการเกษตร เพื่อพยุงราคาสินค้าการเกษตรให้มีความเหมาะสม

1.2 ส่งเสริมการผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ เพื่อลดการใช้สารพิษ สารเคมีการเกษตร

1.3 ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการแปรรูปผลิตผลการเกษตร การบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นเชียงใหม่ เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้า รวมทั้งสนับสนุน การประชาสัมพันธ์ การตลาด และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1.4 จัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ 4 มุมเมือง เพื่อเพิ่มโอกาสและสร้างรายได้ให้แก่ชาวเชียงใหม่

1.5 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวิเคราะห์ วิจัยองค์ความรู้ไม้ดอกไม้ประดับพันธุ์ใหม่ เพื่อให้เชียงใหม่เป็นเมืองแห่งกล้วยไม้และพืชพรรณไม้งามตลอดปี

2. จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวและกระจายสินค้าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดเชียงใหม่ (CHIANGMAI TOURISM & SMEs DISTRIBUTION CENTER (CTDC)) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเชียงใหม่ โดยการดูแลผลผลิต พัฒนาคุณภาพสินค้า และขยายตลาด จากในประเทศสู่ต่างประเทศภายใต้ความอยู่รอด พอเพียง และยั่งยืน

แผนพัฒนาสามปีองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ (2556– 2558) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร กองช่างการศึกษาและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตรที่จะสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการเกษตรในท้องถิ่น ทั้งในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การลดค่าใช้จ่ายการกระจายสินค้า เช่น การจัดตั้งดูแลตลาดกลาง โรงปุ๋ยอินทรีย์ ห้องเย็นการพัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำเพื่อการเกษตร ฯลฯ ด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว การสร้างและพัฒนาการรวมกลุ่ม (Cluster) การสร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นต่าง ๆ ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันการเงินให้สามารถดำเนินการแบบบูรณาการในลักษณะการรวมกลุ่ม (Cluster) เพื่อร่วมกันพัฒนายกระดับสินค้า/บริการตามศักยภาพของพื้นที่ให้ได้ มาตรฐานและมีการใช้เทคโนโลยี ระบบการควบคุมการผลิตที่ช่วยลดต้นทุน เพิ่มคุณภาพและมูลค่าสินค้า/บริการรวมถึงการพัฒนาบุคลากรอันจะส่งผลให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการรับประกันคุณภาพสินค้า มีการส่งเสริมการตลาดร่วมกันและก่อให้เกิดการแสวงหาโอกาส ทางการตลาดใหม่ ๆ ส่งเสริมการเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นเพื่อเป็นฐานการผลิตด้านการเกษตรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดโดยใช้แนวคิดการเกษตรทฤษฎีใหม่ สร้างภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวการประชาสัมพันธ์เชิงรุกและการตลาด การส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงรุก ในรูปแบบต่าง ๆ รวมตลอดถึงการส่งเสริมการตลาด เพื่อให้การท่องเที่ยวในภาพรวมของจังหวัดเป็นที่รู้จักมากขึ้นทั้งในระดับประเทศและต่างประเทศ

องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

คำแถลงนโยบาย ของ นายทรงชัย วงศ์สวัสดิ์ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน แถลงต่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน จันทร์ที่ 18 สิงหาคม 2551 ได้กำหนดนโยบายการบริหารองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดลำพูน โดยยึดมั่นต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ และ การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน ในท้องถิ่น ดังนั้น เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ดังกล่าว และเพื่อให้การบริหารจัดการ ตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหาร ส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดไว้ จึงกำหนดนโยบายการบริหารงานเกี่ยวข้องกับการเกษตร และเกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture) ซึ่งได้อยู่ในด้านการเศรษฐกิจ ดังนี้ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน, 2551)

1. ส่งเสริม สนับสนุนให้คนมีชีวิตความเป็นอยู่ภายใต้ แนวพระราชดำริขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง "เศรษฐกิจพอเพียง"

2. ส่งเสริม สนับสนุนการเกษตรอินทรีย์

3. ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพด้านการผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิตและการตลาด

4.ส่งเสริม สนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกรในการขายผลผลิต และซื้อวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้

5. ส่งเสริม สนับสนุนการตลาดในการขายผลผลิตด้านการเกษตร อุตสาหกรรม และหัตถกรรม โดยประสานกับองค์กรต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกจังหวัด เพื่อแลกเปลี่ยนผลผลิตการเกษตรนำไป จำหน่ายและจัดให้มีงานแสดงและจำหน่ายสินค้า ทั้งในและต่างจังหวัด เช่น ตลาดนัดลำไย กระเทียม หอมแดง ข้าว ข้าวโพด ฯลฯ การจัดงานแสดงสินค้า หัตถกรรมไม้แกะสลักบ้านทา งานเฟอร์นิเจอร์บ้านม้า งานผ้าทอ และอื่นๆ เป็นต้น

6. ส่งเสริม สนับสนุนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดลำพูน

7. หาสถานที่จัดงานแสดงและจำหน่ายสินค้าในเทศกาลต่างๆ

8. ส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้ประชาชนท้องถิ่นมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้วยเร่งรัดให้มีระบบคมนาคมที่สะดวกในการสัญจรและขนส่งผลผลิตออกสู่ตลาดปลอดภัย จัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภค สาธารณูปการและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นแก่ท้องถิ่น

9. ก่อสร้าง ปรับปรุงระบบส่งน้ำให้เข้าถึงพื้นที่การเกษตร

10. จัดหาแหล่งน้ำการเกษตรและการบริโภค

11. ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน (2553 –2557) ในยุทธศาสตร์การบริหารงานการพัฒนาในเรื่องการเกษตรอินทรีย์และการส่งเสริมช่องทางการตลาดเกษตรอินทรีย์ ดังนี้ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว มีแนวทางการพัฒนา คือ แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพแก่ประชาชน แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกรแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาปัจจัยเกื้อหนุนด้านเศรษฐกิจในท้องถิ่น แนวทางการสร้างระบบเครือข่าย การจัดตั้งตลาดกลาง และศูนย์จำหน่ายสินค้าท้องถิ่น

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชนิตา พันธุ์มณี และคณะ (2554) ศึกษาเรื่อง การศึกษาระบบการผลิตและความยั่งยืนของเกษตรอินทรีย์ในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่าระบบการผลิตพืชอินทรีย์ เกษตรกรใช้ระบบการปลูกพืชแบบผสมผสานมากกว่าปลูกพืชเชิงเดี่ยวโดยพืชที่เกษตรกรทำการเพาะปลูกส่วนใหญ่สามารถเพาะปลูกได้ตลอดทั้งปี ซึ่งเกษตรกรใช้ฐานทรัพยากรในท้องถิ่นและทรัพยากรส่วนใหญ่เป็นกรรมสิทธิ์ ของตนเอง การเพาะปลูกพืชอินทรีย์ไม่ได้มีไว้เพื่อขายเพียงอย่างเดียวแต่มีการจัดสรรไว้เพื่อการบริโภคในครัวเรือน และนำไปเป็นเมล็ดพันธุ์สำหรับการเพาะปลูกครั้งต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม เกษตรกรยังพึ่งพาแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ส่งผลให้บางฤดูกาลเกษตรกรประสบกับปัญหาการขาดแคลนน้ำ ด้านการจัดการในกระบวนการผลิตเกษตรกรมีการจัดการดิน การจัดการน้ำ การจัดการปุ๋ย และการจัดการศัตรู พืช/วัชพืช ในสัดส่วนที่สูงมากในขณะที่การจัดทำแนวกันชนและการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมี มีการปฏิบัติที่น้อยมาก โดยปัญหาที่ เกิดขึ้นในระบบการผลิต 3 อันดับแรก คือ สภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติ เช่น ฝนแล้ง น้ำท้วมขังในแปลง ขาดแคลนน้ำ เป็นต้น ปัญหาเรื่องศัตรูพืช และราคาสินค้าตกต่ำ ส่วนการนำมาสู่รูปแบบระบบการผลิตพืชอินทรีย์ที่เหมาะสมในเขตภาคเหนือตอนบน ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ คือ 1) การส่งเสริมการรวมกลุ่มภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายภายนอกชุมชน 2) ใช้วิธีการปลูกพืชแบบผสมผสาน 3) มุ่งเน้นการใช้ฐานทรัพยากรในชุมชนและที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง 4) การนำเอาความรู้ที่ได้จากการอบรมหรือสัมมนามาปรับใช้ในการจัดการในกระบวนการผลิตโดยมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และมีการเผยแพร่ความรู้ไปยังสมาชิกคนอื่น ๆ รวมถึงบุคคลที่ไม่ใช้สมาชิกกลุ่ม 5) การแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำโดยมี การขุดบ่อไว้ใช้ เพื่อการเกษตร 6) การนำเอาวัสดุที่เหลือจากการเก็บเกี่ยวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการเกษตร 7) ผลผลิตที่ได้เมื่อบริโภคในครัวเรือนแล้ว ส่วนที่เหลือนำไปขายและใช้ เป็นเมล็ดพันธุ์ และ 8) มุ่งเน้นการตลาดทั้งภายในและภายนอกท้องถิ่นโดยช่องทางการขายใช้วิธีการขายสินค้าโดยตรง (ไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง) และมี การขนส่งสินค้าด้วยตนเอง ผลการวิจัยที่ได้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมเกษตรกรให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

รัชนีกร (2553) ได้ศึกษาช่องทางการจัดจำหน่ายผักปลอดสารพิษของเกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาถึงช่องทางการจัดจำหน่ายและปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกช่องทางการจัดจำหน่ายผักปลอดสารพิษของเกษตรกรและพ่อค้าคนกลาง โดยใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับพ่อค้าคนกลาง และนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการอธิบาย และวัดระดับความสำคัญของแต่ละปัจจัย โดยใช้เกณฑ์การแบ่งระดับตามวิธี rating scale โดยผลการศึกษาที่ได้คือ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีช่องทางการจัดจำหน่ายโดยตรงถึงผู้บริโภค แต่จะใช้การรวมกลุ่มกันเพื่อจำหน่าย เกือบทั้งหมดไม่มีการสั่งซื้อล่วงหน้าและไม่มีการทำสัญญาซื้อขาย โดยปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกช่องทางการจัดจำหน่ายของกลุ่มเกษตรกร คือ ปริมาณผลผลิตผักปลอดสารพิษ ระยะทางการขนส่ง ความสะดวกรวดเร็ว เงื่อนไขการจ่ายเงิน ราคาขายของผักปลอดสารพิษในแต่ละช่องทาง ต้นทุนที่น้อยกว่าของทางการจัดจำหน่าย กำไรที่ดีรับจากการขายผักปลอดสารพิษ ความเสี่ยงของช่องทาง ความสามารถในการเปลี่ยนช่องทางการจักจำหน่าย และการได้รับข้อมูลจากผู้บริโภค จากมากไปน้อยตามลำดับ

ดลกร ขวัญคำและคณะ (2553) ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการธุรกิจเกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่าพฤติกรรมผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง อาชีพราชการ เป็นคนชนชั้นกลางขึ้นไปโดยให้ความสำคัญต่อสุขภาพและต้องการดูแลสุขภาพของครอบครัวมีทัศนคติที่ต่อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ผู้บริโภครู้สึกพอใจในเรื่องที่ผู้จำหน่ายสามารถให้คำแนะนำและพอใจสถานที่จำหน่ายเดินทางสะดวกในการซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ส่วนรูปแบบการจัดการตลาด ผลิตภัณฑ์ต้องผ่านกระบวนการแบบปลอดสารเคมีทุกขั้นตอน แต่ขาดความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ และความต่อเนื่องในการผลิตโดยผลิตภัณฑ์จะเป็นไปตามฤดูกาล ส่วนการจัดจำหน่ายจะจำหน่ายโดยตรงไปยังผู้บริโภคในรูปแบบของตลาดนัด ตลาดเฉพาะ และตลาดทั่วไป การส่งเสริมการตลาดใช้ทุกเครื่องมือในการสื่อสารกับผู้ซื้อรวมทั้งสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าด้วย

อายุส หยู่เย็น (2553) ศึกษาเรื่องส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผักและผลไม้สดอินทรีย์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุระหว่าง 40-45 ปี ได้ให้ข้อมูลว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผักและผลไม้สดอินทรีย์ ได้แก่ 1.ปัจจัยด้านการผลิตภัณฑ์ ในระดับมากที่สุดโดยให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบย่อยด้านการผลิตภัณฑ์คือ สินค้ามีความสดสะอาดและปลอดสารพิษ 2. ปัจจัยด้านราคา ในระดับมากที่สุดโดยให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบย่อยด้านราคาคือ ราคามีความคุ้มค่ากับสินค้าที่ได้รับ 3.ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ในระดับมากที่สุดโดยให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบย่อยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายคือ สถานที่ในการจัดจำหน่ายมีความเหมาะสมกับ

สินค้า 4.ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ในระดับมากที่สุดโดยให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบย่อยด้านการส่งเสริมการตลาดคือ เปิดโอกาสให้ผู้ซื้อได้แสดงความคิดเห็นในการซื้อสินค้า

จำเนียร บุญมาก และคณะ (2553) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการจัดการองค์ความรู้ด้านธุรกิจเกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของของวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า กลุ่มเกษตรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์มีความรู้ความเข้าใจในทุกด้าน คือ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการบัญชีและด้านการเงิน อยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ต้องการความช่วยเหลือทางด้านการผลิต ด้านการดลาด ด้านการจัดการ ด้านการบัญชีและการเงิน ส่วนการประเมินผลเครื่องมือทางการเงินของกลุ่ม ทำการประเมินดังนี้ 1.การประเมินแบบฟอร์มการวางแผนกำไร 2. การประเมินแบบฟอร์มการบันทึกเงินสดรับ-จ่าย 3. ประเมินแบบฟอร์มงบกำไรขาดทุน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เข้าใจการบันทึกบัญชี และไม่สามารถพยากรณ์ยอดขายและต้นทุนการผลิตได้

กลุ่มเกษตรอินทรีย์เข้าร่วมกิจกรรมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือธุรกิจเกษตรอินทรีย์มีทั้งหมด 10 กลุ่ม โดยการเข้าร่วมเครือข่ายเกิดจากมีแนวคิดหรือความต้องการที่คล้ายกัน คือต้องการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง และลดต้นทุนการผลิตที่เกิดจากการทำการเกษตรเคมีซึ่งเครือข่ายที่สร้างขึ้นมีกำหนดโครงสร้างและหน้าที่ของคณะกรรมการที่ชัดเจน สำหรับการพัฒนาเครือข่ายจะใช้วิธีวิธีการประชุมกลุ่มย่อย และการศึกษาดูงานระหว่างกันภายในเครือข่าย ซึ่งก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ระหว่างสมาชิกด้วยกันภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่มด้วยกันภายในเครือข่าย เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันของเครือข่าย เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน และมีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน ร่วมทั้งได้มีการจัดทำเว็ปไซต์ของเครือข่าย ทำให้เกิดการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้านเกษตรอินทรีย์และด้านอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่เข้าร่วมเครือข่าย ต่อกลุ่มเกษตรอินทรีย์อื่นๆ และต่อผู้ที่สนใจทั่วไปอีกด้วย

ส่วนการพัฒนาระบบการจัดการองค์ความรู้ด้านธุรกิจเกษตรอินทรีย์ที่หลากหลาย ซึ่งความรู้ของกลุ่มผู้ผลิดเกษตรอินทรีย์ พบว่า กลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์มีรูปแบบการจัดการธุรกิจเกษตรอินทรีย์ที่หลากหลาย ซึ่งความรู้ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในเรื่องของการจัดการ การผลิต การดลาด การเงิน และบัญชี ได้นำมาจัดทำเป็นต้นแบบของระบบการจัดการองค์ความรู้ของธุรกิจเกษตรอินทรีย์ โดยนำองค์ความรู้แสดงในรูปแบบของ Web Application โดยใช้ภาษาโปรแกรมพีเอชพีและระบบฐานข้อมูลมายเอสคิวแอล มาพัฒนาใช้ชื่อเว็ปไซต์ว่า “ชุมชนคนเกษตรอินทรีย์”

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (2553) ศึกษาเรื่อง โครงการพัฒนาตลาดและระบบการตรวจรับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์ ผลการศึกษาพบว่า จากการสุ่มตัวอย่างผู้บริโภคในกรุงเทพฯ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำปาง จังหวัดชุมพร ผู้บริโภค

สินค้าเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่เป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ และนิยมบริโภคซื้อผลิตภัณฑ์อินทรีย์แปรรูปที่เป็นอาหาร โดยเป็นสินค้าที่แปรรูปจากข้าว รองลงมาคือ แปรรูปจากธัญพืชและแปรรูปจากผลไม้ ในการศึกษาพบปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปอินทรีย์ เช่น ผู้บริโภคไม่สะดวกในการจัดซื้อ ไม่มั่นใจในเรื่องของความปลอดภัยจากสารปนเปื้อน ผลิตภัณฑ์มีราคาสูง ความไม่เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างผลิตภัณฑ์ปลอดภัยจากสารพิษกับผลิดภัณฑ์อินทรีย์ ไม่มีการลดราคา เป็นต้น จากการสำรวจข้อมูลและจากการวิเคราะห์ข้อจำกัดต่างๆ ทำให้สามารถกำหนดชนิดของผลิตภัณฑ์อินทรีย์แปรรูปที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค โดยดำเนินการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ผลิตภัณฑ์อินทรีย์แปรรูปจากข้าว ได้แก่ ก๋วยเตี๋ยวเส้นสด ก๋วยเตี๋ยวเส้นสดผสมฟักทอง ก๋วยเตี๋ยวเส้นแห้ง ก๋วยเตี๋ยวเส้นแห้งผสมฟักทอง ขนมจีนเส้นสด ขนมจีนเส้นสดผสมผักและสมุนไพร ขนมจีนเส้นแห้งผสมผักและสมุนไพร ขนมนางเล็ด และผลิตภัณฑ์พาสต้า สำหรับผลิตภัณฑ์อินทรีย์แปรรูปจากผักและผลไม้ ได้แก่ เยลลี่จากน้ำลำไยผสมเนื้อลำไย เยลลี่น้ำส้มผสมน้ำมะเขือเทศ น้ำส้มอินทรีย์พาสเจอไรซ์ ผักอินทรีย์รวมชนิดกึ่งสำเร็จรูป (ผักอินทรีย์อบแห้ง)

ปรีดา ศรีนฤวรรณ และภูษณิศา เตชเถกิง (2552) ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการตลาดของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ เพื่อเสริมสร้างความเข็มเข็มของวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่นยืน พบว่ารูปแบบการจัดการการตลาด ผลิตภัณฑ์ต้องผ่านการบวนการแบบปลอดสารเคมีทุกขั้นตอน การกำหนดราคาใช้วิธีการประชุมกับสมาชิกเพื่อกำหนดราคาร่วมกัน การจัดจำหน่ายจะจำหน่ายโดยตรงไปยังผู้บริโภค ในรูปแบบของตลาดนัด ตลาดเฉพาะ และตลาดทั่วไปและจัดจำหน่ายสินค้าแปรรูปผ่านคนกลางที่จัดจำหน่ายผลิดภัณฑ์ปลอดสารเคมี ส่วนปัญหาด้านการตลาดกลุ่มเป้าหมายเฉพาะบางกลุ่มไม่มีความหลากหลายขาดความเป็นเอกลักษณ์ ยังหาจุดขายของทางกลุ่มไม่ได้ ขาดความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ ขาดต่อเนื่องในการผลิต โดยผลิตภัณฑ์จะเป็นไปตามฤดูกาล และที่สำคัญยังขาดการวางแผนร่วมกันระหว่างฝ่ายผลิตกับฝ่ายการตลาด

ภูษณิศา เตชเถกิง (2552) ศึกษาเรื่องช่องทางการจำหน่ายผลิดภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ในตลาดระดับชาติ พบว่าผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงอายุ 30 ปี ขึ้นไป เป็นสมาชิกในช่องทางประกอบการขนาดเล็กและดำเนินการมาแล้วน้อยกว่า 4 ปี สมาชิกในช่องทางปกติจะใช้ทางตรงสู่ลูกค้า มีความพอใจต่อปัจจัยด้านต่างๆช่องทางผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์อยู่ในระดับกลางและยังอยู่ในระดับพอรับได้ในส่วนของประสิทธิภาพและเงื่อนไขการขนส่ง แต่สำหรับการใช้ช่องทางผ่านคนกลางพอใจอยู่ในระดับมาก รวมถึงความรับผิดชอบต่อความเสียหายของสินค้ากลุ่มเป้าหมายในช่องทางมีความสัมพันธ์และร่วมมือกันในด้านการช่วยกันกระตุ้นการขายมากเป็นพิเศษในกรณีการผลิดภัณฑ์ใหม่ของผักปลอดสารพิษเพิ่งเข้าตลาด และจะให้ความร่วมมือทดสอบ

ผลิตภัณฑ์ใหม่ อีกทั้งในด้านการขนส่ง สมาชิกใหม่ในช่องทางจะกำหนดการสั่งซื้อและระยะส่งมอบให้เหมาะสมสะดวกแก่ผู้ซื้อพร้อมที่จะรับสินค้าตามกำหนดตรวจรับสินค้าทันที

วรรณทิภา ปัญญากรณ์ และคณะ (2552) ศึกษาเรื่องโครงการ การศึกษาเกษตรทางเลือกอย่างยั่งยืนของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ลุ่มน้ำลี้จังหวัดลำพูน พบว่า ปัญหาที่สำคัญในการทำการเกษตร คือ ต้นทุนการผลิตเกษตรสูง โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายด้านปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลงต่างๆ แหล่งน้ำในชุมชนมีน้อยต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขุดบ่อ หรือการสูบน้ำมาใช้ภาวะราคาผลผลิตการเกษตรที่ตกต่ำไม่คุ้มทุน จึงมีแนวทางการทำการเกษตรทางเลือกอย่างยั่งยืนของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์น้ำลี้ เป็นการพัฒนาการทำเกษตรที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ และศักยภาพของแต่ละคน ซึ่งจากการที่ได้เรียนรู้จากพื้นที่ต่างๆ มีรูปแบบการเกษตรต่างๆมาใช้ในพื้นที่ของตนเอง เช่น เกษตรกรรมผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ แต่ละคนมีการพัฒนาการผลิตของตนเองเน้นเกษตรอินทร์มากขึ้น โตยมีแนวคิดว่า “ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก” เหลือจากการกินก็แบ่งปันให้กับเพื่อนบ้าน แล้วจึงนำไปขายต่อไป ทางเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ลุ่มน้ำลี้ได้พยายามสร้างความร่วมมือทั้งด้านการผลิตและการตลาดโดยตลอด เนื่องจากทำการเกษตรอินทรีย์ โดยเฉพาะการส่งขายภายนอกชุมชน ไม่สามรถที่ทำคนเดียวได้ต้องมีการรวมกลุ่มสร้างเครือข่าย ในพื้นที่และนอกพื้นที่ เช่นการทำตลาดลำไยอินทรีย์ที่ผ่านมามีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายลำไยอินทรีย์จังหวัดเชียงใหม่ รวมกันเป็น “เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิดลำไยภาคเหนือ” ด้านการปลูกผักอินทรีย์มีการเชื่อมโยงกับทางพื้นที่แม่วาง แม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ร่วมกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เนื่องจากรวมกลุ่มเฉพาะสมาชิกของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์น้ำลี้ไม่เพียงพอกับการส่งผลผลิตตามปริมาณที่ตลาดต้องการ และการเชื่อมโยงกับเครือข่ายพื้นที่อื่นทำให้ได้เพื่อนได้เครือข่ายตลาดที่กว้างมากขึ้น ซึ่งทางเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ลุ่มน้ำลี้พยายามที่เชื่อมเครือข่ายกับภายนอกชุมชนผ่านทางฐานข้อมูล ฐานเพื่อนที่มีอยู่ และพยายามที่จะขยายเครือข่ายในพื้นที่ให้มีความสนใจและเข้าร่วมเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ลุ่มน้ำลี้มากขึ้น

บาลเย็น สุนันตา และทีมวิจัยชุมชน (2552) ศึกษาเรื่องกระบวนการและรูปแบบการขยายผลการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นในตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าได้ช่วยขยายผลเกษตรอินทรีย์ในตำบลลวงเหนือ คือ หลังจากที่ทางกลุ่มได้ทำการวิจัย เพื่อท้องถิ่นในกระบวนการและรูปแบบการขยายผลการทำเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน จากการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน นำเสนอ ทบทวน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ขั้นตอนการทำเกษตรอินทรีย์ โดยกำหนดครอบครัวตัวอย่างไว้ 10 ครอบครัว ทีมงานวิจัยกำหนดกรอบ วางแผน ถอดบทเรียน และแนวทางปฏิบัตินำเสนอองค์ความรู้ใหม่รวมถึงเล่าประสบการณ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้กลุ่มเกษตรอินทรีย์ได้เข้าใจ ตระหนักถึงความปลอดภัย

จากการอุปโภค-บริโภค อาหารแบบเกษตรอินทรีย์ทำให้ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงไม่มีโรคภัยไข้เจ็บมารบกวนบ่อยเหมือนแต่ก่อน จากสาเหตุของการใช้สารเคมีที่สะสมในร่างกาย และสิ่งที่สำคัญชาวบ้านได้รับรู้ถึงการปลูกพืชอินทรีย์ ไว้กินที่เหลือถึงเอาไปขาย เวลากินก็ได้กินผักที่ไม่มีสารเคมี เวลาขายผู้ซื้อก็ได้ผักที่ไม่มีสารเคมีพร้อมกันนั้นก็จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในครัวเรือนเพื่อได้รับรู้ว่าแต่ละวันแต่ละเดือนมีรายรับรายจ่ายเท่าใด สิ้นเดือนนำรายรับ-รายจ่ายมาสรุป เพื่อจะให้รู้ว่ารายรับจะมากกว่ารายจ่าย หรือรายจ่ายจะมากกว่ารายรับ ถ้าหากว่ารายจ่ายมากกว่ารายรับก็ต้องดูอีกว่าจ่ายอะไรไป มีความจำเป็นหรือไม่ถ้าไม่จำเป็นก็ตัดออกไป จนให้รายได้มากกว่ารายจ่ายการใช้จ่ายและอย่างก็ให้พอสมเหตุสมผลกับฐานะความเป็นอยู่ไม่ฟุ่งเฟือจนเกินเหตุ โดยยึดถือหลักเศรษฐกิจพอเพียงสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ทางกลุ่มผู้วิจัยกำหนดกรอบ 10 ครอบครัว ขณะนี้ ขยายออกไปเป็น 31 ครอบครัวในตำบลลวงเหนือ และตำบลหนองแหย่ง อ.สันทราย

อรุณี เวียงแสง และคณะ (2551) ศึกษาเรื่องโครงการการจัดการตลาดผักปลอดสารพิษที่เหมาะสมและเป็นธรรมในช่วงการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตสู่เกษตรกรรมยั่งยืนเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน ระยะที่ 2 พบว่า รูปแบบตลาดเกษตรทางเลือกนั้นต้องมีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับชนิดสินค้าศักยภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภคแต่ละกลุ่มเป็นสำคัญ รูปแบบตลาดที่เหมาะสม มี 4 รูปแบบ คือ แบบที่ 1 ตลาดขายตรงในหมู่บ้าน/ชุมชน กรณีที่เป็นพืชผักที่ปลูกไว้บริโภคเองที่เหลือจึงขาย แบบที่ 2 ตลาดนัดใน อ.ขุนยวม กรณีผักปลูกอาหารจากป่าและผลผลิตอื่นๆ ตามฤดูกาล แบบที่ 3 ตลาดนัดใน อ.เมือง (เน้นผลผลิตที่มีมูลค่าสูง เบา ขนส่งง่าย) ข้าวกล้อง ผักจากป่า ผักปลูก และสินค้าตามฤดูกาล แบบที่ 4 ตลาดขายส่ง มี 2 แห่ง คือ คลังเกษตรอินทรีย์รับซื้อ หอม กระเทียม ข้าวเปลือก และผลไม้เมืองหนาว แห่งที่ 2 อุทยานการค้าเกษตรอินทรีย์ (Organic Park) ร่วมกับสวนประกาศิตรับซื้อ กะหล่ำปลี สลัดแก้ว หอมแบ่ง ฯลฯ ส่วนการสร้างเครือข่ายผู้บริโภคนั้น ต้องจัดกลุ่ม ประเภท ผู้บริโภคให้ชัดเจน เพื่อกำหนดรูปแบบการจัดการร่วมระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค และองค์กรสนับสนุนที่สัมฤทธิ์ผลได้ เช่น ผู้บริโภคที่เป็นร้านอาหารต้องมีความชัดเจนในเรื่องการจัดการผลผลิตในแต่ละฤดูกาล ทั้งชนิด ปริมาณ และคุณภาพผู้บริโภคในหน่วยงานมีอำนาจซื้อต้องการผลผลิตที่มีคุณภาพ หลากหลาย สม่ำเสมอ ราคาอาจแพงกว่าปกติได้ ผู้บริโภคในโรงเรียน โรงพยาบาล (ขายตรง) ต้องการผลผลิตจำนวนมาก ระบุ ชนิดชัดเจนอิงกับหลักโภชนาการ ผู้บริโภคทั่วไป (ตลาดนัด) มีความยืดหยุ่นสูงเป็นไปตามกลไกตลาด ส่วนปัญหาอุปสรรคในการจัดการตลาดพบว่าการสร้าง/ ขยายกลุ่มผู้ผลิตในเขตเมืองนั้น เป็นเรื่องยากต้องการกระบวนการส่งเสริมที่ใกล้ชิดต่อเนื่องรวมถึงกระบวนการปรับเปลี่ยน “กระบวนทัศนะ” ควบคู่กันไป

มณี หงส์พิพิธ (2551) และคณะ ศึกษาเรื่อง โครงการการศึกษาและสรุปบทเรียนการจัดการตลาดทางเลือกของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ชมรมรักษ์ธรรมชาติ จังหวัดยโสธร พบว่า อุปสรรคที่ทำให้การจัดการตลาดทางเลือกไม่ประสบผลสำเร็จ คือผลผลิตจากแปลงเกษตรอินทรีย์ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภค ไม่มีความต่อเนื่องไม่สม่ำเสมอผลผลิตซ้ำๆ กัน เพราะส่วนใหญ่สมาชิกผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนไม่ได้ผลิตเพื่อขายอีกทั้งการสร้างเอกลักษณ์เรื่องเกษตรอินทรีย์ยังไม่ชัดเจน เพราะในการจัดตลาดแต่ละครั้งยังมีการจัดรวมกันกับผลิดผลผลิตจากแปลงเกษตรเคมีทั่วไป สมาชิกที่นำผลผลิตไปขายยังไม่มีความเข้าใจเรื่องเกษตรอินทรีย์ มีการปลอมปนผลผลิตจากแปลงเคมีไปขายรมกัน และจัดตลาดยังไม่มีความต่อเนื่องทำให้ผู้บริโภคไม่รู้จัก ไม่มีเจ้าหน้าที่ทำงานเป็นหลักและทำอย่างจริงจัง ส่วนการจัดการดลาดทางเลือกที่เหมาะสมกับเกษตรกรต้องเป็นธรรมกับผู้บริโภคและผู้ผลิต สร้างการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค เกษตรกรมีการวางแผนการผลิตร่วมกันเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องเป็นตลาดที่อยู่ใกล้กับแปลงของเกษตรกร เกษตรกรกำหนดวางแผนในการจัดการได้เอง มีการสร้างครอบครัวที่จะผลิตพืชผักสวนครัวอย่างน้อย 20 ครอบครัวเพื่อผลิตให้ต่อเนื่องและสม่ำเสมอโดยไม่ขาดความต่อเนื่องในตลาด เพื่อสร้างความเชื่อมันให้กับผู้บริโภคและเป็นการประชาสัมพันธ์เรื่องเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งต้องมีการทำงานร่วมกับผู้บริโภคในระดับเมืองเรื่องปัญหาอาหารพื้นบ้านอาหารเพื่อสุขภาพ อาหารตามฤดูกาล การบริโภคอาหารให้เป็นยา เป็นต้น เพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนักถึงผลกระทบจากการบริโภคและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกัน

ปรีดา ศรีนฤวรรณ (2551) ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การตลาดของเครือข่ายกาดนัดเกษตรอินทรีย์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ากลุ่มเป้าหมายของเครือข่ายกาดนัดผู้ผลิตเกษตรอินทร์จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงที่มีอายุในช่วง 25-70 ปี อาชีพเป็นข้าราชการพนักงานหน่วยงานของรัฐและเอกชน โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายชยชั้นกลางขั้นไป เป็นกลุ่มรักษาสุขภาพและมีทัศนคติที่ดีต่อการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ สำหรับตำแหน่งทางการตลาด เครือข่ายฯได้กำหนดตำแหน่งว่าเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดี ปลอดภัยจากสารเคมีและราคาได้มาตรฐาน ส่วนกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด ผลิดภัณฑ์ต้องผ่านกระบวนการแบบปลอดสารเคมีทุกขั้นตอน การกำหนดราคาใช้วิธีการประชุมกับสมาชิกเพื่อกำหนดราคาร่วมกัน และจำหน่ายโดยตรงไปยังผู้บริโภคในรูปแบบของตลาดนัด 6 แห่ง และจัดจำหน่ายสินค้าแปรรูปผ่านคนกลางที่จัดจำหน่ายผลิดภัณฑ์ปลอดสารเคมี การส่งเสริมการตลาด ใช้การโฆษณา ประชาสัมพันธ์การใช้พนักงานขาย การจัดกิจกรรมทางการตลาต

จำเนียร บุญมาก (2551) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายกาดนัดผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าพฤติกรรมของผู้บริโภคส่วนใหญ่ซื้อผลิดภัณฑ์สัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยนิยมซื้อที่กาดนัดเกษตรอินทรีย์เจเจ ผลิตภัณฑ์ที่เลือก

เลือกเป็นประเภทผลไม้ ส่วนใหญ่เดินทางไปซื้อผลิตภัณฑ์เพียงคนเดียวทำให้สามารถตัดสินใจซื้อด้วยตัวเอง มีค่าใช้จ่ายในการซื้อประมาณ 10 -100 บาท เพื่อนำไปประกอบอาหารหรือรับประทานเอง ส่วนความต้องการตลาดของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายกาดนัดผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ต้องการให้ผลิตภัณฑ์มีตรารับรองมาตรฐานความปลอดภัยจากสารพิษ มีการกำหนดราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพมีสถานที่จัดจำหน่ายที่หาได้ง่ายและสะดวกต่อการเดินทาง และต้องการให้มีการรณรงค์และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ให้กับผู้บริโภคทั่วไป และส่วนระดับของปัญหาและอุปสรรคทั้งทางด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดอยู่ในระดับ ปานกลาง

แสวง รวยสูงเนิน (2548) ศึกษาเรื่อง สถานภาพและประเด็นปัญหาในระบบการผลิตและการตลาดข้าวอินทรีย์ในภาคอีสาน พบว่าการเปลี่ยนแปลงจากกระบวนการเกษตรเคมีเป็นระบบเกษตรอินทรีย์จึงดูเหมือนจะสร้างความยุ่งยาก และความซับซ้อนในระบบความรู้ ระบบความคิดและระบบชีวิตของแต่ละครัวเรือนจะเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตของตนเองให้ยั่งยืนและดีกว่าเดิมและยังอาจผูกพันกับระบบชีวิตเคยชินกับการทำการเกษตรแบบง่ายๆ ได้ผลเร็ว ฉะนั้น กระบวนการขับเคลื่อนที่จำเป็นต้องมี และสำคัญอาจแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ ด้วยกัน คือ เทคนิคการขับเคลื่อนโดยเทคโนโลยี ซึ่งมีแนวปฏิบัติใน 2 รูปแบบย่อย อันได้แก่ การสร้างความเข้าใจให้กับชุมชน ในชุดความรู้ที่มีอยู่แล้วในชุมชนทั้งที่มีอยู่ในชุมชนเดิมและชุมชนอื่นๆ ทำความรู้ต่างๆ เหล่านั้นให้ประจักษ์ ในเชิงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทั้งในเชิงคุณภาพ เชิงปริมาณก็จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในระดับตัวบุคคล แล้วพัฒนาเชื่อมต่อให้เป็นระดับครัวเรือนและระดับชุมชนต่อไป สำหรับระบบการตลาดนั้นควรจะมีการเชื่อมประสานทั้งในระดับกลุ่มผู้ผลิต และกลุ่มผู้บริโภคทั้งในเชิงความเข้าใจ การกำหนดราคา และกำหนดวิธีการปฏิบัติให้เชื่อมโยงกัน ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาในเชิงทัศนคติ ทั้งในระดับเยาวชนและบุคคลทั่วไป ต่อระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ โดยเน้นการพัฒนา วิธีคิด วิถีชีวิต และความเข้าใจเลือกผลิตภัณฑ์ที่เป็นประโยชน์กับชีวิตตนเอง

สังเวียน ดวงสุภา และคณะ (2547) ศึกษาเรื่องการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกษตรอินทรีย์อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าการทำให้ได้หลักสูตรท้องถิ่นเกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งชาวบ้าน นักวิชาการ เกิดความพึงพอใจและเหมาะสมกับสภาพปัญหาของชุมชน เพราะเป็นหลักสูตรที่มาจากความต้องการของชุมชนจริงๆ ชุมชนเป็นผู้ร่วมและให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่มาจากชุมชนเองจริงๆ ด้วยการวิจัยได้แบ่งการจัดทำหลักสูตรเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 ขั้นเตรียมการ ช่วงที่ 2 การดำเนินการที่เน้นการมีส่วนร่วม ช่วงที่ 3 ระดมความคิด

ทิพย์รัตน์ มณีเลิศ และคณะ (2544) ศึกษาเรื่องโครงการมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เหมาะสมกับเกษตรกรรายย่อยภาคเหนือ ระยะที่สอง พบว่าในเกษตรกลุ่มที่เคยทำเกษตรอินทรีย์มาแล้วมากกว่า 3 ปี กลุ่มที่เคยทำเกษตรอินทรีย์แต่เลิกทำมานานกว่า 1 ปี และกลุ่มที่ไม่เคยทำเกษตรอินทรีย์ อบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรในหลักการของเกษตรอินทรีย์ เกณฑ์มาตรฐาน พร้อมทั้งฝึกอบรมตรวจสอบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และทำการตรวจสอบไร่ นา สวน พร้อมทั้งตัวอย่างพืชผักมาทดสอบหาสารปนเปื้อนตกค้าง เผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักการของเกษตรอินทรีย์ให้สาธารณชนมีความรู้ความเข้าใจ จากการนำเกณฑ์มาตรฐานไปอบรมเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์เตือนละครั้งกับเกษตรกรทั้ง 3 กลุ่ม ทำให้เกษตรกรเข้าใจในหลักการพื้นฐานของเกษตรอินทรีย์มากขึ้น นอกจากนี้มีการวางแผนที่จะยกระดับจากองค์กรขึ้นเป็นสมาคมโดยการจดทะเบียน จากการอบรมผู้ตรวจสอบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จำนวน 21 คน ผ่านการอบรมครบตามกำหนดการจนกระทั่งสอบผ่านจำนวน 5 คน และได้ทำการตรวจสอบพืช ผัก พบว่าสารกำจัดแมลงศัตรูพืชตกค้างในตัวอย่างพืชผักที่เก็บจากเกษตรกรกลุ่ม 3 สาเหตุการปนเปื้อนมาจากการฉีดสารเคมีจากสวนใกล้เคียง ดังนั้นต้องแก้ไขโดยการปลูกพืชกันลมระหว่างขอบเขตของสวนด้านที่ติดกับแปลงเกษตรเคมี นอกจากนั้นต้องแก้ไขโดยการประชาสัมพันธ์การปลูกพืชผัก ในระบบเกษตรอินทรีย์แก่ผู้ผลิต ผู้บริโภค ด้วย

บทที่ 3

การพัฒนารูปแบบช่องทางการตลาดเกษตรอินทรีย์

เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนเชียงใหม่-ลำพูน ประกอบด้วย 10 เครือข่ายย่อย กระจายไปในแต่ละอำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดลำพูน โดยข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการผลิตและช่องทางการจัดจำหน่ายของแต่ละพื้นที่มีดังนี้

3.1 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตอินทรีย์ อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

สภาพทั่วไปของอำเภอแม่วาง อำเภอแม่วางตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ ห่างจากตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 37 กิโลเมตรอาณาเขตอำเภอแม่วางตั้งอยู่ทางตอนกลางของจังหวัด ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอสะเมิง ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอหางดงและอำเภอสันป่าตอง ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอดอยหล่อและอำเภอจอมทอง ทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอแม่แจ่ม ลักษณะภูมิประเทศสภาพพื้นที่ เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อนของทิวเขาถนนธงชัย ที่ทอดตัวตามแนวเหนือ-ใต้ มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางตั้งแต่ 400-1,909 เมตร โดยมีดอยผาตั้งเป็นจุดที่สูงที่สุด นอกจากนี้ยังมียอดเขาต่างๆ ที่มีความสูงแตกต่างลดหลั่นกันมา โดยมีแหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่ลำน้ำแม่วางลำน้ำแม่ขาน ส่วนประชาชนในอำเภอแม่วางมีอาชีพหลัก ได้แก่ ทำนา ทำสวน ทำไร่ เป็นต้น อาชีพเสริม ได้แก่ รับจ้างทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน เป็นต้น และผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ หอมหัวใหญ่ ข้าวนาปี ลำไย ข้าวโพด ถั่วเหลือง เป็นต้น (วิกิพีเดีย,2556)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ของอำเภอแม่วาง โดยส่วนใหญ่จะปลูกพืชผักเมืองหนาวได้ดี เช่น กะหล่ำปลี กะหล่ำดอก สลัด และข้าวโพด เป็นต้น และยังมีผลไม้ขึ้นชื่อที่ปลูกได้ในอากาศที่หนาวเย็น เช่น สตอเบอร์รี่ เป็นต้น การที่พื้นที่นี้ปลูกพืชได้หลายอย่าง และยังได้คุณภาพของพืชผักดีกว่าพื้นที่เกษตรอินทรีย์อื่นๆ อาจเป็นเพราะพื้นที่อำเภอแม่วางเป็นพื้นที่สูงเป็นภูเขาเป็นส่วนใหญ่จึงทำให้อากาศหนาวเย็นเกือบตลอดทั้งปี ทั้งนี้น้ำที่นำมาใช้ในการทำการเกษตรของกลุ่มอำเภอแม่วางนั้น ได้แก่ ประปาภูเขาเป็นหลัก ร่วมถึงน้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคในชุมชนก็เช่นเดียวกันที่ต้องใช้น้ำประปาภูเขา ในส่วนของน้ำที่จะนำเอามาทำการเกษตรอินทรีย์นั้นถือว่ายังไม่เพียงต่อการปริมาณผลผลิตที่มากแต่ก็พอที่จะนำมารดน้ำให้กับพืชผักของเกษตรกรอินทรีย์ที่มีอยู่ปัจจุบันนี้ ในการบริหารจัดการเรื่องน้ำกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ก็จะได้มีการแบ่งช่วงเวลาการใช้น้ำกับชาวบ้านที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกันเป็นช่วงๆไป เช่น ช่วงเช้ามืดกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ก็จะใช้น้ำเพื่อรดพืชผักก่อน หลังจากนั้นก็จะเป็นการใช้ของชาวบ้าน เป็นต้น เพราะถ้าหากชาวบ้านใช้น้ำพร้อมกันจำนวนมากๆก็จะทำให้น้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการในการทำการเกษตร ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในอำเภอแม่วาง (ส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกในตำบลแม่วินและเป็นชาวเขาเผ่าม้ง) มี จำนวน 3 ครัวเรือน แบ่งเป็นผู้ที่ปลูกไว้บริโภคเองหรือถ้า

เหลือจากการบริโภคถึงจะเอาไปฝากขาย มีจำนวน 2 ครัวเรือน และแบ่งเป็นผู้ที่ปลูกไว้จำหน่ายโดยเฉพาะ (เป็นสมาชิกแม่กาด) มีจำนวน 1 ครัวเรือน จะเห็นได้ว่ากลุ่มเกษตรอินทรีย์ของอำเภอแม่วางมีเกษตรกรอินทรีย์น้อย แต่ผลผลิตที่ออกมาสู่ตลาดมีจำนวนมากและมีความหลากหลาย พืชผักจะไม่ค่อยซ้ำกับกลุ่มอื่นที่ทำเกษตรอินทรีย์ด้วยกัน ร่วมถึงผลผลิตมีคุณภาพใกล้เคียงกับพืชผักที่ทำโดยเกษตรเคมี ซึ่งพืชผักอาจจะขนาดเล็กกว่าเล็กน้อย แต่การผลิตที่นี้เป็นระบบอินทรีย์ทุกขั้นตอน โดยอาศัยแรงงานจากสมาชิกในครอบครัวที่มีอยู่หลายคน

ซึ่งในอดีตที่ผ่านมากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์อำเภอแม่วาง (ก่อนปี พ.ศ. 2533) มีอาชีพปลูกฝิ่นกันทั้งหมู่บ้าน เพราะพื้นที่ไม่ค่อยมีที่ราบในการเพาะปลูกเกษตรกรรมอย่างอื่น และปลูกพืชผัก พืชสวน ไม่ได้ราคาที่ดี ราคาตกต่ำ พืชที่ปลูกได้ดีและได้ราคาในตอนนั้นก็มีแต่ฝิ่นเท่านั้น แต่พอเข้า ปี พ.ศ. 2521 ได้มีโครงการหลวงเข้ามาให้ความรู้กับชาวบ้านให้มีการปลูกพืชผักครัวเรือนกินเอง และปลูกพืชเศรษฐกิจต่างๆ เช่น หอมหัวใหญ่ มะเขือเทศ เป็นต้น ควบคู่ไปกับการปลูกฝิ่น ในช่วงแรกๆ ชาวบ้านก็มีการปรับตัวกับการปลูกพืชทนแทนการปลูกฝิ่น ก็ปลูกได้บางไม่ได้บาง ทางโครงการหลวงก็มีเจ้าหน้าที่ค่อนให้การสนับสนุนทั้งเรื่องการให้ความรู้ การให้อุปกรณ์ วัตถุดิบทางการเกษตรต่างๆ จึงมาถึงปี พ.ศ. 2533 ในหมู่บ้านก็ได้เลิกปลูกฝิ่น และหันมาปลูกพืชทางเศรษฐกิจตามที่โครงการหลวงได้ให้การสนับสนุน โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจตะเวนชายแดน เจ้าหน้าที่ประชาสงเคราะห์ และอื่นๆ มากมายที่เข้ามาช่วยกันเปลี่ยนวิถีการปลูกพืช แต่หลังจากนั้นก็เริ่มมีปัญหาเกิดขึ้นตามมากับการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ปัญหาเรื่องของพื้นที่เพาะปลูก เพราะพื้นที่ตามบริเวณบ้านของชาวบ้านเริ่มไม่พอต่อการเพาะปลูกในปริมาณที่มาก จึงทำให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อนำเอาพื้นที่มาทำการเพาะปลูกเป็นเกษตรเชิงเดี่ยวมากขึ้น การที่มีพื้นที่เพาะปลูกมากการดูแลก็ต้องมากตามไปด้วย การที่จะดูแลการทำเกษตรแบบเชิงเดี่ยวให้ทั่วถึงนั้นต้องใช้สารเคมี เครื่องมือต่างๆ เข้ามาร่วมด้วย ซึ่งสารเคมีที่ได้รับการสนับสนุนและการแนะนำก็มาจากโครงการหลวง ถือได้ว่าตอนนั้นการทำเกษตรเคมีเป็นเรื่องใหม่เป็นเรื่องทางวิทยาศาสตร์ที่นำมาช่วยเกษตรกรให้มีผลผลิตมากขึ้นและดีขึ้น และส่วนปัญหาเรื่องของการขนส่งผลผลิตทางการเกษตร เพราะอำเภอแม่วาง ตำบลแม่วิน เป็นพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมืองเชียงใหม่มาก และถนนหนทางก็ไม่ดีมีความลำบากมากต่อการขนส่ง ทำให้ปัญหาเรื่องการตลาดการจำหน่ายสินค้าเกษตรของชาวบ้านมีปัญหาไม่มีตลาดรองรับ การแก้ไขปัญหาเรื่องการตลาดทางโครงการหลวงก็เป็นผู้รับซื้อผลผลิตของเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่นั้น

หลังจากที่ใช้ชีวิตเป็นเกษตรกรทำแบบเชิงเดี่ยวมานานมีสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ของอำเภอแม่วางคนหนึ่ง ชื่อว่านายบุญยิ่ง เลาว้าง ถือเป็นผู้ริเริ่มการทำเกษตรอินทรีย์ในหมู่บ้านและเป็นผู้ประสบความสำเร็จคนหนึ่งในการทำเกษตรอินทรีย์ ได้เล่าว่า ปี พ.ศ. 2537 ตัวของเขาได้เข้า

ไปเป็นเจ้าหน้าที่อนามัยของตำบล และได้สังเกตว่าผู้ป่วยที่มารับการรักษาที่อนามัยนั้นส่วนใหญ่เป็นอาการของการแพ้ยาที่เกิดจากสารเคมี เช่นเป็นผื่นแดงตามเท้าตามตัว ระบบหายใจ หอบ เป็นต้น จากการสอบถามชาวบ้านพบว่าถ้าชาวบ้านเข้าไปในแปลงเกษตรที่เป็นเคมี ก็จะต้องได้รับผลข้างเคียงและต้องเข้ามาที่อนามัยนี้ จึงทำให้พี่บุญยิ่ง คิดและสะท้อนปัญหานี้ต่อครอบครัวของตัวเอง เพราะตอนนั้นครอบครัวของพี่บุญยิ่งก็ทำเกษตรแบบใช้สารเคมี จึงทำให้พี่บุญยิ่งคิดและเห็นภัยอันตรายที่มากับสารเคมี จนในปี พ.ศ.2545 พี่บุญยิ่งก็พอจะได้รับรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์อยู่บ้าง และก็คิดว่าเกษตรแบบอินทรีย์หน้าจะเป็นทางรอดให้กับครอบครัวของเขาได้ พี่บุญยิ่ง จึงลาออกจากการเป็นเจ้าหน้าที่อนามัย และหันมาทำเกษตรแบบอินทรีย์เลย “แบบพลิกหน้ามือเป็นหลัง” ไม่มีการทำแบบผสมผสานก่อนหรือค่อยๆปรับเปลี่ยน จากเกษตรเคมีเป็นเกษตรอินทรีย์ช่วงแรกในการทำเกษตรอินทรีย์นั้นมีอุปสรรคมากมายเข้ามา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัวที่ไม่สนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์เพราะคิดว่ามันคงจะไม่ได้ผลผลิตดีเหมือนเกษตรเคมีส่วนรายได้ก็ได้น้อย และปัญหาเรื่องของการไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์มาก่อน ก็ได้มีการลองผิดลองถูกเองก่อน ก่อนจะมีองค์กร NGO องค์กรเกษตรพื้นที่สูง เข้ามาให้การสนับสนุนโดยเข้ามาอบรมให้ความรู้กับเกษตรกรที่สนใจในการทำเกษตรอินทรีย์ มีการไปดูงานในพื้นที่ของ ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน แต่กลับมาในหมู่บ้านก็ไม่มีใครที่ทำเกษตรอินทรีย์ได้หรือมีความสนใจ ก็เหลือแต่พี่บุญยิ่งที่ยังทำต่อไป ขณะนั้นก็มีการลองทำปุ๋ยหมักเองเพื่อนำไปรดพืชผัก จนทำมาได้อยู่ 3 ปี ก็ไม่ได้อะไรเลย เป็นหนี้เพิ่มขึ้นอีก และรถที่ซื้อมาก็ยังถูกยึดอีก แต่พี่บุญยิ่งก็ไม่ได้คิดที่จะเลิกทำเกษตรอินทรีย์ และขณะนั้นก็ได้เข้าไปรู้จักกับสถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) โดยทางสถาบันฯก็ได้เป็นที่ปรึกษาให้กับพี่บุญยิ่ง ในปี พ.ศ.2549 ก็เริ่มปลูก แครอท ผักสลัด กะหล่ำปลี เป็นต้น ทางสถาบันฯก็ได้หาตลาดให้กับเกษตรกรอินทรีย์อำเภอแม่วาง โดยได้ที่ตลาดของกรุงเทพฯ ของบริษัทบริษัทเรนโบว์ฟาร์ม มีการกำหนดราคาต่อผู้บริโภคเองและมีการนำเสนอการผลิตแบบอินทรีย์ต่อผู้บริโภค ส่วนรายได้ตอนนั้นได้ประมาณ 10,000 บาทต่อเดือน แต่มีปัญหาตรงที่ผู้รับซื้อจ่ายเงินช้าจึงทำให้การผลิตที่ต้องให้เงินลงทุนต่อผลผลิตไม่ต่อเนื่องก็เลยเลิกส่งไป และต่อมาก็เริ่มนำเข้าไปจำหน่ายให้กับผู้บริโภคที่ต้องการในตัวเมืองเชียงใหม่โดยการจ้างรถที่จะเข้าไปในตัวเชียงเชียงใหม่เพื่อนำไปส่งให้กับผู้รับซื้อ เช่น ร้านอาหารอินทรีย์ ร้านผักไทย เป็นต้น จนมาในปี พ.ศ. 2553 ทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ เข้ามารับซื้อพืชผักทุกอย่างที่ปลูกของเกษตรกรอินทรีย์ในพื้นที่ มีการเข้ามารับซื้อโดยตรง และนำไปส่งให้กับพ่อค้าคนกลาง ตามห้างร้านต่างๆ ร่วมถึงเริ่มมีการปลูกพืชหลากหลายมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการ ปี พ.ศ.2555 เริ่มเข้ามาจำหน่ายตามตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ ซึ่งได้มาเข้าจำหน่ายตรงที่ตลาดช่วงเกษตรอินทรีย์ และได้ชวนเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ให้หันมาทำเกษตรอินทรีย์ด้วยกัน ร่วมถึงขณะนี้ทางกลุ่มก็ได้ร่วมเป็นสมาชิก

ของสถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) โดยจะอยู่ภายใต้การควบคุมมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสถาบันฯ และร่วมปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสถาบันเพื่อเป็นข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มในการรักษาคุณภาพความเป็นเกษตรอินทรีย์ ร่วมถึงกลุ่มอำเภอแม่วางได้มีตลาดรองรับเพิ่มขึ้นบวกกับกระแสการรักษาสุขภาพของประชาชนในช่วงนั้นทำให้ประชาชนทั่วไปหันมาบริโภคพืชผักอินทรีย์เป็นจำนวนมากทำให้การค้าขายเกษตรอินทรีย์ดีขึ้น

ช่องทางการตลาดในอดีตที่ผ่านมา ได้เข้าร่วมกับสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ในโครงการอาหารปลอดภัย ณ ศูนย์สินค้าเกษตรภาคเหนือ แต่ก็ขายไม่ค่อยดี เพราะโครงการนี้จะแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1.อาหารปลอดสารเคมี 2.อาหารปลอดภัย 3.อาหารอินทรีย์ ซึ่งส่วนใหญ่ที่เอาไปจำหน่ายก็จะเป็นประเภทที่ 1กับ 2 เพราะประเภทที่ 1 กับ 2 นั้นยังมีการใช้สารเคมีอยู่แต่จะเก็บในระยะที่ปลอดภัย และประเภทนี้ผักจะสวยงามกว่าพืชผักอินทรีย์ และผู้บริโภคบางรายก็อาจคิดว่าเป็นพืชผักอินทรีย์เหมือนกัน จึงได้ออกมาตลาดตรงนั้นและได้จำหน่ายตลาด JJ Market ส่วนช่องทางการจัดส่งก็จะส่งให้ทางตลาดกรุงเทพฯ และจัดให้กับทางโครงการหลวงแต่ของโครงการหลวงจะเป็นกำหนดราคามาให้เกษตรกร และบางครั้งก็ไม่ได้มาตรฐานตามที่โครงการหลวงตั้งไว้ราคาก็ลดลงมา แต่ปัจจุบันกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอแม่วางมีตลาดในการจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรอินทรีย์ได้แก่ ตลาดข่วงเกษตรอินทรีย์ (แม่เหี้ย) จะจำหน่าย วันอังคารกับวันพฤหัสบดี เวลา14.00-19.00 น. (จำนวนแม่กาดที่ไปขาย 1 คน) ส่วนช่องทางการตลาดอื่นที่นอกเหนือไปจากตลาดนัด คือการจัดส่งให้กับร้านที่รับซื้อพืชผักอินทรีย์ ได้แก่ร้านผักไทย และร้านอาหารที่ใช้วัตถุดิบเป็นเกษตรอินทรีย์เป็นต้น ในการจัดส่งจะมาอาทิตย์ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพฤหัสบดี และวันอาทิตย์ จะเป็นวันเดียวกันกับการนำพืชผักมาจำหน่ายที่ตลาดข่วงเกษตรอินทรีย์ ส่วนผักที่เอาไปจำหน่ายส่วนใหญ่ก็จะเป็นพืชผักเมืองหนาว ผักจีน เช่น คะน้า กะหล่ำปลี กะหล่ำดอก สลัด ผักกาดม้ง เป็นต้น หรือปลูกข้าวโพดอินทรีย์ที่นำมาแปรรูปจำหน่ายในตลาดนัดหรือขายส่งให้กับทางร้านผักไทย หรือการจำหน่ายผลิตผลที่ได้จากการปลูกไม้ผล เช่น สตอเบอร์รี่ เกาลัด เป็นต้น ร่วมถึงบางช่วงฤดูก็มีการนำของป่าที่หาได้ในบริเวณป่าในหมู่บ้านมาจำหน่ายด้วย เช่น หน่อไม้ ไข่มดแดง เห็ด น้ำผึ้ง เป็นต้น ส่วนในการปลูกพืชผักก็จะขึ้นอยู่กับฤดูกาล ฤดูที่ผลิตพืชผักได้ดี ได้จำนวนผักมากคือฤดูหนาว โดยผักมีความสด แทบจะเทียบกับผักที่ใช้สารเคมีได้ และได้ประมาณ 2 เท่า ของผักในฤดูอื่นๆ ในการเก็บเกี่ยวก็จะเป็นการเก็บแบบวันต่อวัน มีการมัดในแปลงปลูกเลย หรือนำกลับมาจัดแพ็คที่บ้านและใส่ตะกร้าแล้วเอาผ้าชุบน้ำมาคุมไว้เพื่อรอไปจำหน่าย การจำหน่ายของกลุ่มเกษตรอินทรีย์จะมีการแบ่งกันไปขายตามตลาดนัดที่กล่าวข้างต้น โดยเฉลี่ยการจำหน่ายจะมาอาทิตย์ละ 3 วัน ตามความสามารถของการผลิต

ส่วนช่องทางการตลาดในปัจจุบันถือว่ามีความเพียงพอต่อผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ในการจำหน่ายตามตลาดนัด และการจัดส่งให้กับทางร้านที่รับซื้อนั้น แต่ในช่องทางอื่นๆมีผู้สนใจเป็นจำนวนมากสำหรับพืชผักเกษตรอินทรีย์ โดยมีหน่วยงานต่างๆไม่ว่าหน่วยงานภาครัฐ เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน มหาวิทยาลัย เป็นต้น หรือหน่วยในภาคเอกชน เช่น ห้างร้านต่างๆ พ่อค้าคนกลาง เป็นต้น ร่วมถึงเอกชนที่ทางกลุ่มได้จัดส่งให้เป็นประจำก็ยังต้องการผลผลิตเพิ่มมากขึ้นกว่านี้ ทำให้เห็นว่าช่องการตลาดไม่ได้มีปัญหากับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ แต่สิ่งที่เป็นปัญหาก็คือ เรื่องของการผลิตที่ยังไม่สามารถผลิตให้พอกับความต้องการของผู้บริโภคได้ เพราะการผลิตเกษตรอินทรีย์มีกระบวนการที่ผลิตยาก ดูแลยากได้ผลิตผลน้อยและปัญหานี้ก็ยังมีปัจจัยมาจากการที่มีผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์น้อยราย เช่นกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอแม่วาง มีจำนวน 3 ครัวเรือน ถือว่ามีจำนวนที่น้อยมาก จึงทำให้ผลผลิตที่ออกสู่ตลาดมีน้อยตามไปด้วย ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นในตลาดของกลุ่มก็คือ เนื่องจากทางสำนักงานส่งเสริมเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ และโครงการหลวงได้มีการจะตั้งกลุ่มผลิตผักปลอดภัยขึ้นมาโดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1.อาหารปลอดสารเคมี 2.อาหารปลอดภัย 3.อาหารอินทรีย์ กลุ่มประเภท 1 กับ 2 นี้จะมีการใช้สารเคมีอยู่แต่จะเก็บเกี่ยวในระหว่างที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค บางที่อาจมีการอ้างว่าเป็นผักอินทรีย์เหมือนกัน และถ้าผู้บริโภคไม่มีความเข้าใจระหว่างผักอินทรีย์ กับผักปลอดภัยก็คิดว่าเหมือนกันก็ซื้อไป ซึ่งมันอาจจะเกิดผลกระทบกับกลุ่มเกษตรอินทรีย์ได้ภายหลัง ส่วนปัญหาเรื่องของผู้บริโภคที่ยังอาจไม่มีความเข้าใจในระบบการผลิตแบบอินทรีย์ บางรายมีการต่อรองราคาคิดว่าการผลิตแบบอินทรีย์ต้องใช้ต้นทุนน้อยราคาขอมไม่แพง ซึ่งที่จริงแล้วการผลิตเกษตรให้เป็นระบบอินทรีย์นั้น มีความยากลำบาก และต้องใช้แรงงานคนเป็น 2-3 เท่า ถ้าเทียบกันเกษตรเคมีแล้ว จึงอยากมีการสร้างความเข้าใจกับผู้บริโภคต่อการผลิตแบบอินทรีย์ให้มากขึ้น และปัญหานี้อาจเป็นปัญหาที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาเรื่องของการประชาสัมพันธ์หรือการเผยแผ่ความคิด กระบวนการต่างๆของระบบการผลิตแบบอินทรีย์ที่ยังมีน้อยอยู่สังคมชุมชน ร่วมถึงการประชาสัมพันธ์ช่วงทางการตลาดให้กับผู้บริโภคที่ต้องการหาซื้อพืชผักอินทรีย์ในทุกๆช่องทาง เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หรืออินเทอร์เน็ต เป็นต้น เพราะผู้บริโภคบางรายก็ยังไม่ทราบถึงการมีตลาดอินทรีย์อีกหลายแห่ง ส่วนใหญ่จะรู้กันปากต่อปากเท่านั้น

ส่วนผู้บริโภคที่มาซื้อจะมีหลายประเภทด้วยกัน ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีปัญหาเรื่องของสุขภาพและต้องการมีสุขภาพที่ดี เช่น ครู อาจารย์ ผู้สูงอายุ ราชการ และบุคคลทั่วๆไป เป็นต้น และกลุ่มที่บริโภคผักอินทรีย์เป็นประจำโดยไม่ซื้อผักที่มีกระบวนทำแบบเกษตรเคมีเลย ร่วมถึงกลุ่มผู้บริโภคในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในกระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์ก็จะเข้ามาซื้อที่บ้านหรือในแปลงผักเลย แต่ยังมีกลุ่มชาวบ้านบางกลุ่มที่ยังไม่เข้าใจต่อระบบการทำเกษตรอินทรีย์ว่าเป็นระบบที่เพ้อฝันทำไม่ได้จริง ผลิตผลน้อย ไม่มีทางร่ำรวย ฉะนั้นทางกลุ่มอำเภอแม่วางจึงเห็น

ว่าควรมีการจัดตั้งกลุ่มผู้บริโภคเพื่อเข้ามาสนับสนุนผลิตผลต่างๆของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ โดยอาจจะมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค เช่น การเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน มีการพูดคุยกัน หรือพาผู้บริโภคไปเที่ยวสวนของผู้ผลิตดูกระบวนการการผลิตเกษตรอินทรีย์ หรือมีการกำหนดราคารวมกันระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจให้ผู้บริโภคและสร้างความเชื่อมั่นต่อการทำเกษตรแบบระบบอินทรีย์ และการที่จะเกิดการเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคได้นั้นทางกลุ่มเห็นว่าจะต้องมีผู้ประสานงานที่เข้มแข็ง มีความต่อเนื่องและเป็นสื่อกลางที่ดีให้กับผู้ผลิตและผู้บริโภคเกษตรอินทรีย์ โดยกระทำผ่านระบบสื่อสารที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่นวิทยุ สื่อกระจายเสียง หรือทางสังคมออนไลน์ (เฟสบุ๊ค) เป็นต้น เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อทั้งผู้บริโภคและผู้ผลิต

ส่วนการที่กลุ่มเข้ามาสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ ก็ทำให้ชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในกลุ่มดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสุขภาพพลานามัยที่แข็งแรงขึ้น ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเข้ามารุมเร้าอย่างแต่ก่อนที่ทำเกษตรเคมี การที่ได้มาทำเกษตรอินทรีย์นอกจากสุขภาพแล้วสิ่งที่สำคัญไม่น้อยเลยคือการที่ครอบครัวได้มีเวลาอยู่พร้อมหน้าพร้อมตา ได้ทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวที่ได้ไปเก็บผัก ทำสวน และมีการแบ่งหน้าที่กันชัดเจนในครอบครัว ส่วนหนี้ที่เป็นอยู่ก็ลดลงเรื่อยๆ โดยไม่ได้ก่อหนี้เพิ่มเหมือนแต่ก่อนที่ทำเกษตรเคมี ส่วนรายได้จากการจำหน่าย พืชผักอินทรีย์ โดยเฉลี่ยต่อเดือนจะได้เดือนละ 30,000 บาทต่อเดือน และที่เคยได้รายได้มากที่สุดในไปจำหน่ายสินค้าอินทรีย์โดยเฉลี่ยคือ จำนวน 5000 บาท/วัน (รวมกับพืชผักนำไปส่งที่ห้างร้านด้วย) ซึ่งการจำหน่ายที่ตลาดนัดจะไปอาทิตย์ละ 2 ครั้ง แต่ที่จัดส่งให้ห้างร้านจะไปอาทิตย์ละ 3 ครั้ง และรายได้ก็ต้องขึ้นอยู่กับจำนวนของผักหรือสินค้าที่จะนำเอาไปจำหน่ายมีจำนวนของจำหน่ายมาก็ได้มาก มีน้อยก็ได้น้อย แต่ถือว่ารายได้ประมาณนี้ก็สามารถที่จะเลี้ยงครอบครัว นำไปใช้หนี้ได้ ซึ่งรายได้นี้อาจจะไม่ได้มากจนทำให้ร่ำรวยได้ แต่รายได้นี้ก็สามารถสร้างความมั่งคงให้กับเกษตรกรอินทรีย์และครอบครัวได้ และการทำเกษตรอินทรีย์นอกจากจะเป็นผู้ผลิดแล้วเกษตรกรจะต้องมีบทบาทอีกบทบาทหนึ่ง คือการเป็นพ่อค้า แม่ค้า ที่จะต้องใช้กลวิธี เทคนิคในการจำหน่ายสินค้าเพื่อให้ผู้บริโภคมาซื้อของตัวมากขึ้น ทั้งนี้เกษตรกรจะต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริโภคโดยการพุดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการหาข้อมูลว่าบริโภคต้องการได้สินค้าอะไร จะเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้ผู้ผลิตรู้ถึงความต้องการของผู้บริโภค หรือผู้บริโภคเข้าใจในการผลิตของเกษตรกรอินทรีย์

ส่วนการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ในส่วนของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์อำเภอแม่วางนั้นถือว่าได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นอย่างดี โดยเฉพาะโครงการหลวงที่เข้ามาให้การสนับสนุนในเรื่องของปัจจัยในการผลิต เช่นเมล็ดพันธุ์พืช อุปกรณ์ทางการเกษตร

เป็นต้นและช่องทางการตลาดที่รับซื้อผลผลิตของเกษตรกรอินทรีย์ แต่การสนับสนุนของโครงการหลวงไม่อาจตอบสนองต่อต้องการของผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์อย่างแท้จริง โครงการหลวงก็ยังมีการสนับสนุนกับเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรแบบปลอดสารเคมี และผู้ผลิตแบบปลอดภัย ซึ่ง 2 ประเภทนี้มีเกษตรกรอำเภอแม่วางเข้าร่วมโครงเป็นจำนวนมาก เพราะยังสามารถใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมีได้อยู่ในการผลิตเกษตร แต่ขึ้นอยู่กับกระบวนการเก็บเกี่ยวที่มีการเว้นระยะที่ปลอดภัย ผักดูสวยงาม จึงทำให้มีเกษตรกรนิยมไปทำระบบนั้นมาก แต่ทางกลับกันเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่สามารถที่จะปรับมาผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ได้ เพราะคิดว่ามันทำได้ยากและรายได้น้อย โดยไม่ได้คิดถึงความยั่งยืนที่จะตามกับระบบเกษตรอินทรีย์ การที่มีผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์น้อยการสนับสนุนก็น้อยตามไปด้วย ส่วนใหญ่ก็จะสนับสนุนให้กับกลุ่ม 2 ประเภทนั้น เป็นส่วนใหญ่ และหลังจากนั้นก็มีการสนับสนุนจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่เข้ามาให้รู้แบบคล้ายๆกับของโครงการหลวงที่มีอยู่ 3 ระดับ แต่ทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่จะเป็นผู้จัดหาตลาดนัดในการจำหน่ายให้กับเกษตรกรกลุ่มต่างๆ เช่นที่ ศูนย์แสดงสินค้าภาคเหนือ ตลาดนัดหนองหอย เป็นต้น แต่ก็มีปัญหาในเรื่องของการไม่เข้าใจของผู้บริโภคที่แยกไม่ออกว่าพืชผักไหนที่เป็นอินทรีย์หรือเป็นปลอดภัยหรือปลอดสารเคมี ทำให้มีการอ้างต่อผู้บริโภคว่าเป็นอินทรีย์เหมือนกันจึงทำให้กลุ่มเกษตรอินทรีย์ออกมาจำหน่ายตลาดนัดที่ผลิตอินทรีย์อย่างเดียว ส่วนท้องถิ่นเป็นเขตรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่วิน ในการสนับสนุนนั้นได้มีในช่วงหนึ่งตอนที่พี่บุญยิ่ง ได้เข้าไปเป็นรองนายกฯอบต. ขณะนั้นมีการสนับสนุนเรื่องของปัจจัยการผลิตต่าง เช่นๆ เมล็ดพันธุ์ ปัจจัยการผลิตเป็นต้น ร่วมถือการอบรมให้ความรู้กับกลุ่มเกษตรกรที่สนใจในการทำเกษตรอินทรีย์ แต่การตอบรับจากเกษตรกรในการทำระบบอินทรีย์ก็ยังไม่สำเร็จไม่มีเกษตรกรคนไหนเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ได้ ส่วนเจ้าหน้าขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวกับการเกษตรก็ไม่มีความรู้ในเรื่องของเกษตรอินทรีย์ จึงไม่สามารถที่จะเข้าไปส่งเสริมหรือเข้าไปจูงใจให้เกษตรกรหันมาทำเกษตรอินทรีย์มากขึ้น หลังจากที่คุณบุญยิ่ง หมดวาระในการดำรงตำแหน่งก็ไม่มีการสนับสนุนอีกเลย และส่วนภาคเอกชนที่เข้ามาให้การช่วยเหลือและในการสนับสนุนเป็นหลักก็จะมี สถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) ถือเป็นองค์กรเอกชนที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม โดยทางสถาบันฯได้เข้ามาจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการต่างๆในการทำเกษตรอินทรีย์ รวมถึงการหาช่องทางการตลาดเพื่อให้กลุ่มเกษตรอินทรีย์ได้เป็นช่องทางการจำหน่ายสินค้า และยังเป็นสถาบันที่ให้การรับรองมาตรฐานหรือควบคุมมาตรฐานในการผลิตเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอแม่วาง โดยกลุ่มอำเภอแม่วางก็ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ของสถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) อีกด้วย

ดังนั้นการทำการเกษตรอินทรีย์ผู้ผลิตจะต้องมีความพยายามอดทนต่อระยะเวลาในเรียนรู้ในการลองผิดลองถูก และเกษตรกรก็จะสามารถเข้าใจในทุกขั้นตอน เข้าใจในวิธีคิดแบบอินทรีย์ การที่จะเริ่มทำเกษตรอินทรีย์นั้นหัวใจที่สำคัญก็คือ การทำปุ๋ย ให้ได้ก่อน เช่นปุ๋ยน้ำมัก ปุ๋ยคอก เป็นต้น ถ้าได้ปุ๋ยแล้วจะปลูกอะไรก็ย่อมได้ผลผลิตที่ดีขึ้น ร่วมถึงการปลูกพืชที่หลากหลายและควรดูสังเกตพื้นที่ใดในการเพาะปลูกว่ามีความเหมาะสมกับพืชผักอะไร เพราะจะทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปริมาณที่มาก และที่สำคัญผู้ผลิตจะต้องมีจิตสำนึกในทุกๆขั้นตอนของการทำเกษตรอินทรีย์ โดยสำนึกนี้อยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง ความพอดี ไม่เอาเงินเป็นที่ตั้ง แต่เอาใจเป็นที่ตั้ง เพราะสิ่งเหล่าจะถูกถ่ายทอดไปยังผู้ที่เฝ้าดูเราอยู่นั้นก็คือ ลูก หลาน ของเราที่จะต้องเข้ามาสานต่อการทำเกษตรอินทรีย์ที่ได้ทำมานั้น การที่คนรุ่นใหม่เข้ามาสานต่อการทำเกษตรอินทรีย์เป็นเรื่องที่ดี และควรทำ เพราะการทำเกษตรอินทรีย์เป็นวิถีพอเพียงที่แท้จริง และคนที่ทำ ครอบครัว หรือผู้บริโภคที่ได้บริโภคพืชผักที่ปลูก ก็ได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง ส่วนการเผยแผ่ไปสู่หมู่บ้าน ชุมนชน ต่างๆนั้นทางกลุ่มจะไม่ออกไปให้ความรู้กับใครอีก เนื่องจากเคยทำแล้ว ไปชวนแล้ว ไปให้ความรู้แล้วก็ยังไม่มีใครสนใจและไม่คิดที่จะทำเกษตรอินทรีย์ นอกจากใคร หมู่บ้านใดที่ต้องการและอยากรู้กระบวนการทำเกษตรอินทรีย์จริงๆ หรือเข้าใจแนวคิดในเรื่องของความพอเพียงทางกลุ่มก็ยินดีที่จะถ่ายทอด และให้ความรู้ทุกอย่างเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ สุดท้ายนี้ทางกลุ่มก็หวังว่าจะมีชาวบ้าน หรือชุมชนในอำเภอแม่วางหันมาให้ความสำคัญกับการทำเกษตรแบบอินทรีย์นี้มากขึ้นต่อไป

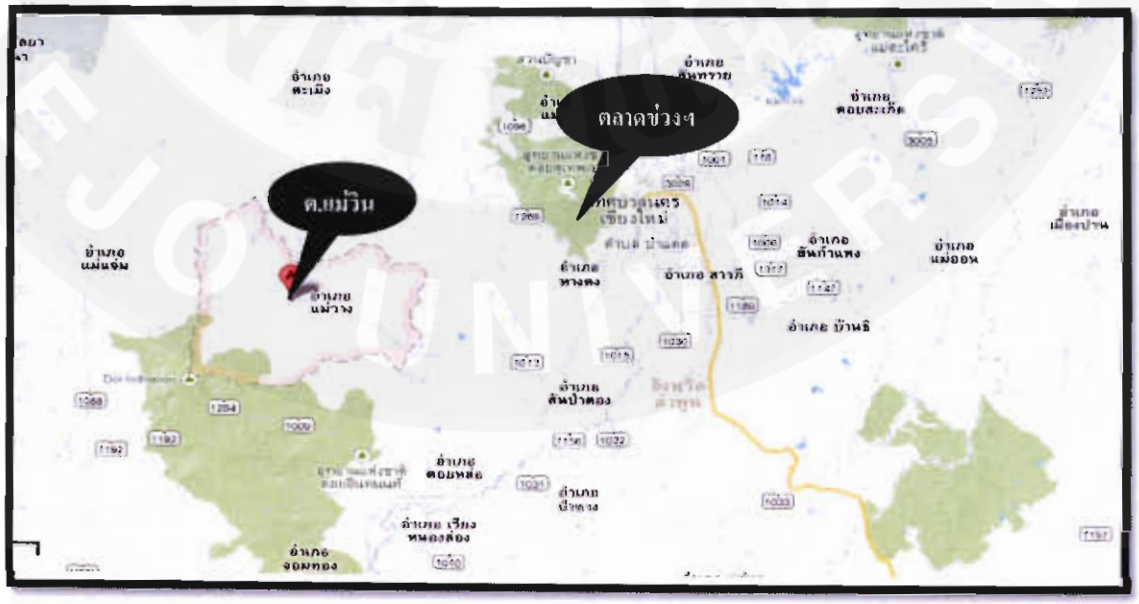

รูปภาพที่ 1 แผนที่แหล่งผลิตเกษตรอินทรีย์ ตำบลแม่วิน ไปสู่ตลาดในเมืองเชียงใหม่

3.2 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

สภาพสภาพทั่วไปของอำเภอสันกำแพง อำเภอสันกำแพงตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอเมืองเชียงใหม่ตามเส้นทางหมายเลข 1006 ประมาณ 13 กิโลเมตร เส้นทางคมนาคมโดยทางรถยนต์ถนนสายเชียงใหม่ - สันกำแพง มีพื้นที่ทั้งหมด 197.833 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียงดังนี้ ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอดอยสะเก็ดและอำเภอสันทราย ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอแม่ออนทิศใต้ติดต่อกับอำเภอแม่ออน และอำเภอบ้านธิ (จังหวัดลำพูน) ทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอสารภีและอำเภอเมืองเชียงใหม่ ลักษณะภูมิประเทศสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มกว้าง มีลำน้ำที่สำคัญ ลำน้ำแม่ออน ลำน้ำแม่ปูคา ลำน้ำแม่กวง เป็นแหล่งน้ำสำคัญ ด้านการประกอบอาชีพประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 80 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ยาสูบ ถั่วลิสง กระเทียม ไม้ดอก ลำไย มีการเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา เลี้ยงโคนม อาชีพรองลงไปเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน ได้แก่การทำร่ม การแกะสลัก เครื่องเงิน ดัดเย็บเสื้อผ้า เครื่องปั้นดินเผา อัญมณี และมีอาชีพรับจ้าง มีบริษัท ห้างร้านค้าทั่วไป และอาชีพค้าขาย (วิกิพีเดีย,2556)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ของอำเภอสันกำแพง โดยส่วนใหญ่จะปลูกผักจีน ปลูกพืชตามฤดูกาล ปลูกข้าว และมีการเลี้ยงสัตว์ผสมผสานไปด้วย ซึ่งผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์จะได้น้อย เพราะเกษตรกรมีสมาชิกไม่มาก แต่ละคนก็ปลูกไม่กี่แปลง แต่เกษตรกรอินทรีย์อำเภอสันกำแพงก็มีการเลี้ยงสัตว์ เช่นไก่ เป็ต ปลา เป็นต้น โดยการเลี้ยงก็จะเป็นกระบวนการของอินทรีย์ นำไปจำหน่ายร่วมกับผักที่ปลูกไว้ ส่วนเรื่องน้ำที่นำมาใช้ในการทำการเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่จะเป็นน้ำของชลประทานแม่กวง ส่วนน้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคในชุมชน ได้แก่ น้ำประปาชุมชน และน้ำบาดาล เป็นต้น ปัจจุบันกลุ่มอำเภอสันกำแพงมีสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ จำนวน 23 ครัวเรือน ส่วนใหญ่จะอยู่ในตำบลห้วยทราย ซึ่งเข้าเป็นสมาชิกแม่กาด (นำไปจำหน่ายที่ตลาด) มีจำนวน 7 ครัวเรือน นอกนั้นจะปลูกไว้กินเองที่บ้านหรือบางคนการนำมาฝากสมาชิกที่เป็นแม่กาดไปจำหน่ายที่ตลาดเกษตรอินทรีย์ หรือนำไปจำหน่ายที่ตลาดของชุมชนเอง และสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสันกำแพงจะใช้พื้นที่เพาะปลูกเกษตรอินทรีย์ตามบริเวณพื้นที่ว่างหลังบ้านของตนเอง เพราะส่วนใหญ่ปลูกไว้กินถ้าเหลือจึงนำไปจำหน่าย

อดีตที่ผ่านมากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์อำเภอสันกำแพงจะมีอาชีพหลักคือการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ได้แก่ การปลูกพริก การปลูกข้าว (นาปี นาปรัง) และปลูกยาสูบ เป็นต้น ในการทำเกษตรเชิงเดี่ยวกลุ่มเกษตรกรมองว่าเป็นทำร้ายสุขภาพทางอ้อม การที่สุขภาพของเกษตรกรไม่ดีก็จะส่งผลทำให้การผลิตเชิงเดี่ยวที่ทำอยู่นั้นไม่มีคนไปดูแล ไม่มีใครเข้าไปดูแลก็ต้องจ้างลูกมือเพื่อช่วยทำเกษตรเชิงเดี่ยว เสียค่าต้นทุนในส่วนนี้ไปอีก แต่ก็ถือว่าการทำเกษตรเชิงเดี่ยว การใช้สารเคมีทำให้

เกษตรกรก็มีรายได้ดี ได้ผลผลิตมากกว่าเดิมที่ทำแบบผสมผสานโดยจะมีบริษัทหรือพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงสวน บางรายก็มีการทำสัญญากับบริษัทในขายผลผลิต และทางบริษัทก็จะเป็นผู้กำหนดมาตรฐานต่างๆ รวมถึงราคาด้วย ในการทำเกษตรเชิงเดี่ยวเกษตรกรต้องลงทุนในเรื่องของที่ดิน บางรายก็ใช้ที่ดินของตนเองที่มีอยู่แล้ว แต่บางรายต้องไปเช่าที่ดินเพื่อทำการเกษตรเชิงเดี่ยวเพื่อผลผลิตที่มากพอตามความต้องการของบริษัท และที่สำคัญของการทำเกษตรรูปแบบนี้เกษตรกรต้องใช้สารเคมี ที่มากับ ปุ๋ยเคมี สารกำจัดวัชพืช เป็นต้น ร่วมถึงเมล็ดพันธ์ที่มีราคาแพงขึ้น ขณะนั้นการทำเกษตรเชิงเดี่ยวก็เริ่มมีปัญหาตามมามากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาดินเสื่อมจากที่ปลูกได้ที่ละมากๆ ก็ผลิตผลออกผลน้อยลง การที่ผลผลิตออกน้อยเกษตรก็กลัวว่าจะไม่ได้กำลัง กลัวว่าจะไม่มีใครมารับซื้อของตน ก็ต้องซื้อปุ๋ยเคมีเข้ามาเร่งอีก ส่วนเงินที่ลงทุนไปก็หมด ไม่รู้จะไปเอาที่ไหนก็ต้องทำการกู้เงิน จากภาครัฐหรือเอกชน(กู้นอกระบบ) หนำซ้ำผลผลิตที่ได้น้อย ไม่สวย ต้นเล็กบ้าง ใหญ่บ้าง ถูกพ่อค้าคนกลางหรือบริษัทห้างร้านกดราคาอีก สุดท้ายก็ต้องขาดทุน เป็นหนี้เป็นสินอีก ทำอย่างนี้ทุกๆปี เป็นเหมือนวงจรแห่งความชั่วร้ายที่ทำร้ายเกษตรกรให้ทุกข์ทรมานกับการใช้หนี้ไปตลอดชีวิต

หลังจากทำเกษตรกรแบบเชิงเดี่ยวและใช้สารเคมีเป็นประจำในการทำการเกษตร กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์อำเภอสันกำแพง จึงเริ่มหันเปลี่ยนมาเป็นการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ โดยเริ่ม ปี พ.ศ.2536 ตอนนั้นก็มีผู้ที่สนใจไม่มากประมาณ 3-5 คน ที่ชวนกันทำเกษตรอินทรีย์ การเริ่มต้นของที่นี้จะเป็นการทำกันเองในชุมชนกลุ่มเล็กๆ มีการลองผิดลองถูกปลูกกันตามบริเวณพื้นที่ที่ลานบ้านจนมาถึง ปี พ.ศ.2542 กลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสันกำแพงเริ่มมีคนสนใจมากขึ้น จึงทำให้เกิดการตั้งกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ของอำเภอสันกำแพงขึ้น ในตอนนั้นได้มีชมรมพืชผักเกษตรยั่งยืนของกลุ่มอาจารย์ชมชวน ได้เข้ามาให้ความรู้ ร่วมถึงมีการแลกเปลี่ยนปัญหาต่างๆ เรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ และการแนะนำเพื่อไปสู่กระบวนการผลิตที่เป็นอินทรีย์ ความยั่งยืนของทรัพยากร โดยการอบรมครั้งนั้นมีผู้เข้ารับการอบรม จำนวน 30 คน แต่มีผู้ที่สามารถทำเกษตรอินทรีย์และทำมาจนถึงทุกวันนี้ มีจำนวน 2 คน เท่านั้น การที่ไม่มีคนมาทำเกษตรอินทรีย์หลังจากได้รับการอบรมแล้วนั้นเป็นเพราะว่าเกษตรกรกลุ่มนั้นไม่มีความอดทน ความพยายาม ในกระบวนการการผลิตของเกษตรอินทรีย์ที่ต้องใช้ระยะเวลามากกว่าการทำเกษตรเคมี และจำนวนผลผลิตที่ได้ก็ได้น้อยกว่าการทำเกษตรเคมีที่ทำมาอยู่ก่อนแล้ว ผลิตน้อยรายได้ก็ต้องน้อยตามด้วย จึงทำให้ไม่มีใครอย่างจะทำเกษตรอินทรีย์อีก ร่วมถึงการมีอคติต่อการทำเกษตรแบบอินทรีย์ที่เห็นว่าไม่สามารถทำให้เกษตรกรมีความมั่นคงได้และคงจะอยู่ไม่ได้กับเศรษฐกิจที่อะไรก็แพงขึ้น ส่วนผู้ที่ทำมาจนถึงปัจจุบันนี้ในกระบวนการทำเกษตรอินทรีย์จะเป็นการทำผสมผสานกันไป เช่นปลูกพืชไร่ ปลูกสวน เลี้ยงไก่ เป็ดปลา ทำอย่างละเล็กละน้อย จึงทำให้อยู่ได้ถึงทุกวันนี้ ปี พ.ศ.2549-2550 ทางกลุ่มได้เข้ามาเป็น

สมาชิกเครือค่ายเกษตรอินทรีย์ของสถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) โดยจะอยู่ภายใต้การควบคุมมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสถาบันฯ และร่วมปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสถาบันเพื่อเป็นข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มในการรักษาคุณภาพความเป็นเกษตรอินทรีย์ร่วมถึงมีการอบรมของหน่วยงานต่างๆได้แก่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เป็นต้น ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2550 เป็นต้นมากลุ่มอำเภอสันกำแพงก็มีตลาดรองรับเพิ่มขึ้น บวกกับกระแสการรักษาสุขภาพของประชาชนและทางกลุ่มอำเภอสันกำแพงได้มีการตั้งศูนย์การเรียนวิถีพอเพียงในชุมชน ซึ่งศูนย์การเรียนรู้นี้จะเป็นฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับสมุนไพรพื้นบ้าน เช่น การอบตัวด้วยสมุนไพร สปาร์สมุนไพร เป็นต้น ร่วมถึงเป็นที่พบปะประชุม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ของอำเภอสันกำแพงอีกด้วย

ปัจจุบันกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสันกำแพงมีตลาดในการจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ ตลาดข่วงเกษตรอินทรีย์ (แม่เหี้ย) จะจำหน่าย วันพฤหัสบดี เวลา14.00 - 19.00 น. กลุ่มอำเภอสันกำแพงส่วนใหญ่จะไป อาทิตย์ละ1 ครั้งในการจำหน่ายส่วนของแม่กาด หรืออาจไปจำหน่ายมาตลาดเช้าของชุมชนเป็นบางครั้ง ส่วนช่องทางการตลาดอื่นที่นอกเหนือไปจากตลาดนัดไม่มี แต่ในอดีตเคยเอาไปส่งให้กับทางโรงเรียนที่อยู่ในชุมชนซึ่งก็มีปัญหาเกิดขึ้นกับผลผลิตที่มีไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียนที่โรงเรียนที่นำไปส่ง และส่วนใหญ่จะเป็นผักตามฤดูกาลซึ่งผักบางอย่างนักเรียนไม่คุ้นเคย เลยไม่รับประทานผักเหล่านั้น ส่วนผักที่เอาไปจำหน่ายในตลาดส่วนใหญ่ก็จะเป็นผักพื้นบ้านที่ปลูกตามฤดูกาล ผักจีน เช่น คะน้า ผักชี สลัด เป็นต้น และอาหารแปรรูป เช่น กับข้าวเป็นถุง ขนมพื้นบ้าน ของอบแห้ง และการแปรรูปผักสดเป็นน้ำผัก เป็นต้น ในการปลูกพืชผักก็จะขึ้นอยู่กับฤดูกาล ฤดูที่ผลิตพืชผักได้ดี ได้จำนวนผักมากคือฤดูหนาว โดยผักมีความสดแทบจะเทียบกับผักที่ใช้สารเคมีได้ และได้ประมาณ 2 เท่า ของผักในฤดูอื่นๆ รองลงมาก็จะเป็นฤดูฝน และฤดูแล้ง ตามลำดับ นอกจากมีพืชผักสดที่ปลูกตามฤดูกาลแล้ว กลุ่มเกษตรอินทรีย์ก็ยังได้นำผลผลิตต่างๆที่ได้จากสัตว์เลี้ยง เช่น ไก่ เป็ด ก็นำไข่ไปจำหน่าย หรือผลไม้ที่ปลูกไว้ที่สวน ปลูกตามบ้าน เอาไปจำหน่ายด้วยเป็นการเพิ่มความหลากหลายของสินค้าในตลาดและถือเป็นรายได้หลักของการนำผลิตผลไปจำหน่ายที่ตลาด เพราะเกษตรกรอินทรีย์จะไม่ปลูกผักมาก แต่จะเน้นการเลี้ยงสัตว์และไม้ผลมากกว่า โดยของที่ไปจำหน่ายจะเป็นการผลิตกระบวนการของเกษตรอินทรีย์ทุกอย่าง ในการเก็บเกี่ยวก็จะเป็นการเก็บแบบวันต่อวัน มีการมัดในแปลงปลูกเลย หรือนำกลับมาจัดแพ็คที่บ้านและใส่ตะกร้าแล้วเอาผ้าชุบน้ำมาคุมไว้เพื่อรอไปจำหน่าย ในการไปจำหน่ายก็จะไปกันเองเพราะระยะทางจากอำเภอสันกำแพงกับตลาดช่วงเกษตรอินทรีย์ไม่ไกลกันมากนัก หรืออาจจะไปกับรถคุณพี่นิคมสมาชิกของแม่กาดอีกคนที่มีรถกระบะก็ขอร่วมไปด้วยกัน

ส่วนช่องทางการตลาดในปัจจุบันถือว่ามีความเพียงพอต่อผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ในการจำหน่ายตามตลาดนัด แต่ในช่องทางอื่นๆมีผู้สนใจเป็นจำนวนมากสำหรับพืชผักเกษตรอินทรีย์ โดย

มีหน่วยงานต่างๆไม่ว่าภาครัฐ เช่น มหาวิทยาลัยต่างๆ โรงพยาบาล หน่วยงานท้องถิ่น เป็นต้น หรือภาคเอกชนต่างๆ เช่น ห้างร้าน เป็นต้น ที่เข้ามาติดต่อแต่กลุ่มไม่สามารถที่จะผลิตในประมาณที่มาก ซึ่งช่องการตลาดไม่ได้มีปัญหากับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ แต่สิ่งที่เป็นปัญหาก็คือ เรื่องของการผลิตที่ยังไม่สามารถผลิตให้พอกับความต้องการของผู้บริโภคได้ เพราะการผลิตเกษตรอินทรีย์มีกระบวนการที่ผลิตยาก ดูแลยากและได้ผลิตผลน้อย ส่วนปัญหาเรื่องราคากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์อำเภอสันกำแพงเห็นว่าราคาของสินค้าบางอย่างที่ทางกลุ่มของเกษตรอินทรีย์ทั้งหมดเป็นผู้กำหนดร่วมกันยังมีสินค้าบางรายการที่ไม่สมเหตุสมผลต่อต้นทุนการผลิต โดยมีการเปรียบเทียบจากกลุ่มผักปลอดภัยว่าผักบางอย่างของเขามีราคาที่แพงกว่าและจำนวนน้อยกว่า ซึ่งกลุ่มเกษตรอินทรีย์ควรมีการอ้างอิงราคาของท้องตลาดด้วย และทำให้ราคาแตกต่างจากราคาตลาดทั่วไปเล็กน้อย เพื่อสร้างคุณค่าในการผลิตเกษตรอินทรีย์ แต่กลุ่มก็จะต้องมีการยกระดับคุณภาพของการผลิตระบบอินทรีย์ให้ได้มาตรฐานที่ดีเยี่ยม เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปด้วย และปัญหาพื้นที่ในการปลูกของเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มอำเภอสันกำแพงมีน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการของกลุ่ม เพราะส่วนใหญ่สมาชิกเกษตรอินทรีย์มีพื้นที่น้อยกันอยู่แล้ว จึงทำให้มีผลต่อผลผลิตที่ได้น้อยตามไปด้วย

ส่วนผู้บริโภคที่มาซื้อจะมีหลายประเภทด้วยกัน ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีปัญหาเรื่องของสุขภาพและต้องการมีสุขภาพที่ดี ทางกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสันกำแพงจึงเห็นว่าควรมีการจัดตั้งกลุ่มผู้บริโภคเพื่อเข้าสนับสนุนผลิตผลต่างๆของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ โดยอาจจะมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค เช่น การเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน มีการพูดคุยกัน หรือพาผู้บริโภคไปเที่ยวสวนของผู้ผลิตดูกระบวนการการผลิตเกษตรอินทรีย์ หรือมีการกำหนดราคารวมกันระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจให้ผู้บริโภคและสร้างความเชื่อมั่นต่อการทำเกษตรแบบระบบอินทรีย์ เหมือนในปี พ.ศ.2539 ได้มีกลุ่มผู้บริโภคของชมรมผู้บริโภคเข้ามาดูสวนของผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ แต่มีมาอยู่ครั้งเดียวและก็ไม่มีอีกเลย

หลังจากหันมาเข้าสู่ระบบการทำเกษตรอินทรีย์ การที่เข้ามาสู่ระบบนี้ทำให้ชีวิตเกิดการเปลี่ยนแปลงมากมาย ทำให้สุขภาพร่างกายดีขึ้น ครอบครัวมีความสุขมากขึ้น สามารถทำให้เกษตรกรลดต้นทุนในการผลิต และรายได้จากการทำเกษตรอินทรีย์ก็เพิ่มขึ้นและหนี้ลดลง จึงทำให้ตอนนี้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ที่สำคัญเกษตรกรอินทรีย์รับรู้ถึงการใช้ชีวิตบนพื้นฐานความพอเพียงตามแนวทางพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยปลูกเพื่อกินในครอบครัว ถ้าเหลือจึงจะเอาไปจำหน่ายหรือแบ่งให้กับเพื่อนบ้าน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นตัวช่วยเสริมภาวะทางจิตใจของเกษตรอินทรีย์ให้เป็นผู้มีความเมตตา ช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ เช่น เกษตรกรอินทรีย์ได้เลี้ยงปลาไว้ในบ่อเลี้ยงนานวันเข้าก็เกิดความรักความเอ็นดู จึงไม่อยากเอามากินหรือเอาไปจำหน่าย และปล่อยไว้ดูเล่นในบ่อก็ถือเป็นความสุขเล็กๆของเกษตรกรอินทรีย์ ส่วนเรื่องของ

สิ่งแวดล้อมโดยรอบของพื้นที่ที่ใช้ในการทำการเกษตรอินทรีย์จะเห็นว่าดินที่ใช้เพาะปลูกที่มีความเสื่อมจากการทำเกษตรเคมี แต่ตอนนี้ดินเริ่มดีขึ้นผักที่ปลูกไว้ก็มีผลผลิตที่ดีและยังทำให้สภาพน้ำและอากาศไม่มีสิ่งปนเปื้อนจากสารเคมีที่ใช้กับการทำเกษตร แต่ก็ยังมีบ้างที่มีสารเคมีปนเปื้อนมากับน้ำเพราะน้ำที่ใช้ไม่ว่าทำนา ทำสวน ทำไร่ ส่วนใหญ่ก็จะใช้น้ำแหล่งเดียวกัน จึงอาจมีสารเคมีของเกษตรกรที่ใช้เคมีโดยไหลมาตามน้ำมาได้

ส่วนการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐที่กลุ่มได้รับการสนับสนุน คือ ของสำนักงานเกษตรอำเภอสันกำแพง ที่มาอบรมให้ความรู้กับเกษตรกร หรือการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ต่างๆ เช่น ไก่ เป็ด หมู เป็นต้น และส่วนศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ก็ได้มีการสนับสนุนสถานในการอบรม การเข้าไปดูกระบวนการทำเกษตรแบบพอเพียงที่สามารถนำมาปรับใช้กับชีวิตความเป็นอยู่แบบพอเพียงได้ และยังมีส่วนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์สันกำแพง (ธกส.) พัฒนาชุมชน เป็นต้น ที่เข้ามาสนับสนุนในส่วนของปัจจัยการผลิตในบางครั้ง ส่วนการสนับสนุนจากท้องถิ่น คือเทศตำบลสันกำแพง ถือว่ายังไม่ได้รับการสนับสนุนที่เพียงพอจากทางท้องถิ่น เพราะถือว่ากลุ่มเกษตรอินทรีย์ในอำเภอสันกำแพงมีสมาชิกน้อยและไม่มีผลงานโดดเด่นเหมือนอาชีพอื่นๆในอำเภอสันกำแพง เช่นการทำร่ม การแกะสลัก เครื่องเงิน ตัดเย็บเสื้อผ้า เครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น และส่วนภาคเอกชนที่เข้ามาให้การช่วยเหลือและในการสนับสนุน คือ สถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) ถือเป็นองค์กรเอกชนที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม โดยทางสถาบันได้เข้ามาจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการต่างๆในการทำเกษตรอินทรีย์ ร่วมถึงการหาช่องทางการตลาดเพื่อให้กลุ่มเกษตรอินทรีย์ได้เป็นช่องทางการจำหน่ายสินค้า และยังเป็นสถาบันที่ให้การรับรองมาตรฐานหรือควบคุมมาตรฐานในการผลิตเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสันกำแพง โดยกลุ่มอำเภอสันกำแพงก็ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ของสถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) อีกด้วย

ดังนั้นการจะเป็นเกษตรกรอินทรีย์ได้นั้นจะต้องมีความอดทนสูง มีความพยายาม ที่สำคัญคือความคิดที่ต้องการจะเปลี่ยนชีวิตใหม่ที่ดีกว่า โดยจะต้องมีแนวคิดแบบพอเพียง พออยู่พอกินปลูกไว้กิน กินไม่หมดค่อนเอาไปขาย ร่วมถึงความซื่อสัตย์ต่อเองตนเองและต่อผู้อื่นด้วย ส่วนการเผยแผ่แนวคิด วิธีปฏิบัติต่างๆ ในการเป็นเกษตรกรอินทรีย์นั้น ทางกลุ่มก็พยายามที่จะเข้าไปให้ความรู้กับเพื่อนบ้าน ให้กับเด็ก เยาวชนคนรุ่นใหม่ ซึ่งตอนแรกก็ให้ความสนใจกันอยู่บาง แต่หลังๆมาก็ไม่สามารถที่จะปรับตัวกับการเข้ามีทำเกษตรอินทรีย์ และก็กลับไปทำเกษตรเคมีอย่างเดิม โดยอ้างว่าระบบเกษตรเคมีมีความสะดวกกว่า ได้เงินดีกว่า ผลิตได้มากกว่า จึงทำให้กลุ่มมีความท้อใจต่อการเผยแผ่ความรู้ทางด้านเกษตรอินทรีย์ในชุมชน แต่กลุ่มก็ไม่ได้จะเลิกความพยายามนั้น

เพียงแต่เปลี่ยนวิธีการเผยแพร่ใหม่ จากที่เข้าไปหาชุมชนเปลี่ยนมาเป็นให้ชุมชนเข้ามาหา คือใครผู้ใด ที่สนใจเกี่ยวข้องกับการทำเกษตรอินทรีย์ต้องการเรียนอย่างจริงจัง ต้องการทราบเทคนิควิธีการต่างๆ ก็สามารถเข้ามาเรียนรู้ที่ศูนย์การเรียนเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มได้ การที่ทำเช่นนี้ก็เพราะว่าใครที่เข้ามาต้องเป็นคนที่มีใจที่จะเรียนรู้จริงๆ ไม่ต้องไปบังคับในเขาทำแต่ต้องให้เขาเข้าใจและมาเรียนรู้เอง จึงจะสามารถเปลี่ยนแนวคิด เปลี่ยนวิถีเป็นเกษตรอินทรีย์ได้

รูปภาพที่ 2 แผนที่แหล่งผลิตเกษตรอินทรีย์ ตำบลห้วยทราย ไปสู่ตลาดในเมืองเชียงใหม่

3.3 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

สภาพสภาพทั่วไปของ ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนตั้งอยู่ในแอ่งที่ราบขนาดเล็กตามที่ราบลุ่มน้ำแม่ทา ยาวตามแนวเหนือใต้ เว้าแหว่งตาม แนวลำห้วย เป็นตำบลที่อยู่ห่างไกลจากอำเภอเมืองเชียงใหม่ ประมาณ 75 กิโลเมตร พื้นที่ประมาณ 80 % เป็นพื้นที่หุบเขาที่ล้อมรอบด้วยภูเขา เป็นที่ตั้งของป่าต้นน้ำที่ให้กำเนิดลำห้วยเล็กๆ จำนวนมากไหลไปรวมกันเป็นลำน้ำสำคัญของพื้นที่บริเวณนี้ คือน้ำแม่ทา ไหลผ่านตำบลทาเหนือ ตำบลแม่ทา และผ่านเขตจังหวัดลำพูน ไปรวมกับแม่น้ำปิง โดยมีอาณาเขตติดต่อคือทางทิศใต้ ติดภับบ้านป่านอต ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ทิศเหนือติดกับบ้านทาม่อน ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ทิศตะวันออกติดกับอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปางทิศตะวันตกติดกับอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน มีลักษณะของภูมิประเทศเป็นแบบลูกคลื่นลอนลาด และพบบริเวณห้วยน้ำขุ่น ห้วยทราย ส่วนดินมีลักษณะเป็นดินร่วน และดินร่วนปนทราย และดินเหนียว ในที่ราบหุบเขา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขา พื้นดินร่วนปนทรายเหมาะสำหรับเพาะปลูกพืชผัก ผลไม้ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร เช่น ปลูกข้าวโพด สวนลำไย มะม่วง เลี้ยงวัว อุดสาหกรรมในครอบครัว

ซึ่งแปรรูปจากผลผลิตการเกษตร ซึ่งมีรายได้ไม่มากเท่าที่ควร ยังมีความต้องการแก้ไขปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานอีกมาก เพื่อทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่เป็นไปในทางที่ดีขึ้น

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ของตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน โดยส่วนใหญ่จะปลูกพืชผักตามฤดูกาล ข้าวโพดอินทรีย์ ข้าวอินทรีย์และมีการเลี้ยงสัตว์แบบอินทรีย์ เพื่อเพิ่มความหลากหลายให้กับระบบการผลิตอินทรีย์ และการผลิตพืชผักอินทรีย์ถือเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายในผลผลิตที่ออกสู่ตลาด ซึ่งปัจจัยที่สำคัญก็คือน้ำในการทำการเกษตร โดยน้ำที่นำมาใช้ในการทำการเกษตรของกลุ่มตำบลแม่ทา อำแม่ออน นั้น ได้แก่ น้ำแม่ทา น้ำห้วยทราย เป็นต้น ซึ่งแม่น้ำหลักนี้จะใช้ในการทำการเกษตรอินทรีย์ที่มีขนาดพื้นที่กว้าง หรือทำมาก เช่น ปลูกข้าว ปลูกข้าวโพด ทำสวน (ลำไย มะม่วง สับปะรด) เป็นต้น ส่วนน้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคในชุมชน ได้แก่ น้ำประภูเขา น้ำฝน (ที่กักเก็บไว้ใช้) น้ำบ่อ เป็นต้น และน้ำบางส่วน เช่น น้ำประปาภูเขาที่ใช้ในครัวเรือนแล้ว ยังนำเอามาใช้ในการทำเกษตรอินทรีย์ ในการปลูกพืชผักที่ปลูกไว้ตามบ้านเรือนหรือตามสวนที่อยู่ใกล้ๆกับน้ำประปาภูเขา การใช้น้ำเพื่อการทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มตำบลแม่ทาถือว่าปริมาณน้ำที่ใช้เพื่อทำการเกษตรอินทรีย์ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์โดยเฉพาะเกษตรกรที่มีพื้นที่อยู่ที่สูง (ตามสันเขา) แต่ทางสมาชิกกลุ่มบ้างคนก็มีวิธีการที่นำน้ำจากประปาภูเขามาใช้โดยการต่อท่อน้ำไปที่สวนของตนเอง และทำเป็นบ่อหรือแท็งค์เพื่อพักน้ำไว้ใช้ต่อไป แต่วิธีนี้ก็มีข้อจำกัดในเรื่องของต้นทุนการเดินท่อน้ำที่มีราคาสูงจึงทำให้เกษตรกรอินทรีย์ไม่สามารถทำได้ ปัจจุบันกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ตำบลแม่ทา มีสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ จำนวน 103 ครัวเรือน แบ่งเป็นผู้ที่ผลิตขายทั้งหมดจำนวน 27 ครัวเรือน (แม่กาด) แบ่งเป็นผู้ผลิตจำหน่ายแบบส่งถึงบ้านผู้บริโภค มีจำนวน 3 ครัวเรือน และแบ่งเป็นผู้ที่ผลิตเพื่อบริโภคเองในครอบครัว จำนวน 73 ครัวเรือน หรือถ้าผลผลิตที่เอาไว้บริโภคนั้นมีมาก (เหลือกิน) ก็จะฝากสมาชิกที่เป็นแม่กาดนำไปขาย ส่วนในการจัดการบริหารกลุ่มในตำบลแม่ทานั้น จะบริหารในรูปของกลุ่มย่อยโดยมีทั้งหมด จำนวน 20 กลุ่มในแต่ละกลุ่มก็จะมีสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ในการจะแบ่งว่าใครได้อยู่กลุ่มไหนจะเข้าอยู่กับความถนัดของแต่ละบุคคล หรือการอบรมของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ เช่น การอบรมเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ครั้งแรกสมาชิกก็จะอยู่กลุ่มที่ 1 การอบรมเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ครั้งที่ 2 สมาชิกที่เข้าอบรมก็จะอยู่กลุ่มที่ 2 ทำอย่างนี้ไปเรื่อยๆ เป็นต้น ในการบริหารกลุ่มย่อยก็จะขึ้นอยู่กับสมาชิกของกลุ่มว่ามีการบริหารจัดการกันอย่างไร เช่น มีการออมเงินกันในกลุ่มย่อย มีการให้กู้เงินในกลุ่มย่อย เป็นต้น ตัวอย่างเช่น กลุ่มที่ 3 กลุ่มของคุณลุงสมศักดิ์ สิงห์ทองแท้ มีสมาชิกกลุ่มจำนวน 6 คน มีเงินที่เป็นของกลุ่มจำนวน 30,000 บาท ซึ่งได้จากการที่กลุ่มเข้าร่วมวิจัยให้กับทางองค์กรเอกชน เงินจำนวนนี้สมาชิกสามารถมาขอกู้ได้คนละไม่เกิน 10,000 บาท โดยมีอัตราออกเบี้ยจำนวน 500 บาทต่อปี เพื่อสร้างมูลค่าให้กับเงินที่มีอยู่มากกว่าที่จะ

เอาไปฝากที่ธนาคาร และในบางครั้งสมาชิกคนไหนครอบครัวมีความจำเป็นที่ต้องใช้เงินเร่งด่วน เช่น ต้องการค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น สามารถมากู้จากกลุ่มได้ก่อนในวงเงิน 3,000 บาท และต้องชำระคืนกลุ่มภายใน 1 เดือน ถ้าชำระช้าก็จะเสียดอกเบี้ยให้กับทางกลุ่ม เป็นต้น การที่เกษตรกรอินทรีย์มีการแบ่งเป็นกลุ่มย่อยนั้นจะทำให้ง่ายต่อการจัดการของกลุ่มเครือข่าย สามารถดูแลสมาชิกได้อย่างทั่วถึง และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความต้องการ หรือข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนของกลุ่มเครือข่ายทั้งหมดก็จะมีการร่วมตัวกันเพื่อประชุม วางแผน ร่วมกันทุกๆปี และมีกิจกรรมที่ทำร่วมกันของกลุ่มเครือข่ายมากมาย เช่น การออมทรัพย์ การอบรมให้ความรู้และกระจายข่าวสาร การเก็บค่าบำรุงกลุ่ม (เพื่อค่ารถในการเดินทางไปจำหน่ายสินค้า) เป็นต้น จะเห็นได้ว่ากลุ่มเกษตรอินทรีย์ของตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน เป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ ที่มีความหลากหลายต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ และมีความเหนียวแน่น ความสามัคคี ของกลุ่มเครือข่ายด้วยกันเอง

ซึ่งในอดีตที่ผ่านมากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ตำบลแม่ทาส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตรเชิงเดี่ยว เช่น การปลูกข้าว (นาปี) ข้าวโพด, สวนลำไย และสวนมะม่วง เป็นต้น ร่วมถึงมีการเลี้ยงสัตว์เพื่อจำหน่ายให้กับตลาดในหมู่บ้านหรือภาคนอกหมู่บ้าน เช่น เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย เป็นต้น ในการทำเกษตรเชิงเดี่ยวนี้ตอนแรกๆเกษตรกรก็ถือว่าสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรได้เร็ว ได้หลายครั้ง และได้ผลผลิตมากกว่าเดิมที่ทำแบบผสมผสาน โดยจะมีบริษัทหรือพ่อค้าคนกลางมารับซื้อหรือเข้ามาสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกแบบเชิงเดี่ยว บางรายก็มีการทำสัญญากับบริษัทในขายผลผลิต และทางบริษัทก็จะเป็นผู้กำหนดมาตรฐานต่างๆ รวมทั้งราคาด้วย ในการทำเกษตรเชิงเดี่ยวเกษตรกรต้องลงทุนในเรื่องของที่ดิน บางรายก็ใช้ที่ดินของตนเองที่มีอยู่แล้ว แต่บางรายต้องไปเช่าที่ดินเพื่อทำการเกษตรเชิงเดี่ยวเพื่อผลผลิตที่มากตามความต้องการของบริษัท และที่สำคัญของการทำเกษตรรูปแบบนี้เกษตรกรต้องใช้สารเคมี ที่มากับ ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้า เป็นต้น ร่วมถึงเมล็ดพันธ์ที่มีราคาแพงด้วย ซึ่งปีแรกๆ ก็ถือว่าประสบความสำเร็จในการปลูกพืชเชิงเดี่ยวขาย โดยผลิตผลขายได้จากการรับซื้อของพ่อค้าคนกลางบางหรือบริษัทห้างร้าน รายได้ก็ได้มาก แต่พอหลังๆมานี้ในการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ก็เริ่มมีปัญหาตามมามากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาดินเสื่อมจากที่ปลูกได้ทีละมากๆ ก็ผลิตออกผลน้อยลง การที่ผลผลิตออกน้อยเกษตรกรก็กลัวว่าจะไม่ได้กำลัง กลัวว่าจะไม่มีใครมารับซื้อของตน ก็ต้องซื้อปุ๋ยเคมีเข้ามาเร่งอีก ซึ่งในแต่ละปีจะเห็นว่าราคาวัตถุดิบ วัสดุอุปกรณ์ ปัจจัยการผลิตต่างๆ มีราคาสูงขึ้นทุกปี แต่ในทางกลับกันราคาผลผลิตของเกษตรกรต่ำลง ราคาตกต่ำ จึงทำให้เงินที่ลงทุนไปก็หมด ไม่รู้จะเอาเงินที่ไหนมาลงทุน ก็ต้องทำการกู้เงิน จากภาครัฐบ้าง เอกชนบ้าง หนำซ้ำผลผลิตที่ได้น้อย ไม่สวย ต้นเล็กบ้าง ใหญ่บ้าง ถูกพ่อค้าคนกลางหรือบริษัทห้างร้านกดราคาอีก สุดท้ายก็ต้องขาดทุน เป็นหนี้ ยังได้รับผลกระทบจากการใช้สารเคมีเรื่องปัญหาด้านสุขภาพ

ด่างๆ และผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมมากมาย ได้แก่ ดินเสื่อม น้ำมีสารเคมีตกค้าง อากาศเป็นพิษจากสารเคมี เป็นต้น ร่วมถึงสภาวะทางจิตใจที่ย่ำแย่ที่ต้องเป็นหนี้ สุขภาพไม่ดี และไม่รู้จะหาทางออกได้จากที่ไหน

หลังจากที่ทำเกษตรเชิงเดี่ยวเป็นเวลานานพอสมควร ทางเกษตรกรอินทรีย์ตำบลแม่ทาได้เล็งเห็นว่าถ้าทำเกษตรโดยใช้สารเคมีเช่นนี้ต่อไปคงจะไม่เป็นผลดีต่อครอบครัวและชุมชนเป็นแน่ ซึ่งในตอนนั้น พ.ศ.2536 ในชุมชนแม่ทาได้เกิดวิกฤติในเรื่องของภัยแล้งอย่างนัก โดยขณะนั้นไม่มีฝนตกฝนเกิดการทิ้งช่วงเป็นเวลานาน ทำให้เกิดความแห้งแล้ง ส่งผลต่อการทำการเกษตรของเกษตรกรเป็นอย่างมากทุกพื้นที่ในตำบลแม่ทาได้รับความเดือดร้อนเป็นจำนวนมาก ซึ่งในขณะนั้นมีนักพัฒนาเอกชนนำโดยคุณสวิง ได้เข้ามาเก็บข้อมูลในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรในชุมชนแม่ทา โดยแบ่งความคิดเห็นการเสนอแนะเป็นกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มผู้เลี้ยงวัว ควาย กลุ่มผู้ปลูกข้าว เป็นต้น จากที่ได้รวบรวมปัญหานำมาวิเคราะห์ร่วมกันในชุมชนว่าการที่จะทำให้ชุมชน เกษตรกรมีทางรอดได้นั้นจะทำอย่างไร จึงทำให้มีแนวคิดที่จะทำเกษตรแบบผสมผสาน ซึ่งได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนเกษตรกร โดยมีการร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการประชุม มีการร่วมกลุ่มออมทรัพย์ และมีธนาคารข้าวเปลือก ในการรองรับผลิตผลและการหาตลาดให้กับเกษตรกรที่เป็นสมาชิกในกลุ่ม ขณะเดียวกันนั้นก็มีสถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) นำโดยอาจารย์ ดร.ชมชวน ก็ได้เข้ามาสนับสนุนในเรื่องของการทำเกษตรอินทรีย์ให้กับกลุ่มเกษตรตำบลแม่ทา โดยมีการจัดการอบรมให้กับเกษตรกรที่สนใจ ตอนนั้นมีผู้เข้าร่วมกันอบรมจำนวน 200 คน และที่ทำกันจริงมีจำนวน 20 คน และในปี พ.ศ.2537 กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ได้มีการลองผิดลองถูกในการปลูกพืชผักตามฤดูกาล เช่น ผักบางอย่างเกษตรกรคิดว่าคงจะปลูกได้ ก็ลองปลูกไปประมาณ 10 ชนิด แต่ผลที่ได้ผักที่ปลูกออกผลผลิตประมาณ 2 ชนิด ทางกลุ่มเกษตรอินทรีย์ก็เริ่มมีการบันทึกการปลูกไว้ว่าพืชผักตัวไหนที่สามารถผู้ได้ดีในพื้นที่ของตำบลแม่ทามีการบันทึกในรอบปี ช่วงนั้นการปลูกผักอินทรีย์ก็เป็นการปลูกไว้บริโภคในครัวเรือนเหลือถึงนำไปขายตามตลาดในชุมชนบ้าง แต่รายได้ของเกษตรกรอินทรีย์ที่ได้จากผลิตผลเกษตรอินทรีย์ยังเป็นรายได้ที่น้อยอยู่ ซึ่งทำให้มีเกษตรกรบางส่วนที่ทำอินทรีย์ต้องล้มเลิกความคิดที่จะทำและหันกลับไปทำเกษตรกรเคมีหรือเกษตรที่ใช้สารเคมีอยู่บางส่วนแต่ลดปริมาณการใช้ลง แต่กลุ่มเกษตรกรที่ยังทำเกษตรอินทรีย์อยู่นั้นก็ได้หาวิธีทางด่างๆร่วมกับสถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) ที่เป็นพี่เลี้ยงให้กับที่กลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ทามาตั้งแต่ต้น ได้ร่วมกันหาช่องทางการตลาดที่จะจำหน่ายผลิตผลเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ตอนนั้นก็มีกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จากอำเภอดอยสะเก็ด อำเภอสารภี เป็นต้น เป็นเครือข่ายเล็กๆที่มีสมาชิกไม่กี่คนร่วมกันจัดตั้งตลาดเกษตรอินทรีย์ขึ้นที่ตลาดนัดอิ่มบุญ บริเวณวัดป่าแพ่ง โดยไปจำหน่ายที่นั้นอาทิตย์ละ 1 ครั้ง และใน

ปี พ.ศ.2538 ได้ย้ายตลาดมาที่ตลาดนัดคำเที่ยง การจำหน่ายที่นี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการจำหน่ายผลิตผลอินทรีย์ที่ได้รายได้เพิ่มขึ้น ทำให้เกษตรกรสามารถเข้าในระบบการผลิตที่ต้องรู้ว่าพืชไหนที่สามารถปลูกได้ในช่วงใด และยังเริ่มมีการสื่อสารกับผู้บริโภคมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ปี พ.ศ.2539 เป็นปีที่ผู้บริโภคเริ่มให้ความสำคัญและมีผู้บริโภคเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันทางกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ก็มีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ มีการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค เกษตรอินทรีย์ และยังมีการสาธิตการทำอาหารพื้นบ้านในตลาดปีละ 1 ครั้งด้วย จนมาถึงในปี พ.ศ.2544 ในชุมชนตำบลแม่ทา ก็ได้มีการจัดตั้งสหกรณ์เกษตรกรรมยั่งยืนขึ้น ซึ่งในการร่วมกลุ่มเป็นสหกรณ์นี้ก็จะมีทั้งเกษตรกรที่ทำแบบผสมผสาน แบบใช้เคมี หรือแบบอินทรีย์ แต่ทางกลุ่มในชุมชนก็จะมีการแยกกันอย่างชัดเจน แต่ถ้ามีงบประมาณเข้ามาก็จะมีการแบ่งให้ได้ทุกๆกลุ่มอย่างสมเหตุสมผล และขณะนั้นกลุ่มเกษตรอินทรีย์ได้รับงบประมาณในการปลูกข้าวโพดอินทรีย์ โดยให้กับสมาชิกที่ทำเกษตรแบบอินทรีย์ได้ลองทำ ก็ถือได้ว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ทา ในปี พ.ศ.2548 ทางกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ทาและกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ได้เข้าไปร่วมเปิดตลาดปลอดภัยตรงที่ตลาดนัดหนองหอย โครงการนี้เป็นโครงการของทางสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ที่ต้องการให้ประชาชนหันมาบริโภคอาหารปลอดภัย แต่การจำหน่ายก็จะมีอยู่ 2 ส่วน ก็คือ กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตแบบปลอดภัยที่ยังมีการใช้สารเคมีอยู่และจะเก็บในระยะที่สามารถบริโภคได้ และกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตแบบอินทรีย์ ซึ่งก็ทำให้เกิดปัญหาการเข้าใจผิดของผู้บริโภคระหว่างผักปลอดภัยกับผักอินทรีย์ และในปี พ.ศ.2553 ทางกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ทาและกลุ่มเครือข่าย ก็ได้ย้ายตลาดนัดเกษตรอินทรีย์จากหน้าตลาดคำเที่ยงย้ายเข้าไปที่ดรงข้างในตลาดนัดคำเที่ยงอีก ที่นั้นเรียกว่า ตลาดนัด JJ Market แต่ที่นี้ก็คงยังไม่ใช่เป็นตลาดของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ยังต้องเช่าเพื่อจำหน่ายสินค้าอยู่จนมาใน ปี พ.ศ 2555 ทางกลุ่มเครือข่ายก็ได้เปิดตลาดนัดเกษตรอินทรีย์อีกแห่งหนึ่ง เรียกว่า ช่วงเกษตรอินทรีย์ อยู่ตรงตำบลสุเทพ ใกล้กับเทศบาลตำบลสุเทพซึ่งที่นี้ถือเป็นตลาดแห่งแรกที่เป็นคนเครือข่ายเกษตรอินทรีย์เชียงใหม่-ลำพูนโดยเฉพาะมีผลิตผลที่เป็นเกษตรอินทรีย์เท่านั้น

ส่วนช่องทางการตลาดอินทรีย์ในอดีตที่ผ่านมา ปี พ.ศ.2536 มีองค์การเอกชนที่เรียกว่า “กรีนเนท”เข้ามาทำวิจัยเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ในชุมชนแม่ทาโดยมีเกษตรกรเข้าร่วมในงานวิจัยครั้งนี้จำนวน 7 ครัวเรือน องค์กรีนเนทก็มีการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชผักเกษตรอินทรีย์และทางกรีนเนทก็จะรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร โดยให้กลุ่มเกษตรกรส่งผลผลิตไปที่ศูนย์องค์กรกรีนเนทที่อยู่กรุงเทพฯ อาทิตย์ละ 1 ครั้ง ขนส่งสินค้าตามรถทัวร์ที่เข้ากรุงเทพฯ ซึ่งปัญหาที่ตามมาในการขนส่งก็คือพอผลผลิตที่เป็นผักสดไปถึงปลายทางกรุงเทพฯ พืชผักเหล่านั้นเกิดสีซีดออกเหลือง ไม่มีความสด หลังจากส่งไปได้ประมาณ 3-4 ครั้งก็เลิกส่งไปให้กับทางกรีนเนท แต่ทาง

กรีนเนทก็ได้ส่งเสริมให้กับทางกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวโพดอินทรีย์ โดยจัดส่งผลผลิตข้าวโพดอินทรีย์ให้กับทางกรีนเนทอีก ครั้งนี้ถือประสบผลสำเร็จในการจัดส่งเข้ากรุงเทพฯ และยังส่งมาจนถึงทุกวันนี้ส่วนช่องทางการตลาดที่ผ่านมาที่มีการจัดส่งผลผลิตเกษตรอินทรีย์ภายในพื้นที่เชียงใหม่ โดยจะส่งตามห้างสรรพสินค้า ได้แก่ ห้างริมปิง เป็นต้น แต่ก็ไม่สามารถผลิตพืชผลเกษตรอินทรีย์ออกมาให้ได้เพียงพอต่อความต้องการของห้างร้านได้ จึงต้องเลิกส่งตามห้างร้านไป และช่องทางการตลาดที่เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ดีและทำกันมาจนถึงปัจจุบันคือการจำหน่ายตามตลาดนัดต่างๆ ปัจจุบันกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน มีตลาดในการจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ ตลาดข่วงเกษตรอินทรีย์ (แม่เหี้ย) จะจำหน่าย วันอังคารกับวันพฤหัสบดี เวลา14.00 - 19.00 น. (จำนวนแม่กาดที่ไปขาย 4-5 คน) ตลาด JJ Market จะจำหน่าย วันพุธกับวันเสาร์ เวลา 05.00 - 10.00 น. (จำนวนแม่กาดที่ไปขาย 2 คน) และตลาดนัดหนองหอย จะจำหน่ายวันอังคารกับวันอาทิตย์ เวลา 14.00 - 19.00 น. (จำนวนแม่กาดที่ไปขาย 2-3 คน) ส่วนตลาดในชุมชนแม่ทาก็จะเป็นในรูปของการจำหน่ายให้กับเพื่อนบ้าน บ้านข้างเคียงที่เข้าใจและรับรู้ถึงการทำเกษตรอินทรีย์ ก็จะมาซื้อที่บ้านเลย ส่วนภารขนส่งที่ไปจำหน่ายตลาดต่างๆก็จะติดรถไปด้วยกัน โดยมีการออกค่าน้ำมันรถช่วยกัน ส่วนผักที่เอาไปจำหน่ายในตลาดนัดต่างๆนั้นส่วนใหญ่ก็จะเป็นผักพื้นบ้านที่ปลูกตามฤดูกาล ผักจีน เช่น คะน้า ผักชี สลัด เป็นต้น และจะมีอาหารแปรรูป ขนมพื้นบ้านต่างๆไปจำหน่าย ส่วนฤดูที่ผลิตพืชผักได้ดี ได้จำนวนผักมากคือฤดูหนาว โดยผักมีความสด แทบจะเทียบกับผักที่ใช้สารเคมีได้ และได้ประมาณ 2 เท่า ของผักในฤดูอื่นๆ ในการเก็บเกี่ยวก็จะเป็นการเก็บแบบวันต่อวัน มีการมัดในแปลงปลูกเลย หรือนำกลับมาจัดแพ็ดที่บ้านและใส่ตะกร้าแล้วเอาผ้าชุบน้ำมาคุมไว้เพื่อรอไปจำหน่าย การจำหน่ายของกลุ่มเกษตรอินทรีย์จะมีการแบ่งกันไปจำหน่ายตามตลาดนัดที่กล่าวข้างต้น โดยจะไปอาทิตย์ละ 2-3 วันต่อคนตามความสามารถการผลิตของแต่ละบุคคล ส่วนช่องทางการตลาดอื่นที่นอกเหนือไปจากตลาดนัดที่จำหน่ายกันเป็นประจำอยู่แล้วนี้ ทางกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ตำบลแม่ทาถือได้ว่ามีการหาช่องทางการตลาดใหม่เสมอและช่องทางการตลาดใหม่ที่กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์แม่ทาได้ทำขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ.2553 คือ การทำผักกล่องเกษตรอินทรีย์ส่งถึงบ้าน (delivery) แนวคิดนี้เป็นแนวคิดของคนรุ่นใหม่หรือเป็นลูกหลานของเกษตรกรอินทรีย์ที่ต้องการเข้ามีหาช่องทางการตลาดให้กับเกษตรกรอินทรีย์ในชุมชนและต้องการลดความเสี่ยงของการขายที่อาจจะมากเกินไปหรือไม่มีตลาดในการระบายสินค้า โดยสมาชิกที่ทำผักกล่องมีจำนวน 3 ครัวเรือน และทางสมาชิกคนหนึ่งได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานที่สหรัฐฯเรื่องการทำผักกล่อง อยู่ที่นั้น 6 เดือน และนำกลับมาต่อยอดที่ชุมชนแม่ทาโดยผักกล่องนี้ก็จะเป็นการเอาผลิตผลพืชผักอินทรีย์นำบรรจุใส่กล่องพลาสติกซึ่งในกล่องนี้ก็จะมีพืชผักหลากหลายชนิดเป็นพืชผักที่ปลูกตามฤดูกาลหรือผักจีนที่นิยมปลูกประมาณ 7-8 ชนิด เช่น สลัด

ผักบุ้ง ชะอม ผักหวานบ้าน เป็นต้น ซึ่งการบรรจุผักใส่กล่องก็จะขึ้นอยู่กับเกษตรกรว่าช่วงนั้นมีผักอะไรบ้างก็จะบรรจุไปให้ ร่วมถึงราคาสินค้าเกษตรกรก็จะเป็นผู้กำหนดราคาของสินค้าเอง โดยราคาปัจจุบันจะอยู่ที่กล่องละ 200 บาท (จะรวมค่ากล่อง ค่าจัดส่งทุกอย่าง) การจัดส่งก็จะส่งอาทิตย์ละ 1 ครั้ง (ทุกๆวันพุธ) แนวคิดนี้ถือได้ว่าผู้บริโภคได้ช่วยทางเกษตรกรที่รับภาระเรื่องของการจัดส่ง บรรจุภัณฑ์และผลผลิตที่ได้ เป็นการเอื้อประโยชน์ให้ซึ่งกันและกัน ส่วนลูกค้าที่ใช้บริการผักกล่องซึ่งแต่ก่อนที่ลองทำใหม่ๆก็จะเป็นข้าราชการในตำบลแม่ทา เช่น ครู หมอ เป็นต้น ส่งได้ประมาณ 2-3 เดือนแรก ก็ได้ไม่ดี ไม่มีการตอบรับจากผู้โภคช่องทางตลาดแบบนี้ จนได้เข้าไปคุยกับชาวต่างชาติที่เป็นผู้ปกครองที่โรงเรียนนานาชาติผ่านผู้บริโภคคนหนึ่งชื่อคุณคริสซี่ ที่มีความเข้าใจระบบเกษตรอินทรีย์และต้องการบริโภคผักที่ดี จึงทำให้มีผู้สนใจรับผักกล่องในไปส่งตามบ้านส่วนใหญ่ก็จะเป็นแถวๆบ้านจัดสรรในตัวเมืองเชียงใหม่ และลูกค้าก็จะเป็นชาวต่างชาติที่เข้ามาทำงานหรือใช้ชีวิตอยู่ที่นี้ ซึ่งปัจจุบันผู้บริโภคผักกล่องมีจำนวน 40 ครัวเรือน และกำลังจะทำการขยายตลาดไปยังชุมชนบ้านจัดสรรที่ต่างๆต่อไป

ส่วนช่องทางการตลาดในปัจจุบันถือว่ามีความเพียงพอต่อผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ในการจำหน่ายตามตลาดนัด และส่งแบบผักกล่อง แต่ในช่องทางอื่นๆมีผู้สนใจเป็นจำนวนมากสำหรับพืชผักเกษตรอินทรีย์ โดยมีหน่วยงานต่างๆไม่ว่าภาครัฐ เช่น มหาวิทยาลัยต่างๆ โรงพยาบาล โรงเรียน เป็นต้น เช่นทางเกษตรจังหวัดเชียงใหม่เชิญเข้ามาจำหน่ายร่วมกับทางกลุ่มอาหารปลอดภัย ที่ศูนย์ราชการเหมือนกันแต่ทางกลุ่มเกษตรอินทรีย์ไม่อยากที่จะขายรวมกันกับกลุ่มอาหารปลอดภัย เพราะจะทำให้ผักอินทรีย์ไม่มีความเชื่อถือและอาจจะมีการอ้างว่าเป็นผักอินทรีย์เหมือนกัน เป็นต้น หรือภาคเอกชนต่างๆ เช่น ห้างร้าน (รินปิง) หรือพ่อค้าคนกลาง (ร้านผักไทย) เป็นต้น แต่กลุ่มไม่สามารถที่จะผลิตในประมาณที่มาก ไม่สามารถที่จะดูแลการผลิตที่มีขนาดใหญ่ได้ ซึ่ง ณ ที่นี้ช่องทางการตลาดไม่ได้มีปัญหากับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ แต่สิ่งที่เป็นปัญหาก็คือ เรื่องของการผลิตที่ยังไม่สามารถผลิตให้พอกับความต้องการของผู้บริโภคได้ เพราะการผลิตเกษตรอินทรีย์มีกระบวนการที่ผลิตยาก ดูแลยากและได้ผลิตผลน้อย ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นในตลาดของกลุ่มก็คือเนื่องจากทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ได้มีการจัดตั้งกลุ่มผลิตผักปลอดภัยขึ้นมา กลุ่มนี้ยังมีการใช้สารเคมีอยู่แต่จะเก็บเกี่ยวในระยะที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค บางที่อาจมีการอ้างว่าเป็นผักอินทรีย์เหมือนกัน ซึ่งผู้บริโภคไม่มีความเข้าใจระหว่าง ผักอินทรีย์ กับผักปลอดภัยก็คิดว่าเหมือนกันก็ซื้อไป ซึ่งมันอาจจะเกิดผลกระทบกับกลุ่มเกษตรอินทรีย์ได้ภายหลัง (ตลาดที่จำหน่ายด้วยกัน เช่น หนองหอย ตลาดแม่และเด็ก เป็นต้น) ส่วนปัญหาเรื่องสถานที่การจำหน่ายสินค้าที่ตลาดนัด JJ Market ไม่มีความมั่งคงต่อการจำหน่ายที่ในอนาคตหรือปีต่อๆไป เพราะที่ตลาดแห่งนี้ไม่ได้เป็นของกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์โดยตรง ซึ่งทางกลุ่มเครือข่ายฯได้เช่าพื้นที่แห่งนี้เป็นการ

ชั่วคราว และที่ตลาดแห่งนี้ถือเป็นตลาดที่จำหน่ายสินค้าได้ดีกว่าที่ตลาดอื่นๆ เพราะอยู่ในตัวเมือง หรือเป็นแหล่งชุมชนอยู่กันมาก ก็อาจมีความเสี่ยงสูงที่จะถูกยกเลิกเช่าที่ตลาดแห่งนี้ และปัญหาที่มีผลต่อการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรอินทรีย์มากที่สุดก็คือปัญหาเรื่องการประชาสัมพันธ์ การตลาดอินทรีย์มีน้อยมาก ผู้บริโภคบางรายรู้แต่ว่ามีตลาดที่เดียวก็มาซื้อที่เดียว ส่วนใหญ่ก็จะเป็นการบอกกันปากต่อปากระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค และผู้บริโภคด้วยกันเอง ทางกลุ่มแม่ทาก็เสนอว่าทางกลุ่มเครือข่ายฯ ควรจะมีการประชาสัมพันธ์ไปยัง ชุมชน บ้านจัดสรร หรือสื่อต่างๆ ให้มากขึ้น เพื่อจะได้มีผู้โภคที่สนใจในการเลือกค้าสินค้าที่เป็นอินทรีย์เพิ่มขึ้นมากกว่านี้

ส่วนผู้บริโภคที่มาซื้อผลิตผลก็จะมีหลายประเภทด้วยกัน ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีปัญหาเรื่องของสุขภาพและต้องการมีสุขภาพที่ดี เช่น ครู อาจารย์ ผู้สูงอายุ ชาวต่างชาติ และบุคคลทั่วๆไป เป็นต้น และกลุ่มที่บริโภคผักอินทรีย์เป็นประจำโดยไม่ซื้อผักที่มีกระบวนทำแบบเกษตรเคมีเลย เช่น กลุ่มชมรมมังสวิรัติ เชียงใหม่ที่มาซื้อมากที่สุด เป็นต้น ในการเข้ามาซื้อของผู้บริโภคในตลาดอินทรีย์ที่มากที่สุด คือตลาด JJ Market ประมาณ 200 คนต่อวัน (วันเสาร์) และตลาดอื่นๆ จำนวนผู้มาซื้อขั้นต่ำก็ประมาณ 50 ต่อวัน ร่วมถึงกลุ่มผู้บริโภคในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในกระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์ก็จะเข้ามาซื้อที่บ้านหรือในแปลงผักเลย ฉะนั้นทางกลุ่มตำบลแม่ทาจึงเห็นว่าควรมีการจัดตั้งกลุ่มผู้บริโภคเพื่อเข้าสนับสนุนผลิตผลต่างๆของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ โดยอาจจะมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค เช่น การเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน มีการพูดคุยกัน หรือพาผู้บริโภคไปเที่ยวสวนของผู้ผลิตดูกระบวนการการผลิตเกษตรอินทรีย์ หรือมีการกำหนดราคารวมกันระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจให้ผู้บริโภคและสร้างความเชื่อมั่นต่อการทำเกษตรแบบระบบอินทรีย์ ซึ่งกิจกรรมการพาผู้บริโภคเข้ามาเยี่ยมชมสวนปลูกผักของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ทาเคยทำกิจกรรมเช่นนี้เมื่อประมาณ 4-5 ปีที่แล้ว แต่ไม่มีการทำอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การขาดการสื่อสารระหว่างผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์และผู้บริโภคผักอินทรีย์ ส่วนการที่กลุ่มเข้ามาสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ ก็ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในกลุ่มดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสุขภาพพลานามัยที่แข็งแรงขึ้น ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเข้ามารุมเร้าอย่างแต่ก่อนที่ทำเกษตรเคมี การที่ได้มาทำเกษตรอินทรีย์นอกจากสุขกาพแล้วสิ่งที่สำคัญไม่น้อยเลยคือการที่ครอบครัวได้มีเวลาอยู่พร้อมหน้าพร้อมตา ได้ทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวที่ได้ไปเก็บผัก ทำสวน และมีการแบ่งหน้าที่กันชัดเจนในครอบครัว ร่วมถึงการได้มาพบปะกับกลุ่มแม่ค้า (แม่กาด) ของเครือข่ายอื่นๆด้วย ส่วนรายได้จากการจำหน่าย พืชผักอินทรีย์โดยเฉลี่ยต่อวันจะได้วันละ 1,000-2,000 บาทต่อวัน ซึ่งการจำหน่ายจะไปอาทิตย์ละ 2-3 วัน และรายได้ก็ต้องขึ้นอยู่กับจำนวนของผักหรือสินค้าที่จะนำเอาไปจำหน่ายมีจำนวนของจำหน่ายมาก็ได้มาก มีน้อยก็ได้น้อย แต่ถือว่ารายได้ประมาณนี้ก็สามารถที่จะเลี้ยงครอบครัว นำไปใช้หนี้ที่ค้าง

บ้างส่วนได้ ซึ่งได้รายนี้อาจจะไม่ได้มากจนทำให้ร่ำรวยได้ แต่รายได้นี้ก็สามารถสร้างความมั่งคงให้กับเกษตรกรอินทรีย์และครอบครัวได้ และการทำเกษตรอินทรีย์นอกจากจะเป็นผู้ผลิตแล้ว เกษตรกรจะต้องมีบทบาทอีกบทบาทหนึ่ง คือการเป็นพ่อค้า แม่ค้า ที่จะต้องใช้กลวิธี เทคนิคในการขายเพื่อให้บริโภคมาซื้อของตัวมากที่สุด ทั้งนี้เกษตรกรจะต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริโภค โดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการหาข้อมูลว่าผู้บริโภคต้องการได้สินค้าอะไร จะเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้ผู้ผลิตรู้ถึงความต้องการของผู้บริโภค หรือผู้บริโภคเข้าใจในการผลิตของเกษตรกรอินทรีย์

ส่วนการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐที่กลุ่มได้รับการสนับสนุน ในส่วนของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ตำบลแม่ทาถือเป็นตำบลที่มีความแข็งแรงมากในการรวมกลุ่มกันในการขับเคลื่อนการทำเกษตรอินทรีย์ในชุนชนหรือการร่วมมือของประชาชนตำบลแม่ทาที่มีการลดใช้หรือการจำหน่ายสารเคมีที่มีอันตรายและมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชนเพื่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน และถือได้ว่าทางกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อหน่วยงานภาครัฐไม่ว่าจะเป็นส่วนภูมิภาคหรือส่วนท้องถิ่น ร่วมถึงภาคเอกชนต่างๆที่เข้ามาให้การสนับสนุน ซึ่งตำบลแม่ทาอาจกล่าวได้ว่าเป็นชุนชนตัวอย่างทางด้านความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กรชุมชน หรือองค์กรเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ได้อย่างดีเยี่ยม โดยทางกลุ่มเกษตรอินทรีย์ได้รับการสนับสนุนจากท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา ที่ให้การสนับสนุนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ทุกปี โดยงบประมาณที่เข้ามาทางกลุ่มจะเป็นงบประมาณในการทำกิจกรรมต่างๆของกลุ่ม เช่น กิจกรรมการประชุม การดูงานหรือดูสวน และการทำเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น หรือจะเป็นกิจกรรมอื่นตามแต่กลุ่มจะบริหารจัดการเอง เป็นจำนวนเงิน 80,000 บาทต่อปี ส่วนหน่วยงานภาครัฐอื่นที่เข้ามาสนับสนุน ได้แก่ สาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ ทางกลุ่มได้รับงบประมาณในปี 2555 เป็นจำนวนเงิน 28,000 บาท เพื่อการทำช่องทางการตลาดของเกษตรอินทรีย์ หรือทางสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ โดยได้การสนับสนุนในด้านปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่นเมล็ดพันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ต่างๆ เช่น ไก่ เป็ด สุกร เป็นต้น หรือทางสถาบันการศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่เข้ามาสนับสนุนทางด้านวิชาการต่างๆ เช่นการปรับปรุงเมล็ดต่างๆ หรือเรื่องของการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ หรือเข้ามาทำการวิจัยด่างๆ เป็นต้น และส่วนภาคเอกชนที่เข้ามาให้การช่วยเหลือในการสนับสนุนหลักก็จะเป็น สถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) ถือเป็นองค์กรเอกชนที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม โดยทางสถาบันได้เข้ามาจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการต่างๆในการทำเกษตรอินทรีย์ ร่วมถึงการหาช่องทางการตลาดเพื่อให้กลุ่มเกษตรอินทรีย์ได้เป็นช่องทางการจำหน่ายสินค้า และยังเป็นสถาบันที่ให้การรับรองมาตรฐานหรือควบคุมมาตรฐานในการผลิตเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ทา โดยกลุ่มตำบลแม่ทาก็ได้

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ของอำเภอสารภี โดยส่วนใหญ่จะปลูกพืชผักตามฤดูกาล ทำสปาร์สมุนไพรอินทรีย์ มีบางส่วนที่ทำพืชสวนลำไยอินทรีย์ และปลูกข้าวอินทรีย์ ซึ่งในอำเภอสารภีเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำการเกษตรเป็นอย่างดี เพราะมีน้ำอุดมสมบูรณ์ ใช้ได้ตลอดปี โดยน้ำที่นำมาใช้ในการทำการเกษตร ได้แก่ น้ำชลประทานเขื่อนแม่งัด ฝายน้ำแม่ปิงเก่า เป็นต้น ส่วนน้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคในชุมชน ได้แก่ น้ำประปา น้ำบาดาล เป็นต้น ทำให้การเกษตรที่เป็นพืชสวน พืชไร่ อินทรีย์สามารถมีน้ำใช้อย่างสม่ำเสมอ ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในอำเภอสารภีมี จำนวน 34 ครัวเรือน แบ่งเป็น 3 ตำบล คือ ตำบลสันทราย มีจำนวน 11 ครัวเรือน (แบ่งเป็น ผู้ที่ผลิตจำหน่ายจำนวน 2 ครัวเรือน ผู้ปลูกกินเองในครัวเรือนจำนวน 9 ครัวเรือน) ตำบลท่ากว้าง มีจำนวน 8 ครัวเรือน (แบ่งเป็น ผู้ที่ผลิตจำหน่ายจำนวน 4 ครัวเรือน ผู้ปลูกกินเองในครัวเรือน จำนวน 4 ครัวเรือน) ตำบลขัวมุง มีจำนวน 13 ครัวเรือน (แบ่งเป็น ผู้ที่ผลิตจำหน่ายจำนวน 2 ครัวเรือน ผู้ปลูกกินเองในครัวเรือน จำนวน 11 ครัวเรือน)

ซึ่งในอดีตที่ผ่านมากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์จะมีอาชีพหลักคือการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ได้แก่ การทำสวนลำไย การปลูกข้าว (นาปี นาปรัง) เป็นต้น ในการทำเกษตรเชิงเดี่ยวนี้ตอนแรกๆ เกษตรกรก็มีรายได้ดี ได้ผลผลิตมากกว่าเดิมที่ทำแบบผสมผสานโดยจะมีบริษัทหรือพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงสวน บางรายก็มีการทำสัญญากับบริษัทในขายผลผลิต และทางบริษัทก็จะเป็นผู้กำหนดมาตรฐานต่างๆ รวมทั้งราคา ในการทำเกษตรเชิงเดี่ยวเกษตรกรต้องลงทุนในเรื่องของที่ดิน บางรายก็ใช้ที่ดินของตนเองที่มีอยู่แล้ว แต่บางรายต้องไปเช่าที่ดินเพื่อทำการเกษตรเชิงเดี่ยวเพื่อผลผลิตที่มากพอ ตามความต้องการของบริษัท และที่สำคัญของการทำเกษตรรูปแบบนี้เกษตรกรต้องใช้สารเคมี ที่มากับ ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้า เป็นต้น ร่วมถึงเมล็ดพันธ์ที่มีราคาแพงด้วย ซึ่งใน 1-2 ปี ก็ถือว่าประสบความสำเร็จในการปลูกพืชเชิงเดี่ยวจำหน่าย ผลิตผลได้ขายจากการรับซื้อของพ่อค้าคนกลางบางหรือบริษัทห้างร้านบาง รายได้ก็ได้มาก (ครั้งละ1-3 แสนบาท/ครั้ง) แต่พอเข้าปีที่ 3 ในการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ก็เริ่มมีปัญหาไม่ว่าจะเป็นปัญหาดินเสื่อม ปัญหาหนี้สิน และยังได้รับผลกระทบจากการใช้สารเคมีโดยมีอาการปวดหัว เป็นไข้ ระบบทางเดินหายใจ เป็นต้น ไปรักษาที่โรงพยาบาลก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากมายอีก เป็นทุกข์ทั้งกาย เป็นทุกข์ทั้งใจ

ทั้งนี้การใช้ชีวิตของเกษตรกรแบบเชิงเดี่ยวประมาณ 10-20 ปี จึงเริ่มหันเปลี่ยนมาเป็นการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ โดยเริ่ม ปี พ.ศ.2545-2546 ซึ่งสถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) ได้เข้ามาสนับสนุนในการส่งเสริมให้กลุ่มในอำเภอสารภีได้มีการผลิตเกษตรอินทรีย์ และมีการอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มเกษตรกร ตอนนั้นมีการอบรมให้สมาชิกประมาณ 30-40 คน แต่ทำเอาจริงเอาจังประมาณ 10 คนที่ทำเพื่อผลิตจำหน่ายเป็นอาชีพเสริม การเริ่มจำหน่ายก็ตอนแรกได้เอาไปจำหน่ายที่ตลาดนัดหรือตลาดสดทั่วไป แต่การจำหน่ายในตอนนั้นมีอุปสรรคมากไม่ว่าจะเป็นการแข่นขันกับ

พืชผักที่ไม่ได้เป็นอินทรีย์ซึ่งผักเหล่านั้นมาความสวย ดูสดและจะมีขนาดใหญ่กว่าผักที่เป็นอินทรีย์ ทำให้ผักไม่ได้ขาย ร่วมถึงการจำหน่ายที่ยังไม่มีตลาดมารองรับผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ปี พ.ศ.2547 เริ่มมีตลาดสำหรับการจำหน่ายเกษตรอินทรีย์ ในกลุ่มของอำเภอสารภีจะไปจำหน่ายที่ตลาดนัดหนองหอยโดยจะมีการแบ่งพื้นที่สำหรับการจำหน่ายเกษตรอินทรีย์โดยเฉพาะ มีการร่วมมือกับสหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือและสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ที่เข้ามาส่งเสริมช่องทางตลาดเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มอำเภอสารภี ปี พ.ศ.2548-2549 ทางกลุ่มได้เข้ามาเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) โดยจะอยู่ภายใต้การควบคุมมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสถาบันฯ และร่วมปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสถาบันฯ เพื่อเป็นข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มในการรักษาคุณภาพความเป็นเกษตรอินทรีย์ร่วมถึงมีการอบรมของหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ สาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่เป็นต้น ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2550 เป็นต้นมากลุ่มอำเภอสารภีก็มีตลาดรองรับเพิ่มขึ้น บวกกับกระแสการรักษาสุขภาพของประชาชนในช่วงนั้นทำให้ประชาชนทั่วไปหันมาบริโภคพืชผักอินทรีย์เป็นจำนวนมากทำให้การค้าขายเกษตรอินทรีย์มีความคึกคักเป็นพิเศษ

ปัจจุบันกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสารภีมีตลาดในการจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ ตลาดนัดโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย จะจำหน่ายวันศุกร์ เวลา 14.00 - 17.00 น. ตลาดนัดหนองหอย จะจำหน่าย วันอังคารกับวันอาทิตย์ เวลา14.00 - 19.00 น. ตลาดข่วงเกษตรอินทรีย์ (แม่เหี้ย) จะจำหน่าย วันอังคารกับวันพฤหัสบดี เวลา14.00 - 19.00 น. ส่วนช่องทางการตลาดอื่นที่นอกเหนือไปจากตลาดนัด ก็จะมีพ่อค้าคนกลาง (คนในชุมชนเอง/เพื่อนบ้าน) จะมารับซื้อผลิตผลของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ไปจำหน่ายให้กับห้างร้านอีกต่อ เช่น ริมปิง market เป็นต้น พ่อค้าที่มารับซื้อจะเป็นกลุ่มของเกษตรกรผักปลอดภัย ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจะมารับซื้อช่วงที่เกษตรอินทรีย์ผลิตได้มาก และอีกช่องทางการจำหน่ายอีกหนึ่งอย่างก็คือการจำหน่ายให้กับเพื่อนบ้าน บ้านข้างเคียงที่เข้าใจและรับรู้ถึงการทำเกษตรอินทรีย์ ก็จะมาซื้อที่บ้านเลย การส่งขนที่ไปจำหน่ายตลาดต่างๆก็จะไปด้วยรถส่วนตัว ส่วนผักที่เอาไปจำหน่ายส่วนใหญ่ก็จะเป็นผักพื้นบ้านที่ปลูกตามฤดูกาล ผักจีน เช่น คะน้า ผักชี สลัด เป็นต้น และอาหารแปรรูป เช่น กับข้าวเป็นถุง ขนมพื้นบ้าน ของอบแห้ง และการแปรรูปผักสดเป็นน้ำผัก เป็นต้น ในการปลูกพืชผักก็จะขึ้นอยู่กับฤดูกาล ฤดูที่ผลิตพืชผักได้ดีได้จำนวนผักมากคือฤดูหนาว โดยผักมีความสด แทบจะเทียบกับผักที่ใช้สารเคมีได้ และได้ประมาณ 2 เท่า ของผักในฤดูอื่นๆ รองลงมาก็จะเป็นฤดูฝน และฤดูแล้งตามลำดับ นอกจากมีพืชผักสดที่ปลูกตามฤดูกาลแล้ว กลุ่มเกษตรอินทรีย์ก็ยังได้นำ ผลิตต่างๆ เช่น ไข่ไก่ ไข่เป็ดที่เลี้ยงไว้ไปจำหน่าย หรือผลไม้ที่ปลูกไว้ที่สวน ปลูกตามบ้าน เอาไปจำหน่ายด้วยและเป็นการเพิ่มความหลากหลายของสินค้าในตลาด ซึ่งของที่ไปจำหน่ายจะเป็นการผลิดกระบวนการของเกษตรอินทรีย์ทุกอย่าง ในการเก็บเกี่ยวก็จะเป็นการเก็บแบบวันต่อวัน มีการมัดในแปลงปลูก

เลย หรือนำกลับมาจัดแพ็คที่บ้านและใส่ตะกร้าแล้วเอาผ้าชุบน้ำมาคุมไว้เพื่อรอไปจำหน่าย ในการเก็บผักทางกลุ่มได้รับการอบรมมาตรฐานหลังการเก็บเกี่ยวจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่เข้ามาให้ความรู้กับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ เพื่อคุณภาพที่ดีของผลิตผล โดยการจำหน่ายของกลุ่มเกษตรอินทรีย์จะมีการแบ่งกันไปขายตามตลาดนัดที่กล่าวข้างต้น โดยจะไปอาทิตย์ละ 2-3 วัน ตามความสารารถการผลิตของแต่ละบุคคล

ส่วนช่องทางการตลาดในปัจจุบันถือว่ามีความเพียงพอต่อผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ในการจำหน่ายตามตลาดนัด แต่ในช่องทางอื่นๆมีผู้สนใจเป็นจำนวนมากสำหรับพืชผักเกษตรอินทรีย์ โดยมีหน่วยงานต่างๆไม่ว่าภาครัฐ เช่น มหาวิทยาลัยต่างๆ โรงพยาบาล ทัณฑสถาน เป็นต้น หรือภาคเอกชนต่างๆ เช่น ห้างร้าน เป็นต้น แต่กลุ่มไม่สามารถที่จะผลิตในประมาณที่มาก ไม่สามารถที่จะดูแลการผลิตที่มีขนาดใหญ่ได้ ซึ่งช่องการตลาดไม่ได้มีปัญหากับกลุ่มเกษตรกร แต่สิ่งที่เป็นปัญหาก็คือ เรื่องของการผลิตที่ยังไม่สามารถผลิตให้พอกับความต้องการของผู้บริโภคได้ เพราะการผลิตเกษตรอินทรีย์มีกระบวนการที่ผลิตยาก ดูแลยากและได้ผลิตผลน้อย ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นในตลาดของกลุ่มก็คือเนื่องจากทางสำนักงานส่งเสริมเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ได้มีการจัดตั้งกลุ่มผลิตผักปลอดภัยขึ้นมา กลุ่มนี้จะมีการใช้สารเคมีอยู่แต่จะเก็บเกี่ยวในระยะที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค ก็เข้ามาจำหน่ายพื้นที่เดียวกัน โดยจำหน่ายรวมกันทั้ง ผักที่เป็นเคมี ผักปลอดภัย ผักอินทรีย์ ซึ่งกลุ่มอินทรีย์อำเภอสารภีก็ต้องมีการควบคุมแม่ค้าในกลุ่มอินทรีย์ด้วยกันเองเพื่อจะไม่ให้ไปจำหน่ายในพื้นที่มากเกินไป เพราะอาจจะเกิดความขัดแย้งกันแม่ค้าที่จำหน่ายผักอื่นๆที่ไม่ใช่อินทรีย์ ที่จะทำให้เขาไม่ได้ขาย โดยเฉพาะตลาดหนองหอย เป็นต้น ทั้งนี้กลุ่มเกษตรอินทรีย์จึงอยากให้มีการแยกตลาดให้ชัดเจน จะจำหน่ายผักอินทรีย์ก็ต้องมีแต่ผักอินทรีย์ เหมือนที่ตลาดข่วงเกษตรอินทรีย์นั้น ส่วนปัญหาเรื่องราคากลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสารภีเห็นว่าราคาของสินค้าบางอย่างที่ทางกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์เชียงใหม่-ลำพูนทั้งหมดเป็นผู้กำหนดร่วมกันยังมีสินค้าบางรายการที่ไม่สมเหตุสมผลต่อต้นทุนการผลิต โดยมีการเปรียบเทียบจากกลุ่มผักปลอดภัยว่าผักบางอย่างของเขามีราคาที่แพงกว่าและจำนวนน้อยกว่า ซึ่งกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ควรมีการอ้างอิงราคาของท้องตลาดด้วย ดูว่าราคาสินค้าไหนขึ้นไหนลด โดยตลาดหนองหอยทางกลุ่มอำเภอสารภีจะมีการปรับขึ้นกันเองเพื่อให้เห็นว่าผักเกษตรอินทรีย์เป็นอินทรีย์จริง ไม่ได้อ้างแต่ป้ายโฆษณา

ส่วนผู้บริโภคที่มาซื้อจะมีหลายประเภทด้วยกัน ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีปัญหาเรื่องของสุขภาพและต้องการมีสุขภาพที่ดี เช่น กลุ่มระดับมีฐานะ กลุ่มระดับกลาง กลุ่มทั่วไป และกลุ่มแรงงาน (ชาวไทยใหญ่) กลุ่มแรงงานนี้มาซื้อเพราะจะทำให้สุขภาพดีไม่เจ็บไข้ได้ป่วยบ่อยๆ เพราะถ้าสุขภาพไม่ดีก็ต้องไปโรงพยาบาลซึ่งกลุ่มนี้ไม่ได้รับความคุมครองเรื่องสุขภาพทำให้เสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้มาก และกลุ่มที่บริโภคผักอินทรีย์เป็นประจำโดยไม่ซื้อผักที่มีกระบวนทำแบบเกษตรเคมี

เลย ร่วมถึงกลุ่มผู้บริโภคในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในกระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์ก็จะเข้ามาซื้อที่บ้านหรือในแปลงผักเลย แต่ยังมีกลุ่มชาวบ้านบางกลุ่มที่ยังไม่เข้าใจต่อระบบการทำเกษตรอินทรีย์ว่าเป็นระบบที่เพ้อฝันทำไม่ได้จริง ผลิตผลน้อย ไม่มีทางร่ำรวย พวกที่ทำเกษตรอินทรีย์บ้ากันไปแล้ว กลุ่มนี้ยังมีอคติต่อระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์และกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในชุมชน ซึ่งจะเห็นว่ากลุ่มเกษตรอินทรีย์เป็นคนกลุ่มน้อยที่ทำระบบนี้และบางครั้งก็มีปากเสียงกันระหว่างผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์กับผู้ผลิตเกษตรเคมีต่อแนวคิด หรือวิถีชีวิตที่ตรงข้ามกันฉะนั้นทางกลุ่มอำสารภีจึงเห็นว่าควรมีการจัดตั้งกลุ่มผู้บริโภคเพื่อเข้าสนับสนุนผลิตผลต่างๆของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ โดยอาจจะมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค เช่น การเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน มีการพูดคุยกัน หรือพาผู้บริโภคไปเที่ยวสวนของผู้ผลิตดูกระบวนการการผลิตเกษตรอินทรีย์ หรือมีการกำหนดราคารวมกันระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจให้ผู้บริโภคและสร้างความเชื่อมั่นต่อการทำเกษตรแบบระบบอินทรีย์

หลังจากการทำเกษตรเคมีหรือเกษตรเชิงเดี่ยวที่ต้องใช้ต้นทุนจำนวนมากกับการลงทุนไปกับสารเคมีต่างๆที่มาในรูปของ ปุ๋ย ยากำจัดวัชพืช เป็นต้น และได้หันกลับมาเข้าสู่ระบบการทำเกษตรอินทรีย์อย่างเต็มตัว การที่เข้ามาสู่ระบบนี้ทำให้ชีวิตเกิดการเปลี่ยนแปลงมากมาย อันดับแรกทำให้สุขภาพร่างกายดีขึ้น จากที่เจ็บไข้ได้ป่วยเป็นประจำไปโรงพยาบาลก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากมาย ตอนนี้ก็มีสุขภาพแข็งแรง มีเวลาที่จะทำกิจกรรมต่างๆกับครอบครัว ชุมชนอีกด้วย อันดับสองสามารถทำให้เกษตรกรลดต้นทุนในการผลิตได้มาก การลดต้นทุนโดยที่ไม่ได้ใช้จ่ายในการลงทุน ซึ่งสิ่งที่สะท้อนกลับมาหาเกษตรกรก็คือกำไรในการขายที่ได้เพิ่มขึ้นหลังจากหักต้นทุน และสิ่งที่ตามมา อันดับสาม รายได้ของเกษตรกรเพิ่มขึ้น แต่ก่อนในการทำเกษตรเชิงเดี่ยวที่ใช้สารเคมีทำให้เป็นหนี้มากมาย แต่ตอนนี้ก็เริ่มสามารถที่จะใช้หนี้ในบางส่วนได้หรือบางคนก็สามารถใช้หนี้ของตนได้หมด (น้ำบ่อจึมทราย) ร่วมถึงการที่ทางรัฐบาลได้มีโครงการฟื้นฟูหนี้ในการกับเกษตรกรทุกคน และรายได้จากการทำเภษตรอินทรีย์ จึงทำให้ต้องนี้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รายได้เพิ่มขึ้นและหนี้ลดลง

ส่วนการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐที่กลุ่มได้รับการสนับสนุน คือ ของสำนักงานเกษตรอำเภอสารภี พัฒนาชุมชนอำเภอสารภี ที่มาอบรมให้ความรู้กับเกษตรกร หรือการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ต่างๆ เช่น ไก่ เป็ด เป็นต้น แต่ไม่ได้รับการสนับสนุนตอนเนื่อง และส่วนของสำนักงานการศึกษานอกโรงเรียน (กศน) ก็ได้มีการสนับสนุนสถานที่ในการอบรม หรือห้องในการประชุมเมื่อมีการพบปะพูดคุยกันของกลุ่ม ส่วนการสนับสนุนจากท้องถิ่น คือเทศตำบลขัวมุง ถือว่ายังไม่ได้รับการสนับสนุนที่เพียงพอ เพราะส่วนใหญ่งบประมาณที่สนับสนุนของเกษตรกรก็จะเป็นการสนับสนุนเกษตรทั้งหมดไม่ว่าจะเป็น กลุ่มผู้ปลูกลำไย กลุ่มผู้ปลูกข้าว ซึ่งจะ

ทำแบบเคมี หรือแบบอินทรีย์ ก็ร่วมอยู่ในงบประมาณนั้น จึงทำให้กลุ่มเกษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีสมาชิกน้อยและเป็นกลุ่มเล็กๆจึงทำให้งบประมาณไม่มาถึงกลุ่ม ส่วนใหญ่งบประมาณก็จะตกเป็นของกลุ่มเกษตรเคมีที่มีการผลิตขนาดใหญ่ เช่นกลุ่มปลูกลำไย หรือกลุ่มปลูกข้าว เป็นต้น หรือทางเทศบาลมีการสนับสนุนอุปกรณ์ที่ไว้ใช้ในการเกษตรก็จะเป็นการใช้ร่วมกันในชุมชนและส่วนใหญ่ทางกลุ่มเกษตรอินทรีย์ก็จะไม่ได้ใช้เพราะเป็นกลุ่มเล็กๆ เช่น เครื่องย่อยปุ๋ย เป็นต้น และส่วนภาคเอกชนที่เข้ามาให้การช่วยเหลือและในการสนับสนุนกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสารภี คือ สถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) ถือเป็นองค์กรเอกชนที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม โดยทางสถาบันฯ ได้เข้ามาจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการต่างๆในการทำเกษตรอินทรีย์ ร่วมถึงการหาช่องทางการตลาดเพื่อให้กลุ่มเกษตรอินทรีย์ได้เป็นช่องทางการจำหน่ายสินค้า และยังเป็นสถาบันที่ให้การรับรองมาตรฐานหรือควบคุมมาตรฐานในการผลิตเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสารภี โดยกลุ่มอำเภอสารภีก็ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ของสถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) อีกด้วย

ดังนั้นการจะเข้ามาสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ได้นั้นสิ่งที่สำคัญนอกเหนือจากการผลิตจำหน่ายแล้ว ยัง จะต้องมีความอดทนสูง มีความมุ่งมานะพยายาม และการจะเป็นเกษตรกรอินทรีย์ได้ หลักสำคัญจะต้องมีแนวคิดแบบพอเพียง พออยู่พอกิน ปลูกไว้กิน กินไม่หมดค่อนเอาไปขาย ร่วมถึงความซื่อสัตย์ต่อเองตนเองและต่อผู้อื่นด้วย ซึ่งกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสารภีทุกคนก็มีวิถีชีวิตแบบนี้เช่นกัน จึงสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้โดยการทำเกษตรอินทรีย์และจะทำอย่างนี้ต่อไปเรื่อยจนจะไม่มีแรงทำ แต่ที่กลุ่มเป็นห่วงมากที่สุด และมีความหวังอยู่เล็กๆ ว่าลูกหลานของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์และคนรุ่นใหม่จะหันมาสนใจ ต่อการทำเกษตรแบบอินทรีย์และเห็นความสำคัญของระบบการเกษตรอินทรีย์ที่มีผลดีมากมายต่อครอบครัว ชุมชน และสังคม ร่วมถึงสืบทอดเจตนารมณ์ของพ่อ แม่ น้องพี่ ที่เป็นเกษตรกรอินทรีย์ต่อไป

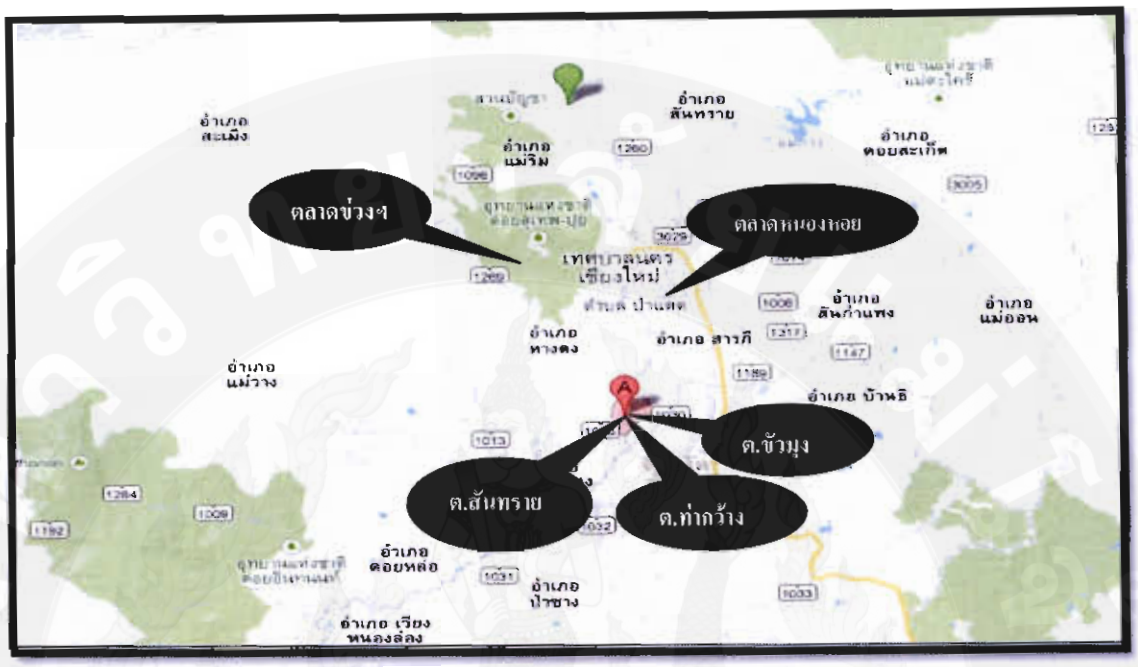

รูปภาพที่ 4 แผนที่แหล่งผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอสารภีไปสู่ตลาดในเมืองเชียงใหม่

3.5 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

สภาพทั่วไปของอำเภอแม่แตงอำเภอแม่แตง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 107 (ถนนเชียงใหม่-ฝาง) อยู่ห่างจากจังหวัดเชียงใหม่ 40 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศ อำเภอแม่แตงมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 1,362.784 ตารางกิโลเมตรสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่สูงลาดเอียง จากตะวันตกไปทางตะวันออกตอนกลาง และตอนใต้ของอำเภอ เป็นที่ราบลุ่ม ทิศตะวันตกมีเทือกเขาเป็นแนวตั้งฉากจากเหนือไปใต้ กั้นระหว่างอำเภอแม่แตง กับอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน แม่น้ำสำคัญของอำเภอแม่แตง มี 3 สาย ได้แก่ แม่น้ำปิง แม่น้ำแตง และแม่น้ำงัดโดยมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียงดังนี้ ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอเชียงดาว ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอพร้าว ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอดอยสะเก็ด อำเภอสันทราย อำเภอแม่ริม และอำเภอสะเมิง ทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอปาย (จังหวัดแม่ฮ่องสอน) อาชีพหลักของประชาชน ได้แก่อาชีพเกษตรกรรมประมาณ ร้อยละ75 %อาชีพค้าขายประมาณร้อยละ10 %อาชีพอุตสาหกรรมประมาณ ร้อยละ4 % อาชีพช่างประมาณ ร้อยละ8 %อาชีพอื่น ๆประมาณ ร้อยละ3 % ส่วนการเกษตรส่วนใหญ่จะปลูก ข้าวนาปี,ข้าวนาไร่,ถั่วเหลือง,ถั่วลิสง,ยาสูบ,อ้อยโรงงาน, ลำไย, ลิ้นจี่,มะม่วง,กระเทียม,มันฝรั่ง,ชา,กาแฟ,พริกเล็ก,ฝ้าย,กะหล่ำปลี และสัตว์เลี้ยง โคเนื้อ, โคนม, กระบือ, สุกร, เป็ด, ไก่, ปลา เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ของอำเภอแม่แตง โดยส่วนใหญ่จะปลูกพืชผักตามฤดูกาล ปลูกข้าวอินทรีย์ และมีการเลี้ยงสุกรอินทรีย์ ถือเป็นการผลิตเนื้อสุกรอินทรีย์ที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีและมีที่เดียวที่จำหน่ายเนื้อสุกรของกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์นี้ และการผลิตพืชผักอินทรีย์ถือเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายในผลผลิตที่ออกสู่ตลาดซึ่งปัจจัยที่สำคัญก็คือน้ำในการทำการเกษตร โดยน้ำที่นำมาใช้ในการทำการเกษตรของกลุ่มอำเภอแม่แตงนั้นได้แก่ แม่น้ำฮาว แม่น้ำแม่ลองแม่ริม และแม่น้ำแม่ริม เป็นต้น ส่วนน้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคในชุมชน ได้แก่ น้ำประปา น้ำบ่อขุด เป็นต้น แต่น้ำที่นำมาทำเกษตรอินทรีย์ก็ถือว่ายังไม่พอเพียงต่อความต้องการของกลุ่มโดยเฉพาะฤดูแล้งแม่น้ำสายต่างๆแห้งขอด จึงทำให้ผลผลิตได้น้อยในฤดูนี้ ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในอำเภอแม่แตงมี จำนวน 53 ครัวเรือน แบ่งเป็น 2 ตำบล คือ ตำบลสันป่ายาง มีจำนวน 18 ครัวเรือน (ซึ่งเป็นผู้ที่ผลิตจำหน่ายทั้งหมดจำนวน 18 คน) ตำบลสบเปิง มีจำนวน 35 ครัวเรือน (แบ่งเป็น ผู้ที่ผลิตจำหน่ายจำนวน 28 คน ผู้ปลูกบริโภคเองในครัวเรือนจำนวน 6 คนและทำการผลิตสุกรอินทรีย์จำหน่าย จำนวน 1 คน) จะเห็นได้ว่ากลุ่มเกษตรอินทรีย์ของอำเภอแม่แตงเป็นกลุ่มใหญ่และมีความหลากหลายต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ และมีความเหนียวแน่นของเครือข่ายของกลุ่มอำเภอแม่แตงด้วยกันเองด้วย

ซึ่งในอดีตที่ผ่านมากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์จะมีอาชีพรับจ้างทั่วไปและอาชีพทำการเกษตรเชิงเดี่ยว เช่น การปลูกข้าว (นาปี) ถั่วเหลือง , ถั่วลิสง และพริก เป็นต้น ในการทำเกษตรเชิงเดี่ยวนี้ตอนแรกๆเกษตรกรก็มีรายได้ดี ได้ผลผลิตมากกว่าเดิมที่ทำแบบผสมผสานโดยจะมีบริษัทหรือพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงสวน บางรายก็มีการทำสัญญากับบริษัทในขายผลผลิต และทางบริษัทก็จะเป็นผู้กำหนดมาตรฐานต่างๆ รวมถึงราคาด้วย ในการทำเกษตรเชิงเดี่ยวเกษตรกรต้องลงทุนในเรื่องของที่ดิน บางรายก็ใช้ที่ดินของตนเองที่มีอยู่แล้ว แต่บางรายต้องไปเช่าที่ดินทำการเกษตรเชิงเดี่ยวเพื่อผลผลิตที่มากพอตามความต้องการของบริษัท และที่สำคัญของการทำเกษตรรูปแบบนี้เกษตรต้องใช้สารเคมี ที่มากับ ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้า เป็นต้น ร่วมถึงเมล็ดพันธุ์ที่มีราคาแพงด้วย ซึ่งปีแรกๆก็ถือว่าประสบความสำเร็จในการปลูกพืชเชิงเดี่ยวขาย โดยผลิตผลขายได้จากการรับซื้อของพ่อค้าคนกลางหรือบริษัทห้างร้าน รายได้ก็ได้มาก แต่พอเข้าปีที่ 6-7 ในการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ก็เริ่มมีปัญหาตามมามากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาดินเสื่อมจากที่ปลูกได้ที่ละมากๆ ก็ผลิตออกผลน้อยลง การที่ผลผลิตออกน้อยเกษตรกรก็กลัวว่าจะไม่ได้กำไร กลัวว่าจะไม่มีใครมารับซื้อของตน ก็ต้องซื้อปุ๋ยเคมีเข้ามาเร่งอีก ส่วนเงินที่ลงทุนไปก็หมด ไม่รู้จะไปเอาที่ไหนก็ต้องทำการกู้เงิน จากภาครัฐ เอกชนหรือแหล่งเงินกู้อื่นๆ หนำซ้ำผลผลิตที่ได้น้อย ไม่สวย ถูกพ่อค้าคนกลางหรือบริษัทห้างร้านกดราคาอีก สุดท้ายก็ต้องขาดทุน เป็นหนี้ ยังได้รับผลกระทบจากการใช้สารเคมีเรื่องปัญหาต้าน

สุขภาพต่างๆ และผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมมากมาย ได้แก่ ดินเสื่อม น้ำมีสารเคมีตกค้าง อากาศเป็นพิษจากสารเคมี เป็นต้น ร่วมถึงสภาวะทางจิตใจที่ย่ำแย่ที่ต้องเป็นหนี้ สุขภาพไม่ดีด้วย

หลังจากที่ใช้ชีวิตเป็นเกษตรกรทำแบบเชิงเดี่ยวประมาณ 10-20 ปี จึงเริ่มหันเปลี่ยนมาเป็นการผลิตแบบผสมผสานก่อน และก็เปลี่ยนมาเป็นเกษตรอินทรีย์แบบเต็มตัว โดยเริ่มจากตำบลสันป่ายาง ในปี พ.ศ.2532 ตอนนั้นได้เข้าร่วมกับชมรมเกษตรอินทรีย์ของวัดป่าดาราภิรมย์ อำเภอแม่ริม ซึ่งการทำเกษตรอินทรีย์ในขณะนั้นเป็นการรณรงค์เพื่อปลูกไว้กินในครัวเรือน เหลือแบ่งปันเพื่อนบ้าน แต่ก็มีสมาชิกร่วมกันไม่มาก จนมาถึงปี พ.ศ.2536 อาจารย์ ดร.ชมชวน บุญระหงส์ ได้ชักชวนทางกลุ่มเกษตรกรของตำบลสันป่ายางที่มีความสนใจในการทำเกษตรอินทรีย์มาเข้าร่วมโครงการการพัฒนาผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน โดยทางโครงการได้มีการจัดอบรม ให้ความรู้กับเกษตรกรผู้สนในเกี่ยวการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีจำนวนผู้ที่เข้ารับการอบรมจำนวน 80 คน (เหลือเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์อยู่ จำนวน 5 คน จากจำนวน 80 คน) ทางกลุ่มก็พยายามหาสมาชิกผู้ที่สนใจมาเข้าร่วมกลุ่มจนปัจจุบันมีจำนวน 18 คน และจากนั้นได้เข้ามาเผยแผ่ความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ให้กับตำบลสบเปิง (บ้านดอนเจียง) ในปี พ.ศ.2542 โดยได้เข้ามาอบรมในเกษตรกรผู้สนใจทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีผู้เข้าร่วมจำนวน 200 คน (เหลือเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์อยู่ จำนวน 35 คน จากจำนวน 200 คน) ปี พ.ศ.2550 ทางกลุ่ม ทั้งตำบลสันป่ายาง และตำบลสบเปิง ได้รวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มเกษตรอินทรีย์ของอำเภอแม่แดงเป็นต้นมา และได้เข้ามาเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) โดยจะอยู่ภายใต้การควบคุมมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสถาบันฯ และร่วมปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสถาบันฯเพื่อเป็นข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มในการรักษาคุณภาพความเป็นเกษตรอินทรีย์ ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2551 เป็นต้นมากลุ่มอำเภอแม่แดงก็มีตลาดรองรับเพิ่มขึ้น บวกกับกระแสการรักษาสุขภาพของประชาชนในช่วงนั้นทำให้ประชาชนทั่วไปหันมาบริโภคพืชผักอินทรีย์เป็นจำนวนมากทำให้การค้าขายเกษตรอินทรีย์ดีขึ้น

ส่วนช่องทางการตลาดในอดีต เริ่มในปี พ.ศ.2537 โดยได้เข้าไปจำหน่ายที่ตลาดคำเที่ยงก่อน ต่อมาก็ได้ย้ายมาตรงที่วัดป่าแพ่ง คือตลาดอิ่มบุญ แต่ขณะนั้นการขายผักเกษตรอินทรีย์ยังไม่ค่อยมีความนิยมทำให้ขายไม่ดี ไม่มีลูกค้า ปี ในปี พ.ศ.2550 มีครูโรงเรียนดาราวิทยาลัยมาติดต่อให้ไปขายตรงตลาดนัดที่โรงเรียน และก็ขายมาจนถึงทุกวันนี้ปัจจุบันกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอแม่แดงมีตลาดในการจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ ตลาดนัดโรงเรียนดาราวิทยาลัย จะจำหน่ายวันจันทร์ เวลา 14.00 - 17.00 น.(จำนวนแม่กาดที่ไปจำหน่าย 1-2 คน)ตลาดนัดโรงพยาบาลนครพิงค์ จะจำหน่ายวันจำหน่ายวันวันจันทร์และวันพุธ เวลา 05.00 - 12.00 น. (จำนวนแม่กาดที่ไปจำหน่าย 2-3 คน) ตลาดข่วงเกษตรอินทรีย์ (แม่เหี้ย) จะจำหน่าย วันอังคารกับวันพฤหัสบดี เวลา 14.00 - 19.00 น. (จำนวนแม่กาดที่ไปจำหน่าย 4-5 คน) ตลาด JJ Market จะจำหน่าย วันเสาร์ เวลา

05.00 - 10.00 น. (จำนวนแม่กาดที่ไปจำหน่าย 4-5 คน) ตลาดนัดโรงเรียนปริ้น จะจำหน่ายวันศุกร์ เวลา 14.00 - 19.00 น. (จำนวนแม่กาดที่ไปจำหน่าย 2-3 คน) ตลาดนัดโรงเรียนพุทธิโสภณจะจำหน่ายวันศุกร์ เวลา 14.00 - 19.00 น. (จำนวนแม่กาดที่ไปจำหน่าย 2-3 คน) และตลาดศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่ จะจำหน่ายวันจันทร์ เวลา 14.00 - 19.00 น.(จำนวนแม่กาดที่ไปจำหน่าย 8-12 คน) ส่วนช่องทางการตลาดอื่นที่นอกเหนือไปจากตลาดนัด ก็จะมีการจำหน่ายให้กับเพื่อนบ้าน บ้านข้างเคียงที่เข้าใจและรับรู้ถึงการทำเกษตรอินทรีย์ ก็จะมาซื้อที่บ้านเลย ส่วนการส่งขนที่ไปจำหน่ายตลาดต่างๆก็จะไปด้วยกันโดยมีการออกค่าน้ำมันรถช่วยกัน ส่วนผักที่เอาไปจำหน่ายส่วนใหญ่ก็จะเป็นผักพื้นบ้านที่ปลูกตามฤดูกาล ผักจีน เช่น คะน้า ผักชี สลัด เป็นต้น อาหารแปรรูป เช่น ข้าวแคบกับข้าวเป็นถุง ขนมพื้นบ้าน เป็นต้น และการจำหน่ายเนื้อสุกรอินทรีย์ ซึ่งมีที่กลุ่มอำเภอแม่แตงที่เดียวที่จำหน่ายโดยจะจำหน่ายที่ตลาดข่วงเกษตรอินทรีย์ ส่วนในการปลูกพืชผักก็จะขึ้นอยู่กับฤดูกาล ฤดูที่ผลิตพืชผักได้ดี ได้จำนวนผักมากคือฤดูหนาว โดยผักมีความสด แทบจะเทียบกับผักที่ใช้สารเคมีได้ และได้ประมาณ 2 เท่า ของผักในฤดูอื่นๆ ในการเก็บเกี่ยวก็จะเป็นการเก็บแบบวันต่อวัน มีการมัดในแปลงปลูกเลย หรือนำกลับมาจัดแพ็คที่บ้านและใส่ตะกร้าแล้วเอาผ้าชุบน้ำมาคุมไว้เพื่อรอไปจำหน่าย การจำหน่ายของกลุ่มเกษตรอินทรีย์จะมีการแบ่งกันไปขายตามตลาดนัดที่กล่าวข้างต้น โดยจะไปอาทิตย์ละ3-4 วัน ตามความสารารถการผลิตของแต่ละบุคคล

ส่วนช่องทางการตลาดในปัจจุบันถือว่ามีความเพียงพอต่อผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ในการจำหน่ายตามตลาดนัด แต่ในช่องทางอื่นๆมีผู้สนใจเป็นจำนวนมากสำหรับพืชผักเกษตรอินทรีย์ โดยมีหน่วยงานต่างๆไม่ว่าภาครัฐ เช่น มหาวิทยาลัยต่างๆ โรงพยาบาล โรงเรียน เป็นต้น เช่นทางเกษตรจังหวัดเชียงใหม่เชิญเข้ามาจำหน่ายร่วมกับทางกลุ่มอาหารปลอดภัย ที่ศูนย์ราชการ แต่ทางกลุ่มเกษตรอินทรีย์ไม่อยากที่จะขายรวมกันกับกลุ่มอาหารปลอดภัย เพราะจะทำให้ผักอินทรีย์ไม่มีความเชื่อถือและอาจจะมีการอ้างว่าเป็นผักอินทรีย์เหมือนกัน เป็นต้น หรือภาคเอกชนต่างๆ เช่น ห้างร้าน เป็นต้น แต่กลุ่มไม่สามารถที่จะผลิตในประมาณที่มาก ไม่สามารถที่จะดูแลการผลิตที่มีขนาดใหญ่ได้ ซึ่งช่องการดลาดไม่ได้มีปัญหากับกลุ่มเกษตรกร แต่สิ่งที่เป็นปัญหาก็คือ เรื่องของการผลิตที่ยังไม่สามารถผลิตให้พอกับความต้องการของผู้บริโภคได้ เพราะการผลิตเกษตรอินทรีย์มีกระบวนการที่ผลิตยาก ดูแลยากและได้ผลิตผลน้อย ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นในดลาดของกลุ่มก็คือเนื่องจากทางสำนักงานส่งเสริมเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ได้มีการจะตั้งกลุ่มผลิดผักปลอดภัยขึ้นมา กลุ่มนี้จะยังมีการใช้สารเคมีอยู่แต่จะเก็บเกี่ยวในระยะที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค บางที่อาจมีการอ้างว่าเป็นผักอินทรีย์เหมือนกัน ซึ่งผู้บริโภคอาจไม่มีความเข้าใจระหว่าง ผักอินทรีย์ กับผักปลอดภัยก็คิดว่าเหมือนกันก็ซื้อไป ซึ่งมันอาจจะเกิดผลกระทบกับกลุ่มเกษตรอินทรีย์ได้ภายหลัง ส่วนปัญหาเรื่องราคากลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอแม่แตงเห็นว่าราคาของสินค้าบางอย่างที่ทางกลุ่มของเกษตรอินทรีย์

ทั้งหมดเป็นผู้กำหนดร่วมกันยังมีสินบางรายการที่ไม่สมเหตุสมผลต่อต้นทุนการผลิต โดยมีการเปรียบเทียบจากกลุ่มผักปลอดภัยหรือกลุ่มผัดเคมี ว่าผักบางอย่างของเขามีราคาที่แพงกว่าและจำนวนน้อยกว่า ซึ่งกลุ่มเกษตรอินทรีย์ควรมีการอ้างอิงราคาของท้องตลาดด้วย ดูว่าราคาสินค้าไหนขึ้นไหนลด และไม่ให้เกิดการประเมินคุณค่าของผักอินทรีย์ต่ำ ดูเหมือนว่าผักไม่มีราคา

ส่วนผู้บริโภคที่มาซื้อจะมีหลายประเภทด้วยกัน ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีปัญหาเรื่องของสุขภาพและต้องการมีสุขภาพที่ดี เช่น ครู อาจารย์ ผู้สูงอายุ ชาวไทยใหญ่ และบุคคลทั่วๆไป เป็นต้น และกลุ่มที่บริโภคผักอินทรีย์เป็นประจำโดยไม่ซื้อผักที่มีกระบวนทำแบบเกษตรเคมีเลย ร่วมถึงกลุ่มผู้บริโภคในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในกระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์ก็จะเข้ามาซื้อที่บ้านหรือในแปลงผักเลย แต่ยังมีกลุ่มชาวบ้านบางกลุ่มที่ยังไม่เข้าใจต่อระบบการทำเกษตรอินทรีย์ว่าเป็นระบบที่เพ้อฝันทำไม่ได้จริง ผลิตผลน้อย ไม่มีทางร่ำรวย หรือกลุ่มผู้บริโภคทั่วไปที่มาซื้อตามตลาดนัดที่ยังไม่มีความเข้าใจต่อระบบการผลิตแบบอินทรีย์ โดยมีการติเตียนต่อสินค้าบางอย่างที่มีราคาแพงไป เช่น ภะหล่ำ บร็อคโคลี่ เป็นต้นฉะนั้นทางกลุ่มอำเภอแม่แตงจึงเห็นว่าควรมีการจัดตั้งกลุ่มผู้บริโภคเพื่อเข้าสนับสนุนผลิตผลต่างๆของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ โดยอาจจะมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค เช่น การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน มีการพูดคุยกัน หรือพาผู้บริโภคไปเที่ยวสวนของผู้ผลิตดูกระบวนการการผลิตเกษตรอินทรีย์ หรือมีการกำหนดราคาร่วมกันระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจให้ผู้บริโภคและสร้างความเชื่อมั่นต่อการทำเกษตรแบบระบบอินทรีย์ ซึ่งในปีก่อนก็มีการพาผู้บริโภคเข้ามาเยี่ยมชมสวนปลูกผักของกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอแม่แตงและมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันจนถึงปี พ.ศ.2546 งบประมาณที่พาผู้บริโภคเยี่ยมสวนก็หมดไม่มีการทำต่อเนื่อง จึงทำให้การขาดการสื่อสารระหว่างผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์และผู้บริโภคผักอินทรีย์

การที่กลุ่มเข้ามาสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ ก็ทำให้ชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในกลุ่มดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสุขภาพพลานามัยที่แข็งแรงขึ้น ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเข้ามารุมเร้าอย่างเมื่อก่อนที่ทำเกษตรเคมี การที่ได้มาทำเกษตรอินทรีย์นอกจากสุขภาพแล้วสิ่งที่สำคัญไม่น้อยเลยคือการที่ครอบครัวได้มีเวลาอยู่พร้อมหน้าพร้อมตา ได้ทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวที่ได้ไปเก็บผัก ทำสวน และมีการแบ่งหน้าที่กันชัดเจนในครอบครัว ส่วนรายได้จากการจำหน่าย พืชผักอินทรีย์ โดยเฉลี่ยต่อวันจะได้วันละ 800-1000 บาทต่อวัน ซึ่งการจำหน่ายจะไปอาทิตย์ละ 3-4 วัน และรายได้ก็ต้องขึ้นอยู่กับจำนวนของผักหรือสินค้าที่จะนำเอาไปจำหน่ายมีจำนวนของจำหน่ายมาก็ได้มาก มีน้อยก็ได้น้อย แต่ถือว่ารายได้ประมาณนี้ก็สามารถที่จะเลี้ยงครอบครัว นำไปใช้หนี้ที่ได้ ซึ่งได้รายนี้อาจจะไม่ได้มากจนทำให้ร่ำรวยได้ แต่รายได้นี้ก็สามารถสร้างความมั่งคงให้กับเกษตรกรอินทรีย์และครอบครัวได้ และการทำเกษตรอินทรีย์นอกจากจะเป็นผู้ผลิตแล้วเกษตรกรจะต้องมีบทบาทอีก

บทบาทหนึ่ง คือการเป็นพ่อค้า แม่ค้า ที่จะต้องใช้กลวิธี เทคนิคในการขายเพื่อให้บริโภคมาซื้อของตัวให้มาก ทั้งนี้เกษตรกรจะต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริโภคโดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการหาข้อมูลว่าผู้บริโภคต้องการได้สินค้าอะไร จะเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้ผู้ผลิตรู้ถึงความต้องการของผู้บริโภค หรือผู้บริโภคเข้าใจในการผลิตของเกษตรกรอินทรีย์ ซึ่งในส่วนการขายนี้ทางกลุ่มอำเภอแม่แตงก็จะมีการจัดอบรมให้ความรู้และแลกเลี่ยนเทคนิคการขายต่างๆซึ่งกันและกันในกลุ่ม เช่น การแต่งตัวให้ดูสะอาดตา การลดกลิ่นตัว กลิ่นปาก เป็นต้น ก็ถือว่าเป็นเกษตรกรที่มีบทบาทหน้าที่หลากหลายและเข้าใจในระบบการผลิดจนถึงการขายไปสู่มือผู้บริโภค

ส่วนการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐที่กลุ่มได้รับการสนับสนุน ในส่วนของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ตำบลสบเปิง โดยส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลสบเปิง ได้มีการสนับสนุนโรงสีข้าวกล้องที่เป็นปัจจัยการผลิดให้กับกลุ่มเพราะทางกลุ่มตำบลสบเปิงถือมีการปลูกข้าวกล้องอินทรีย์เป็นจำนวนมาก ถือเป็นการการช่วยลดค่าปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกรอินทรีย์เป็นอย่างมาก และมียังการสนับสนุนงบประมาณ ในปี พ.ศ.2553 เป็นจำนวนเงิน 15,000 บาท ให้กับกลุ่มเพื่อนำไปบริหารจัดการกันเองในกลุ่ม ก็ถือว่าทางท้องถิ่นให้การสนับสนุนกับกลุ่มเกษตรอินทรีย์เป็นอย่างดี แต่ยังขาดความต่อเนื่องในการสนับสนุน การที่ทางกลุ่มสบเปิงได้รับการสนับสนุนจากทางท้องถิ่นเป็นเพราะว่ากลุ่มเกษตรอินทรีย์จะเข้าไปร่วมงานต่างๆกับทางท้องถิ่นที่ท้องถิ่นร้องขอมา เช่นเปิดตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ในวันที่ท้องถิ่นมีการประเมินผลงานประจำปี เป็นต้น ส่วนของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ตำบลสันป่ายาง โดยส่วนท้องถิ่นคือ องค์การบริหารส่วนตำบลสันป่ายาง ถือว่ายังไม่ได้รับการสนับสนุนที่เพียงพอ เพราะส่วนใหญ่งบประมาณที่สนับสนุนของเกษตรกรก็จะเป็นการสนับสนุนเกษตรกรทั้งหมดโดยจะมีการจัดสรรลงไปตามหมู่บ้านซึ่งในหมู่บ้านก็จะมีการพูดคุยกันว่าจะเอาไปทำอะไรส่วนใหญ่งบประมาณส่วนนี้กลุ่มที่จะได้ก็คือกลุ่มแม่บ้านเพราะเป็นกลุ่มใหญ่และก็จะนำงบประมาณไปทำในส่วนของกลุ่มแม่บ้านเอง กลุ่มเกษตรอินทรีย์จึงไม่เคยได้งบประมาณ บางครั้งทางกลุ่มก็ได้มีการเสนอไปยังทางองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นสันป่ายาง แต่ก็ไม่มีความคืบหน้าใดๆเลย ทางกลุ่มเกษตรอินทรีย์สันป่ายางจึงอยากขอให้ทางท้องถิ่นให้ความใส่ใจกับกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้าง และการให้งบประมาณก็ขอให้เป็นการแบ่งเป็นกลุ่มๆ เช่นกลุ่มผู้ปลูกข้าว กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น ส่วนหน่วยงานภาครัฐอื่น ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ.2550 ได้เข้ามาอบรมให้ความรู้กับเกษตรกรอินทรีย์ และการสนับสนุนในด้านปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่นเมล็ดพันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ต่างๆ เช่น ไก่ เป็ด สุกร เป็นต้น โดยจะดูความพร้อมของกลุ่มว่ากลุ่มใดมีความพร้อมสามารถทำการผลิตเกษตรอินทรีย์ทางสำนักงานเกษตรจังหวัดก็จะให้การสนับสนุน และส่วนภาคเอกชนที่เข้ามาให้การ

ช่วยเหลือและในการสนับสนุนโดยหลักก็จะเป็น สถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) ถือเป็นองค์กรเอกชนที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม โดยทางสถาบันฯได้เข้ามาจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการต่างๆในการทำเกษตรอินทรีย์ ร่วมถึงการหาช่องทางการตลาดเพื่อให้กลุ่มเกษตรอินทรีย์ได้เป็นช่องทางการจำหน่ายสินค้า และยังเป็นสถาบันที่ให้การรับรองมาตรฐานหรือควบคุมมาตรฐานในการผลิตเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอแม่แตง โดยกลุ่มอำเภอแม่แดงก็ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ของสถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) อีกด้วย

ดังนั้นการทำเกษตรอินทรีย์สิ่งที่ผู้ผลิตต้องคำนึงที่สุด คือ แนวคิดบนพื้นฐานของความยั่งยืน การช่วยเหลือพึ่งพาตนเอง และการอยู่อย่างมีความสุขตามความเป็นจริงของชีวิต ร่วมถึงการมีสภาวะจิตใจที่ดี สภาวะทางร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ จึงจะสามารถทำระบบเกษตรอินทรีย์ได้อย่างดีและอย่างเข้าใจ แต่การที่จะนำแนวความคิดเหล่านี้ไปสู่เยาวชน คนรุ่นใหม่ หรือบุคคลทั่วไปได้นั้น ทางกลุ่มเห็นว่าจะต้องมีการนำเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้หรือการเรียนการสอนของทางสถาบันการศึกษา เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย เป็นต้น เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีแบบแผนที่จริงจัง มีการปลูกจิตสำนึกในเรื่องของเกษตรอินทรีย์ที่สร้างผลดีมากกว่าจะสร้างผลเสียให้กับเยาวชนตั้งแต่แรกเริ่ม และเพื่อให้เห็นถึงคุณค่าของระบบเกษตรอินทรีย์ด้วย ร่วมถึงทางภาครัฐต้องเข้ามาให้การสนับสนุนการผลิตแบบระบบอินทรีย์อย่างจริงจัง เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพของเกษตรอินทรีย์ให้มีความคุณค่า มีความทันสมัย และเป็นที่ต้องการของตลาดให้มากขึ้นต่อไป

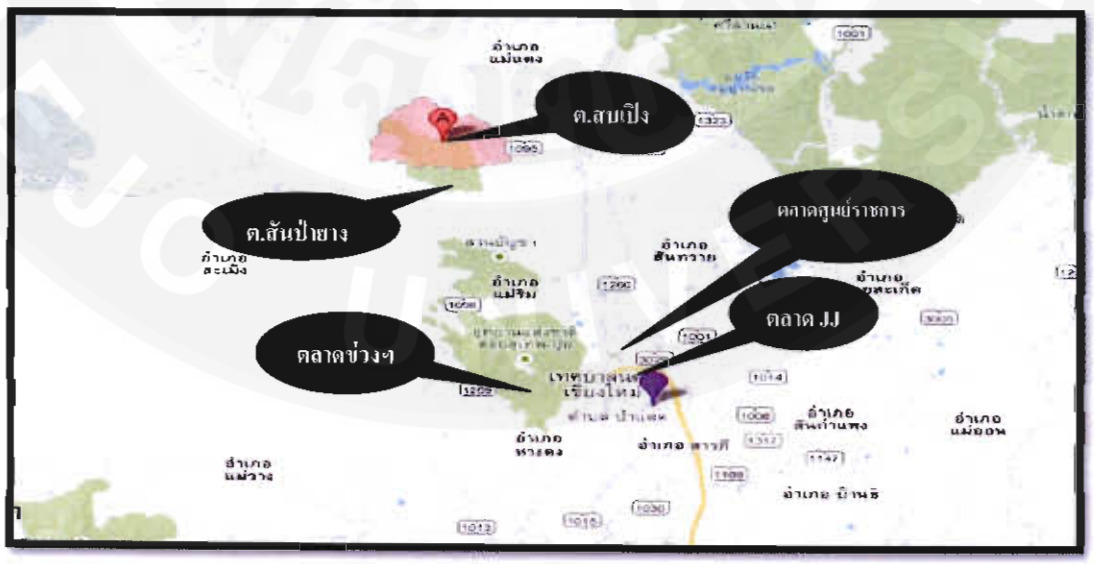

รูปภาพที่ 5 แผนที่แหล่งผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอแม่แตง ไปสู่ตลาดในเมืองเชียงใหม่

3.6 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

สภาพทั่วไปของอำเภอดอยสะเก็ด ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข1014 ห่างจังหวัดเชียงใหม่ 14 กม. โดยมีอาณาเขตติดต่อทาง ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอแม่แดงและอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอสันกำแพง และอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายและอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีเนื้อที่ประมาณ 749 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 468,152 ไร่ สภาพทั่วไปเป็นป่าและภูเขา ที่ราบมีประมาณ 1 ใน 5 ของพื้นที่ทั้งหมด ที่ราบส่วนใหญ่เป็นที่นาและที่ไร่ มีแม่น้ำสำคัญไหลผ่าน 4 สาย คือ แม่น้ำกวง แม่น้ำดอกแดง แม่น้ำฮ่องฮัก และแม่น้ำโป่ง มีเขื่อนกักเก็บน้ำ คือ เขื่อนแม่กวงอุดม ธาราประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และพืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ข้าว กระเทียม หอมแดง ลำไย มะม่วง พืชผัก ชา และกาแฟ เป็นต้น (วิกิพีเดีย, 2556)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ของอำเภอดอยสะเก็ด โดยส่วนใหญ่จะปลูกพืชผักตามฤดูกาล มีการเลี้ยงสัตว์แบบอินทรีย์ และจุดเด่นที่นี้จะเป็นเรื่องการแปรรูปอาหาร เช่น ปลาทอด หนังหมูทอด (แคบหมู) หรืออาหารที่ปรุงสุกแล้ว เป็นต้น ซึ่งวัตถุดิบที่นำเอามาทำก็จะเป็นผักที่ปลูกเอง สัตว์ที่เลี้ยงเองตามระบบอินทรีย์ ทั้งนี้น้ำที่นำมาใช้ในการทำการเกษตรของกลุ่มอำเภอดอยสะเก็ดนั้น ได้แก่ ชลประทานแม่กวงเป็นหลักในการทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม ส่วนน้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคในชุมชน ได้แก่ น้ำประปาชุมชน และน้ำประปาส่วนภูมิภาคแม่กวง เป็นต้น แต่ก็ถือว่าน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตรอินทรีย์ของที่กลุ่มอำเภอดอยสะเก็ดมีเพียงพอต่อการทำเกษตรอินทรีย์ได้ตลอดปีเพราะเป็นพื้นที่ใต้เขื่อนแม่กวง แต่ก็อาจมีปัญหาในเรื่องของอากาศตามฤดูกาล เช่นฤดูแล้ง น้ำมีก็จริงแต่อากาศร้อนผลผลิตก็ได้น้อย เป็นต้น ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอดอยสะเก็ต (ส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกในตำบลลวงเหนือ) มี จำนวน 15 ครัวเรือน แบ่งเป็นผู้ที่ปลูกไว้บริโภคเองหรือถ้าเหลือจากการบริโภคถึงจะเอาไปฝากจำหน่าย มี จำนวน 10 ครัวเรือน และแบ่งเป็นผู้ที่ปลูกไว้จำหน่ายโดยเฉพาะ (เป็นสมาชิกแม่กาด) มีจำนวน 5 ครัวเรือน จะเห็นได้ว่ากลุ่มเกษตรอินทรีย์ของอำเภอดอยสะเก็ดเป็นการจำหน่ายที่มีการนำเอาของแปรรูปเข้ามาเสริมเพิ่มเติม เพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับผู้บริโภคที่ไม่ค่อยมีเวลาในการทำอาหารกินเอง หรือเพื่อสร้างความหลากหลายให้กับสินค้าที่เอาไปจำหน่ายซึ่งจะเป็นการจูงใจผู้บริโภคที่เป็น นักศึกษา หรือวัยรุ่นที่ต้องการหาอาหารปรุงสุกและไม่มีความยุ่งยาก

ซึ่งในอดีตที่ผ่านมากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์จะมีอาชีพเป็นเกษตรกรแต่จะทำในรูปของเกษตรเชิงเดี่ยว โดยเกษตรเชิงเดี่ยวที่ได้ทำผ่านนั้น เช่น การปลูกข้าว (นาปี,นาปรัง)ถั่วเหลือง , ถั่วลิสง และยาสูบ เป็นต้น โดยได้เริ่มทำเชิงเดี่ยวประมาณ ปี พ.ศ.2516 เป็นต้นมา ซึ่งในการทำเกษตรเชิงเดี่ยวนี้

ตอนแรกๆ เกษตรกรก็มีรายได้ดี ได้ผลผลิตมากกว่าเดิมที่ทำแบบผสมผสานโดยจะมีบริษัทหรือพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงสวน บางรายก็มีการทำสัญญากับบริษัทในการขายผลผลิต และทางบริษัทก็จะเป็นผู้กำหนดมาตรฐานต่างๆ รวมถึงราคา ในการทำเกษตรเชิงเดี่ยวเกษตรกรต้องลงทุนในเรื่องของที่ดิน บางรายก็ใช้ที่ดินของตนเองที่มีอยู่แล้ว แต่บางรายต้องไปเช่าที่ดินทำการเกษตรเชิงเดี่ยวเพื่อผลผลิตที่มากพอตามความต้องการของบริษัท และที่สำคัญของการทำเกษตรรูปแบบนี้เกษตรกรต้องใช้สารเคมี ที่มากับ ปุ๋ยเคมี สารกำจัดวัชพืช เป็นต้น รวมถึงเมล็ดพันธ์ที่มีราคาแพง ซึ่งปีแรกๆก็ถือว่าประสบความสำเร็จในการปลูกพืชเชิงเดี่ยวขาย โดยผลิตผลขายได้จากการรับซื้อของพ่อค้าคนกลางหรือบริษัทห้างร้าน รายได้ก็ได้มาก แต่พอหลังจากนั้นการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ก็เริ่มมีปัญหาตามมามากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาดินเสื่อมจากที่ปลูกได้ที่ละมากๆ ก็ผลิตออกผลน้อยลง การที่ผลผลิตออกน้อยเกษตรกรก็กลัวว่าจะไม่ได้กำลัง กลัวว่าจะไม่มีใครมารับซื้อของตน ก็ต้องซื้อปุ๋ยเคมีเข้ามาเร่งอีก ส่วนเงินที่ลงทุนไปก็หมด ไม่รู้จะไปเอาที่ไหนก็ต้องทำการกู้เงินจากแหล่งเงินกู้ต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน หรือกู้นอกระบบ หนำซ้ำผลผลิตที่ได้น้อย ไม่สวย ถูกพ่อค้าคนกลางหรือบริษัทห้างร้านกดราคาอีก สุดท้ายก็ต้องขาดทุน เป็นหนี้ ยังได้รับผลกระทบจากการใช้สารเคมีเรื่องปัญหาด้านสุขภาพต่างๆ และผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมมากมาย ได้แก่ ดินเสื่อม น้ำมีสารเคมีตกค้าง อากาศเป็นพิษจากสารเคมี เป็นต้น รวมถึงสภาวะทางจิดใจที่ย่ำแย่ที่ต้องเป็นหนี้ สุขภาพไม่ดี และสภาวะเศรษฐกิจของประเทศยังซ้ำเติมอีก

หลังจากที่ใช้ชีวิตเป็นเกษตรกรทำแบบเชิงเดี่ยวประมาณ 10 ปี จึงเริ่มหันเปลี่ยนมาเป็นการผลิตแบบผสมผสานก่อน และก็เปลี่ยนมาเป็นเกษตรแบบระบบอินทรีย์ โดยเริ่ม ในปี พ.ศ.2537 ซึ่งตอนนั้นได้มีการประท้วงของเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว(ผู้ปลูกถั่ว) ในเรื่องของราคาที่ไม่เป็นธรรมกับเกษตรกร ในขณะนั้นก็ได้พบกับเจ้าหน้าที่ที่ทำงานเกี่ยวกับองค์กรพัฒนาเอกชน ชักชวนให้เปลี่ยนจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาเป็นเกษตรแบบผสมผสาน เพราะถ้าทำเกษตรเชิงเดี่ยวต่อไปเกษตรกรก็คงจะต้องเป็นหนี้ และเกิดปัญหาเดิมๆอย่างที่ผ่านมานี้ ในปี พ.ศ.2538 ทางองค์กรพัฒนาเอกชนได้พากลุ่มเกษตรกรอำเภอดอยสะเก็ดไปดูงานของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่เขาทำระบบเกษตรอินทรีย์ที่ ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ และที่จังหวัดยโสธร โดยตอนนั้นมีสมาชิกที่เข้าร่วม จำนวน 12 คน และหลังจากที่ไปดูงานมาช่วงแรกๆก็พยายามปรับเปลี่ยนระบบมาเป็นผสมผสานจนสุดท้ายก็มีแค่คนเดียวที่สามารถเปลี่ยนมาเป็นระบบเกษตรอินทรีย์ได้ คือพ่อบุญช่วย บุญเย็น และสมาชิกคนอื่นๆก็กลับไปทำเกษตรเคมีอย่างเดิม ในตอนนั้นตลาดที่นำพืชผักไปจำหน่ายได้ก็จะเป็นตลาดอิ่มบุญที่มีการจัดส่งให้ทางตลาดและหลังๆมาก็ได้เข้าไปจำหน่ายด้วยตนเอง ซึ่งผักที่เอาไปจำหน่ายส่วนใหญ่ก็จะเป็นพืชผักที่ปลูกเหลือจากการบริโภคในครัวเรือนและเริ่มขยายพื้นที่ปลูกเพื่อที่จะปลูกไว้จำหน่ายโดยเฉพาะ ประมาณปี 2540

ทางกลุ่มโดยมีแกนนำ พ่อบุญช่วย ได้รวบรวมเกษตรกรผู้สนใจในขณะมีผู้ที่มาเป็นสมาชิกประมาณ 4-5 คน ก็ร่วมกันทำเกษตรอินทรีย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในกลุ่ม จนปี พ.ศ.2544 ทางกลุ่มก็ได้มีแนวคิดที่จะเผื่อแผ่ความรู้ กระบวนการผลิตต่างๆแบบระบบอินทรีย์ให้กับเกษตรกรที่สนใจในชุมชนของตนเอง โดยมีการจัดการอบรมให้ความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์มีการบริหารจัดการกันเองเป็นวิทยากรเอง โดยมีเกษตรกรที่สนใจจำนวน 30 คน แต่ปัจจุบันเหลือสมาชิกที่ทำเกษตรอินทรีย์จำนวน 15 คนเท่านั้น และขณะนั้นทางกลุ่มก็ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) โดยจะอยู่ภายใต้การควบคุมมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสถาบันฯ และร่วมปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของสถาบันฯ เพื่อเป็นข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มในการรักษาคุณภาพความเป็นเกษตรอินทรีย์ ร่วมถึงกลุ่มอำเภอดอยสะเก็ดได้มีตลาดรองรับเพิ่มขึ้น บวกกับกระแสการรักษาสุขภาพของประชาชนในช่วงนั้นทำให้ประชาชนทั่วไปหันมาบริโภคพืชผักอินทรีย์เป็นจำนวนมาก ทำให้การค้าขายเกษตรอินทรีย์ดีขึ้น

ปัจจุบันกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอดอยสะเก็ดมีตลาดในการจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ ตลาดข่วงเกษตรอินทรีย์ (แม่เหี้ย) จะจำหน่าย วันอังคารกับวันพฤหัสบดี เวลา14.00 - 19.00 น.(จำนวนแม่กาดที่ไปจำหน่าย 3 คน) ตลาด JJ Market จะจำหน่าย วันเสาร์ เวลา 05.00 - 10.00 น. (จำนวนแม่กาดที่ไปจำหน่าย 2 คน) และตลาดในมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จะจำหน่ายวันพุธ เวลา 14.00 - 19.00 น. (จำนวนแม่กาดที่ไปจำนวน 2-3 คน) ส่วนช่องทางการตลาดอื่นที่นอกเหนือไปจากตลาดนัด การจำหน่ายให้กับเพื่อนบ้านข้างเคียงที่เข้าใจและรับรู้ถึงการทำเกษตรอินทรีย์ ก็จะมาซื้อที่บ้านเลย ส่วนการขนส่งที่ไปจำหน่ายตลาดต่างๆก็จะไปโดยรถส่วนตัวกันเอง เพราะอำเภอดอยสะเก็ดอยู่ไม่ไกลจากตลาดที่จำหน่าย ส่วนผักที่เอาไปจำหน่ายส่วนใหญ่ก็จะเป็นผักพื้นบ้านที่ปลูกตามฤดูกาล ผักจีน เช่น คะน้า ผักชี สลัด เป็นต้น อาหารแปรรูป เช่น ข้าวแคบกับข้าวเป็นถุง ขนมพื้นบ้าน เป็นต้น และการจำหน่ายสินค้าจากสัตว์ที่เลี้ยงไว้ เช่น ไข่ไก่ ไข่เป็ด เป็นต้น หรือการจำหน่ายผลิตผลที่ได้จากการปลูกไม้ผล เช่น แอพเปิ้ลเมือง ลำไย มะม่วง มะพร้าว เป็นต้น ร่วมถึงบางช่วงฤดูก็มีการนำของป่าที่หาได้ในบริเวณป่าในหมู่บ้านมาจำหน่ายด้วย เช่น หน่อไม้ ไข่มดส้ม เห็ด น้ำผึ้ง เป็นต้น ส่วนการจำหน่ายของกลุ่มเกษตรอินทรีย์จะมีการแบ่งกันไปขายตามตลาดนัดที่กล่าวข้างต้น โดยเฉลี่ยการจำหน่ายจะไปอาทิตย์ละ 3-4 วัน ตามความสามารถการผลิตของแต่ละบุคคล

ส่วนช่องทางการตลาดในปัจจุบันถือว่ามีความเพียงพอต่อผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ในการจำหน่ายตามตลาดนัด แต่ในช่องทางอื่นๆมีผู้สนใจเป็นจำนวนมากสำหรับพืชผักเกษตรอินทรีย์ โดยมีหน่วยงานต่างๆไม่ว่าภาครัฐ เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย เป็นต้น หรือมีกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าตามชุมชนได้เข้ามาขอซื้อไปจำหน่ายต่อตามตลาดทั่วไป ตามชุมชนต่างๆ และทางกลุ่มมีผู้ปลูกลำไยอินทรีย์

ซึ่งในช่วงของผลผลิตลำไยกำลังออกผลนั้น กลุ่มได้จำหน่ายให้กับทางสถาบันฯ (ISAC) โดยทางสถาบันฯ ก็ได้เอาไปจำหน่ายต่อทางตลาดในกรุงเทพฯ ในการปลูกลำไยนี้มีเกษตรกรอินทรีย์ของกลุ่มอำเภอดอยสะเก็ด จำนวน 2 ราย โดยรายได้ที่ได้จากการจำหน่ายลำไยนี้ เป็นเงินจำนวน 30,000 บาท/4 ไร่/ปี ซึ่งความต้องการของผู้ที่จะบริโภคเกษตรอินทรีย์มีจำนวนมาก แต่กลุ่มไม่สามารถที่จะผลิตในประมาณที่มาก ไม่สามารถที่จะดูแลการผลิตที่มีขนาดใหญ่ได้ ซึ่งช่องการตลาดไม่ได้มีปัญหากับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ แต่สิ่งที่เป็นปัญหาก็คือ เรื่องของการผลิตที่ยังไม่สามารถผลิตให้พอกับความต้องการของผู้บริโภคได้ เพราะการผลิตเกษตรอินทรีย์มีกระบวนการที่ผลิตยาก ดูแลยาก และได้ผลิตผลน้อย ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นในตลาดของกลุ่มก็คือเนื่องจากทางสำนักงานส่งเสริมเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ได้มีการจะตั้งกลุ่มผลิตผักปลอดภัยขึ้นมา ซึ่งกลุ่มนี้ยังมีการใช้สารเคมีอยู่แต่จะเก็บเกี่ยวในระยะที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค บางที่อาจมีการอ้างว่าเป็นผักอินทรีย์เหมือนกัน ซึ่งผู้บริโภคไม่มีความเข้าใจระหว่าง ผักอินทรีย์ กับผักปลอดภัยก็คิดว่าเหมือนกันก็ซื้อไป ซึ่งมันอาจจะเกิดผลกระทบกับกลุ่มเกษตรอินทรีย์ได้ภายหลัง ส่วนปัญหาเรื่องราคากลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอดอยสะเก็ดเห็นว่าราคาของสินค้าบางอย่างที่ทางกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์เชียงใหม่-ลำพูนทั้งหมดเป็นผู้กำหนดร่วมกันยังมีผลิตผลบางรายการที่ไม่สมเหตุสมผลต่อต้นทุนการผลิต โดยให้เหตุผลจากสภาวะเศรษฐกิจที่ราคาข้าวของเครื่องใช้ต่างๆได้มีราคาสูงขึ้น และอำเภอดอยสะเก็ดเป็นอำเภอที่ถือว่าอยู่ใกล้กับตัวเมืองเชียงใหม่ที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง การที่อำเภอดอยสะเก็ดอยู่ใกล้ก็ได้รับผลกระทบในเรื่องของราคาสินค้าที่แพงตามมาด้วย เมื่อลองเปรียบเทียบกันกับอำเภอที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมืองเชียงใหม่ ก็จะมีต้นทุนทางเศรษฐกิจที่ต่ำกว่า เช่น ค่าแรง ค่าปัจจัยการผลิต เป็นต้น

ส่วนผู้บริโภคที่มาซื้อจะมีหลายประเภทด้วยกัน ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีปัญหาเรื่องของสุขภาพและต้องการมีสุขภาพที่ดี เช่น ครู อาจารย์ ผู้สูงอายุ นักศึกษา และบุคคลทั่วๆไป เป็นต้น และกลุ่มที่บริโภคผักอินทรีย์เป็นประจำโดยไม่ซื้อผักที่มีกระบวนทำแบบเกษตรเคมีเลย ร่วมถึงกลุ่มผู้บริโภคในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในกระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์ก็จะเข้ามาซื้อที่บ้านหรือในแปลงผักเลย แต่ยังมีกลุ่มชาวบ้านบางกลุ่มที่ยังไม่เข้าใจต่อระบบการทำเกษตรอินทรีย์ว่าเป็นระบบที่เพ้อฝันทำไม่ได้จริง ผลิตผลน้อย ไม่มีทางร่ำรวย ฉะนั้นทางกลุ่มอำเภอดอยสะเก็ดจึงเห็นว่าควรมีการจัดตั้งกลุ่มผู้บริโภคเพื่อเข้าสนับสนุนผลิตผลต่างๆของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ โดยอาจจะมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค เช่น การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน มีการพูดคุยกัน หรือพาผู้บริโภคไปเที่ยวสวนของผู้ผลิตดูกระบวนการการผลิตเกษตรอินทรีย์ หรือมีการกำหนดราคารวมกันระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจให้ผู้บริโภคและสร้างความเชื่อมั่นต่อการทำเกษตรแบบระบบอินทรีย์ และการที่จะเกิดการเชื่อมโยง

ระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคได้นั้นทางกลุ่มเห็นว่าจะต้องมีผู้ประสานงานที่เข้มแข็ง มีความต่อเนื่อง และเป็นสื่อกลางที่ดีให้กับผู้ผลิตและผู้บริโภคเกษตรอินทรีย์ โดยกระทำผ่านระบบสื่อสารที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่นวิทยุ สื่อกระจายเสียง หรือทางสังคมออนไลน์ (เฟสบุ๊ค) เป็นต้น เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อทั้งผู้บริโภคและผู้ผลิต

ส่วนการที่กลุ่มเข้ามาสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ ก็ทำให้ชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในกลุ่มดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสุขภาพพลานามัยที่แข็งแรงขึ้น ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเข้ามารุมเร้าอย่างแต่ก่อนที่ทำเกษตรเคมี การที่ได้มาทำเกษตรอินทรีย์นอกจากสุขภาพแล้วสิ่งที่สำคัญไม่น้อยเลยคือการที่ครอบครัวได้มีเวลาอยู่พร้อมหน้าพร้อมตา ได้ทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวที่ได้ไปเก็บผัก ทำสวน มีการแบ่งหน้าที่กันชัดเจนในครอบครัวและมีเวลาไปทำอาชีพเสริมได้อีกหลายอย่าง ส่วนรายได้จากการจำหน่าย พืชผักอินทรีย์ โดยเฉลี่ยต่อวันจะได้วันละ 600-800 บาทต่อวัน และที่เคยได้รายได้มากที่สุดในไปจำหน่ายสินค้าอินทรีย์ คือ จำนวน 4000 บาท/วัน ซึ่งการจำหน่ายจะไปอาทิตย์ละ 3-4 วัน หรือมากสุดประมาณ 5-6 วัน และรายได้ก็จะขึ้นอยู่กับจำนวนของผักหรือสินค้าที่จะนำเอาไปจำหน่ายมีจำนวนของจำหน่ายมาก็ได้มาก มีน้อยก็ได้น้อย แต่ถือว่ารายได้ประมาณนี้ก็สามารถที่จะเลี้ยงครอบครัว นำไปใช้หนี้ที่มีอยู่ ซึ่งรายได้นี้อาจจะไม่ได้มากจนทำให้ร่ำรวยได้ แต่รายได้นี้ก็สามารถสร้างความมั่งคงให้กับเกษตรกรอินทรีย์และครอบครัวได้ และการทำเกษตรอินทรีย์นอกจากจะเป็นผู้ผลิตแล้วเกษตรกรจะต้องมีบทบาทอีกบทบาทหนึ่ง คือการเป็นพ่อค้า แม่ค้าที่จะต้องใช้กลวิธี เทคนิคในการขายเพื่อให้บริโภคมาซื้อของตัวมากที่สุด ทั้งนี้เกษตรกรจะต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริโภคโดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการหาข้อมูลว่าบริโภคต้องการได้สินค้าอะไร จะเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้ผู้ผลิตรู้ถึงความต้องการของผู้บริโภค หรือผู้บริโภคเข้าใจในการผลิตของเกษตรกรอินทรีย์

ส่วนการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐที่กลุ่มได้รับการสนับสนุน ในส่วนของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์อำเภอดอยสะเก็ด ส่วนใหญ่ทางกลุ่มยังไม่ได้รับการสนับสนุนที่เพียงพอจากทางภาครัฐ แต่ก็มีมาเป็นบางหน่วยงาน ได้แก่ ปศุสัตว์อำเภอดอยสะเก็ดที่เข้ามาให้การสนับสนุนในด้านพันธุ์สัตว์ต่างๆ เช่น ไก่ เป็ด สุกร ปลา เป็นต้น เพราะทางปศุสัตว์อำเภอดอยสะเก็ดก็จะเข้ามาใช้พื้นที่ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในการทำเกษตรกรรมต่างๆหรือเป็นแหล่งการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรรายอื่นด้วย แต่ระยะหลังมานี้ทางกลุ่มเกษตรอินทรีย์ก็ไม่คอยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานใดเลย ส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลตำบลลวงเหนือ ซึ่งเริ่มๆทางกลุ่มก็ถือว่ามีความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานท้องถิ่นเพราะได้มีเจ้าหน้าที่ของเทศบาลที่เป็นคนในพื้นที่เป็นสมาชิกกับทางกลุ่มเกษตรอินทรีย์ดอนแรกก็มีการประสานงานกันเป็นอย่างดีมีการสนับสนุนอยู่บ้าง แต่ผ่านไปได้ประมาณ 1-2 ปี ทางเจ้าหน้าที่ของเทศบาลได้ออกไปตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์ขึ้น

ใหม่ ก็มีการอบรมให้ความรู้ต่างๆ คล้ายกับทางกลุ่มเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเดิม ทำให้กลุ่มเกษตรอินทรีย์ของชุมชนนั้นแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม จึงทำให้งบประมาณที่ได้จากการสนับสนุนจากทางเทศบาลก็จะไปลงกับกลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่เป็นของกลุ่มใหม่ที่มีทางเทศบาลเป็นคนจัดตั้งขึ้น แต่ความต่างระหว่างกลุ่มเกษตรอินทรีย์ระหว่างกลุ่มใหม่กับกลุ่มเก่า คือกลุ่มเกษตรอินทรีย์กลุ่มเก่าจะมีความเข้มข้นของกระบวนการผลิตที่เป็นอินทรีย์มากกว่า และความเข้มแข็งของกลุ่มเก่าที่มีมายาวนาน จึงทำให้กลุ่มเก่าไม่อย่างเข้าไปร่วมกับกลุ่มใหม่ และกลุ่มก็ไม่จำเป็นที่ต้องการความช่วยเหลือแต่อย่างใด เพราะกลุ่มเกษตรอินทรีย์กลุ่มนี้ถือว่าสามารถพึ่งพาตนเองได้แล้ว แต่ถ้าหน่วยงานใดที่ต้องการให้การสนับสนุนหรือต้องการให้ทางกลุ่มเข้าไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือให้ข้อมูลอะไรทางกลุ่มก็ยินดีที่จะให้ความร่วมมือ และส่วนภาคเอกชนที่เข้ามาให้การช่วยเหลือและในการสนับสนุนโดยหลักก็จะเป็น สถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) ถือเป็นองค์กรเอกชนที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม โดยทางสถาบันฯได้เข้ามาจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการต่างๆในการทำเกษตรอินทรีย์ ร่วมถึงการหาช่องทางการตลาดเพื่อให้กลุ่มเกษตรอินทรีย์ได้เป็นช่องทางการจำหน่ายสินค้า และยังเป็นสถาบันที่ให้การรับรองมาตรฐานหรือควบคุมมาตรฐานในการผลิตเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอดอยสะเก็ด โดยกลุ่มอำเภอดอยสะเก็ดก็ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ของสถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) ด้วย

ดังนั้นการทำเกษตรอินทรีย์สิ่งที่ผู้ผลิตต้องคำนึงที่สุด คือ แนวคิดบนพื้นฐานของความยั่งยืน การช่วยเหลือพึ่งพาตนเอง และการอยู่อย่างมีความสุขตามความเป็นจริงของชีวิต ร่วมถึงการมีสภาวะจิตใจที่ดี สภาวะทางร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ จึงจะสามารถทำระบบเกษตรอินทรีย์ได้อย่างดีและอย่างเข้าใจ แต่การที่จะนำแนวความคิดเหล่านี้ไปสู่เยาวชน คนรุ่นใหม่ หรือบุคคลทั่วไปได้นั้น ทางกลุ่มเห็นว่าจะต้องมีการนำเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้หรือการเรียนการสอนของทางสถาบันการศึกษา เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย เป็นต้น เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีแบบแผนที่จริงจัง มีการปลูกจิตสำนึกในเรื่องของเกษตรอินทรีย์ที่สร้างผลดีมากกว่าจะสร้างผลเสีย นั้นให้กับเยาวชนตั้งแต่แรกเริ่ม และเพื่อให้เห็นถึงคุณค่าของระบบเกษตรอินทรีย์ด้วย ร่วมถึงทางภาครัฐต้องเข้ามาให้การสนับสนุนการผลิตแบบระบบอินทรีย์อย่างจริงจัง เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพของเกษตรอินทรีย์ให้มีความคุณค่า มีความทันสมัย และเป็นที่ต้องการของตลาดให้มากขึ้นต่อไป

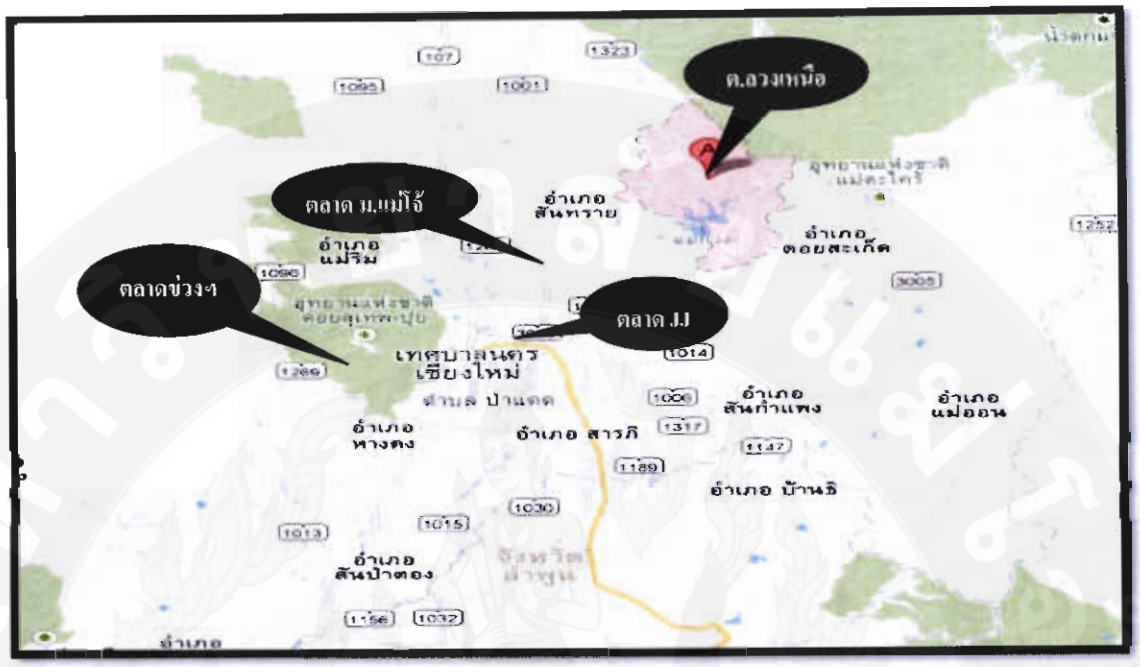

รูปภาพที่ 6 แผนที่แหล่งผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอดอยสะเก็ด ไปสู่ตลาดในเมืองเชียงใหม่

3.7 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ตำบลแม่สาบ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

สภาพทั่วไปของอำเภอสะเมิง อำเภอสะเมิงตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดเชียงใหม่ บนถนนสาย 1096ห่างจากตัวจังหวัดระยะทาง 51 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 1,002 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 626,250 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าไม้ ประมาณ 80% ของพื้นที่ทั้งหมด เป็นที่ราบ 20% ของพื้นที่ทั้งหมดมีแม่น้ำที่สำคัญ 3 สาย คือ แม่น้ำสาบ แม่น้ำขาน และแม่น้ำสะเมิง ลักษณะภูมิอากาศเย็นสบายตลอดปี โดยมีอาณาเขตติดต่อทิศเหนือติดต่อกับอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนทิศใต้ติดต่อกับอำเภอแม่วาง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอแม่ริม อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก ได้แก่ เกษตรกรรมรับจ้าง และอื่นๆ ส่วนอาชีพเสริม ได้แก่ ค้าขาย ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญได้แก่ สตรอเบอร์รี่กระเทียมพืชผัก และพืชไร่เป็นต้น (วิกิพีเดีย, 2556)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ของอำเภอสะเมิง โดยส่วนใหญ่จะปลูกผักจีนที่ได้ผลผลิตปริมาณมากพอเพียงควร ปลูกพืชผักพื้นบ้านตามฤดูกาล หรือปลูกสตอเบอร์รี่อินทรีย์ถือเป็นผลิตผลที่เป็นจุดเด่นของอำเภอสะเมิง มีการเลี้ยงสัตว์ผสมผสานไปด้วย เช่น ไก่ เป็ด หมู เป็นต้น และมีการปลูกพืชสมุนไพรได้แก่ หญ้าหวาน ที่มีสรรพคุณมากมาย เช่น ให้ความหวานมากกว่าน้ำตาลทรายถึง 200-300 เท่าแต่ไม่ทำให้น้ำตาลในเลือดสูงใช้ในการรักษาผู้ป่วย

โรคเบาหวาน และผู้ที่ต้องการควบคุมน้ำหนัก และช่วยเพิ่มกำลัง เป็นต้น โดยส่วนใหญ่น้ำที่นำมาใช้ในการทำการเกษตรอินทรีย์จะเป็น แม่น้ำขาน น้ำห้วยอมลอง น้ำเหมือง หรืออ่างเก็บน้ำพระราชดำริเป็นบางครั้ง ในการนำน้ำมาก็จะใช้วิธีเอาเครื่องปั้มน้ำดึงน้ำขึ้นมาใช้ในการรดแปลงพืชผักหรือนำมากักเก็บไว้ที่บ่อเก็บน้ำ ส่วนน้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน ได้แก่ น้ำประปาภูเขา และน้ำฝนสำรอง เป็นต้น ปัจจุบันกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ของอำเภอสะเมิงมีสมาชิกกลุ่ม จำนวน 5 ครัวเรือน ส่วนใหญ่จะอยู่ในตำบลแม่สาบ ซึ่งเข้าเป็นสมาชิกแม่กาด (นำไปจำหน่ายที่ตลาด) มีจำนวน 3 ครัวเรือน นอกนั้นจะปลูกไว้บริโภคเองที่บ้านหรือบางคนก็นำมาฝากสมาชิกที่เป็นแม่กาดไปจำหน่ายที่ตลาดเกษตรอินทรีย์ หรือนำไปจำหน่ายที่ตลาดของชุมชนเอง และสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสะเมิงจะใช้พื้นที่เพาะปลูกเกษตรอินทรีย์ตามบริเวณพื้นที่ว่างตามบ้านของตนเอง และตามไร่ สวน ของตนเองที่เคยทำเกษตรเคมีมาก่อน

อดีตที่ผ่านมากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์อำเภอสะเมิง จะมีอาชีพหลักคือการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ได้แก่ ปลูกมะเขือ ปลูกกระเทียม ปลูกถั่ว ปลูกแตงกวาและปลูกสตอเบอร์รี่ เป็นต้น และถือเป็นแหล่งที่ปลูกสตอเบอร์รี่ที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ ในการทำเกษตรเชิงเดี่ยวตอนแรกๆเกษตรกรก็มีรายได้ดี ได้ผลผลิตมากกว่าเดิมที่ทำแบบผสมผสานโดยจะมีบริษัทหรือพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงสวน บางรายก็มีการทำสัญญากับบริษัทในขายผลผลิต และทางบริษัทก็จะเป็นผู้กำหนดมาตรฐานต่างๆ รวมถึงราคา ในการทำเกษตรเชิงเดี่ยวเกษตรกรต้องลงทุนในเรื่องของที่ดิน บางรายก็ใช้ที่ดินของตนเองที่มีอยู่แล้ว แต่บางรายต้องไปเช่าที่ดินทำการเกษตรเชิงเดี่ยวเพื่อผลผลิตที่มากพอตามความต้องการของบริษัท และที่สำคัญของการทำเกษตรรูปแบบนี้เกษตรต้องใช้สารเคมี ที่มากับปุ๋ยเคมี สารกำจัดวัชพืช เป็นต้น ร่วมถึงเมล็ดพันธ์ที่มีราคาแพง ซึ่งปีแรกๆก็ถือว่าประสบความสำเร็จในการปลูกพืชเชิงเดี่ยวขาย โดยผลิตผลขายได้จากการรับซื้อของพ่อค้าคนกลางบางหรือบริษัทห้างร้าน รายได้ก็ได้มาก แต่พอหลังๆมานี้ในการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ก็เริ่มมีปัญหาตามมามากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาดินเสื่อมจากที่ปลูกได้ที่ละมากๆ ก็ผลิดออกผลน้อยลง การที่ผลผลิตออกน้อยเกษตรกรก็กลัวว่าจะไม่ได้กำไร กลัวว่าจะไม่มีใครมารับซื้อของตน ก็ต้องซื้อปุ๋ยเคมีเข้ามาเร่งอีก มิหนำซ้ำทางพ่อค้าหรือบริษัทที่มารับซื้อผลผลิตยังกดราคาผลิตผลโดยอ้างเรื่องของเกรดสินค้าบ้าง เรื่องของความสวยงามบ้าง และสินค้าบางอย่างต้องเอาไปชั่งที่บริษัทซึ่งเกษตรกรไม่สามารถรู้ได้เลยว่าตนเองได้ผลผลิตเท่าไร สุดท้ายก็ยอมรับตามที่บริษัทให้ราคามา ผลที่ได้รับก็คือการขาดทุนส่วนเงินที่ลงทุนไปก็หมด ไม่รู้จะไปเอาที่ไหนก็ต้องทำการกู้เงิน จากภาครัฐ เอกชน เป็นหนี้ขึ้นอีก ร่วมถึงการได้รับผลกระทบจากการใช้สารเคมีเรื่องปัญหาด้านสุขภาพต่างๆ และผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมมากมาย ได้แก่ ดินเสื่อม น้ำมีสารเคมีตกค้าง อากาศเป็นพิษจากสารเคมี

เป็นต้น ร่วมถึงสภาวะทางจิตใจที่ย่ำแย่ที่ต้องเป็นหนี้ สุขภาพไม่ดีต้องเข้าโรงพยาบาลบ่อยค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัว

หลังจากทำเกษตรแบบเชิงเดี่ยวมาเป็นเวลานานที่เป็นไปตามกระแสนิยมของเกษตรกรในช่วงนั้นและผลร้ายที่ได้รับจากการทำเกษตรเคมีก็มีมากกว่าผลดี จึงทำให้กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์อำเภอสะเมิง จึงเริ่มหันเปลี่ยนมาเป็นการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ โดยเริ่ม ปี พ.ศ.2538 ในตอนนั้นทาง อาจารย์ดร.ชมชวน ซึ่งเคยทำงานอยู่พื้นที่อำเภอสะเมิงมาก่อน ก็เลยมีการแนะนำให้กับเกษตรกรที่สนใจในการทำเกษตรอินทรีย์ขณะนั้นทางกลุ่มเกษตรกรร่วมตัวได้สมาชิกจำนวน 10 คน โดยมีการอบรม (ครั้งแรก) ให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำ และความรู้พื้นฐานของเกษตรอินทรีย์โดยวิทยากรของสถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) และในการอบรมครั้งนั้นมีผู้ที่ทำเกษตรอินทรีย์จริงไม่กลับไปทำเกษตรเคมีอีกมีจำนวน 1 ครัวเรือน ในขณะเดียวกันทางเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ก็พยายามขยายเครือข่ายในอำเภอสะเมิง จนในปี 2540 ก็ได้มีการอบรมให้ความรู้ในเรื่องของเกษตรอินทรีย์ (ครั้งที่ 2) ในขณะนั้นมีผู้เข้ามารับการอบรม จำนวน 20 คน แต่สุดท้ายก็มีผู้ที่หันกลับมาทำเกษตรแบบระบบอินทรีย์ มีจำนวน 5 ครัวเรือน และเป็นสมาชิกของเครือข่ายจนถึงทุกวันนี้ ส่วนช่องทางตลาดในอดีต ปี พ.ศ.2539 นำเป็นจำหน่ายที่โรงพยาบาลแม่และเด็กหรือตามศูนย์ราชการต่างๆ โดยจะเอาผลิตผลใส่หลังรถกระบะเร่ค้าไปตามที่ต่างๆ ยังไม่มีที่ขายเป็นหลักเป็นแหล่ง จนประมาณปี พ.ศ.2540 เริ่มมีการเปิดตลาดนัดที่จำหน่ายพืชผักเกษตรอินทรีย์คือตลาดอิ่มบุญ ตอนช่วงแรกเกษตรกรอินทรีย์จะนำผลผลิตไปส่งให้กับทางตลาดอิ่มบุญ โดยทางตลาดอิ่มบุญจะมีแม่ค้าพืชผักที่เกษตรกรนำมาส่งให้เกษตรกรไม่ต้องมาจำหน่ายเอง แต่ช่วงหลังๆมาเกษตรกรอินทรีย์ก็เริ่มได้เข้ามาจำหน่ายเอง พอมาถึง ปี พ.ศ.2543 ทางกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์อำเภอสะเมิงการได้ย้ายตลาดนัดเกษตรอินทรีย์มาอยู่ตรงที่ ตลาดนัด JJ Market ตรงหลังโลตัส (ตลาดคำเที่ยง) แต่ขณะนั้นก็ไม่มีความมั่งคงในเรื่องของสถานที่ของตลาดมีการย้ายไปย้ายมาระหว่างบริเวณด้านหน้ากับบริเวณด้านของตลาดนัด JJ Market แต่สุดท้ายก็มีการจัดตั้งศูนย์ตลาดนัดเกษตรอินทรีย์เพื่อให้มีความถาวรมากขึ้น และเอาดรงบริเวณด้านหลังของตลาดนัด JJ Market และก็จำหน่ายผลิตผลทางเกษตรอินทรีย์มาจนถึงปัจจุบันและทางกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสะเมิงยังได้เข้ามาเป็นสมาชิกเครือค่ายเกษตรอินทรีย์ของสถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) โดยจะอยู่ภายใต้การควบคุมมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสถาบันฯ และร่วมปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสถาบันเพื่อเป็นข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มในการรักษาคุณภาพความเป็นเกษตรอินทรีย์

ปัจจุบันกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสะเมิงมีตลาดในการจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ ตลาดนัด JJ Market จะจำหน่าย วันพุธ เวลา 05.00 - 10.00 น. กลุ่มอำเภอสะเมิง (มีผู้มาจำหน่ายที่ตลาดจำนวน 3 คน) โดยจะมาจำหน่ายตลาดนี้อาทิตย์ละ 1 วัน ส่วนรายได้ในการขาย

สินค้าเกษตรอินทรีย์นั้นจะได้ประมาณ 2,000-3,000 บาทต่อวัน หรือไปจำหน่ายที่ตลาดเช้าของชุมชนเป็นบางครั้งแต่ไม่ได้รับความสนใจ ส่วนช่องทางการตลาดอื่นที่นอกเหนือไปจากตลาดนัดไม่มี แต่ในอดีตก็เคยลองนำไปจำหน่ายที่สาธารณสุขอำเภอสะเมิง ในวันจันทร์ของทุกสัปดาห์ แต่ก็ไม่ได้รับการตอบรับจากผู้ที่สนใจก็เลยเลิกตลาดที่นั้นไป ส่วนผักที่เอาไปจำหน่ายในตลาดส่วนใหญ่ก็จะเป็นผักพื้นบ้านที่ปลูกตามฤดูกาล ผักจีน เช่น คะน้า ผักชี สลัด เป็นต้น หรือเป็นผลไม้ตามฤดูที่ขึ้นชื่อของที่นี้ก็คือ สตอเบอร์รี่อินทรีย์ ในการปลูกเกษตรกรที่นี้จะสังเกตจากตลาดที่ไปจำหน่ายว่ากลุ่มเครือข่ายอื่นๆมีอะไรมาจำหน่ายมากหรือน้อย ถ้ามีพืชผักที่มีจำนวนมากในตลาดกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสะเมิงก็จะไม่ปลูกมาก และถ้าในตลาดมีน้อยกลุ่มก็จะปลูกมากตามปริมาณพืชผักนั้นๆ และที่นี้ยังมีการทำสมุนไพรอบแห้ง ได้แก่ หญ้าหวาน ที่เกษตรกรปลูกเองและทำการอบจากเครื่องอบที่ทำกันเอง โดยจะขายในกิโลกรัมละ 400-500 บาท ในการปลูกพืชผักก็จะขึ้นอยู่กับฤดูกาล ฤดูที่ผลิตพืชผักได้ดี ได้จำนวนผักมากคือฤดูหนาว โดยผักมีความสด แทบจะเทียบกับผักที่ใช้สารเคมีได้ และได้ประมาณ 2 เท่า ของผักในฤดูอื่นๆ รองลงมาก็จะเป็นฤดูฝน และฤดูแล้ง ตามลำดับ นอกจากมีพืชผักสดที่ปลูกตามฤดูกาลแล้ว กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ก็ยังได้นำ ผลิตผลต่างๆ เช่นไก่ เป็ด ก็นำไข่ไปจำหน่าย เอาไปจำหน่ายด้วยเป็นการเพิ่มความหลากหลายของสินค้าในตลาด โดยของที่นำไปจำหน่ายจะเป็นการผลิตตามกระบวนการของเกษตรอินทรีย์ทุกอย่าง และซึ่งถือว่าจากอำเภอสะเมิงในหมู่บ้านของเกษตรกรเข้ามาจำหน่ายในตัวเมืองเชียงใหม่เป็นระยะทางที่ไกลมาก เกษตรกรจึงอาศัยติดรถมาด้วยกัน รถก็จะเป็นรถกระบะและช่วยเฉลี่ยค่าน้ำมันซึ่งกันและกันเอง

ส่วนช่องทางการตลาดในปัจจุบันถือว่ามีความเพียงพอต่อผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ในการจำหน่ายตามตลาดนัด แต่ในช่องทางอื่นๆมีผู้สนใจเป็นจำนวนมากสำหรับพืชผักเกษตรอินทรีย์ โดยมีหน่วยงานต่างๆไม่ว่าภาครัฐ เช่น มหาวิทยาลัยต่างๆ โรงพยาบาล เป็นต้น หรือภาคเอกชนต่างๆ เช่น ห้างร้าน บริษัท เป็นต้น ที่เข้ามาติดต่อ แต่กลุ่มไม่สามารถที่จะผลิตในประมาณที่มาก ซึ่งช่องการตลาดไม่ได้มีปัญหากับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ แต่สิ่งที่เป็นปัญหาก็คือ เรื่องของการผลิตที่ยังไม่สามารถผลิตให้พอกับความต้องการของผู้บริโภคได้ เพราะการผลิตเกษตรอินทรีย์มีกระบวนการที่ผลิตยาก ดูแลยากและได้ผลิตผลน้อยแต่สิ่งที่เกษตรกรอินทรีย์ที่นี้ผลิตได้เป็นจำนวนมากและได้ผลผลิตดีก็คือ พืชสมุนไพร “หญ้าหวาน” ที่มีสรรพคุณทางยามากมาย โดยเกษตรกรสามารถอบแห้งเองจึงทำให้ผลิตผลออกมาได้ตลอดปี แต่ปัญหาที่เกิดกับพืชสมุนไพรนี้ คือปัญหาทางด้านการตลาดที่ไม่ค่อนมีใครเข้ามารับซื้อ ซึ่งอันที่จริงในตลาดทั่วไปของการจำหน่ายหญ้าหวานนี้ถือมีการค้าขายกันอย่างแผ่หลายและมีความต้องการในตลาดสูงด้วย แต่เกษตรกรอินทรีย์ที่นี้ไม่รู้ว่าตลาดส่วนใหญ่ที่จำหน่ายสมุนไพรหญ้าหวานอยู่ที่ไหน ก็ได้แต่ขายตามตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ที่เอาไปขายกับ

พืชผักสดที่จำหน่ายทุกอาทิตย์ หรืออาจมีลูกค้าบางรายที่เป็นลูกค้าประจำก็อาจจะมาสั่งซื้อแต่ก็จะนานครั้งที่เข้ามาสั่งซื้อไป ทางกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสะเมิง จึงต้องการให้ทางเครือข่ายฯ หรือหน่วยงานต่างๆที่สามารถเข้ามาช่วยเหลือเรื่องการหาตลาดของการจำหน่ายสมุนไพรหญ้าหวานนี้ให้กับทางกลุ่มเพราะจะเป็นช่องทางการตลาดอีกแบบหนึ่งที่จะสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรอินทรีย์ได้ ส่วนผู้บริโภคที่มาซื้อจะมีหลายประเภทด้วยกัน ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีปัญหาเรื่องของสุขภาพและต้องการมีสุขภาพที่ดี ส่วนใหญ่ก็จะเป็นกลุ่มผู้บริโภคจากชมรมมังสวิรัติ เชียงใหม่ มารับซื้อไป ในส่วนของการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้บริโภคนั้นทางเกษตรกรก็สามารถที่จะสื่อสารกับผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี มีการพูดคุย มีความสนิทสนม และมีความเป็นกันเองระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค ทางกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสะเมิงจึงเห็นว่าควรมีการจัดตั้งกลุ่มผู้บริโภคเพื่อเข้าสนับสนุนผลิตผลต่างๆของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ โดยอาจจะมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค เช่น การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน มีการพูดคุยกัน หรือพาผู้บริโภคไปเที่ยวสวนของผู้ผลิตดูกระบวนการการผลิตเกษตรอินทรีย์ หรือมีการกำหนดราคารวมกันระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจให้ผู้บริโภคและสร้างความเชื่อมั่นต่อการทำเกษตรแบบระบบอินทรีย์

ส่วนการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐของกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสะเมิงนั้นไม่มีหน่วยงานใดที่เข้ามาให้การสนับสนุนหรือการส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาสู่ระบบแบบอินทรีย์ มีแต่การสนับสนุนที่เป็นเกษตรเชิงเดี่ยวที่มากับการเที่ยวท่องของอำเภอ ร่วมถึงการที่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในผลเสียของการทำเกษตรเชิงเดี่ยวและยังไม่รับรู้ผลดีของการทำเกษตรแบบอินทรีย์ ฉะนั้นทางกลุ่มเกษตรอินทรีย์จึงมีความหวังว่าหน่วยงานภาครัฐไม่ว่าจะเป็น ส่วนภูมิภาคหรือส่วนท้องถิ่นก็ตามจะให้ความสำคัญต่อการทำเกษตรอินทรีย์และเห็นความสำคัญของความยั่งยืนในชีวิต สภาพแวดล้อมของประชาชน ชุมชนอำเภอสะเมิง ร่วมถึงการพัฒนาเรื่องของการท่องเที่ยวก็ควรให้การท่องเที่ยวของอำเภอสะเมิงเป็นการท่องเที่ยวที่มีความปลอดภัยจากสารเคมีที่นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเยี่ยมชมในสวนต่างๆ โดยเฉพาะสวนสตอเบอร์รี่ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐอาจจะมีการรณรงค์เรื่องของสวนสตอเบอร์รี่อินทรีย์ก็ได้ และส่วนภาคเอกชนที่เข้ามาให้การช่วยเหลือและให้การสนับสนุนถือเป็นองค์กรหลักก็ว่าได้ คือ สถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) ถือเป็นองค์กรเอกชนที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม โดยทางสถาบันฯได้เข้ามาจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการต่างๆในการทำเกษตรอินทรีย์ ร่วมถึงการหาช่องทางการตลาดเพื่อให้กลุ่มเกษตรอินทรีย์ได้เป็นช่องทางการจำหน่ายสินค้า และยังเป็นสถาบันที่ให้การรับรองมาตรฐานหรือควบคุมมาตรฐานในการผลิตเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสะ

เมิง โดยกลุ่มอำเภอสะเมิงก็ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ของสถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) ด้วย

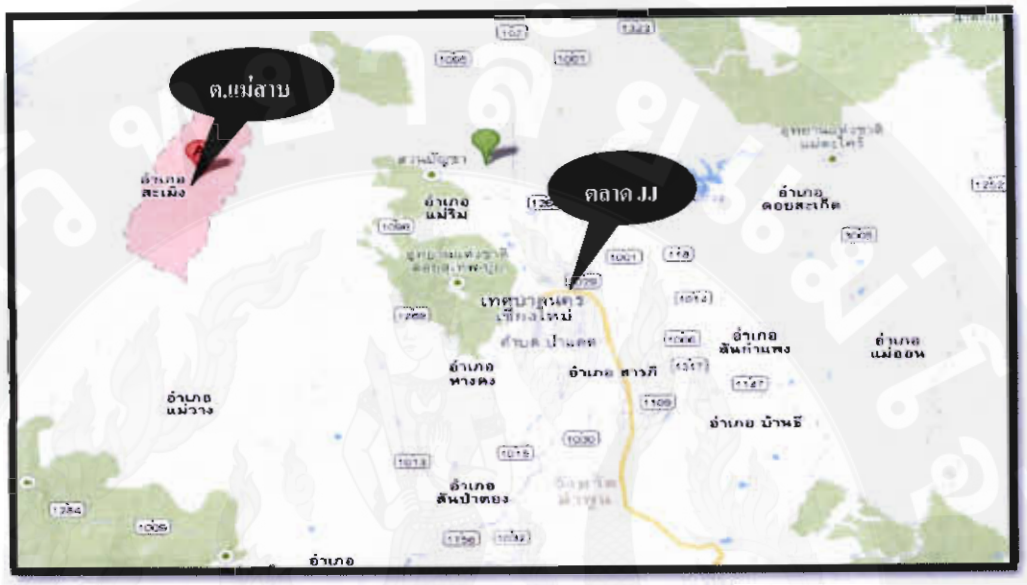

รูปภาพที่ 7 แผนที่แหล่งผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอดอยสะเมิง ไปสู่ตลาดในเมืองเชียงใหม่

3.8 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

สภาพทั่วไปของอำเภอพร้าว ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ มีลักษณะยาวทางด้านเหนือลงมาทางใต้ โดยมีทิวเขาโอบรอบทั้ง 4 ด้าน มีลักษณะทิวเขาสูงสลับซับซ้อน มีเนื้อที่ประมาณ 1,248 ตารางกิโลเมตรอาณาเขตทิศเหนือติดต่ออำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ทิศตะวันออกติดต่ออำเภอเวียงป่าเป้า, อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงรายทิศใต้ติดต่ออำเภอดอยสะเก็ด, อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ทิศตะวันตกติดต่ออำเภอเชียงดาว, อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ภูมิประเทศพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้และภูเขาประมาณ 677,500 ไร่พื้นที่ราบลุ่มประมาณ 107,039 ไร่การเกษตรส่วนใหญ่ ประชาชนของอำเภอพร้าวประมาณร้อยละ 98 ประกอบอาชีพทางการเกษตร คือทำนา ทำสวน ทำไร่ มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 107,039 ไร่ เป็นพื้นที่ทำนาประมาณ 41,004 ไร่ พืช/ไม้ผลที่ทำการเพาะปลูกส่วนมาก ได้แก่ ข้าวจ้าว ข้าวเหนียว ถั่วลิสง อ้อย ยาสูบ มันเทศ ลำไย ลิ้นจี่ มะม่วง (นิคมสหกรณ์พร้าว,2556)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ของอำเภอพร้าว โดยส่วนใหญ่จะปลูกพืชผักตามฤดูกาล มีบางส่วนที่ปลูกข้าวโพดอินทรีย์ และปลูกข้าวกล้องอินทรีย์ โดยส่วนใหญ่น้ำที่นำมาใช้ในการทำการเกษตร ได้แก่ แม่น้ำลาด แม่น้ำกน เป็นต้น ส่วนน้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคในชุมชน ได้แก่ น้ำประปา น้ำบาดาล เป็นต้น ทำให้การเกษตรกรที่เป็นพืชสวน พืชไร่ อินทรีย์

สามารถมีน้ำใช้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอพร้าวจะมีความแตกต่างไปจากกลุ่มเกษตรอินทรีย์กลุ่มอำเภออื่น คือกลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่นี้ได้มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มสหกรณ์ชุมชนที่ทำเกษตรอินทรีย์ด้วยเฉพาะ ซึ่งกลุ่มสหกรณ์ยังมีพื้นที่เป็นของเองตนเองประมาณ 19 ไร่ ใน 19 ไร่ นี้ก็จะมีการปลูกไม้ผล เช่น ลำไย มะม่วง กล้วย เป็นต้น พื้นที่สำหรับการปลูกพืชผักอินทรีย์ โดยจะมีการแบ่งพื้นที่ให้กับสมาชิกที่ปลูกผักเกษตรอินทรีย์เพื่อจำหน่ายประมาณ คนละ 2-3 แปลง และพื้นที่ในการเลี้ยงสัตว์ เช่นไก่ เป็ด หมู เป็นต้น โดยที่นี้จะมีการทำปุ๋ยหมักอินทรีย์เพื่อให้เกษตรกรอินทรีย์ได้ใช้ใส่พืชผักของตน ร่วมถึงการสร้างระบบน้ำที่ดีซึ่งได้งบประมาณจากทางเทศบาลตำบลน้ำแพร่ที่ได้ให้งบประมาณมาทำเป็นแท๊งค์กักเก็บน้ำเพื่อสามารถใช้น้ำในการเพาะปลูกได้ตลอดปี และยังมีโรงสีข้าวกล้องที่ได้รับการสนับสนุนจากทางมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จึงทำให้เห็นถึงความพร้อมของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่มีปัจจัยหลายๆอย่างเอื้อต่อการทำเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มอำเภอพร้าวได้ ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในอำเภอพร้าวมี จำนวน 44 ครัวเรือน แบ่งเป็น ผู้ผลิตที่ผลิตข้าวกล้องอินทรีย์ จำนวน 28 ครัวเรือน ผู้ผลิตพืชผักอินทรีย์ จำนวน 16 ครัวเรือน โดยจะมีผู้ที่เข้าระบบแม่กาด (เอาไปจำหน่ายที่ตลาดอินทรีย์) มีจำนวน 5-7 คน และคนอื่นๆที่ไม่ได้เข้าระบบแม่กาดก็จะเป็นการปลูกไว้บริโภคเองในครัวเรือน

ซึ่งในอดีตที่ผ่านมากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์จะมีอาชีพหลักคือการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ได้แก่ การปลูกข้าว (นาปี)ถั่วลิสง อ้อย และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ในการทำเกษตรเชิงเดี่ยวนี้ตอนแรกๆเกษตรกรก็มีรายได้ดี ได้ผลผลิตมากกว่าเดิมที่ทำแบบผสมผสานโดยจะมีบริษัทหรือพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงสวน บางรายก็มีการทำสัญญากับบริษัทในขายผลผลิต และทางบริษัทก็จะเป็นผู้กำหนดมาตรฐานต่างๆ รวมถึงราคา ในการทำเกษตรเชิงเดี่ยวเกษตรกรต้องลงทุนในเรื่องของที่ดิน บางรายก็ใช้ที่ดินของตนเองที่มีอยู่แล้ว แต่บางรายต้องไปเช่าที่ดินทำการเกษตรเชิงเดี่ยวเพื่อผลผลิตที่มากพอตามความต้องการของบริษัท และที่สำคัญของการทำเกษตรรูปแบบนี้เกษตรกรต้องใช้สารเคมี ที่มากับ ปุ๋ยเคมี สารกำจัดวัชพืช เป็นต้น ร่วมถึงเมล็ดพันธุ์ที่มีราคาแพง ตอนหลังมาก็เริ่มมีปัญหาตามมามากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาดินเสื่อมจากที่ปลูกได้ที่ละมากๆ ก็ผลิตออกผลน้อยลง การที่ผลผลิตออกน้อยเกษตรกรก็กลัวว่าจะไม่ได้กำลัง กลัวว่าจะไม่มีใครมารับซื้อของคน ก็ต้องซื้อปุ๋ยเคมีเข้ามาเร่งอีก ส่วนเงินที่ลงทุนไปก็หมด ไม่รู้จะไปเอาที่ไหนก็ต้องทำการกู้เงิน จากภาครัฐเอกชน อื่นแหล่งเงินกู้อื่น หนำซ้ำผลผลิตที่ได้น้อย ไม่สวย ถูกพ่อค้าคนกลางหรือบริษัทห้างร้านกดราคาอีก สุดท้ายก็ต้องขาดทุน เป็นหนี้ และยังได้รับผลกระทบจากการใช้สารเคมีโดยมีอาการปวดหัว เป็นไข้ ระบบทางเดินหายใจ เป็นต้นเกิดปัญหาในด้านสุขภาพขึ้นมาอีก ทำให้คิดและไตร่ตรองว่าเกษตรกรมีแต่เสียกับเสียเท่านั้น

จึงมีการชักชวนกันรวมเป็นกลุ่มแรกๆก็ได้ประมาณ4-6 คนเริ่มหันเปลี่ยนมาเป็นการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ โดยเริ่ม ปี พ.ศ.2538 โดยอาจารย์ ดร.ชมชวน บุญระหงส์ ได้เข้ามาเชิญชวนให้กลุ่มเกษตรกรอำเภอพร้าวได้เข้ามาเป็นเครือข่ายเกษตรอินทรีย์เชียงใหม่ การเริ่มจำหน่ายก็ได้เอาไปจำหน่ายที่ตลาดนัดหรือตลาดสดทั่วไปหรือเร่ขายไปตามสถานที่ต่างๆ แต่การจำหน่ายในตอนนั้นมีอุปสรรคมากไม่ว่าจะเป็นการแข่นขันกับพืชผักที่ไม่ได้เป็นอินทรีย์ซึ่งผักเหล่านั้นมาความสวย ตูสด และต้นจะมีขนาดใหญ่กว่าผักที่เป็นอินทรีย์ ทำให้ผักไม่ได้ขาย ร่วมถึงการจำหน่ายที่ยังไม่มีตลาดมารองรับผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ปี พ.ศ.2539-2540 เริ่มมีตลาดสำหรับการจำหน่ายเกษตรอินทรีย์โดยกลุ่มได้เข้าไปขายดรงที่ตลาดนัดอิ่มบุญ ช่วงแรกก็ขายไม่ค่อนดี แต่ในปี พ.ศ.2541 เริ่มมีคนรู้จักตลาดนัดนี้และมีผู้บริโภคเพิ่มกว่าเดิม โดยขายที่อิ่มบุญไปได้ประมาณ 5-6 ปี ในปี พ.ศ.2547 ทางกลุ่มก็ได้ย้ายเข้ามาขายที่ตลาด JJ Market แถวตรงหลังโลตัสคำเที่ยง ในขณะนั้นทางกลุ่มอำเภอพร้าวได้เข้ามาเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) โดยจะอยู่ภายใต้การควบคุมมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสถาบันฯ และร่วมปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสถาบันเพื่อเป็นข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มในการรักษาคุณภาพความเป็นเกษตรอินทรีย์ร่วมถึงมีการอบรมให้ความรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนกับกลุ่มอีกด้วย ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2549-2551 เป็นต้นมากลุ่มอำเภอพร้าวก็มีตลาดรองรับเพิ่มขึ้น บวกกับกระแสการรักษาสุขภาพของประชาชนในช่วงนั้นทำให้ประชาชนทั่วไปหันมาบริโภคพืชผักอินทรีย์มากขึ้น

ปัจจุบันกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอพร้าวมีตลาดในการจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ ตลาดนัดโรงเรียนดารา จะจำหน่ายวันพุธ เวลา 14.00 - 17.00 น. (มีผู้มาจำหน่ายจำนวน 4-5 คน) ตลาดนัด JJ Market จะจำหน่ายวันเสาร์เวลา 05.00 - 10.00 น. (มีผู้มาจำหน่ายจำนวน 5 คน) ตลาดในมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จะจำหน่ายวันจันทร์กับวันศุกร์ เวลา 14.00 - 18.00 น. (มีผู้มาจำหน่ายจำนวน 2 คน) และดลาดนัดหน้าไปรษณีย์พร้าว จะจำหน่ายวันจันทร์ เวลา14.00 - 18.00 น. (มีผู้มาจำหน่ายจำนวน 5 คน) ส่วนช่องทางการตลาดอื่นที่นอกเหนือไปจากตลาดนัดนั้นส่วนใหญ่จะเป็นการจำหน่ายข้าวกล้องอินทรีย์ที่ทางกลุ่มได้มีการปลูกเอง มีโรงสีข้าวกล้องเองในส่วนของตลาดข้าวกล้องนี้จะเป็นการรับส่งให้กับตลาดที่ต้องการซื้อ เช่น ร้านที่ขายพวกข้าวอินทรีย์ที่เป็นเอกชน เป็นต้น หรือทางลูกค้าจะเข้ามาซื้อเองที่สหกรณ์พร้าว ส่วนใหญ่จะเป็นหน่วยงานของรัฐ เช่น มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เป็นต้น และอีกช่องทางการจำหน่ายอีกหนึ่งอย่างก็คือการจำหน่ายให้กับเพื่อนบ้าน บ้านข้างเคียงที่เข้าใจและรับรู้ถึงการทำเกษตรอินทรีย์ ก็จะมาซื้อที่บ้านเลย การขนส่งที่ไปจำหน่ายตลาดต่างๆก็จะไปด้วยกัน โดยใช้รถของสมาชิกในกลุ่มแต่ก็มีการเฉลี่ยค่าน้ำมันกัน ส่วนผักที่เอาไปจำหน่ายส่วนใหญ่ก็จะเป็นผักพื้นบ้านที่ปลูกตามฤดูกาล เช่น ชะอม ผักเชียงดา เป็นต้น ที่เป็นผักจีน เช่น คะน้า ผักชี สลัด เป็นต้น และอาหารแปรรูป เช่น กับข้าวเป็นถุง ขนมพื้นบ้าน ของ

อบแห้ง เป็นต้น การจำหน่ายของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์จะมีการแบ่งกันไปขายตามตลาดนัดที่กล่าวข้างต้น โดยจะไปอาทิตย์ละ2 วัน ตามความสามารถการผลิตของแต่ละบุคคล ส่วนรายได้ในการไปจำหน่ายตลาดต่อวันจะได้ ประมาณวันละ 3,000 – 4,000 บาท ทั้งนี้ก็เข้าอยู่ผลิตผลที่เอาไปจำหน่ายว่ามีมากหรือมีน้อยถ้าผลผลิตต่อวันมีมากวันนั้นก็จะได้รายได้มาก วันไหนที่ผลผลิตมีน้อยก็จะได้รายได้ต่อวันน้อยตามไปด้วย และรายได้สำหรับการปลูกข้าวอินทรีย์ ก็จะเฉลี่ยอยู่ที่ ประมาณ 1 ไร่ จะได้เป็นตัวเงินจำนวน10,000 บาท/ไร่/ปี ถือว่าเป็นรายได้ที่สามารถสร้างความมั่งคงให้กับตนเองครอบครัว และสามารถทำให้ชีวิดความเป็นอยู่ดีขึ้นตามไปด้วย

ส่วนช่องทางการตลาดในปัจจุบันถือว่ามีความเพียงพอต่อผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ในการจำหน่ายตามตลาดนัด แต่ในช่องทางอื่นๆมีผู้สนใจเป็นจำนวนมากสำหรับพืชผักเกษตรอินทรีย์ โดยมีหน่วยงานต่างๆไม่ว่าภาครัฐ เช่น มหาวิทยาลัยต่างๆ โรงพยาบาล ส่วนราชการต่าง องค์การบริหารท้องถิ่น เป็นต้น หรือภาคเอกชนต่างๆ เช่น มีนายหน้าเข้ามาติดต่อให้เกษตรกรอินทรีย์ในกลุ่มอำเภอพร้าวปลูกพริกอินทรีย์เพื่อที่จะเอาไปส่งขายให้กับร้านอาหารไทยที่อยู่ในสหรัฐฯ เพราะการนำเข้าผักต่างๆนอกจากจะมีต้นทุนสูงแล้วยังต้องถูกตรวจสอบฐานมาตรความปลอดภัยของอาหารก่อนจึงทำให้ร้านอาหารไทยที่อยู่แทบนั้นต้องการผลผลิตที่เป็นอินทรีย์เพื่อลดขั้นตอนการตรวจสอบนั้น แต่ทางเกษตรอินทรีย์อำเภอพร้าวก็ตูแล้วว่าไม่สามารถที่จะผลิดให้ได้ในปริมาณที่มากเพราะการผลิตในแต่ละครั้งมีความยาก และมีอุปสรรคต่อผลผลิตที่จะได้สูง เป็นต้น ซึ่งช่องการตลาดไม่ได้มีปัญหากับกลุ่มเกษตรกร แต่สิ่งที่เป็นปัญหาก็คือ เรื่องของการผลิตที่ยังไม่สามารถผลิตให้พอกับความต้องการของผู้บริโภคได้ เพราะการผลิตเกษตรอินทรีย์มีกระบวนการที่ผลิตยาก ดูแลยากและได้ผลิตผลน้อย ส่วนช่องทางการตลาดของข้าวกล้องอินทรีย์ก็ถือได้ว่าเป็นช่องที่สามารถระบายสินค้าไปได้ง่ายเพราะข้าวกล้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่เก็บไว้ได้นานและสามารถนำออกมาจำหน่ายนอกเหนือจากตลาดที่เป็นอินทรีย์ได้ด้วย (ถ้าผลผลิตเหลือมาก) ซึ่งตลาดของข้าวกล้องจะเป็นรูปแบบของการซื้อผ่านพ่อค้าคนกลางแล้วจึงจะไปถึงมือผู้บริโภค ไม่เหมือนกับพืชผักที่จำหน่ายโดยตรงระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค แต่ก็ยังมีปัญหาเกิดขึ้นเกี่ยวตลาดการค้าข้าวอยู่ เช่น เรื่องของราคาข้าวปลูกแบบอินทรีย์กับข้าวที่ปลูกแบบใช้เคมี ซึ่งตามตลาดทั่วไปก็จะไม่มีการแยกระหว่างข้าวอินทรีย์กับข้าวเคมี จึงทำให้ราคาไม่แตกต่างกันมากนักหรือแทบจะไม่แตกต่างกัน ร่วมถึงการรับจำนำข้าวของรัฐบาลที่รับในราคาที่สูงก็ถือเป็นผลดีต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นเคมีที่ผลิตได้ที่ละมากๆ แต่ทางกลับกันผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ผลิตได้น้อยจึงไม่สามารถที่จะเข้าโครงการรับจำนำของรัฐบาลได้จึงทำให้ราคาต่ำกว่าข้าวเคมี แต่ปัญหานี้ก็ไม่ได้มีผลกระทบกับเกษตรปลูกข้าวอินทรีย์มากนัก เพราะส่วนใหญ่ข้าวที่ปลูกก็จะมีกลุ่มผู้บริโภคที่ต้องการข้าวอินทรีย์นี้อยู่เป็นจำนวนมาก และส่วนปัญหาการประชาสัมพันธ์ช่องทางการตลาดต่างๆยังมีน้อย เช่น ตลาดนัดที่จำหน่ายอยู่เป็น

ประจำนี้ ซึ่งบางคนยังไม่สามารถเข้าถึงหรือรับรู้ว่ามีการจำหน่ายสินค้าเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ หรือรู้เป็นบางพื้นที่ว่ามีจำหน่ายแต่อีกที่หนึ่งกับไม่ทราบ เป็นต้น

ส่วนผู้บริโภคที่มาซื้อจะมีหลายประเภทด้วยกัน ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีปัญหาเรื่องของสุขภาพและต้องการมีสุขภาพที่ดี เช่น ครู/อาจารย์ นักเรียน/นักศึกษา บุคลากรทางราชการ บุคคลทั่วไป เป็นต้น และกลุ่มที่บริโภคผักอินทรีย์เป็นประจำโดยไม่ซื้อผักที่มีกระบวนทำแบบเกษตรเคมีเลย รวมถึงกลุ่มผู้บริโภคในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในกระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์ก็จะเข้ามาซื้อที่บ้านหรือในแปลงผักเลย ฉะนั้นทางกลุ่มอำเภอพร้าวจึงเห็นว่าควรมีการจัดตั้งกลุ่มผู้บริโภคเพื่อเข้าสนับสนุนผลิตผลต่างๆของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ โดยอาจจะมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค เช่น การเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน มีการพูดคุยกัน หรือพาผู้บริโภคไปเที่ยวสวนของผู้ผลิตดูกระบวนการการผลิตเกษตรอินทรีย์ หรือมีการกำหนดราคาร่วมกันระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจให้ผู้บริโภคและสร้างความเชื่อมั่นต่อการทำเกษตรแบบระบบอินทรีย์และภาคเอกชนที่เข้ามาให้การช่วยเหลือและในการสนับสนุน คือ สถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) ถือเป็นองค์กรเอกชนที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม โดยทางสถาบันได้เข้ามาจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการต่างๆในการทำเกษตรอินทรีย์ ร่วมถึงการหาช่องทางการตลาดเพื่อให้กลุ่มเกษตรอินทรีย์ได้เป็นช่องทางการจำหน่ายสินค้า และยังเป็นสถาบันที่ให้การรับรองมาตรฐานหรือควบคุมมาตรฐานในการผลิตเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสารภี โดยกลุ่มอำเภอสารภีก็ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ของสถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) อีกด้วย

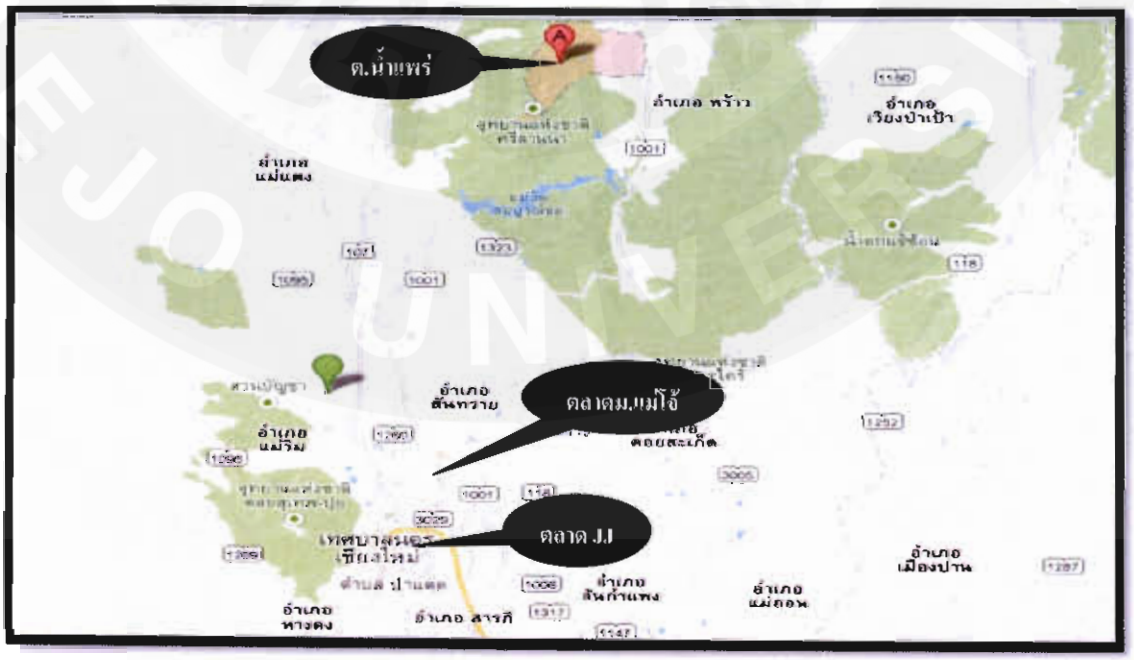

รูปภาพที่ 6 แผนที่แหล่งผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอพร้าว ไปสู่ตลาดในเมืองเชียงใหม่

3.9 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอฝาง อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่

พื้นที่อำเภอฝาง อำเภอแม่อาย มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบระหว่างหุบเขา มีภูเขาล้อมรอบ สภาพภูมิอากาศค่อนข้างเย็น ทำให้มีการส่งเสริมการผลิตไม้ผลหลากหลายชนิด ทั้งผลไม้เมืองหนาว และผลไม้ท้องถิ่น ซึ่ง ส้มเขียวหวานเป็นผลไม้ขึ้นชื่อ ที่มีการปลูกกันอย่างแพร่หลาย และใช้สารเคมีในการผลิตสูงมาก โดยส่วนใหญ่พื้นที่ปลูกส้มเกือบทั้งหมด เป็นของนายทุนต่างถิ่น ที่เข้ามาซื้อไว้สำหรับการผลิตส้มโดยเฉพาะ และได้ก่อให้เกิดปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ อากาศ และสุขภาพของคนในชุมชนท้องถิ่น จึงได้มีการเคลื่อนไหวร้องเรียนให้ภาครัฐแก้ไขปัญหาดังกล่าว พื้นที่อำเภอฝางเป็นพื้นที่สูงสลับกับที่ราบ ส่วนใหญ่น้ำในการเกษตรไม่เพียงพอ แม้จะมีอ่างเก็บน้ำ แต่ก็ไม่สามารถช่วยให้เกษตรกรมีน้ำเพียงพอในหน้าแล้ง จึงมีการบริหารจัดการน้ำในชุมชน ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันใช้น้ำในแต่ละวัน

ระบบเกษตรอินทรีย์ได้เริ่มต้นจากปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตรเชิงพาณิชย์ ทำให้คนในชุมชนได้มีการพูดคุยหาทางออกที่เหมาะสมในการทำการเกษตร หลังจากนั้นจึงได้เข้าร่วมอบรมเกษตรอินทรีย์กับสถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) ซึ่งมีสมาชิกเครือประมาณ 100 คน ประกอบด้วยเกษตรกรจาก อำเภอไชยปราการ อำเภอแม่อาย และอำเภอฝาง และสมาชิกที่ทำจริงจังมีผลผลิตเข้าสู่ตลาดประมาณ 13 ครัวเรือน โดยได้เริ่มจากการปลูกข้าวอินทรีย์ และส้มเขียวหวานอินทรีย์ ได้มีการลงทุนปลูกพืชในที่ดินที่กลุ่มเป็นเจ้าของร่วมกัน ได้ผลผลิตดีในระยะแรก แต่ผลผลิตไม่ได้ราคา รวมทั้งองค์ความรู้ในการจัดการการผลิตและการตลาดของกลุ่มไม่เพียงพอ ขาดประสบการณ์ด้านการตลาด ประกอบกับต้นทุนการผลิตค่อนข้างสูง ประสบกับการขาดทุน ทำได้เพียง 5 ปี ผลผลิตเริ่มลดลง จนต้องเลิกล้มไป จึงได้ขายที่ดินดังกล่าว เพื่อเอาเงินมาใช้หนี้ทั้งหมด

หลังจากนั้นจึงได้มีแนวคิดการทำเกษตรกรรมยั่งยืนแบบผสมผสาน โดยเริ่มจากการปรับปรุงคุณภาพดิน และปลูกพืชทุกอย่างที่ใช้บริโภคในครัวเรือน และแบ่งปันญาติพี่น้องในชุมชน และเมื่อเกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันมากขึ้น มีผลผลิตออกสู่ตลาดมากขึ้น จึงได้มีการจัดให้มีตลาดนัดในพื้นที่ และร่วมมือกับสถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) รณรงค์ให้ผู้บริโภคในอำเภอฝาง เห็นโทษของการบริโภคอาหารปนเปื้อนสารเคมี และหันมาบริโภคอาหารจากเกษตรอินทรีย์แทน ผู้บริโภคให้ความสนใจและให้การสนับสนุนซื้อผลผลิตกันอย่างแพร่หลาย แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลอำเภอฝาง จากที่เคยสนับสนุนช่วยประชาสัมพันธ์กลับไม่ให้การสนับสนุน และมีการโยกย้ายพื้นที่ตลาดนัดไปเรื่อย ๆ เมื่อมีการย้ายพื้นที่บ่อย ประกอบกับการสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่น ไม่ต่อเนื่อง จึงทำให้ตลาดเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มอำเภอฝางไม่คึกคักเหมือนเดิม แต่กลุ่มเกษตรกรยังคงพยายามพัฒนาศักยภาพการผลิต มีการเลี้ยงหมูและนำเนื้อหมูมาขายในตลาดนัดทุกครั้ง และได้มีการรวมกลุ่มกันแปรรูปผลผลิตส่งขายในตัว

เมืองจังหวัดเชียงใหม่ แต่ก็ต้องล้มเลิกไป เพราะมีปัญหาการเงินล่าช้า และไม่มีตลาดรองรับอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ทางกลุ่มได้มีการส่งพืชผักให้กับทางโรงพยาบาลฝาง รายได้ดี แต่เกษตรกรผลิตไม่ทันกับความต้องการ ทำได้แค่ 3 เดือน จึงล้มเลิกไป และกลุ่มผู้ผลิตเองก็ให้ความสำคัญกับการผลิตไว้บริโภคในครัวเรือนมากกว่านำมาขาย จึงทำให้มีผลผลิตน้อย ช่องทางการจำหน่ายจึงเหลือเพียงในตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่ของเทศบาล เพียงอาทิตย์ละ 1 วันเท่านั้น

จากการให้ข้อมูลของกลุ่มแม่กาดอำเภอฝาง-แม่อาย พบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังไม่มีความเข้าใจระบบเกษตรอินทรีย์อย่างแท้จริง ทำให้ผู้บริโภคให้คุณค่าต่อผลผลิตเกษตรอินทรีย์ไม่แตกต่างจากผลผลิตเกษตรในระบบเกษตรแบบอื่น ขายได้ราคาถูกและขายค่อนข้างยาก จึงอยากให้มีการสนับสนุนจากภาครัฐในการประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจกับผู้บริโภค รวมทั้งการสนับสนุนพื้นที่และส่งเสริมให้มีตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เพิ่มขึ้น และอยากส่งผลผลิตแปรรูปออกขายตลาดเชียงใหม่มากขึ้น

3.10 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

พื้นที่อำเภอสันทรายเป็นที่ราบลุ่ม มีภูเขาล้อมรอบ ใช้น้ำทำการเกษตรจากเงื่อนแม่งัด ลำน้ำแม่กื๊ด ผ่านคลองชลประทานแม่แฝก ลำน้ำแม่ปิง บ่อน้ำตื้น ประปาหมู่บ้าน เครือข่ายเกษตรอินทรีย์อำเภอสันทรายมี 2 กลุ่ม คือ

-กลุ่มหนองมะจับ ได้เริ่มเข้าร่วมเครือข่ายกับทาง สถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) มาประมาณ 20 ปีแล้ว โดยมีสมาชิกประมาณ 15 คน

-กลุ่มแม่แฝกถือว่าเป็นกลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่เข้ามาสู่เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนได้ไม่นาน ทำให้ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ออกสู่ตลาดยังมีปริมาณและความหลากหลายน้อย

ในช่วงแรกทางกลุ่มได้มีการนำผลผลิดออกไปขายที่ตลาดรวมโชค โดยเช่าแผงขายพืชผัก ซึ่งทาง ISAC ออกค่าเช่าให้ในช่วงแรก มีสมาชิกผลัดเปลี่ยนกันไปขายประมาณ 15 คน รายได้จากการขายไม่มากนัก เพราะต้องการเปิดตลาดและไม่ได้จ่ายค่าเช่า แม้จะได้รายได้น้อย ขายของหมดบ้างเหลือบ้างก็ยังคงไปขายทุกวัน แต่เมื่อ ISAC ทดลองให้จ่ายค่าเช่าเอง รายได้ไม่ได้เพิ่มขึ้นมากนัก ทำให้ไม่คุ้มกับค่าเช่าและผลผลิตมีน้อย ไม่คุ้มกับการเดินทางมาขายเกือบตลอดทั้งวัน ทำให้ตอนหลังเหลือเกษตรกรเพียง 7 คนเท่านั้นที่ยังออกมาขาย แต่ในที่สุดก็ต้องเลิกล้มไป

จึงได้มีการจัดให้มีตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ โดยอาศัยขายร่วมกับตลาดนัดหน้าอำเภอ แต่ก็ขายยากเพราะผู้บริโภคไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับผลผลิตเกษตรอินทรีย์ คิดว่าพืชผักเหมือนกับกับเกษตรเคมี นอกจากนี้ได้มีการร่วมจัดร้านออกงานประจำปีต่าง ๆ ของทางอำเภอและเทศบาลอยู่เสมอ รวมทั้งนำพืชผักอินทรีย์ไปขายยังตลาดนัดในมหาวิทยาลัยแม้โจ้ด้วย

ปัจจุบันได้มีการลองเปิดตลาดนัดเกษตรอินทรีย์แห่งใหม่บริเวณบ้านป่าลาน ในอำเภอสันทราย ซึ่งอยู่บริเวณโค้งถนน ผู้บริโภคให้ความสนใจ แต่มีปัญหาเรื่องที่จอดรถ และค่อนข้างอันตราย เปิดได้เพียง 1 เดือน จึงย้ายไปที่ลานสถานีอนามัยป่าเหมือดแทน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากทางอนามัยเป็นอย่างดี และได้มีการวางแผนจัดงานเปิดตลาดขึ้น โดยเชิญนายอำเภอสันทรายมาเปิดตลาด เพื่อให้ได้รับความสนใจจากประชาชนทั่วไป

สมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสันทรายนั้น เข้ามาใหม่ อยู่ในระยะปรับเปลี่ยน และเรียนรู้ระบบเกษตรอินทรีย์ พร้อมกับการพัฒนาศักยภาพช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิต ซึ่งผลผลิตที่ได้ออกสู่ตลาดก็มีปริมาณน้อย ไม่เพียงพอ เพราะนอกจากตลาดนัดในพื้นที่แล้ว ทางกลุ่มยังได้นำผลผลิตไปขายร่วมกับเครือข่ายในตลาดข่วงเกษตรอินทรีย์แม่เหียะด้วย

ทางกลุ่มสันทรายต้องการให้มีการสนับสนุนจากทางภาครัฐมากขึ้น เพื่อเพิ่มศักยภาพเกษตรกร และขยายตลาดมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันได้รับการสนับสนุนจากทางกสน.เท่านั้น และมี ISAC เป็นองค์กรที่ทำงานใกล้ชิดกับกลุ่มมากที่สุด ทั้งด้านการส่งเสริมการผลิตและการตลาด

รูปภาพที่ 8 แผนที่แหล่งผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอสันทราย ไปสู่ตลาดในเมืองเชียงใหม่

3.11 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

เป็นกลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่รวมตัวกันอย่างเข้มแข็งก่อนที่จะเข้าร่วมกับเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน โดยเริ่มจากการพูดคุยถึงปัญหาสุขภาพและหนี้สินจากการทำการเกษตรเคมี โดยมีนายสมัย ซึ่งเป็นข้าราชการเกษียณอายุจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรเป็นอย่างดี ประกอบกับนายสมัยเองเป็นคนหนึ่งที่มีที่ดิน

อยู่ในพื้นที่อำเภอลี้ เคยปลูกลำไยโดยใช้สารเคมีมาก่อน และได้มีแนวความคิดในการเปลี่ยนระบบการผลิตจากเคมีเป็นระบบเกษตรอินทรีย์ อีกทั้งนายสมัยเองก็มีเครือข่ายหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องจากการทำงานข้าราชการมาก่อน จึงถือว่าเป็นโอกาสที่กลุ่มเกษตรอินทรีย์ลุ่มน้ำลี้ได้รับการสนับสนุน และมีความเข้มแข็งตามลำดับ ได้มีการร่วมกันทำวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับสกว. เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ และเมื่อกลุ่มมีความเข้มแข็งสามารถทำธุรกิจเกษตรส่งพืชผักอินทรีย์ขายให้กับ ร้านผักไทย และบริษัทรับซื้อพืชผักอินทรีย์จากภายนอก ทางเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำพูน จึงให้การสนับสนุนงบประมาณ 300,000 บาท เพื่อใช้ในการทำปุ๋ยหมักเพื่อใช้ในการผลิต

นอกจากนี้ยังมีองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวนมากเข้ามาให้การสนับสนุน และทางกลุ่มเองได้มีจัดตั้งศูนย์ปราชญ์ขึ้น และมีการให้การฝึกอบรมให้ความรู้และการศึกษาดูงานแก่ผู้สนใจทั่วไปทั้งในและนอกพื้นที่ นับว่ากลุ่มเกษตรอินทรีย์ลุ่มน้ำลี้ประสบความสำเร็จและมีผลผลิตออกสู่ตลาดอย่างต่อเนื่อง และมีปริมาณและความหลากหลายมาก แม้ว่าจะมีสมาชิกอยู่เพียงไม่กี่คนก็ตาม ภายหลังจึงได้เข้าร่วมกับเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน จนถึงปัจจุบัน

ทางกลุ่มอำเภอลี้ต้องการให้มีการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิตเกษตรอินทรีย์มากขึ้น และต้องการทราบความต้องการของผู้บริโภคแต่ละกลุ่มว่าเป็นอย่างไร พร้อมกับพัฒนาศักยภาพการผลิตของกลุ่มให้ดีขึ้น เช่น ปัจจุบันทางกลุ่มมีสมาชิกส่วนหนึ่งผลิตพืชผักจีนจำพวกผักสลัด ส่งขายให้กับศูนย์พุทธธรรม ซึ่งเป็นสถานปฏิบัติธรรมและมีการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชผักอินทรีย์ และรับซื้อผลผลิตไปขายให้ด้วย ซึ่งถือว่าเป็นช่องทางการตลาดอีกรูปแบบหนึ่งที่ทางกลุ่มลี้ให้ความสนใจ และต้องการเรียนรู้เพื่อให้ทางกลุ่มได้มีโอกาสนำผักอินทรีย์ขายส่งเองโดยไม่ต้องผ่านคนกลาง

อย่างไรก็ตามในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างหลากหลายทั้งสภาพภูมิประเทศ และทรัพยากรดิน น้ำ อากาศ ทำให้ระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ของแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน ผลผลิตที่ได้แม้ว่าจะมีความคล้ายคลึงกัน แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของผลผลิตแต่ละชนิดแล้วมีความแตกต่างกันทั้งปริมาณ คุณภาพ และความหลากหลาย ซึ่งความเข้มแข็งของกลุ่มเนื่องจากระบบการจัดการภายในเครือข่ายย่อยและการให้การสนับสนุนจากภายนอกกลุ่ม รวมทั้งระยะทางที่ห่างไกลจากตัวเมืองเชียงใหม่ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ไม่เท่ากัน

ระบบการตลาดเกษตรอินทรีย์จำเป็นต้องมีรูปแบบการตลาดที่แตกต่างจากระบบการตลาดผลิตผลการเกษตรในแบบอื่น ๆ เนื่องจากระบบการเกษตรอินทรีย์นั้นมีความแตกต่างจากระบบการเกษตรเคมีและการเกษตรแบบปลอดสารพิษ กล่าวคือ ระบบการเกษตรอินทรีย์นั้น ไม่ใช้สารเคมีใด ๆ ในระบบการผลิต โดยอาศัยการผลิตแบบพึ่งพาธรรมชาติ ด้วยการผลิตแบบผสมผสาน

ช่วยฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม และเป็นผลดีต่อสุขภาพของผู้ผลิต ทั้งนี้ในการเพาะปลูกผักจีนซึ่งเป็นพืชผักต่างถิ่น รวมถึงการเลี้ยงสัตว์ด้วย ต้องใช้ระยะเวลายาวนานกว่าการผลิตแบบใช้สารเคมี ผลผลิตที่ได้ทั้งคุณภาพและปริมาณจึงแตกต่างจากการผลิตที่ใช้สารเคมี ทำให้การกำหนดราคาที่ยุติธรรมนั้นต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายประการ ผู้ผลิตเองต้องมีความรู้ความเข้าใจในระบบการผลิตดังกล่าว โดยการพัฒนาองค์ความรู้ของตนเองและกลุ่มอยู่ตลอดเวลา ผู้บริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์เองก็ต้องมีความเข้าใจในระบบการผลิตดังกล่าว และเห็นคุณค่าในการบริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์ กลุ่มผู้บริโภคจึงเป็นกลุ่มเฉพาะที่มีความแตกต่างจากผู้บริโภคทั่วไป ดังนั้นช่องทางการตลาดสำหรับเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน จึงมีการพยายามทดลองใช้ช่องทางการตลาดหลายช่องทาง มีการปรับเปลี่ยนไปตามประสบการณ์การเรียนรู้ที่สั่งสมมากกว่ายี่สิบปี แม้ว่าจะเป็นเรื่องยากสำหรับเกษตรกรในการทำการผลิตเองขายเอง ซึ่งไม่ได้ให้ความสำคัญเพียงการผลิตอย่างเดียว แต่ต้องมีการคิดถึงการจำหน่ายผลผลิต ซึ่งแตกต่างจากวิถีการผลิตการเกษตรเคมีที่เคยทำมาในอดีต ดังนั้นความเข้าใจและจิตสำนึกของทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการก่อให้เกิดความยั่งยืนในระบบเกษตรอินทรีย์

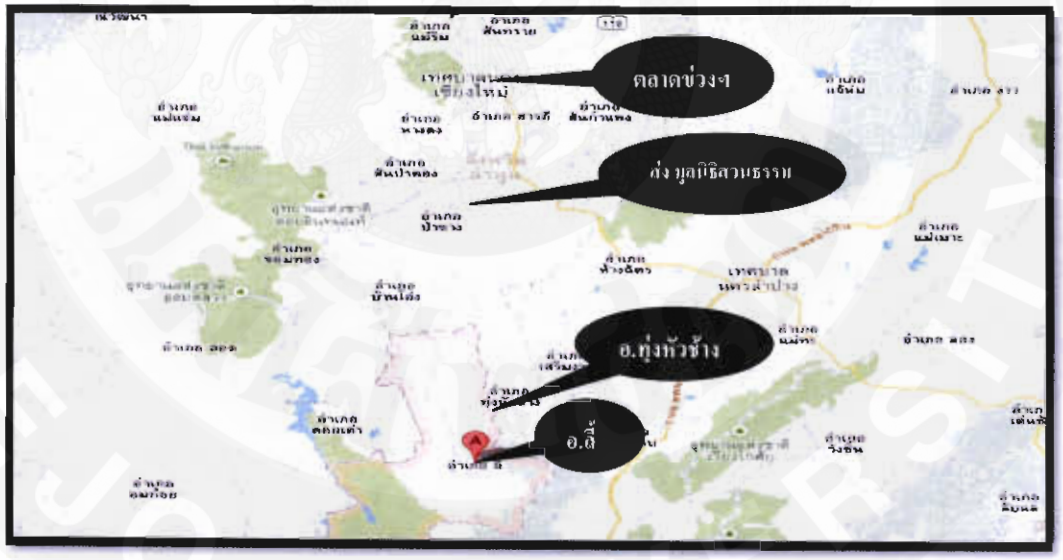

รูปภาพที่ 9 แผนที่แหล่งผลิตเกษตรอินทรีย์ จังหวัดลำพูน ไปสู่ตลาดในเมืองเชียงใหม่

3.12 เวทีการระดมความคิด และหาข้อเสนอแนะทางนโยบาย

การระดมความคิด และหาข้อเสนอแนะการปิดช่องว่างทางนโยบายเกษตรอินทรีย์ การวิจัยเรื่องเกษตรอินทรีย์ : ข้อจำกัดของการมีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์อย่างเพียงพอในจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน วันที่ 15 กรกฎาคม 2556 ณ ห้องสิงหรา ชั้น 3 วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายไม่ว่าหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน หรือนักวิชาการ ที่เข้ามาร่วมเปลี่ยนแลกความคิดเห็นในเรื่องนี้ ซึ่งประเด็นมีดังนี้

ประเด็นที่ 1 ปัญหาด้านการจัดการตลาดเกษตรอินทรีย์ โดยประเด็นนี้ถือได้ว่าผู้เข้าร่วมระดมความคิดให้ความสำคัญ และยังเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่องานวิจัยนี้ และประเด็นที่มีการถกในด้านการจัดการตลาดเกษตรอินทรีย์ ได้แก่

1.1. การประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนร่วมในการจัดการทางด้านตลาดเกษตรอินทรีย์ คือ การประสานงานเป็นเรื่องสำคัญของการจัดการตลาดเกษตรอินทรีย์ เพราะการที่จะทำให้สินค้าเกษตรต่างๆ หรือการเข้าถึงของผู้บริโภคในตลาดเกษตรอินทรีย์นั้น จะต้องมีการประสานงานที่ดี แต่ทางกลุ่มเกษตรกรเห็นว่าการจะเชื่อมไปยังผู้บริโภคได้นั้นจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ที่ดี และทั่วถึง แต่ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาให้การสนับสนุนในด้านการประชาสัมพันธ์ด้านการตลาดเกษตรอินทรีย์ และยังได้ฝากถามไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงอย่างสำนักงานการค้าภายในจังหวัดเชียงใหม่ และซึ่งสำนักงานการค้าภายในได้กล่าวว่าหน่วยงานได้ทำการประชาสัมพันธ์ในเรื่องเกษตรอินทรีย์อยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นในช่องทางสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ ป้ายโฆษณา หนังสือพิมพ์ หรือโทรทัศน์ เป็นต้น และหน่วยงานยังได้มีการจัดงานในการแสดงสินค้าต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ โดยได้เชิญเกษตรกรไปร่วมจำหน่ายเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ในอีกรูปแบบหนึ่ง แต่ทางหน่วยงานก็ได้รับการปฏิเสธจากเกษตรกร โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่าไม่มีสินค้าที่เพียงพอ มีปริมาณน้อยไม่พอจำหน่าย หรือไม่มีความสะดวกในการเดินทางที่มีระยะทางค่อนข้างไกล รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้ด้านการตลาดที่จะให้หน่วยงานเป็นผู้ดำเนินการให้นั้น เกษตรกรต้องมีความมั่นใจว่ามีสินค้าเพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภคที่จะเข้าไปหาซื้อสินค้านั้น และที่สำคัญยังไม่มีการติดต่อหรือประสานงานมาทางหน่วยงานแต่อย่างใด เป็นต้น

จากการกล่าวกลุ่มเกษตรกร และของหน่วยงานการค้าภายใน ทำให้เห็นว่าการประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการส่งเสริมทางด้านการตลาดยังไม่มีความเชื่อมโยงของหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมถึงอีกหลายเรื่องที่การประสานงานยังไม่ลงรอย เช่น การกำหนดมาตรฐานร่วมกันของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องว่าควรจะมีมาตรการอย่างที่จะทำให้มาตรฐานในตลาดเกษตรอินทรีย์ ในจังหวัดเป็นมาตรฐานที่มีความแน่นอนและเป็นที่น่าเชื่อถือต่อผู้บริโภค หรือการประสานงานกับผู้บริโภคให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์มากขึ้นไม่ว่าจะเป็นผู้บริโภคที่บริโภคประจำ หรือผู้บริโภคใหม่ๆก็ตาม เป็นต้น

1.2. ปัญหาความมั่นคงทางด้านสถานที่ของตลาดเกษตรอินทรีย์ คือ การพูดถึงเรื่องเกษตรอินทรีย์คนส่วนใหญ่ก็มักจะพูดถึงเรื่องตลาดเกษตรอินทรีย์ ว่าเป็นอย่างไร ตั้งอยู่ที่ไหน แต่ที่ผู้คนส่วนไม่รู้เกี่ยวกับตลาดเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่คือไม่มีตลาดเกษตรอินทรีย์ตลาดใดเป็นของกลุ่มเกษตรกร หรือเป็นของท้องที่ (หน่วยงานท้องถิ่น) หรือที่เรียกกันว่า “ที่หน้าหมู่” และ

การที่กลุ่มเกษตรกรไม่มีพื้นที่ที่สามารถจัดการด้วยตัวเอง จึงทำให้ตลาดไม่มีความมั่นคงต่อการจำหน่ายไม่ว่าเรื่องของตัวโครงสร้างตลาดที่ไม่สามารถทำให้เป็นถาวรได้ หรือเรื่องความเสี่ยงที่อาจถูกยกเลิกสัญญาเช่าพื้นที่ในกรณีที่เช่าจากเอกชน โดยทางสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ได้กล่าวว่าหน่วยงานไม่สามารถ หรือมีศักยภาพ หรือมีงบประมาณในการจัดสร้างตลาดเกษตรอินทรีย์ได้เอง ยังรวมถึงวัตถุอุปกรณ์ต่างๆ ด้วย เพราะเป็นเรื่องของการจัดสรรงบประมาณของแผ่นดินจะมีการจัดสรร หรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับหน่วยงานเจ้ากระทรวง หรือนโยบายของรัฐบาล และยังเป็นเรื่องของข้อกฎหมายการใช้เงินงบประมาณอีกมากมายที่มีความยุ่งยากต่อการดำเนินงาน แต่ทางหน่วยงานก็มีการเสนอพื้นที่ที่เป็นของหน่วยงานรัฐ เช่น ศูนย์แสดงสินค้าทางการเกษตร เป็นต้น แต่สถานที่นั้นไม่เหมาะสมต่อการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ หรือไม่มีผู้บริโภคผ่านไปมาบริเวณนั้น (ทำเลที่ตั้งไม่ดี) หรือหน่วยงานสามารถเป็นผู้ประสานงานให้กับเกษตรกรไปจำหน่ายในห้างร้านของเอกชนได้ เช่น รวมโชคพาซ่า เป็นต้น โดยไม่มีค่าใช้จ่ายใด ซึ่งเกษตรกรก็มองว่ายังไม่สามารถตอบสนองหรือแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ได้อย่างสมบูรณ์ เพราะสุดท้ายก็ไม่ใช้สถานที่จำหน่ายของกลุ่มอยู่ดี

และยังมีการกล่าวถึงการจัดตั้งตลาดเกษตรอินทรีย์ ถ้ามีการจัดตั้งเป็นตลาดมีโครงสร้างแข็งแรง แน่นอนทางกลุ่มเกษตรกรก็จะต้องมีการขึ้นทะเบียนตลาดตามพระราชบัญญัติการจัดตั้งตลาดของสาธารสุขที่จะต้องทำให้ได้มาตรฐานตามกฎหมาย และมีการตรวจสอบคุณภาพของตลาด รวมถึงมีการจัดเก็บภาษีต่างๆ ที่เป็นเรื่องของหน่วยที่เกี่ยวข้องไม่ว่าสำนักงานสาธารณสุข หรือหน่วยงานท้องถิ่นนั้น

1.3. รูปแบบของตลาด และการตั้งตลาดเกษตรอินทรีย์ คือ รูปแบบของตลาดเป็นเรื่องของกลไกเพื่อสร้างจุดเด่นให้กับการจำหน่ายของตลาดเป็นที่น่าสนใจ และการเข้าถึงของผู้บริโภค โดยมีมองในเรื่องรูปแบบการจัดตั้งตลาดอยู่ 2 ส่วนใหญ่ ได้แก่ 1. ซึ่งเป็นมุมมองของเกษตรกรผู้จำหน่าย กล่าวว่าตลาดเกษตรอินทรีย์ควรตั้งอยู่ที่จุดๆเดียวโดยทำให้มีขนาดใหญ่ เพื่อเป็นจุดสนใจของผู้บริโภค หรือคนผ่านไปมา หรือถ้ามานักท่องเที่ยวต้องการหาซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ก็สามารถบอกได้ถูกว่าตลาดเกษตรอินทรีย์ของเชียงใหม่ตั้งอยู่ที่ใด และยังเป็นความสะดวกต่อเกษตรกรผู้จำหน่ายที่จะสามารถจำหน่ายได้โดยไม่ต้องเคลื่อนย้ายไปมา 2. เป็นมุมมองของหน่วยงานรัฐ และผู้บริโภค กล่าวคือต้องการให้ตลาดเกษตรอินทรีย์มีการกระจายไปยังพื้นที่ต่างๆ เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้อย่างทั่วถึง โดยเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อหรือตัดสินใจในการซื้อสินค้าเกษตรต่างๆ อย่างทั่วถึง และที่สำคัญควรจะมีตลาดเกษตรอินทรีย์ของชุมชนให้มากขึ้นกว่านี้ เพื่อให้ชุมชนได้บริโภคสินค้าเกษตรที่ดี

1.4. ปัญหาปริมาณสินค้าเกษตรอินทรีย์ในตลาดมีจำนวนจำกัด คือ ปัญหาเรื่องของปริมาณสินเกษตรอินทรีย์มีน้อย สาเหตุเกิดจากการผลิตที่ได้ปริมาณน้อย และมีเกษตรกรที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ในอัตราที่น้อยมากถ้าเทียบกับปริมาณความต้องการของผู้บริโภค และการที่สินค้าเกษตรอินทรีย์มีปริมาณจำกัดจึงทำให้เกิดผลกระทบต่อการตลาด เช่น การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานรัฐไม่สามารถทำได้ถ้าปริมาณมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ หรือทำให้ไม่สามารถขยายการตลาดให้เพิ่มขึ้นตามความต้องการของผู้บริโภคได้ หรือทำให้ช่องทางการตลาดบางส่วนต้องระงับการส่งสินค้าเกษตรเพื่อไม่ให้เป็นการผิดสัญญาต่อผู้รับซื้อ เป็นต้น

1.5. ไกกลราคาในการตลาดเกษตรอินทรีย์ยังมีการบิดเบือน และราคาในชุมชนเมืองได้ราคาดีกว่า คือ การที่ราคาสินค้าเกษตรอินทรีย์มีราคาสูง โดยเฉพาะในห้างร้านต่างๆที่มีการวางขายสินค้าเกษตรอินทรีย์ จึงทำให้ผู้บริโภคส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้ และคิดว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่ที่บริโภคเกษตรอินทรีย์จะเป็นผู้บริโภคที่มีฐานะทางการเงินดีเท่านั้น การที่ราคาสินค้าเกษตรอินทรีย์สูงทำให้ผู้บริโภคไม่ค่อนซื้อ และส่งผลกระทบมาถึงเกษตรกรผู้ผลิตที่ผลิตส่งให้กับบริษัทห้างร้านต่างๆซึ่งการที่ไม่มีคนซื้อสินค้าก็คงเหลือ สินค้าเหลือการส่งของเกษตรกรก็ลดลง ทางมูลนิธิสวนพุทธธรรมเห็นว่าที่จริงแล้วราคาเกษตรอินทรีย์ไม่สูงอย่างที่ราคาตลาดปัจจุบันเป็นอยู่ แต่การที่ราคาในตลาดสูงเป็นเพราะการบิดเบือนของพ่อค้าคนกลางที่ใช้ช่องทางกระแสของสังคมในเรื่องของการรักษาสุขภาพมาเป็นตัวกำหนดโดยไม่คำนึงถึงกลไกตลาดที่แท้จริง การที่พ่อค้าคนการรับซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์จากเกษตรกรในราคาที่ถูก และจำไปจำหน่ายในราคาที่แพงกว่าเป็น 4-5 เท่าของราที่รับซื้อ นอกจากจะเป็นการบิดเบือนราคาที่แท้จริงแล้วยังเป็นการเอาเปรียบผู้ผลิตและผู้บริโภคด้วย แต่อาจจะมีการมองว่าความต้องการของผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์มีปริมาณสูง ทำให้สินค้าเกษตรอินทรีย์มีราคาสูงตามก็อาจจะเป็นได้บางส่วนเท่านั้น แต่ก็ไม่ได้ทำให้ราคาสูงเกินความเป็นจริง

ส่วนการที่เกษตรกรส่วนใหญ่เข้ามาจำหน่ายในตลาดพื้นที่ชุมชนเมืองมากกว่าตลาดชุมชนของตนเองนั้นเป็นเพราะว่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่นำมาจำหน่ายส่วนใหญ่เป็นพืชผักพื้นบ้านที่สามารถหาได้ตามหัวไร่ปลายนา หรือเป็นผักที่ปลูกไว้ตามบ้าน ซึ่งส่วนหนึ่งผู้บริโภคในชุมชนก็สามารถหาเก็บผักได้เองไม่ต้องมาหาซื้อในตลาด และอีกอย่างคือราคาของสินค้าเกษตรอินทรีย์ในชุมชนจะมีราคาที่ถูก หรือบางชนิดมีราคาเท่าๆกับ หรือถูกกว่าสินค้าที่ใช้เคมี และยังมีการเปรียบเทียบความงามของผักระหว่างผักอินทรีย์กับเคมีทำให้เกษตรกรไม่สามารถจำหน่ายได้ปริมาณที่ต้องการ แต่ถ้าเข้ามาจำหน่ายที่ตลาดชุมชนในเมืองสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่เกษตรกรนำมานำหน่ายถือเป็นสินค้าที่หายากของคนเมือง และราคาก็ยังสูงกว่าที่จำหน่ายในชุมชนด้วย

1.6. ปัญหาระยะทางการขนส่ง หรือการเดินทางของเกษตรกรที่มาจำหน่ายในตลาดเกษตรอินทรีย์ (ตัวเมือง) คือ การที่เกษตรกรผู้จำหน่ายอยู่พื้นที่ที่ไกลเกินไปของดลาดเกษตรอินทรีย์ ก็ทำให้มีผลกระทบต่อการจัดการดลาด เพราะทำให้การจำหน่ายสินค้าไม่มีความต่อเนื่องและไม่มีความคุ้มกับต้นทุนการเดินทางของเกษตรกรในการมาจำหน่ายในตลาด การที่เกษตรกรต้องเดินทางมาไกลการนำสินค้ามาจำหน่ายต้องมีปริมาณที่มากพอเพื่อที่จะคุ้มกับต้นทุนการเดินทางมา และถ้าสินค้าเกษตรมีน้อยเกษตรกรก็จะไม่เดินทางมา และจะมีผลกระทบต้องตลาดเกษตรอินทรีย์ รวมถึงผลทบต่อความสัมพันธ์ขององค์กรรัฐที่มาการเชิญเกษตรกรเพื่อมาร่วมงานต่างๆในการแสดงสินค้าเกษตรอินทรีย์ แต่เกษตรกรมาไม่ได้ เพราะความไม่สะดวกของการเดินทาง

ประเด็นที่ 2 ปัญหาการส่งเสริมด้านการผลิตเกษตรอินทรีย์ ซึ่งการผลิตเป็นหัวใจสำคัญของการขยายตัวของตลาด หรือการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ รวมถึงยังสามารถทำให้เกษตรกรพึ่งพาตัวเองได้จากการผลิดเกษตรอินทรีย์ที่มีต้นทุนการผลิดต่ำ แต่ในการส่งเสริมการผลิตก็ยังเกิดปัญหาต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคกับการส่งเสริมเกษตรกรให้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้อย่างเพียงพอ โดยมีประเด็น คือ

2.1. ปัญหาด้านขาดการส่งเสริมปัจจัยการผลิตเกษตรอินทรีย์ คือ การส่งเสริมด้านการผลิตถือเป็นหน้าที่หลักของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ โดยเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ได้ถามไปยังหน่วยงานการส่งเสริมการผลิตว่ายังไม่มีการส่งเสริมในกับเกษตรกรอย่างเต็มที่ และเกษตรกรยังไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานอย่างเพียงพอ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ได้ยอมรับว่าไม่ได้เข้ามาส่งเสริมการผลิตเกษตรอินทรีย์อย่างเป็นเต็มรูปแบบ และได้กล่าวว่าเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานมีความเห็นว่าเป็นไปได้ยากที่จะมีการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ให้มีการเติบโต และขยายในพื้นที่จังหวัด เพราะการเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 95-98 ทำการเกษตรแบบเชิงเดี่ยวที่ใช้สารเคมี และเหลืออีกประมาณร้อยละ1-3 ที่ทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ทำให้เห็นว่าเป็นไปได้ยากที่จะส่งเสริมในเรื่องเกษตรอินทรีย์นี้ และยังกล่าวว่าหน่วยงานก็มีการส่งเสริมทางด้านเกษตรอินทรีย์ในเรื่องของการสนับสนุนศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อสร้างเป็นศูนย์การอบรมเกษตรอินทรีย์โดยมีปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้สอนในกับเกษตรกรที่สนใจ เพื่อเป็นการสร้างเกษตรกรในการผลิตเกษตรอินทรีย์ให้เพิ่มขึ้น แต่ส่วนปัจจัยทางด้านอื่นๆ เช่นงบประมาณ อุปกรณ์ต่างๆ หรือพันธุ์พืช เป็นต้น ซึ่งยังไม่สามารถที่เข้ามาส่งเสริมได้อย่างเต็มที่ให้กับกลุ่มเกษตรกรผู้สนใจในการผลิตเกษตรอินทรีย์

2.2. รูปแบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ที่มีจำกัด คือ การผลิตของกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นการผลิตรูปแบบเกษตรกรรายย่อยที่ผลิตในชุมชน หรือในบ้านของตนเอง และนำมารวมกันในการจำหน่ายที่ตลาด ซึ่งเกษตรกรมองว่าการผลิตแบบนี้เป็นการผลิตแบบวิถีพอเพียง มี

การปลูกแบบหลากหลายหรือพืชผักอะไรที่ออกดอกออกผลก็นำเอามาจำหน่วย และการที่เกษตรกรอินทรีย์จะสามารถดำรงอยู่ได้จะต้องทำให้รูปแบบนี้ แต่ทางสำนักงานเกษตรและสหกรณ์ก็มองว่าควรจะมีการผลิตเกษตรอินทรีย์แบบเชิงเดี่ยวเพื่อเพิ่มการผลิตให้ได้อัตราที่มากขึ้นและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี ซึ่งการที่เกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์เชิงเดี่ยวก็อาจทำให้สามารถเข้ามาส่งเสริมในด้านปัจจัยการผลิตได้มากขึ้น เพราะสามารถเห็นเป็นรูปธรรม และสามารถผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้ปริมาณที่มากขึ้น ซึ่งก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้เกษตรอินทรีย์ได้รับความสนใจจากเกษตรกรรายอื่นๆ ในการผลิตเกษตรอินทรีย์แล้วเห็นเป็นรูปธรรมของปริมาณการผลิตที่ตอบสนองต่อตลาดได้เป็นอย่างดี

2.3 การผลิตเพื่อการปรับเปลี่ยน (ระยะปรับเปลี่ยน) จากเกษตรแบบเคมีมาสู่การผลิตแบบอินทรีย์ คือ ซึ่งการที่ผู้บริโภคหันมาให้ความสำคัญต่อการบริโภคสินค้าเกษตรที่อยู่ในระดับปลอดภัย หรือระดับอินทรีย์ก็ตาม และถือได้ว่ามีผู้บริโภคที่บริโภคสินค้าเกษตรประเภทนี้เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และการบริโภคที่ปลอดภัยต่อสุขภาพของประชาชน ทางหน่วยงานภาครัฐไม่ว่าจะเป็นสำนักงานเกษตรและสหกรณ์ หรือสำนักงานสาธารณสุข ก็ได้ออกมาส่งเสริมให้เกษตรกรมีการผลิตสินค้าเกษตรที่อยู่ในระยะปลอดภัย เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค และผู้ผลิตเอง ซึ่งมีแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตแบบปลอดภัยไปก่อนเพื่อเป็นการปรับสภาพ หรือเป็นการปรับเปลี่ยนวิธีที่การจากการผลิตแบบเคมีเพื่อเข้าสู่การผลิตแบบอินทรีย์ต่อไป โดยหน่วยงานสาธารณสุขมีการส่งเสริมด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์ต่างๆ ให้กับกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตเกษตรในช่วงการปรับแปลง และมีจำนวนเพิ่มขึ้น แต่พอเอาเข้าจริงการผลิตที่จะปรับเปลี่ยนมีสู่เกษตรอินทรีย์นั้นเกษตรกรที่อยู่ช่วงนี้ยังไม่สามารถปรับมาสู่อินทรีย์ได้ และยังทำให้เกิดความสับสนของผู้บริโภคระหว่างเกษตรอินทรีย์กับเกษตรปลอดภัย ว่าสินค้าเกษตรแบบใดจะดีกว่ากัน และยังนำมาสู่ความขัดแย้งระหว่างเกษตรกรอินทรีย์กับเกษตรกรเกษตรปลอดภัยด้วย

2.4. การปรับเปลี่ยนผู้บริโภคให้สามารถผลิตเกษตรอินทรีย์ในบริเวณบ้าน (ประชาชนที่อยู่ในชุมชนเมือง) คือ จากการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มเยาวชน (กลุ่มหนึ่ง) ที่มีการทำโครงการรณรงค์ให้ประชาชนคนเมือง หรือคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมืองเชียงใหม่ มีการผลิต หรือปลูกพืชปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ หรือเกษตรไร้สารพิษ ในบริเวณพื้นที่ว่างของบ้าน เช่น ข้างรั้ว กระถางดอกไม้ หรือหลังบ้าน เป็นต้น เพื่อลดความเสี่ยงการบริโภคที่ไม่ปลอดภัย โดยหันมาปลูกผักที่พอจะสามารถปลูกได้ และดูแลง่ายๆ ไว้บริโภคเอง ซึ่งการที่มีการส่งเสริมเช่นนี้จะเป็นการสร้างจิตสำนึกให้กับผู้บริโภคหันมาให้ความสำคัญต่อการบริโภคที่มีความปลอดภัย และเป็นผลดีต่อสุขภาพ การที่ผู้บริโภคเหล่านี้มีจิตสำนึก หรือสามารถแยกแยะว่าอะไรควรบริโภค อะไรควร

หลีกเลี่ยง และรู้ว่าสินค้าเกษตรกรแบบไหนที่จะมีความปลอดภัยต่อสุขภาพ ซึ่งถ้าผู้บริโภคเหล่ามีความเข้าใจก็จะสามารถเข้ามาสู่ระบบตลาดเกษตรอินทรีย์ที่กลุ่มเกษตรอินทรีย์ได้มีการจำหน่ายตามตลาด และกลุ่มผู้บริโภคเหล่านี้ก็จะมีการบอกต่อๆกันไป ถือเป็นการประชาสัมพันธ์ และเป็นการเข้าถึง หรือการให้ข้อมูลกับผู้บริโภคโดยตรงได้อย่างเป็นดี

ประเด็นที่ 3 บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ได้แก่

3.1. การทำงานแยกส่วนตามกฎหมายของหน่วยงานภาครัฐ คือ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์มีอยู่โดยกันหลายฝ่าย เช่น สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ที่ดูแลเรื่องการผลิตเกษตรอินทรีย์ สำนักงานสาธารณสุขที่ดูแลเรื่องการบริโภค ความปลอดภัยในการบริโภค และสำนักงานพาณิชย์จังหวัดที่อยู่แลเรื่องการตลาด การขาย หรือประชาสัมพันธ์ต่างๆ เป็นต้น การที่ต่างฝ่ายต่างทำในสายงานของตนทำให้การประสานที่ไม่มีความชัดเจน และไม่มีความสอดคล้องในการส่งเกษตรกรอินทรีย์ต่อเกษตรกร โดยทางหน่วยงานรัฐการได้กล่าวว่าการที่หน่วยงานต้องปฏิบัติตามสายงานเป็นเพราะอำนาจทางกฎหมาย ได้ให้อำนาจในการปฏิบัติตามสายงาน หรือปฏิบัติตามกรอบของกฎหมายที่ได้ให้ไว้เท่านั้น และการบังคับบัญชาก็ขึ้นอยู่กับหน่วยงานต้นสังกัดคือกระทรวงต่างๆ ที่ได้มีการมอบหมายหน้าที่ให้ไว้ ซึ่งหน่วยที่อยู่ใต้สังกัดก็เพียงปฏิบัติตามคำสั่งเท่านั้น หรือถ้ามีการปฏิบัติหน้าที่มากเกินกว่าที่กำหนดก็อาจถูกลงโทษได้

ดังนั้นการที่หน่วยงานรัฐไม่สามารถประสานงาน หรือปฏิบัติงานได้ไม่เต็มที่ส่วนหนึ่งมาจากอำนาจตามกฎหมายที่ต้องให้หน่วยงานปฏิบัติตามระเบียบต่างๆ เท่านั้น แต่ถ้าการปฏิบัติงานหรือการส่งเสริมนั้นอยู่ในอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน หน่วยงานก็สามารถที่จะดำเนินการให้ได้ตามความเหมาะสม

3.2. บทบาทขององค์กรปกครองท้องถิ่น (อปท.) ต่อการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ คือ บทบาทของหน่วยงานท้องถิ่นถือมีความสำคัญต่อการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์อย่างมาก โดยเกษตรกร นักวิชาการ และภาคส่วนต่างๆ มองว่าหน่วยงานท้องถิ่นสามารถที่จะเข้ามาเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เพราะหน่วยงานท้องถิ่นสามารถกำหนดแผนงาน หรือเทศบัญญัติได้เอง การที่จะนำเอาเรื่องของการส่งเสริม สนับสนุนเกษตรอินทรีย์ ในด้านต่างๆ เช่น งบประมาณ หรือปัจจัยการผลิตต่างๆ เป็นต้น ให้เกิดขึ้นในชุมชนนั้นเป็นเรื่องที่สามารถทำได้เลยโดยไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายตามสายการบังคับบัญชาเหมือนหน่วยงานของภูมิภาค รวมถึงหน่วยงานท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดสรร หรือจัดซื้อ จัดจ้าย ในเขตอำนาจของหน่วยท้องถิ่นนั้น การจะให้สร้าง หรือหาสถานที่เพื่อทำตลาดเกษตรอินทรีย์ก็สามารถทำได้

แต่ปัจจุบันการเข้ามาส่งเสริมในเรื่องของเกษตรอินทรีย์ของหน่วยงานท้องถิ่นต่างๆ ถือได้ว่ามีจำน้อยมากที่ให้ความสำคัญต่อการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ในชุมชนของตนเอง เพราะสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่นำมาจำหน่ายส่วนใหญ่จะมีการผลิตจากชุมชน และนำเข้ามาจำหน่ายในชุมชนเมือง ถ้าเกษตรกรได้รับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์จะทำให้ปริมาณการผลิตจากชุมชนมีปริมาณเพิ่มขึ้น และยังสามารถเพิ่มการขยายตัวของเกษตรกรภายในชุมชนด้วย ตัวอย่างองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีการสนับสนุนเกษตรอินทรีย์ในชุมชน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน และเทศบาลตำบลน้ำแพร่ อำเภอพร้าว เป็นต้น

ประเด็นที่ 4 บาทบทผู้บริโภคกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ คือ ผู้บริโภคถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เพราะการที่สินค้าเกษตรอินทรีย์จะสามารถจำหน่ายได้มากน้อยเพียงใดตัวผู้บริโภคเหล่านั้นจะเป็นผู้กำหนด (เป็นผู้กำหนดชีวิตเกษตรกรอินทรีย์) และการที่จะให้ผู้บริโภคเข้ามาเป็นลูกค้าในตลาดเกษตรอินทรีย์ได้นั้นสิ่งสำคัญคือตัวผู้บริโภคเอง โดยผู้บริโภคจะต้องมีความเข้าให้ในกระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์ เห็นความสำคัญ หรือประโยชน์ที่ได้รับจากการบริโภคเกษตรอินทรีย์ และจะต้องมีจิตสำนึกในการช่วยเหลือ เผื่อแผ่ซึ่งกันและกันของผู้บริโภคกับเกษตรกร โดยมีความเข้าใจในระบบตลาด และพยายามสร้างความเข้าใจกับการบริโภคที่ไม่คุ้นเคย เช่น ผักพื้นบ้านที่ไม่เคยรับประทานมาก่อน ก็พยายามถามจากเกษตรกรในการนำไปปรุงเป็นอาหาร เป็นต้น และผู้บริโภคอื่นๆ ที่ยังไม่ได้เข้ามาสู่ระบบตลาดแบบอินทรีย์ ซึ่งเกษตรกร และผู้บริโภคเกษตรอินทรีย์ จะต้องร่วมมือกันเพื่อสร้างความเข้าใจ หรือเผยแพร่ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ตลาดเกษตรอินทรีย์ไปสู่ผู้บริโภคกลุ่มอื่นให้มากขึ้นกว่านี้ เพื่อเป็นการรองรับกับสินค้าเกษตรอินทรีย์ และเป็นการกระตุ้นในเกษตรกรหันมาผลิตเกษตรอินทรีย์ให้เพิ่มขึ้น

ส่วนผู้บริโภคในชุมชนรอบนอกถือเป็นปัญหาสำคัญ ที่ผู้บริโภคในชุมชนยังไม่มีความเข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่าของการบริโภคเกษตรอินทรีย์ เพราะการที่ผู้บริโภคในชุมชนไม่มีความเข้าใจต่อระบบการผลิต การตลาด และราคาของเกษตรอินทรีย์ ทำให้ตลาดในชุมชนไม่สามารถจำหน่ายได้ จึงต้องเข้ามาจำหน่ายในตลาดเกษตรอินทรีย์ในชุมชนเมือง ก็มีมุมมองต่างๆว่าการผลิตเกษตรอินทรีย์ในชุมชน แต่ไม่สามารถให้ชุมชนบริโภคสินค้าดี ที่มีความปลอดภัยได้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความเข้าใจให้กับผู้บริโภคในชุมชน เกษตรกรที่ผลิตแบบใช้เคมี โดยให้มีการปรับเปลี่ยนการผลิต และการบริโภคสินค้าเกษตรที่ผลิตเองในครัวเรือนโดยไม่ใช้สารเคมี เพื่อกระตุ้นคนในชุมชนให้หันมารับทานผักที่เป็นอินทรีย์

ประเด็นที่ 6 ปัญหาเรื่องของความไม่ชัดเจนในด้านมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ คือ การจำหน่ายเกษตรอินทรีย์ สิ่งที่จะบ่งบอกว่าสินค้าเกษตรใดเป็นอินทรีย์นั้น ส่วนใหญ่จะดูจากมาตรฐานเกษตรอินทรีย์รับได้รับรองมาตรฐานอะไร จากหน่วยงานไหน จึงสามารถสร้างความ

เชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคที่เลือกซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ แต่ปัจจุบันกระแสเรื่องของการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ หรือเกษตรปลอดภัยมีจำนวนความต้องการเพิ่มขึ้น ทำให้มีตลาด และการจำหน่ายสินค้าเกษตรประเภทนี้มากขึ้น โดยเฉพาะสินค้าเกษตรปลอดภัย ซึ่งผู้บริโภคได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องของมาตรฐานสินค้าเกษตรต่างๆ เหล่าว่าจะสามารถมีความเชื่อถือได้อย่างไรต่อกระบวนการผลิต ว่ามาจากการผลิตแบบอินทรีย์ หรือมาจากการผลิตแบบปลอดภัย และส่วนใหญ่ผู้บริโภคที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ก็จะสามารถแยกแยะออกว่าเป็นสินค้าจริงหรือปลอม ทำให้ตามตลาดมีสินค้าเกษตรอินทรีย์ หรือสินค้าเกษตรปลอดภัยที่ไม่ได้มาตรฐานเกิดมากขึ้น แล้วหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะมีมาตรการอย่างไรต่อมาตรฐานการผลิตที่ยังไม่มีความชัดเจนต่อการรับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์ หรือเกษตรปลอดภัย เพื่อเป็นการรองรับการขยายตัวของการผลิต และจำหน่ายสินค้าเกษตรประเทศนี้ต่อไป

ประเด็นที่ 7 ปัญหาเรื่องของความเข้าใจในนิยามคำว่า “เกษตรอินทรีย์” คือ ความเข้าใจของคำนิยามคำว่า เกษตรอินทรีย์ถือเป็นเรื่องที่กว้าง และใหญ่มากต่อคำจำกัดความ เพราะเป็นเรื่องของความคิด ความเข้าใจของแต่ละบุคคล แต่ละกลุ่ม หรือแต่ละองค์กร การที่ต่างฝ่ายต่างมีคำจำกัดความที่แตกต่างกันก็ไม่ได้หมายว่าความคิดเหล่านั้นจะผิด แต่ประเด็นมีอยู่ว่าการที่แต่ละฝ่ายมีการตีความหมาย หรือให้คำจำกัดความที่ต่างกันทำให้แนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ไปในทิศทางที่อาจจะไม่สอดคล้องกันในบ้างเรื่อง แต่ที่มีความสอดคล้องกันก็คือจะทำอย่างไรเพื่อให้สินค้าเกษตรมีความปลอดภัยไร้สารเคมีได้ ซึ่งตามหลักการคำนิยามก็ถือว่ามีความใกล้เคียงกัน แต่สิ่งที่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์นั้นต้องเข้ามาร่วมคิด ประสานงาน และหาแนวทางร่วมกันในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ คือ การสร้างมาตรฐานร่วมกันให้เกิดความชัดเจน และเป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วน เช่น มาตรฐานสินค้าเกษตร มาตรฐานการตลาด หรือฐานมาตรการผลิต เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติในสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นสู่เป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ร่วมกัน

บทที่ 4

ผลการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ปัญหาและข้อจำกัดของช่องทางการตลาดเกษตรอินทรีย์

จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ เกษตรกรอินทรีย์ที่เป็นผู้จำหน่ายเกษตรอินทรีย์ และช่องทางการจำหน่ายเกษตรอินทรีย์ในตลาดต่างๆ พบว่าช่องทางการตลาด หรือช่องทางการจัดจำหน่ายของสินค้าเกษตรอินทรีย์มีความเพียงพอต่อความต้องการของผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ โดยมีผู้ที่สนใจเข้ามาติดต่อซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง และผู้บริโภคมีความต้องการในสินค้าอินทรีย์นี้เพิ่มขึ้น เนื่องจาก 1-2 ปีที่ผ่านมามีการรณรงค์ มีนโยบายเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้ประชาชนบริโภคอาหารปลอดภัย ซึ่งอาหารปลอดภัยในที่นี้คืออาหารที่ได้ไม่ใช้สารเคมีหรือไม่มีเคมีตกค้างอยู่ในผลิตภัณฑ์ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นพวกพืชผัก หรือสัตว์ที่ไว้บริโภค และส่วนที่ได้รับความนิยมกันมากจะได้ยินกันบ่อยๆ ในช่วงหลังมานี้ในเรื่องของอาหารปลอดภัย ได้แก่ อาหารอินทรีย์ หรือการผลิตเกษตรแบบอินทรีย์ รวมถึงในปัจจุบันประชาชนให้ความสำคัญกับการดูแล รักษาสุขภาพร่างกายเพิ่มขึ้น และผลกระทบที่เกิดจากการบริโภคที่ไม่ปลอดภัยจากสารเคมีตกค้างในพืชผัก จึงทำให้การบริโภคพืชผักเกษตรอินทรีย์มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และมีแนวโน้นที่จะขยายตัวของการบริโภค หรือผู้ที่ต้องการบริโภคพืชผักเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้นอีก

จากการที่มีผู้บริโภคเพิ่มขึ้นทำให้ความต้องการที่จะบริโภคพืชผักเกษตรอินทรีย์ก็เพิ่มขึ้น จึงส่งผลทำให้ช่องทางการตลาดในปัจจุบันมีมากขึ้นและมีความต้องการปริมาณสินค้าที่มาก เช่น หน่วยงานภาครัฐ ตามโรงพยาบาล โรงเรียน หรือทัณฑสถาน หรือหน่วยงานเอกชน ที่เป็นห้างร้าน พ่อค้าคนกลาง เป็นต้น จึงเป็นการสะท้อนปัญหาและข้อจำกัดโดยตรงที่เกี่ยวข้องกับช่องทางการตลาดของการจำหน่ายเกษตรอินทรีย์ แถบจะไม่มีผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ผลิต หรือจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์แต่อย่างใด แต่กลับมีปัญหาและข้อจำกัดที่เกิดจากปัญหาโดยอ้อมที่เป็นข้อจำกัดอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อช่องทางการดลาดของเกษตรกรและส่งผลต่อการขยายช่องทางการดลาดเกษตรอินทรีย์ หรือการแข่นขันทางการค้า และอาจจะส่งผลกระทบต่อผู้ผู้โภคที่มีความต้องการในตลาดสูง รวมทั้งไม่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างเต็มที่ในทุกพื้นที่ที่มีความต้องการการบริโภคพืชผักเกษตรอินทรีย์ ซึ่งปัจจัยที่มีผลกระทบทางอ้อมต่อช่องทางการตลาดของเกษตรกรอินทรีย์ มีปัจจัยดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยด้านการผลิตที่ผลิตได้น้อย คือ ปัญหาและข้อจำกัดนี้ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อด้านการดลาด หรือช่องทางการจัดจำหน่าย เพราะการผลิตเกษตรแบบระบบเกษตรอินทรีย์ โดยส่วนใหญ่จะผลิตได้ยาก ดูแลยาก ต่อสภาวะต่างๆ เช่น สภาพอากาศ สัตรูพืช เป็นต้น ที่เป็นสภาวะที่เกษตรกรไม่สามารถควบคุมได้ เหมือนกับเกษตรที่ผลิตแบบใช้สารเคมี รวมถึงการ

เจริญเติบโตของพืชผักที่ใช้ระยะเวลานานกว่าการปลูกที่ใช้สารเคมี ประมาณ 2-3 เท่า ส่วนการปลูกของเกษตรกรที่ทำการปลูกพืชผักเกษตรอินทรีย์โดยเฉลี่ยจะปลูกประมาณ 1-2 แปลงต่อครัวเรือน และผลผลิตที่ได้จะได้ประมาณ 1 ใน 3 ต่อแปลง (ของการปลูกแบบเกษตรเคมีที่มีการใช้ปุ๋ยเคมีต่างๆ) จึงทำให้การผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ไม่สามารถผลิตสินค้าออกสู่ตลาดได้เท่ากับความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งทำให้เกิดปัญหาและข้อจำกัดในช่องทางการตลาดตามมา เพราะความต้องการของผู้บริโภคมีมาก โดยสะท้อนผ่านมาจากช่องทางการตลาดต่างๆ มากมาย เช่น ห้างสรรพสินค้า ความต้องการปริมาณพืชผักในปริมาณมากๆ โดยเฉลี่ย ประมาณ 20-30 กิโลกรัมต่อวัน ขึ้นไป เป็นต้น แต่ผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ไม่สามารถที่จะผลิตได้มากตามความต้องการของผู้รับซื้อ (ห้างร้าน) ได้ จึงทำให้ช่องทางการตลาดแบบนี้ไม่เหมาะสมกันการผลิตแบบอินทรีย์ เช่น กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์อำเภอพร้าว มีนายหน้าเข้ามาติดต่อให้เกษตรกรอินทรีย์ในกลุ่มอำเภอพร้าวปลูกพริกอินทรีย์เพื่อที่จะเอาไปส่งขายให้กับร้านอาหารไทยที่อยู่ในสหรัฐฯ เพราะการนำเข้าผักต่างๆ นอกจากจะมีต้นทุนสูงแล้วยังต้องถูกตรวจสอบฐานมาตรความปลอดภัยของอาหารก่อน จึงทำให้ร้านอาหารไทยที่อยู่แถบนั้นต้องการผลผลิตที่เป็นอินทรีย์เพื่อลดขั้นตอนการตรวจสอบ แต่ทางเกษตรอินทรีย์อำเภอพร้าวก็เห็นว่าไม่สามารถที่จะผลิตให้ได้ในปริมาณที่มากเพราะการผลิตในแต่ละครั้งมีความยาก และมีอุปสรรคต่อผลผลิตสูง

ดั้งนั้นการที่เกษตรกรไม่สามรถผลิตให้ได้ตามปริมาณที่ลูกค้ากำหนดจึงทำให้เกษตรอินทรีย์เสียช่องทางการตลาดแบบขายส่ง ทั้งที่ช่องทางการตลาดรออยู่ตรงหน้ามากมาย แต่เกษตรกรก็ไม่สามารถทำอะไรได้มาไปกว่าการหาช่องทางการตลาดที่เหมาะที่สุดในการจำหน่ายเกษตรอินทรีย์นี้

2. ปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกของเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์มีน้อย คือ ปัญหาและข้อจำกัดปัจจัยด้านนี้เป็นข้อจำกัดที่ส่งผลกระทบต่อปัจจัยข้อที่ 1 ที่กล่าวมาด้วยแล้ว ยังเป็นปัญหาที่ทำให้ตลาด หรือช่องทางการเกษตรอินทรีย์ขยายตัวได้ช้า เพราะการที่มีผู้ที่ทำการผลิตเกษตรอินทรีย์น้อยและยังไม่เข้าใจในกระบวนการของเกษตรอินทรีย์อย่างแท้จริงนั้น ทำให้การขยายตัวของตลาดปริมาณการผลิต และจำนวนผู้จำหน่ายเกษตรอินทรีย์มีน้อยตามไปด้วย โดยกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ของสถาบันเกษตรกรรมยั่งยืนในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูนในทั้งหมด 10 อำเภอ มีสมาชิกประมาณ 300 คน แบ่งเป็นผู้ผลิตที่ไว้บริโภคเองในครัวเรือน ประมาณ 220 คน และมีผู้ผลิตที่เพื่อจำหน่าย ประมาณ 80 คน ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่มีจำนวนน้อยมาก ถ้าเปรียบกับประชากรทั้งหมด 2 จังหวัด อาจเฉลี่ยได้ว่า ในหนึ่งอำเภอ จะมีผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์เพื่อบริโภคเองโดยเฉลี่ยประมาณ 22 คนต่ออำเภอ และจะมีผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์เพื่อจำหน่ายโดยเฉลี่ยประมาณ 8 คนต่ออำเภอ จึงทำให้เห็นว่าการที่มีผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์น้อยมีผลกระทบต่อการผลิต การตลาดเป็นอย่างมาก ส่วนหนึ่งที่

ทำให้ไม่มีเกษตรกรรายอื่นเข้ามาสู่การผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ เพราะว่าเกษตรกรยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในระบบอินทรีย์ เกษตรกรยังยึดติดกับคุณค่าในตัวเงินที่ได้จากการผลิตที่มีจำนวนมากในการใช้สารเคมีต่อพืชผัก และเกษตรกรยังเห็นว่าการทำเกษตรอินทรีย์ได้รับผู้ตอบแทนน้อยและช้า

ดังนั้นถ้าสมาชิกของผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์มีจำนวนน้อย และไม่มีการเพิ่มขึ้นที่มากพอต่อการผลิตในแต่ละวัน ช่องทางการตลาด หรือการจำหน่ายเกษตรอินทรีย์ก็คงไม่สามารถที่จะขยายขึ้นหรือเพิ่มช่องทางการการดลาดได้มากกว่านี้ ได้แต่เพียงจำหน่ายในดลาดที่มีความเหมาะสมกับจำนวนผู้ผลิตตามประมาณที่ได้เท่านั้นเอง

3. ปัจจัยด้านสถานที่จำหน่ายสินค้าไม่มีความแน่นอนและถาวร คือ การดลาด หรือช่องทางการจำหน่ายของกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ ส่วนใหญ่จะเป็นตลาด หรือช่องทางการจำหน่ายแบบตลาดนัด การดลาดแบบนี้จะต้องมีพื้นที่ในการจำหน่าย และดลาดที่กลุ่มเกษตรอินทรีย์จำหน่าย ได้แก่ ดลาดนัด JJ market ดลาดนัดข่วงเกษตรอินทรีย์ ตลาดนัดหนองหอย ตลาดนัด ม.แม่โจ้ และตลาดนัดศูนย์ราชการเชียงใหม่ เป็นต้น หรือพื้นที่ตลาดนัดนั้นอาจแบ่งได้ดังนี้ 1.ดลาดนัดที่ทางภาครัฐจัดสรรให้จำหน่าย ได้แก่ตลาดนัดหนองหอย ตลาตนัดม.แม่โจ้ และดลาดนัดศูนย์ราชการเชียงใหม่ 2.ตลาดนัดที่เช่าจากเอกชน ได้แก่ ตลาดนัด JJ market 3.ตลาดนัดที่กลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์เช่าจากรัฐ ได้แก่ ตลาดนัดข่วงเกษตรอินทรีย์

ซึ่งตลาดส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่ทางราชการเป็นผู้จัดสรรมาให้ แต่กลุ่มเกษตรกรก็ยังไม่มีความเชื่อมั่นในพื้นที่ที่ทางหน่วยงานราชการนั้นจะมีความมั่งคงหรือถาวร เพราะกลุ่มเกษตรกรไม่สามารถรู้ได้เลยว่าทางหน่วยงายภาครัฐจะมีการย้าย หรือยุบตลาดนัดของเกษตรกร ถ้าหากมีการย้ายหรือยุบตลาดก็อาจจะมีผลกระทบต่อการดลาดของเกษตรกร เพราะบางพื้นที่เกษตรกรที่เป็นผู้จำหน่ายก็สามารถสร้างความคุ้นเคยกับบุคคลในพื้นที่นั้นได้เป็นอย่างดี และส่วนตลาดนัดที่มีการจำหน่ายได้ปริมาณที่มาก และมีผู้บริโภคหลากหลาย คือ ตลาดนัด JJ market ตลาดนัดนี้ถือเป็นตลาดที่ขายดีที่สุด แต่ตลาดนัดแห่งเป็นพื้นที่ของเอกชนที่ทางกลุ่มเครือข่ายได้ทำการเช่าพื้นที่เพื่อการจำหน่าย ทำให้กลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ที่จำหน่ายในดลาดแห่งนี้ไม่มีความแน่นอน หรือความถาวรต่อการจำหน่าย เพราะตลาดแห่งนี้เอกชนอาจจะขายให้กับนายทุนที่ต้องการเข้ามาหาพื้นในการลงทุนธุรกิจต่างๆ ก็เป็นได้ และพื้นที่นี้อยู่ตรงใจกลางเมืองเชียงใหม่ (หลังโลตัสคำเที่ยง) ส่วนพื้นที่ที่เป็นของกลุ่มเกษตรกรที่เช่าจากรัฐ (กรมธนารักษ์) คือ ตลาดนัดข่วงเกษตรอินทรีย์ ก็ยังไม่สามารถรองรับกับจำนวนเกษตรกรผู้จำหน่ายได้ทุกคน และยังไม่สามารถบริการให้กับบริโภคได้อย่างทั้งถึง ซึ่งทำให้การที่เกษตรกรไม่มีพื้นที่ที่ถาวรก็อาจส่งผลกระทบต่อช่องทางการดลาด

เกษตรอินทรีย์ที่ถือได้ว่ามีความเหมาะสมที่สุดในการจำหน่ายในช่องทางแบบตลาดนัดของกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ในอนาคตได้

4. ปัจจัยทางด้านการแข่งขันสูงขึ้น คือ จากการที่หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญกับการรณรงค์ให้ประชาชนบริโภคอาหารปลอดภัย โดยมีโครงการเกิดขึ้นมากมายเพื่อเป็นตอบสนองการส่งเสริมการบริโภคอาหารปลอดภัยนี้ ซึ่งโครงการที่ได้เกิดขึ้นมาประมาณช่วง 1-2 ปีมานี้ ทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ได้มีโครงการอาหารปลอดภัยขึ้น โดยเข้าไปส่งเสริมเกษตรกรที่ต้องการเข้าร่วมกับทางหน่วยงานรัฐในการปลูกพืชผักปลอดภัย หรือปลูกพืชผักปลอดสารพิษ และรวมถึงการปลูกแบบอินทรีย์ แต่การปลูกแบบปลอดภัย และปลอดสารพิษนั้น เกษตรกรสามารถที่จะใช้สารเคมี หรือปุ๋ยเคมีในกระบวนการผลิตเกษตรได้ แต่จะต้องทำการเก็บเกี่ยวในระยะปลอดภัยที่สามารถให้ผู้บริโภคบริโภคได้อย่างปลอดภัย แต่ในทางกลับกันเกษตรอินทรีย์จะไม่มีการใช้สารเคมีใดๆทั้งสิ้น ทำให้เกิดปัญหาในการแข่งขันจำหน่ายสินค้า ระหว่างเกษตรปลอดภัย เกษตรปลอดสารพิษ กับเกษตรอินทรีย์ขึ้น โดยทางสาธารณสุขจังหวัดได้มีการจัดหาตลาดนัดให้กับผู้ผลิตเกษตรทั้ง 3 แบบ ได้ขายในที่เดียวกัน ซึ่งต่อมาเกิดปัญหาในเรื่องของความไม่เข้าใจของผู้บริโภคที่ไม่มีความรู้ในเรื่องของการแยกแยะว่าเกษตรปลอดภัย หรือเกษตรอินทรีย์ เพราะส่วนใหญ่ผู้บริโภคก็จะเข้าใจว่าเป็นพืชผักเกษตรอินทรีย์ทั้งหมด และยังมีการอ้างของผู้ผลิตที่ผลิตแบบปลอดภัยถึงการผลิตที่บอกกับผู้บริโภคว่ามีความคล้ายคลึงกันทำหรือผู้บริโภคเข้าในผิด และเลือกซื้อพืชผักจากทางกลุ่มเกษตรปลอดภัยมากกว่า เพราะมีความสวยงามกว่า มีขนาดใหญ่กว่า จึงทำให้กลุ่มเกษตรอินทรีย์ตัดสินใจ ออกจากโครงการนี้ และก็จำหน่ายในตลาดนัดที่เป็นอินทรีย์อย่างเดียวเท่านั้น

การแบ่งเป็นกลุ่มเกษตรกรหลายแบบนี้ทำให้การแข่งขันก็เพิ่มขึ้น ระหว่างเกษตรกรที่ผลิตอาหารปลอดภัย กับเกษตรกรที่ผลิตแบบอินทรีย์ แต่เรื่องของการแข่งขันด้านการตลาดนั้นไม่ได้มีผลกระทบกับกลุ่มเกษตรอินทรีย์มากนัก เพราะส่วนใหญ่กลุ่มเกษตรอินทรีย์จะมีลูกค้าประจำที่มาซื้อสินค้าอยู่นานแล้ว แต่สิ่งที่เป็นกังวลมากที่สุดในเรื่องของการตลาดที่มีหลายกลุ่มนี้ คือ ผู้บริโภคที่เป็นขาจรหรือผู้บริโภคหน้าใหม่จะยังไม่เข้าใจ และแยกแยะได้ระหว่างการผลิตที่ปลอดภัย กับการเกษตรอินทรีย์ แต่ผู้บริโภคก็ยังเข้าใจว่ามันมีความคล้ายๆกัน เลือกซื้ออะไรก็ได้ จึงเป็นการลดความน่าเชื่อของการผลิตแบบอินทรีย์ และการที่เกษตรแบบปลอดภัยมีกระบวนการที่ผลิตง่ายกว่า พืชผักโตเร็วกว่า สวยงามกว่าเกษตรอินทรีย์ จึงทำให้เกษตรกรที่ปลูกแบบอินทรีย์เปลี่ยนมาปลูกแบบเกษตรปลอดภัยกันมาก ซึ่งทำให้จำนวนสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ลดลง ดังนั้นต่อให้มีการแข่งขันทางการตลาดในช่องทางต่างๆมากขึ้น ก็ไม่ได้ทำให้กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์คิดที่จะล้มเลิก แต่ในทางกลับกันเริ่มมีผู้บริโภคที่มีความเข้าใจในการผลิตแบบอินทรีย์มากขึ้น และก็ยัง

เห็นคุณค่าของสินค้าที่มาจากกระบวนการผลิตแบบอินทรีย์ และทางกลุ่มเกษตรอินทรีย์ก็ได้แต่หวังว่าจะมีผู้บริโภคที่เข้าใจในความเป็นอินทรีย์เพิ่มขึ้นต่อไป

5. ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์ช่องทางการตลาดต่างๆ คือ การประชาสัมพันธ์เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเข้าถึงช่องทางการตลาดของผู้บริโภค ซึ่งช่องทางการตลาดของกลุ่มเกษตรอินทรีย์นั้นถือว่ายังขาดการประชาสัมพันธ์ในทุกๆช่องทาง และยังขาดความต่อเนื่องในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ ส่วนช่องทางในการประชาพันธ์ก็จะมีหลายรูปแบบ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ แผ่นพับ ป้ายโฆษณา อินเตอร์เน็ต เป็นต้น ซึ่งการประชาสัมพันธ์ของตลาดอินทรีย์ของกลุ่มก็เป็นในรูปของป้ายโฆษณา วิทยุ เป็นหลัก (การโฆษณาที่มีต้นทุนต่ำ) แต่การประชาสัมพันธ์ที่ได้ผลมาที่สุดในการประชาสัมพันธ์ตลาดเกษตรอินทรีย์ คือ การบอกกันปากต่อปากของผู้บริโภค เพราะการประชาสัมพันธ์ในช่องทางอื่นๆนั้นไม่มีความต่อเนื่อง รวมถึงขาดงบประมาณในการใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ จึงทำให้ช่องทางการบอกกันปากต่อปากเป็นช่องทางที่เหมาะสมที่สุด กับตลาดเกษตรอินทรีย์ในปัจจุบัน ทั้งๆที่กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ (กลุ่มแม่ทา อำเภอแม่ออน) มีการจัดทำผักกล่องอินทรีย์ส่งถึงบ้าน (Delivery) แต่ข่าวสารในช่องทางการตลาดแบบนี้ก็ถูกจำกัดในวงแคบโดยรู้แต่ผู้บริโภคที่ได้รับบริการอยู่แล้ว และไม่สามารถเข้าถึงหรือให้ผู้บริโภคทั่วไปได้รับทราบข้อมูลดังกล่าวนี้ได้

ดังนั้นการจะขยาย หรือเพิ่มประสิทธิภาพทางการตลาดของเกษตรอินทรีย์ได้นั้นจะต้องให้ความสำคัญในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ทุกช่องทาง และการประชาสัมพันธ์ต้องเข้าถึงผู้บริโภคอย่างทั่วถึง อย่างต่อเนื่องสำหรับการให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ และเพื่อการเพิ่มช่องทางการตลาดที่มีแล้วให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.2 ส่วนรูปแบบตลาดและช่องทางการจัดจำหน่ายเกษตรอินทรีย์ แบ่งได้ 2 รูปแบบหลัก ดังนี้

4.2.1. รูปแบ่งตามตลาด หรือช่องทางการจำหน่ายสินค้าเพื่อการบริโภค

(1.1) ช่องทางการจัดจำหน่ายโดยตรงจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค คือ เป็นช่องทางการจัดจำหน่ายที่สั้นที่สุด สินค้าจะผ่านมือจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภคโดยตรง โดยไม่ผ่านคนกลาง ซึ่งช่องทางนี้เหมาะสำหรับสินค้าที่เน่าเสียง่าย สินค้าของผู้ผลิตรายย่อยที่มีจำนวนสินค้าไม่มากพอต่อปริมาณการผลิต และสินค้าที่ผู้ผลิตไม่ต้องการผ่านคนกลาง ผู้ผลิตต้องการที่จะจำหน่ายสินค้าด้วยตนเอง และเพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองในเรื่องของราคาหรือต้นทุนการผลิตกับผู้บริโภคโดยตรง รวมถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดี การให้ข้อมูลข่าวสารที่ตรงไปตรงมาและเป็นข้อมูลที่เชื่อได้ จากผู้ผลิตไปถึงผู้บริโภคโดยตรง ตลาดที่อยู่ในรูปแบบนี้ ได้แก่

1.1.1) ตลาดนัดเกษตรอินทรีย์

1.1.2) การจัดส่งผักกล่อง (Delivery)

1.1.3) ตลาดในชุมชน หรือจำหน่ายที่บ้านของเกษตรกร

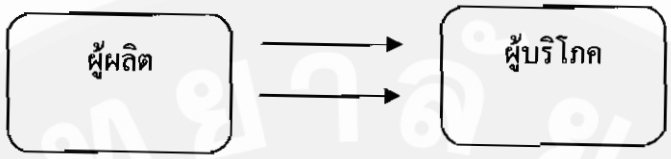

(1.2) ช่องทางการจัดจำหน่ายจากผู้ผลิต ไปยังพ่อค้าคนกลาง และผู้บริโภค คือเป็นช่องทางที่ผ่านพ่อค้าคนกลาง ซึ่งเป็นช่องทางจำหน่ายสินค้าได้กว้างและเร็วที่สุด สินค้าที่เหมาะกับช่องทางนี้ ได้แก่ สินค้าที่มีอายุการจำหน่ายสั้น และสินค้าที่มีจำนวนลูกค้ากลุ่มเป้าหมายเฉพาะเจาะจง และผู้ผลิตต้องการขายผ่านร้านค้าด้วยตนเอง เช่น ผู้ผลิตกล้วยทอดซึ่งจะเป็นผู้จัดจำหน่ายเองโดยขายให้กับร้านค้าปลีกทั่วไป ตั้งแต่ห้างสรรพสินค้าไปจนถึงร้านค้าปลีก ร้านอาหาร เป็นต้น ตลาดแบบนี้ผู้ผลิตจะสามารถจำหน่ายได้ในปริมาณที่มากตามกำลังในการผลิต และจะสามารถลดต้นทุนในเรื่องของการประชาสัมพันธ์สินค้า หรือการหาตลาดในการจำหน่ายสินค้าที่ผลิตออกมาสู่ตลาด แต่ข้อจำกัดของช่องทางการตลาดแบบนี้ผู้ผลิตจะไม่สามารถต่อรองราคา หรือมีอำนาจในการควบคุมปัจจัยการผลิตได้เอง เพราะจะต้องเป็นไปตามที่พ่อค้าคนกลางเป็นผู้กำหนด ตลาดที่อยู่ในรูปแบบนี้ ได้แก่

1.2.1) ร้านผักไทย

1.2.2) ร้านอาหารเกษตรอินทรีย์

1.2.3) พ่อค้า หรือแม่ค้าขายปลีก

(1.3) ช่องทางการจัดจำหน่ายจากผู้ผลิต มายังคนกลางที่ให้การสนับสนุนผู้ผลิต และผู้ผลิตจัดจำหน่ายกลับมายังคนกลาง และผู้บริโภค หรือจากคนกลาง ไปยังพ่อค้าคนกลาง และผู้บริโภค คือ ช่องทางการตลาดแบบนี้จะมีความคล้ายคลึงกับช่องทางการตลาดแบบที่ 2 ในทุกๆ ขั้นตอน แต่ที่ทำให้ช่องทางการตลาดแบบนี้แตกต่างไปจากช่องทางการตลาดอื่นนั้น เพราะว่าก่อนที่จะทำการผลิต หรือในช่วงของการผลิตของเกษตรกรอินทรีย์ คนกลาง (องค์กรที่ไม่หวังผลกำไร หรือองค์กรพัฒนาเอกชน) ได้ลงมาให้ส่งเสริม สนับสนุน ในขั้นตอนการผลิต เช่นการสนับสนุน กล้าพันธุ์พืช หรือปัจจัยการผลิตอื่นๆ เป็นต้น เพื่อเป็นการส่งเสริม ให้เกษตรกรได้ผลิตตามความต้องการของคนกลาง และเพื่อการผลิตที่มีความต่อเนื่องในการป้อมเข้าสู่ตลาดใหญ่ โดยช่องทางการตลาดรูปแบบนี้ ซึ่งแบ่งได้ตามความต้องการของผู้ค้าคนกลางได้ 2 แบบ 1.ความ

ต้องการที่ให้เกษตรกรผลิตเพื่อส่งให้กับคนกลาง มีความต่อเนื่อง และสินค้านั้นเป็นไปตามเป้าหมายตามที่พ่อค้าคนกลางนั้นกำหนดไว้ เช่น พ่อค้าคนกลางมีการสนับสนุนกล้าพันธุ์ ผักสลัดกับเกษตรผู้ผลิต เพื่อจะได้ให้เกษตรกรนั้นปลูกผักสลัดส่งให้กับพ่อค้าคนกลาง เป็นต้น 2.ความต้องการหาช่องทางการตลาด และพื้นที่ที่สามารถผลิตผลเกษตรอินทรีย์ไปสู่ตลาดให้กับพ่อค้าคนกลาง กรณีเป็นการเข้ามาเพื่อการส่งเสริม สนับสนุนเป็นหลัก แต่การสนับสนุน ให้เกษตรกรผลิตอย่างเดียวนั้นก็ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของเกษตรกร จึงต้องเข้ามาหาช่องทางการตลาดให้กับเกษตรกรผู้ผลิต โดยการเข้ามาเป็นพ่อค้าคนกลางเอง เพื่อรับซื้อสินค้าที่เกษตรกรผลิตตามที่ได้ให้การสนับสนุนไปนั้น ตลาดที่อยู่ในรูปแบบนี้ ได้แก่

1.3.1) โครงการหลวง

1.3.2) สหกรณ์เกษตรอินทรีย์อินทรีย์จังหวัดเชียงใหม่

1.3.3) องค์กรกรีนเนท (ตลาดจาก กรุงเทพฯ)

1.3.4) สถาบันการศึกษาต่างๆ

1.3.5) มูลนิธิสวนพุทธธรรม (จังหวัดลำพูน)

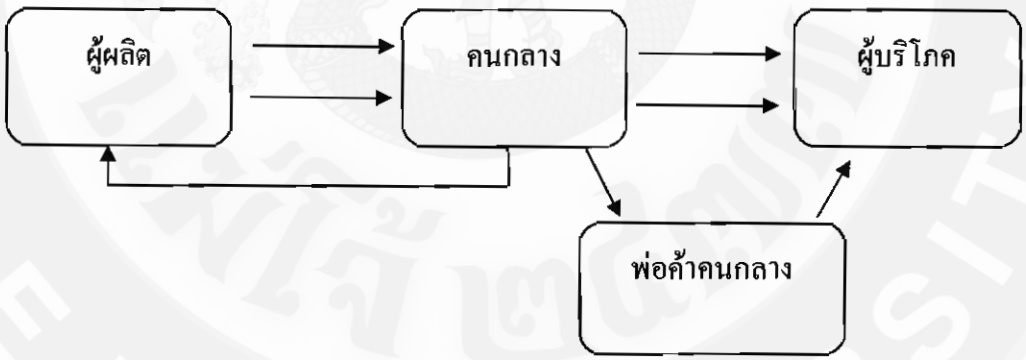

4.2.2 รูปแบบตามพื้นที่ทางกายภาพ

(2.1) ตลาด หรือช่องทางการจัดจำหน่ายในพื้นที่ชุมชนเมืองเชียงใหม่ คือ ตลาดที่มีการจัดจำหน่ายในบริเวณตัวชุมชนเมืองเชียงใหม่ โดยเป็นพื้นที่ที่เป็นชุมชนขนาดใหญ่มีประชากรหนาแน่น และเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่ในการจำหน่าย หรือบริการสินค้าต่างๆ จึงทำให้ประชาชนในพื้นที่มีกำลังซื้อสินค้าสูง มีกำลังซื้อสูงความต้องการของประชาชนในการบริโภคสินค้าต่างๆก็สูงตามไปด้วย และยังมีปัจจัยที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมืองต้องการสินค้าที่ดี มีคุณภาพ ปลอดภัย และราคาถูก เช่น ปัจจัยที่ประชาชนในพื้นที่ไม่มีเวลาที่จะดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง อาทิ การออกกำลังกาย แต่ประชาชนเมืองจะเลือกการรักษาสุขภาพในการเลือกซื้อของที่ปลอดภัย มีคุณภาพ เพื่อทดแทนการดูแลสุขภาพในรูปแบบอื่นๆ หรือประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีเวลา

ทำกับข้าว หรือทำอาหารรับประทานเอง จึงต้องอาศัยอาหารที่ปรุงสุกที่ขายตามท้องตลาด แต่ประชาชนก็ยังมีความกังวลต่ออาหารที่ตนเองซื้อไปรับประทาน ว่ามีความปลอดภัยหรือไม่ วัตถุดิบที่นำมาประกอบอาหารมีอะไรบ้าง ประชาชนก็ไม่สามารถทราบได้

จึงทำให้ช่องทางการดลาด หรือการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ เป็นช่องที่หนึ่งที่สามารถตอบโจทย์ให้กับผู้บริโภคที่อยู่ในบริเวณชุมชนเมือง ที่ต้องการการดูแลรักษาสุขภาพในเรื่องของการบริโภคที่ปลอดภัย และราคาที่มีความเหมาะสมกับผู้บริโภคทุกระดับ โดยการจัดตามประเภทตลาด หรือช่องทางการจำหน่ายของสินค้าเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ชุมชนเมืองเชียงใหม่ สามารถแบ่งได้ดังนี้

1) ประเภทตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ ได้แก่

1.1 ตลาดนัดข่วงเกษตรอินทรีย์ (แม่เหียะ) จะจำหน่ายวันอังคารกับวันพฤหัสบดี เวลา14.00 - 19.00 น.

1.2 ตลาดนัด JJ Market จำหน่าย วันพุธ กับ วันเสาร์ เวลา 05.00 - 10.00 น.

1.3 ดลาดนัดหนองหอย จำหน่าย วันอังคาร กับ วันอาทิตย์ เวลา 14.00 -19.00 น.

1.4 ตลาดนัดโรงเรียนดาราวิทยาลัย จำหน่ายวันจันทร์ และวันพุธ เวลา 14.00 - 17.00 น.

1.5 ดลาดนัดโรงพยาบาลนครพิงค์ จำหน่ายวันจันทร์และวันพุธ เวลา 05.00 - 12.00 น.

1.6 ตลาดนัดโรงเรียนปริ้น จำหน่ายวันศุกร์ เวลา 14.00 - 19.00 น.

1.7 ดลาดนัดโรงเรียนพุทธิโศภน จำหน่ายวันศุกร์ เวลา 14.00 - 19.00 น.

1.8 ตลาดศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่ จำหน่ายวันจันทร์ เวลา 14.00 - 19.00 น.

1.9 ตลาดในม.แม่โจ้ จำหน่ายวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ เวลา14.00-19.00 น.

1.10 ตลาดนัดโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย จำหน่ายวันศุกร์ เวลา 14.00 - 17.00 น.

2) ประเภทส่งจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลาง ได้แก่

2.1 ร้านผักไทย

2.2 ร้านอาหารเกษตรอินทรีย์

2.3 พ่อค้า หรือแม่ค้าขายปลีก (ในเมือง)

2.4 สหกรณ์เกษตรอินทรีย์อินทรีย์จังหวัดเชียงใหม่

2.5 สถาบันการศึกษาต่างๆ

(2.2) ตลาด หรือช่องทางการจัดจำหน่ายนอกพื้นชุมชนเมืองเชียงใหม่ คือ ตลาดที่มีการจัดจำหน่ายนอกชุมชนเมืองเชียงใหม่ เป็นตลาดที่มีการจัดการอยู่ภายนอกชุมชนเมือง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นตลาดที่มีการจัดส่งสินค้าเข้ามาในชุมชนเมือง อาจเป็นรูปแบบของการจัดส่งให้กับผู้บริโภคด้วยตรง หรือการจัดส่งให้กับพ่อค้าคนกลาง และนำส่งเข้ามาในชุมชนเมือง ตามห้างร้านต่างๆ ในรูปแบบการจัดจำหน่ายที่อยู่นอกเมืองถือเป็นรูปแบบใหม่ที่ทางเกษตรกรได้ริเริ่มทำ และจัดส่งไม่นานมานี้ แต่ได้รับความนิยมจากผู้ผลิต หรือผู้บริโภคเกษตรกรอินทรีย์ค่อนข้างน้อย เพราะช่องทางการขายสินค้าของผู้ผลิตมีน้อย มีผู้บริโภคน้อยและไม่มีความหลากหลาย ผู้บริโภคเข้าถึงตลาดได้ยาก และเป็นช่องทางการตลาดเฉพาะกลุ่มเท่านั้น ส่วนผู้บริโภคในพื้นที่นอกชุมชนส่วนใหญ่จะไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกษตรอินทรีย์ รวมถึงผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อสินค้าในตลาดทั่วไปของชุมชนในพื้นที่ได้ง่าย ราคาถูก และผู้บริโภคบางส่วนก็สามารถผลิตพืชผักบางอย่างไว้ในพื้นที่บริเวณบ้านได้ และช่องทางนี้เป็นช่องทางที่ต้องใช้ระยะทางไกล ในการจัดส่งสินค้า รวมถึงเป็นการส่งเสริมให้กับเกษตรกรในพื้นที่ปลูกและส่งสินค้ากับมายังพ่อค้าคนกลางที่สนับสนุน

ส่วนประเภทตลาด หรือช่องทางการจำหน่ายของสินค้าเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่นอกเมืองเชียงใหม่ สามารถแบ่งได้ดังนี้

1) ผู้ผลิตส่งสินค้าถึงมือผู้บริโภคโดยตรง

1.1) การจัดส่งผักกล่อง (Delivery)

1.2) พ่อค้า หรือแม่ค้าขายปลีก (นอกเมือง)

2) ผู้ผลิตส่งสินค้าไปยังพ่อค้าคนกลาง

2.1) โครงการหลวง

2.2) องค์กรกรีนเนท (ตลาดจาก กรุงเทพฯ)

2.3) มูลนิธิสวนพุทธธรรม (จังหวัดลำพูน)

(2.3) ตลาด หรือช่องทางการจัดจำหน่ายในพื้นที่การผลิตของเกษตรกร คือ ตลาด หรือช่องทางจำหน่ายที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนของผู้ผลิต หรือเกษตรกร ช่องทางการตลาดในรูปแบบนี้จะเอื้อต่อผู้บริโภคที่อยู่ในชุมชน หรือใกล้กับแหล่งผลิตเกษตรอินทรีย์ในชุมชน และผู้บริโภคส่วนใหญ่ก็จะเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนนั้น รวมถึงประชาชนในชุมชนนั้นๆจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการผลิตแบบอินทรีย์ และตระหนักถึงผลกระทบที่ตามมาจากการบริโภคพืชผักที่ไม่มีความปลอดภัย การที่ผู้ผลิตสามารถจำหน่ายในช่องทางการตลาดที่อยู่ในชุมชนได้นั้น ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผลผลิตในชุมชนขายได้ดี ได้แก่ ชุมชนมีสถานที่ราชการตั้งอยู่ในพื้นที่ค่อนข้างมาก หรือประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้ทำการผลิตหรือปลูกไว้บริโภคเอง และผู้บริโภคที่มีปัญหาเรื่องสุขภาพ

ส่วนประเภทตลาด หรือช่องทางการจำหน่ายของสินค้าเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่การผลิตของเกษตรกร สามารถแบ่งได้ดังนี้

1) ประเภทตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ ได้แก่

1.1) ตลาดนัดกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ อำเภอพร้าว (บริเวณหน้าไปรษณีย์พร้าว)

1.2) ตลาดนัดกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน (ตลาดเช้าในหมู่บ้าน)

1.3) ตลาดนัดกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ อำเภอแม่สันทราย (ตลาดนัดป่าลาน)

1.4) ดลาดนัดกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ อำเภอฝางและอำแม่อาย (ดลาดเช้าในหมู่บ้าน)

2) ประเภทตลาดที่จำหน่ายในพื้นที่ปลูก (ขายอยู่ที่บ้านหรือผู้บริโภคเข้ามาซื้อเองที่ผลิต) ได้แก่ กลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ ทุกอำเภอ

ตารางที่ 1 รูปแบบตามพื้นที่ทางกายภาพ (ตลาดเกษตรอินทรีย์ในเขตและนอกเขต เมืองเชียงใหม่)

พื้นที่	ประเภท	ตลาด
ช่องทางการจัดจำหน่ายในพื้นที่ชุมชนเมืองเชียงใหม่	- ประเภทตลาดนัดเกษตรอินทรีย์	- ตลาดนัดข่วงเกษตรอินทรีย์ (แม่เหียะ) จะจำหน่าย วันอังคารกับวันพฤหัสบดี เวลา 14.00 - 19.00 น. - ตลาดนัต JJ Market จำหน่าย วันพุธกับวันเสาร์ เวลา 05.00 - 10.00 น. - ตลาดนัตหนองหอย จำหน่าย วันอังคารกับวันอาทิตย์ เวลา 14.00 - 19.00 น. - ตลาดนัดโรงเรียนดาราวิทยาลัย จำหน่ายวันจันทร์และวันพุธ เวลา 14.00 - 17.00 น. - ตลาดนัดโรงพยาบาลนครพิงค์ จำหน่ายวันจันทร์และวันพุธ เวลา 05.00 - 12.00 น. - ตลาดนัดโรงเรียนปริ้น จำหน่ายวันศุกร์ เวลา 14.00 - 19.00 น. - ตลาดนัดโรงเรียนพุทธิโศภน จำหน่ายวันศุกร์ เวลา 14.00 - 19.00 น. - ตลาดศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่ จำหน่าย วันจันทร์ เวลา 14.00 - 19.00 น. - ตลาดในมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จำหน่ายวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ เวลา 14.00 - 19.00 น. - ตลาดนัดโรงเรียนมงฟอร์ดวิทยาลัย จำหน่ายวันศุกร์ เวลา 14.00 - 17.00 น.
	- ประเภทส่งจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลาง	- ร้านผักไทย - ร้านอาหารเกษตรอินทรีย์ - พ่อค้า หรือแม่ค้าขายปลีก (ในเมือง) - สหกรณ์เกษตรอินทรีย์อินทรีย์จังหวัดเชียงใหม่ - สถาบันการศึกษาต่างๆ

ช่องทางการจัดจำหน่ายนอกพื้นชุมชนเมืองเชียงใหม่	- ผู้ผลิตส่งสินค้าถึงมือผู้บริโภคโดยตรง	- การจัดส่งผักกล่อง (Delivery) - พ่อค้า หรือแม่ค้าขายปลีก (นอกเมือง)
	-ผู้ผลิตส่งสินค้าไปยังพ่อค้าคนกลาง	- โครงการหลวง - องค์กรกรีนเนท (ตลาดจาก กรุงเทพฯ) - มูลนิธิสวนพุทธธรรม (จังหวัดลำพูน)
ตลาด หรือช่องทางการจัดจำหน่ายในพื้นที่การผลิตของเกษตรกร	- ประเภทตลาดนัดเกษตรอินทรีย์	- ตลาดนัดกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ อำเภอพร้าว (บริเวณหน้าไปรษณีย์พร้าว) - ตลาดนัดกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน (ตลาดเช้าในหมู่บ้าน) - ตลาดนัดกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ อำเภอแม่สันทราย (ตลาดนัดป่าลาน) - ตลาดนัดกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ อำเภอฝางและอำแม่อาย (ตลาดเช้าใน
	-ประเภทตลาดที่จำหน่ายในพื้นที่ปลูก (ขายอยู่ที่บ้านหรือผู้บริโภคเข้ามาซื้อเองที่ผลิต)	- กลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ ทุกอำเภอ

4.3 การวิเคราะห์ช่องทางการตลาดเกษตรอินทรีย์

ในอดีตเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน ในช่วงแรกนั้นมีความยากลำบาก เนื่องจากการปรับเปลี่ยนจากการเกษตรแบบเคมีมาเป็นเกษตรอินทรีย์นั้น ยังไม่ได้รับการตอบรับสนับสนุนจากภาครัฐ และกระแสสังคมยังไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของระบบเกษตรอินทรีย์ ในช่วงแรกจึงกล่าวได้ว่าเป็นการสวนกระแสสังคม และกลุ่มเกษตรกรเองก็ยังไม่มีความเข้มแข็ง การที่ได้มีการนำผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคในครัวเรือนออกจำหน่ายนั้น ยังเป็นไปได้ยาก แม้จะมีผลผลิตน้อยแต่ก็ยังไม่สามารถขายได้หมด เนื่องจากผู้บริโภคยังไม่มีความรู้ความเข้าใจ และหน่วยงานของรัฐก็ไม่ได้มีการสนับสนุนส่งเสริม จึงทำให้กลุ่มเกษตรกรพยายามลองผิดลองถูกในการจัดจำหน่าย ทั้งการวางขายตามตลาดนัด การให้ความรู้แก่ผู้บริโภคทั่วไป และในสถานศึกษา และได้มีการก่อตั้งชมรมผู้บริโภคเพื่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมขึ้น เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสนับสนุนระบบเกษตรอินทรีย์ แต่ด้วยภารกิจและวิถีการดำรงชีวิตของผู้บริโภคมีความแตกต่างหลากหลาย ทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอในการจัดกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง จึงต้องยกเลิกชมรมดังกล่าวไป และช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของเครือข่าย ในช่วงต่อมาได้มีการเปิดตลาดนัดเพิ่มขึ้น ขยายเครือข่ายผู้ผลิตมากขึ้นในหลายอำเภอ มีการส่งผลผลิตให้กับพ่อค้าคนกลาง บริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร ส่งขายในห้างสรรพสินค้า ส่งผู้ประกอบการร้านอาหาร ส่งโรงพยาบาล ส่งโรงเรียน แต่เนื่องจากผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค และด้วยข้อจำกัดของระบบการผลิตที่ทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่ต่อเนื่องตลอดทั้งปี และได้สร้างความกดดันให้กับผู้ผลิตเอง ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อพึ่งตนเองได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เหลือจึงขาย ดังนั้นช่องทางการจัดจำหน่ายที่เหมาะสมที่สุดสำหรับระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดเชียงใหม่-ลำพูนพึงพอใจ จึงเป็นระบบตลาดนัด เห็นได้ว่า ในระยะหลัง ได้เกิดตลาดนัดเกษตรอินทรีย์มากมายในจังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน แต่การจัดจำหน่ายในช่องทางอื่น ๆ ก็ยังคงมีอยู่บ้าง และกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้มีการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายแบบจัดผักกล่องส่งถึงบ้านผู้บริโภค

ปัจจุบันจากการพัฒนาองค์ความรู้และศักยภาพในการผลิตเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนที่มีมาอย่างยาวนาน นอกจากจะมีผลผลิตเพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือนและแบ่งปันในชุมชนแล้ว ยังได้มีการนำผลผลิตเกษตรอินทรีย์ออกจำหน่ายในหลายช่องทาง ดังนี้

-การขายผลผลิตให้กับคนในชุมชน

-การจัดให้มีตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่แต่ละอำเภอ

-การจัดให้มีตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ตามหน่วยงานราชการและโรงพยาบาล ในจังหวัดเชียงใหม่

- การจัดให้มีตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ในสถานศึกษาทั้ง มหาวิทยาลัยโรงเรียนรัฐและเอกชน

-การจัดให้มีตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ของเอกชน

-การจัดให้มีตลาดนัดรวมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ของทางราชการ ข่วงเกษตรอินทรีย์ แม่เหียะ ซึ่งบริหารจัดการโดยเครือข่าย

- การจัดให้มีโครงการผักกล่องส่งถึงบ้านผู้บริโภค

-การขายส่งให้กับคนกลางในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน

-การขายส่งให้กับผู้ประกอบการร้านอาหาร

-การส่งไปขายให้กับพ่อค้าคนกลางในกรุงเทพมหานคร

ทั้งนี้ผลผลิตส่วนใหญ่ยังคงจัดจำหน่ายในระบบตลาดนัดเกษตรอินทรีย์แต่ละแห่งในจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากผลผลิตมีไม่เพียงพอในการจัดจำหน่ายในช่องทางอื่น ๆ และในการจัดจำหน่ายในช่องทางอื่น ๆ นั้นมีข้อจำกัดค่อนข้างมาก โดยเฉพาะการขายส่งให้คนกลางและผู้ประกอบการร้านอาหาร โรงแรม และห้างสรรพสินค้า โดยวิเคราะห์ได้ดังนี้

-ปริมาณและความต่อเนื่องของผลผลิต

-คุณภาพ

-การขนส่ง

-ต้นทุนการจัดจำหน่าย

-ประสบการณ์และความชำนาญของเกษตรกร

-ความไม่สอดคล้องกับเป้าหมายหลักของเกษตรกร

ส่วนช่องทางที่กำลังเริ่มต้น คือ การจัดผักกล่องส่งถึงบ้านผู้บริโภคนั้น ยังถือว่าอยู่ในช่วงพัฒนารูปแบบและระบบ กลุ่มผู้บริโภคยังมีจำนวนน้อย และยังไม่คงที่ ผลผลิตที่จัดจำหน่ายในช่องทางนี้จึงยังมีไม่มากนัก แต่ก็ถือว่าเป็นช่องทางที่คนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญและพยายามพัฒนาให้เป็นช่องทางการจัดจำหน่ายที่ดีอีกช่องทางหนึ่ง

ตลาดเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน เกิดขึ้นเนื่องจากการผลิตในระบบผสมผสานที่ให้มีพอกินพอใช้ในครัวเรือนก่อน ผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคในครัวเรือน จึงนำออกมาขายเป็นรายได้ กล่าวคือเป้าหมายตั้งแต่แรกเริ่มก่อตั้งเครือข่าย คือการพึ่งตนเอง เมื่อผลผลิตมีมากจึงคิดเรื่องการนำออกขายในตลาดให้คนในสังคมได้บริโภค โดยเริ่มจากการฝากขายร้านเจอิ่มบุญในเมืองเชียงใหม่ และฝากขายที่ห้างสรรพสินค้าริมปิง และได้มีการพยายามเปิดตลาดนัดขายเองโดยเกษตรกรสู่ผู้บริโภคโดยตรง จนมีประสบการณ์ผ่านการเรียนรู้ตั้งแต่การจัดการผลผลิต การขนส่ง การเลือกทำเลที่ตั้งตลาด การต่อสู้กับความไม่เข้าใจของผู้บริโภคและหน่วยงานภาครัฐ ในระหว่างนั้นเมื่อมีการรณรงค์จากภาคประชาชนและกระแสโลกเกี่ยวกับสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม ทำให้สังคมไทยมีความตื่นตัวเกี่ยวกับการบริโภคอาหารอินทรีย์

และอาหารปลอดภัย ภาครัฐเองก็ได้มีการให้การสนับสนุนเชิงนโยบาย จึงทำให้ความต้องการบริโภคอาหารจากการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์มีสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงได้มีบริษัทหรือพ่อค้าคนกลาง และหน่วยงานขนาดใหญ่ เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน โรงแรม ห้างสรรพสินค้า ต้องการสั่งซื้อผลผลิตเกษตรอินทรีย์เป็นจำนวนมาก เกษตรกรเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนได้พยายามจัดส่งผลผลิตเพื่อขายให้กับ พ่อค้าคนกลางและองค์กรเหล่านั้น แต่ก็มีข้อจำกัด ทั้งเรื่องปริมาณที่มีไม่เพียงพอ ความรู้และประสบการณ์ในกระบวนการค้าขายในระบบธุรกิจ ระบบธุรกิจไม่สอดคล้องกับเป้าหมายและวิถีของเกษตรกรรมยั่งยืน ทำให้ระบบตลาดขายส่งพ่อค้าคนกลางและองค์กรขนาดใหญ่ที่ต้องการผลผลิตจำนวนมาก ต่อเนื่อง และต้องการผลผลิตตามความต้องการของผู้บริโภคซึ่งต้องการผลผลิตที่ไม่สามารถผลิตได้ตลอดทั้งปี ต้องยุติลง มีเพียงส่วนน้อยที่ยังคงส่งผลผลิตพืชผักให้พ่อค้าคนกลางบ้าง เพียง 2-3 รายเท่านั้น ส่วนข้าวอินทรีย์ ได้มีการขายส่งพ่อค้าคนกลางโดยผ่านระบบสหกรณ์เกษตรอินทรีย์จังหวัดเชียงใหม่ และในพื้นที่ต่าง ๆ

เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน จึงได้มีการทบทวนและสรุปบทเรียนร่วมกันเกี่ยวกับ ตลาดเกษตรอินทรีย์ที่ผู้บริโภคมีความต้องการสูงมาก แต่เกษตรกรมีข้อจำกัดเรื่องผลผลิตที่มีปริมาณและความหลากหลายไม่เพียงพอ ต่อความต้องการของผู้บริโภค รวมทั้งความไม่ต่อเนื่องของผลผลิต ที่แต่ละฤดูกาลมีความแตกต่างกัน จึงได้หันมาให้ความสำคัญกับการเปิดตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ ทั้งในพื้นที่การผลิตและในเมืองเชียงใหม่ให้มีมากขึ้น พยายามหาพื้นที่ที่ทางเครือข่ายมีสิทธิในการบริหารจัดการและต้นทุนต่ำ จึงได้มีการเช่าพื้นที่ของราชพัสดุ บริเวณถนนเลียบคลองชลประทาน ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และหน่วยงานราชการ โรงเรียน และพื้นที่ของเอกชนบางส่วน ได้มีการเปิดขายในรูปแบบตลาดนัด มีระบบระเบียบในการบริหารจัดการ มีการตั้งราคาผลผลิตร่วมกัน และได้มีการปรับตัวในการผลิตให้มีผลผลิตที่มีความหลากหลายมากขึ้น เพิ่มศักยภาพการผลิตและเน้นการขยายเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตให้มีมากขึ้น เพื่อเพิ่มผลิตออกสู่ตลาด แต่ก็ถือว่ามีการขยายตัวช้า ทางภาครัฐเองได้มีการพยายามให้การสนับสนุนในหลายรูปแบบ และนอกจากนี้ทางเครือข่ายได้มีการรณรงค์ให้ผู้บริโภคตระหนักในการบริโภคอาหารตามฤดูกาล ลดการบริโภคอาหารนอกฤดูกาล เพื่อแก้ปัญหาข้อจำกัดในการผลิตของเกษตรกร ซึ่งสามารถช่วยให้ผู้บริโภคมีความเข้าใจมากขึ้น และช่วยสนับสนุนระบบการผลิตแบบผสมผสานตามวิถีของเกษตรกรได้เป็นอย่างดี

การใช้ระบบตลาดนัดเป็นช่องทางหลักในการจำหน่ายผลผลิตของเครือข่ายฯ มีการขยายตัวมากขึ้น มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบดีขึ้น เกษตรกรมีความภาคภูมิใจ และได้มีโอกาสพบปะกับผู้บริโภค มีการสื่อสารให้ความรู้ความเข้าใจกับผู้บริโภคเกี่ยวกับระบบเกษตรอินทรีย์ ว่าเป็นผลดีต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และยุติธรรมต่อเกษตรกรอย่างไร ซึ่งนับว่าเป็นระบบตลาดที่

เกษตรกรมีความพึงพอใจสูงมาก ทำให้ระบบตลาดหรือช่องทางการจัดจำหน่ายในรูปแบบอื่น ๆ ไม่ได้ถูกพัฒนาขึ้น พร้อม ๆ กับการขยายตัวของกลุ่มผู้ผลิตเองก็มีการชะลอตัวลงไปด้วย ซึ่งกล่าวได้ว่า ปัจจุบันนี้ตลาดสำหรับรองรับปริมาณผลผลิตของเกษตรกรนั้นมีเพียงพอ แต่ปริมาณผลิตยังไม่เพียงพอต่อช่องทางการตลาดและความต้องการของผู้บริโภคในวงกว้าง จึงเป็นประเด็นถกเถียงระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบโดยตรงในการส่งเสริมการบริโภคพืชผักอาหารปลอดภัย เช่น สาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ และเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ที่มีข้อจำกัดในการเพิ่มผลผลิตให้เพียงพอ และมีความหลากหลายตลอดทั้งปีตามความต้องการของผู้บริโภค และหน่วยงานภาครัฐ เช่น พาณิชย์จังหวัดเองก็พยายามส่งเสริมการนำผลผลิตส่งออกเพื่อการค้า ที่นับว่าเป็นตลาดใหญ่มากในระดับโลก เป้าหมายและภารกิจของแต่ละหน่วยงานกับภาคการผลิตอย่างเกษตรกรนั้นไม่สอดคล้องกัน จึงทำให้เกิดช่องว่างทางนโยบายหลายประการ

อย่างไรก็ตามในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างหลากหลายทั้งสภาพภูมิประเทศ และทรัพยากร ดิน น้ำ อากาศ ทำให้ระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ของแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน ผลผลิตที่ได้แม้ว่าจะมีความคล้ายคลึงกัน แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของผลผลิตแต่ละชนิดแล้วมีความแตกต่างกันทั้งปริมาณ คุณภาพ และความหลากหลาย ซึ่งความเข้มแข็งของกลุ่มเนื่องจากระบบการจัดการภายในเครือข่ายย่อยและการให้การสนับสนุนจากภายนอกกลุ่ม รวมทั้งระยะทางที่ห่างไกลจากตัวเมืองเชียงใหม่ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ไม่เท่ากัน

ระบบการตลาดเกษตรอินทรีย์จำเป็นต้องมีรูปแบบการตลาดที่แตกต่างจากระบบการตลาดผลิตผลการเกษตรในแบบอื่น ๆ เนื่องจากระบบการเกษตรอินทรีย์นั้นมีความแตกต่างจากระบบการเกษตรเคมีและการเกษตรแบบปลอดสารพิษ กล่าวคือ ระบบการเกษตรอินทรีย์นั้น ไม่ใช้สารเคมีใด ๆ ในระบบการผลิต โดยอาศัยการผลิตแบบพึ่งพาธรรมชาติ ด้วยการผลิตแบบผสมผสาน ช่วยฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม และเป็นผลดีต่อสุขภาพของผู้ผลิต ทั้งนี้ในการเพาะปลูกผักจีนซึ่งเป็นพืชผักต่างถิ่น รวมถึงการเลี้ยงสัตว์ด้วย ต้องใช้ระยะเวลายาวนานกว่าการผลิตแบบใช้สารเคมี ผลผลิตที่ได้ทั้งคุณภาพและปริมาณจึงแตกต่างจากการผลิตที่ใช้สารเคมี ทำให้การกำหนดราคาที่ยุติธรรมนั้นต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายประการ ผู้ผลิตเองต้องมีความรู้ความเข้าใจในระบบการผลิตดังกล่าว โดยการพัฒนาองค์ความรู้ของตนเองและกลุ่มอยู่ตลอดเวลา ผู้บริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์เองก็ต้องมีความเข้าใจในระบบการผลิตดังกล่าว และเห็นคุณค่าในการบริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์ กลุ่มผู้บริโภคจึงเป็นกลุ่มเฉพาะที่มีความแตกต่างจากผู้บริโภคทั่วไป ดังนั้นช่องทางการตลาดสำหรับเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน จึงมีการพยายามทดลองใช้ช่องทางการตลาดหลายช่องทาง มีการปรับเปลี่ยนไปตามประสบการณ์การเรียนรู้ที่สั่งสมมากกว่ายี่สิบปี แม้ว่าจะเป็นเรื่องยากสำหรับเกษตรกรในการทำการผลิตเองขายเอง ซึ่งไม่ได้ให้ความสำคัญเพียง

การผลิตอย่างเดียว แต่ต้องมีการคิดถึงการจำหน่ายผลผลิต ซึ่งแตกต่างจากวิถีการผลิตการเกษตรเคมีที่เคยทำมาในอดีต ดังนั้นความเข้าใจและจิตสำนึกของทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการก่อให้เกิดความยั่งยืนในระบบเกษตรอินทรีย์

องค์ประกอบหลักในระบบตลาดเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน วิเคราะห์ตามเงื่อนไขเฉพาะของระบบการตลาดที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมและยั่งยืน ดังนี้คือ

Product (ผลผลิต)

ปริมาณความหลากหลายของผลผลิตเกษตรอินทรีย์นั้นยังถือว่ามีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดในแต่ละช่องทาง ทำให้เกษตรกรผู้ผลิต ไม่สามารถส่งขายในตลาดค้าส่งและองค์กรขนาดใหญ่ที่ต้องการผลผลิตจำนวนมาก นอกจากนี้ผลผลิตยังมีความหลากหลายน้อยเมื่อเทียบกับผลผลิตในระบบเกษตรเคมี ซึ่งความต้องการของผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังคงยึดติดกับการบริโภคแต่ของที่ตนคุ้นเคย เช่นผักเมืองหนาวหรือผักจีน ที่ไม่สามารถผลิตได้ในฤดูอื่นนอกจากฤดูหนาวในระบบเกษตรอินทรีย์ ทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่ต่อเนื่องและตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ทั้งนี้ปริมาณและความหลากหลายของผลผลิตเกษตรอินทรีย์นั้น ขึ้นอยู่กับช่วงฤดูกาลและสภาพภูมิประเทศของแต่ละพื้นที่ รวมถึงศักยภาพในการผลิตของเกษตรกรแต่ละครัวเรือนด้วย ผู้ผลิตเองเมื่อไม่สามารถผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทั้งหมดได้ จึงได้ยุติการพัฒนาช่องทางการตลาดอื่น ๆ และหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาตลาดนัดเกษตรอินทรีย์มากกว่าช่องทางอื่น ๆ ที่สร้างแรงกดดัน จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์บุคคล สัมภาษณ์แบบกลุ่ม และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในทุกพื้นที่ของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน สามารถแบ่งพื้นที่การผลิตดังนี้

- พื้นที่สูงบนเขา ซึ่งมีสภาพภูมิอากาศหนาวเย็นเกือบตลอดทั้งปี มีปริมาณน้ำเพียงพอในฤดูฝนและฤดูหนาว ส่วนในฤดูแล้งปริมาณน้ำในการผลิตมีน้อย ต้องอาศัยการบริหารจัดการน้ำร่วมกับกลุ่มเกษตรกรกลุ่มอื่น ๆ จึงจะเพียงพอ และเกษตรกรมีศักยภาพในการผลิต เช่น อำเภอแม่วาง และอำเภอสะเมิง เป็นต้น จะให้ผลผลิตพืชผักจีนหรือพืชผักเมืองหนาวในปริมาณสูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ และมีความหลากหลายของชนิดพืชผักมากกว่าพื้นที่ที่อยู่ในที่ราบแต่ในฤดูแล้งปริมาณน้ำไม่เพียงพอ สภาพภูมิอากาศร้อนขึ้น ทำให้มีผลผลิตน้อย แม้จะมีพืชผักพื้นบ้านบ้าง แต่ก็อยู่ปริมาณน้อยเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่นที่มีปริมาณน้ำในการผลิตเพียงพอตลอดทั้งปี เกษตรกรจึงต้องอาศัยการวางแผนการผลิตที่รัดกุมในแต่ละช่วง ซึ่งสภาพภูมิอากาศที่หนาวเย็นกว่าพื้นที่อื่น ทำให้มีผลผลิตพืชผักเมืองหนาวออกมาสู่ตลาดได้เกือบตลอดทั้งปี แม้ว่าจะมีปริมาณและความหลากหลายน้อยในฤดูแล้ง

- พื้นที่ราบสลับเชิงเขา พื้นที่เหล่านี้มักมีปัญหาสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงไม่เอื้อต่อการผลิตพืชเมืองหนาวเท่าที่ควร แต่มีปริมาณน้ำในการผลิตเพียงพอเกือบตลอดทั้งปี ดังนั้นผลผลิตพืชเมืองหนาวหรือผักจีนจึงต้องอาศัยการดูแลเอาใจใส่มากกว่าในพื้นที่สูง ได้ผลผลิตปริมาณน้อยกว่าและคุณภาพของพืชผักทั้งน้ำหนักขนาดและสีไม่ดีเท่าในพื้นทีสูง แต่เมื่อมีการพัฒนาศักยภาพของดินด้วยการดูแลบำรุงดิน และเกษตรกรได้มีการพยายามพัฒนาศักยภาพของตนเองในการผลิต ก็สามารถมีผลผลิตในปริมาณและความหลากหลายมากขึ้น เช่น พื้นที่อำเภอแม่แตง อำเภอแม่ออน อำเภอดอยสะเก็ด และอำเภอพร้าว เป็นต้น แต่ในพื้นที่ดังกล่าวมีความได้เปรียบเรื่องสภาพภูมิอากาศที่เย็นกว่าในพื้นที่ราบ และมีปริมาณน้ำอันเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญเพียงพอตลอดทั้งปี รวมทั้งกลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็ง ทำให้มีผลผลิตในปริมาณและความหลากหลายสม่ำเสมอเกือบดลอดทั้งปี แม้ว่าจะมีปริมาณและความหลากหลายน้อยกว่าพื้นที่สูงในช่วงฤดูหนาวก็ตาม

- พื้นที่ราบลุ่ม สภาพภูมิอากาศไม่หนาวเย็นเท่าพื้นที่สูง แต่มีปริมาณน้ำมาก สภาพดินอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากพื้นที่ราบลุ่มเป็นแหล่งรวมตะกอนดินที่เป็นประโยชน์ในระบบเกษตร ซึ่งพื้นที่ราบลุ่มในจังหวัดเชียงใหม่-ลำพูนถือว่ามีอยู่ไม่มากนัก เช่น อำเภอสารภี อำเภอสันทราย เป็นต้น พื้นที่ดังกล่าวนี้ มีความได้เปรียบด้านทรัพยากรดิน น้ำ ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต แม้ว่าจะมีสภาพภูมิอากาศไม่หนาวเย็นตลอดทั้งปี แต่เมื่อเกษตรกรมีความพยายามในการพัฒนาศักยภาพในการผลิต และมีพื้นที่ราบในการผลิตมากกว่าพื้นที่อื่น โดยเฉพาะ อำเภอสารภี จึงสามารถมีผลผลิตเกษตรอินทรีย์ทั้งปริมาณและความหลากหลายเกือบตลอดทั้งปี ซึ่งในฤดูแล้งแม้ว่าจะผลิตผักจีนได้น้อย แต่ก็ยังมีผลผลิตพืชผักพื้นบ้าน รวมทั้งผลไม้ตามฤดูกาลออกสู่ตลาดมากกว่าพื้นที่อื่น ส่วนพื้นที่อำเภอสันทรายนั้นถือว่าเป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีการรวมกลุ่มกันผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์เพียงระยะเวลาไม่นานนี้เอง ซึ่งนับว่าเป็นช่วงแรกของการปรับเปลี่ยน ทำให้ผลผลิตเกษตรอินทรีย์เพียงพอสำหรับบริโภคในครัวเรือน ผลผลิตที่ออกสู่ตลาดเพื่อขายนั้นยังไม่มีปริมาณและความหลากหลายมากเท่าพื้นที่อื่น ๆ ด้วยสภาพดินและน้ำของพื้นที่สันทรายที่เป็นที่ราบลุ่มมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ หากมีเกษตรกรมีการพัฒนาศักยภาพในการผลิตอย่างต่อเนื่อง และได้รับการสนับสนุนอย่างเหมาะสม ก็จะสามารถมีผลผลิตออกสู่ตลาดมากขึ้นในอนาคต

ผลผลิตเกษตรอินทรีย์สามารถแบ่งได้ดังนี้ คือ

1) พืชผัก มีทั้งผักพื้นบ้าน เช่น ผักชะโอม ผักหวานบ้าน ผักกูด ผักหวานป่า ผักตำลึง ผักปัง ผักโขมพันธุ์พื้นเมือง ผักเชียงดา มะเขือพวง เป็นต้น และผักจีนหรือพืชเมืองหนาวซึ่งมักจะปลูกได้เฉพาะในช่วงฤดูหนาว ตั้งแต่เดือนตุลาคมจนถึงเดือนกุมภาพันธ์เท่านั้น เช่น ผักบุ้ง มะเขือเทศ กะหล่ำปลี กะหล่ำดอก บ๊อคเคอรี แครอท ผักกาดขาว ผักกวางตุ้ง ผักสลัด ผักกาดฮ่องเต้ เป็นต้น พืชผักบางชนิดได้มีการนำมาแปรรูป หรือตากแห้งเพื่อให้เก็บไว้ได้นาน เช่น พริกแห้ง กระเทียม

2) ผลไม้ซึ่งเป็นผลไม้ตามฤดูกาล และส่วนใหญ่เป็นผลไม้พื้นบ้าน เช่น กล้วย แอปเปิ้ลเมือง ฝรั่ง เสาวรส ชมพู่มะเหมี่ยว มะปราง มะม่วง มะขามหวาน เป็นต้น ส่วนผลไม้ต่างถิ่นเมืองหนาวนั้นมีอยู่ไม่กี่ชนิด และมีได้เพียงฤดูกาลเดียวคือฤดูหนาว เช่น สตอเบอรี อโวคาโด้ เป็นต้น

3) ไข่และเนื้อสัตว์ได้แก่ ไข่ไก่พันธุ์พื้นเมือง ไข่ไก่พันธุ์ผสม ไข่เป็ด ปลา เนื้อไก่ เนื้อหมู ไข่และเนื้อสัตว์อินทรีย์ถือว่ายังมีปริมาณที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด เนื่องจากกระบวนการผลิตต้องใช้ระยะเวลายาวนานและให้ปริมาณผลผลิตน้อยกว่าการผลิตแบบใช้สารเคมี โดยเฉพาะเนื้อหมูในพื้นที่เมืองเชียงใหม่มีขายประจำเฉพาะในตลาดข่วงเกษตรอินทรีย์ที่แม่เหียะเท่านั้น

4) ยาสมุนไพรส่วนใหญ่เป็นสมุนไพรพื้นบ้านประจำถิ่น เช่น รางจืด ใบย่านาง ปูเลย ขิง ซึ่งได้มีการนำเอาสมุนไพรสดมาแปรรูป เป็นน้ำสมุนไพร ตากแห้ง อบแห้ง หรือบดเป็นผงสำหรับชงน้ำร้อน และเกษตรกรบางคนได้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้สมุนไพรรักษาโรคทั้งจากโรงเรียนหรือสถาบันที่สอนเกี่ยวกับการปรุงยาสมุนไพร และได้มีการใช้สมุนไพรในการบำบัดรักษาโรคให้คนในชุมชนและครอบครัว เช่น ในพื้นที่อำเภอสารภี เป็นต้น

5) ข้าวสาร โดยมากมักเป็นข้าวสายพันธุ์พื้นเมือง มีหลากหลายชนิด ทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศ เมื่อเก็บเกี่ยวแล้วก็จะสีเป็นข้าวกล้อง ซึ่งมีผลผลิตไม่มากนัก ส่วนมากเก็บไว้กินเหลือจึงขาย และเกษตรกรอินทรีย์ส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้ปลูกข้าวกินเอง มักซื้อข้าวตามท้องตลาดมากินในครัวเรือน เนื่องจากการปลูกข้าวต้องใช้พื้นที่เยอะ ใช้น้ำมาก ต้องการการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ ทำให้เกษตรกรอินทรีย์ไม่นิยมปลูกข้าวมากนัก แต่ในบางพื้นที่สามารถปลูกได้ปริมาณมาก เช่น ในพื้นที่อำเภอพร้าว อำเภอสันกำแพง เป็นต้น ก็สามารถขายเป็นรายได้หลักของครัวเรือนได้ บางพื้นที่ขายเป็นข้าวเปลือกให้กับสหกรณ์ เช่น พื้นที่อำเภอพร้าว เป็นต้น

Price (ราคา) สำหรับราคาของผลผลิตเกษตรอินทรีย์นั้น จะมีการกำหนดร่วมกันโดยกลุ่มเครือข่ายแม่กาดเกษตรกรรมยั่งยืน เชียงใหม่-ลำพูน โดยมีการประชุมกลุ่มประจำทุก 3 เดือน ว่าด้วยการจัดการภายในของกลุ่มแม่กาด รวมทั้งการกำหนดราคาผลผลิตในแต่ละช่วงด้วย ซึ่งการกำหนดราคาของกลุ่มแม่กาดนั้นจะมีการพิจารณาปัจจัยหลายประการดังนี้

- ฤดูกาล กลุ่มแม่กาดได้พิจารณาปริมาณผลผลิตในแต่ละช่วง หากผลผลิตประเภทใดมีปริมาณมากก็จะกำหนดราคาต่ำกว่า ในช่วงที่ผลผลิตมีปริมาณน้อย เช่น ผักจีนให้ผลผลิตปริมาณมากในช่วงฤดูหนาว ราคาผลผลิตก็จะถูกกำหนดให้มีราคาต่ำลงมา ส่วนในช่วงฤดูแล้งและฤดูฝนผลผลิตผักจีนมีปริมาณน้อยก็จะกำหนดราคาสูงขึ้นกว่าช่วงฤดูหนาว ส่วนในช่วงฤดูแล้ง พืชผักพื้นบ้านให้ผลผลิตในปริมาณมาก ก็จะมีราคาต่ำลงกว่าในช่วงฤดูกาลอื่น ๆ

- ความยากง่ายและระยะเวลาในการผลิตเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่กลุ่มแม่กาดใช้พิจารณาในการกำหนดราคาผลผลิต กล่าวคือ การผลิตเกษตรอินทรีย์ในพืชผักและสัตว์เลี้ยงแต่ละประเภทมีความแตกต่างกันในความซับซ้อนของกระบวนการผลิต เนื่องจากการผลิตปราศจากการใช้สารเคมี กระบวนการผลิตอาศัยวิถีทางธรรมชาติ ทำให้ต้องใช้ระยะเวลายาวนาน ใช้แรงงานมากกว่า และบางอย่างมีกระบวนการซับซ้อนมากกว่า ทำให้การผลิตมีความยากลำบาก และต้องใช้ความอดทนในการดูแลเอาใจใส่มากกว่า เช่น การผลิตสตอเบอรี่ แม้จะอยู่ในฤดูกาลแต่ก็ให้ผลผลิตน้อย ต้องใช้ความพยายามมากในการดูแลรักษาระหว่างการผลิต หรือ ไข่ไก่พื้นเมืองให้ผลผลิตน้อยกว่าไข่ไก่พันธุ์ผสม ไข่ไก่พื้นบ้านจึงมีราคาสูงกว่า หรือแม้กระทั่งการผลิตพืชผักนอกฤดูกาล เช่น ผักจีน มักจะมีการกำหนดราคาสูงกว่าปกติ เพราะกระบวนการผลิตใช้ระยะเวลายาวนานกว่าในฤดูกาล และให้ผลผลิตน้อยกว่า 2-3 เท่า การดูแลเอาใจใส่ก็มีความยากลำบากมากกว่า พืชผักบางชนิดที่ปลูกนอกฤดูกาลในบางครั้งจึงมีความเสี่ยง บางปีปลูกแล้วดูแลเอาใจใส่ยาวนาน 2-3 เดือน แต่ไม่ให้ผลผลิตเลยก็มี หรือบางทีให้ผลผลิตน้อยไม่คุ้มทุนและแรงงาน เรียกได้ว่าไม่อาจจะประเมินราคาที่เหมาะสมได้

- ต้นทุนการผลิตเป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการกำหนดราคา การผลิตเกษตรอินทรีย์ไม่ว่าจะปลูกพืชผักหรือเลี้ยงสัตว์ แม้ว่าจะลดต้นทุนในส่วนของยาฆ่าแมลงและสารเคมีต่าง ๆ แต่ปัจจัยการผลิตที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือน้ำ ต้องใช้ไฟฟ้าในการสูบน้ำจากลำห้วย หรือจากบ่อน้ำ หรือหากใช้น้ำประปาก็ต้องเสียค่าน้ำประปาเป็นรายเดือน นอกจากนี้ยังมีค่าแรงงาน ซึ่งบางครอบครัวใช้แรงงานจากสมาชิกในครอบครัว บางครัวมีแรงงานไม่เพียงพอ ต้องจ้างแรงงานจากนอกครอบครัว รวมทั้งค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่าขี้วัว-หมู ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าพันธุ์สัตว์ และอื่น ๆ ซึ่งล้วนแต่เป็นต้นทุนการผลิต ซึ่งในการผลิตพืชผักและเลี้ยงสัตว์แต่ละชนิดเป็นแบบผสมผสาน กลุ่มเกษตรกรไม่ได้มีการคิดต้นทุนในส่วนนี้อย่างละเอียดมากนัก มักจะคิดแบบรวม ๆ กัน และประมาณการณ์ตามความเหมาะสม ต้นทุนการผลิตเหล่านี้จึงใช้เป็นปัจจัยในการกำหนดราคาด้วย โดยพืชผักหรือสัตว์เลี้ยงชนิดไหนใช้ต้นทุนในส่วนนี้มากกว่า ก็มักจะตั้งราคาสูงกว่า แต่มีพืชผักเศรษฐกิจบางชนิดที่ถือว่าสามารถกำหนดราคาสูงได้ เช่น ผักหวาน ถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่ให้ราคาดีอย่างต่อเนื่อง การดูแลเอาใจใส่ จะมีต้นทุนสูงในช่วง 2-3 ปีแรกเท่านั้น ทั้งต้นกล้า การรดน้ำสม่ำเสมอ การให้ปุ๋ยหมักและสารอาหารสำหรับบำรุงดินที่เพียงพอ แต่เมื่อต้นผักหวานให้ผลผลิตแล้ว การดูแลเอาใจใส่ในระยะหลังจึงเป็นเพียงการรดน้ำเป็นครั้งคราว ให้ปุ๋ยหมักและปุ๋ยคอกแค่ปีละ 1 ครั้ง หรือปีเว้นปีเท่านั้น ดังคำกล่าวของพ่อสมศักดิ์ เกษตรกรอินทรีย์พื้นที่แม่ออน ว่า “ตอนแรกเราต้องเลี้ยงมัน แต่ตอนหลังพอมันโตและแข็งแรงดีแล้ว มันก็จะเลี้ยงเรา” แม้ว่าการดูแลเอาใจใส่ไม่ได้มีต้นทุนมากเหมือนในช่วงแรก แต่ราคาผักหวานก็ยังคงที่และอาจให้ราคาสูงขึ้นเล็กน้อยทุกปีด้วย

- กลุ่มลูกค้าในแต่ละพื้นที่ การกำหนดราคาผลผลิต แม้ว่าจะมีการพูดคุยตกลงกันในกลุ่มแล้ว แต่การไปขายจริงในตลาดบางแห่งที่กลุ่มลูกค้ามีกำลังซื้อ และมีคนขายจำนวนน้อย แม่กาดจึงมีการตั้งราคาให้สูงขึ้นตามความเหมาะสม ทำให้ได้ราคาดีกว่าการขายในตลาดรวมอย่าง ข่วงเกษตรอินทรีย์ ซึ่งถือว่าเป็นการผิดข้อตกลงที่มีร่วมกันในการกำหนดราคา เนื่องจากสมาชิกแม่กาดบางคนยังคงรู้สึกว่าราคาผลผลิตบางชนิดที่กำหนดร่วมกันยังเป็นราคาที่ไม่เป็นธรรม ยังคิดพิจารณาไม่ถี่ถ้วนถึงต้นทุนการผลิตทุกด้าน น่าจะกำหนดราคาให้สูงขึ้นอีกเล็กน้อย แต่มักถูกปฏิเสธในกลุ่ม เนื่องจากคนส่วนใหญ่เห็นว่า ไม่ต้องการกำหนดราคาผลผลิตให้สูงเกินไป เห็นใจผู้บริโภค และพืชผักหลายชนิดก็มีต้นทุนการผลิตน้อย เช่นผักพื้นบ้าน ซึ่งไม่ต้องดูแลเอาใจใส่มากนัก ทำให้กลุ่มแม่กาดส่วนหนึ่งเมื่อสามารถกำหนดราคาที่ผู้บริโภคสามารถซื้อได้ในราคาที่สูงขึ้น จึงมีการขายในราคาที่แตกต่างจากที่กำหนดร่วมกันในตลาดอื่น ๆ ในขณะเดียวกัน การขายในพื้นที่หรือชุมชนของตนเอง ก็จะเป็นการขายถูกกว่าในตลาดทั่วไป เป็นการแบ่งปันญาติมิตรมากกว่าการขายตามราคาจริง

การกำหนดราคาผลผลิต ที่คำนึงถึงราคาที่เป็นธรรม ถือว่าเป็นแนวคิดที่ต้องการให้ผู้ผลิตอยู่ได้ด้วยระบบการผลิตที่ยั่งยืน คุ้มค่ากับกระบวนการผลิตที่ต้องใช้แรงงานคนเป็นหลัก และใช้ระยะเวลายาวนานกว่าการใช้สารเคมี ซึ่งต้นทุนการผลิตในระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์นั้นหากคิดอย่างละเอียดแล้วราคาผลผลิตที่เป็นธรรมนั้นอาจจะมีราคาสูงกว่าผลผลิตเกษตรปลอดสารพิษหรือเกษตรเคมี ทั้งนี้ในการกำหนดราคาที่เป็นธรรมนั้นไม่ได้คำนึงถึงเฉพาะผู้ผลิตเท่านั้น ราคาที่เป็นธรรมหมายถึงเป็นธรรมกับทุกฝ่าย รวมทั้งผู้บริโภคด้วย ซึ่งกระบวนการทำความเข้าใจและสร้างความตระหนักแก่ผู้บริโภค ทั้ง ระบบการผลิตที่ยั่งยืนต่อชุมชน สิ่งแวดล้อม สุขภาพของผู้ผลิต และความตระหนักในด้านสุขภาพของผู้บริโภคเอง จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะทำให้ผู้บริโภคยินดีซื้อผลผลิตในราคาที่เป็นธรรม แม้ว่าจะซื้อในราคาที่แพงกว่าผลผลิตจากการเกษตรระบบอื่น แต่ทั้งกระบวนการทำความเข้าใจและสร้างความตระหนักแก่ผู้บริโภคที่เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน ได้มีการพยายามดำเนินการนั้น ยังไม่เป็นระบบและขาดความต่อเนื่อง ทำให้กลุ่มผู้บริโภคที่มีความเข้าใจและยินดีซื้อในราคาที่เป็นธรรมยังขยายตัวน้อย และผู้ผลิตส่วนใหญ่ยังคงให้คุณค่าในมิติของมูลค่าผลผลิตต่ำกว่าที่ควรจะเป็น มีความเห็นอกเห็นใจผู้บริโภค อยากให้ผู้บริโภคได้รับอาหารที่ปลอดภัยจากสารเคมีในราคาย่อมเยา โดยไม่ได้พิจารณาต้นทุนการผลิตที่แท้จริงในทุกมิติ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ผลิตเอง ซึ่งผู้ผลิตบางส่วนจึงยังไม่พอใจกับราคาผลผลิตบางชนิดที่ทางเครือข่ายแม่กาดกำหนดร่วมกันมากนัก ดังนั้นในการขายในราคาเดียวกันทั้งหมดจึงเป็นไปได้เฉพาะในตลาดที่เครือข่ายสามารถควบคุมได้ เช่น ข่วงเกษตรอินทรีย์ที่แม่เหียะตลาดเจเจ เท่านั้น ส่วนในตลาดย่อยอื่น ๆ ที่เครือข่ายไม่สามารถควบคุมดูแลได้ทั่วถึง จึงมีการขาย

สินค้าในราคาที่แตกต่างจากที่มีการกำหนดร่วมกัน บางตลาดขายผลผลิตในราคาที่ต่ำกว่าที่กำหนด เพราะกลุ่มลูกค้ามีน้อยและผู้ผลิตเองก็มีอำนาจต่อรองน้อยกว่า เช่น ในตลาดนัดบางแห่ง และในทางกลับกันในพื้นที่ซึ่งกลุ่มเกษตรอินทรีย์ยังไม่มีความเข้มแข็งมากนัก แม้ต้องการขายผลผลิตในราคาตามท้องตลาด แต่ก็ยังขายได้ยาก และมักต้องยอมขายในราคาที่ผู้บริโภคพอใจอยู่เสมอ เนื่องจากผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้คุณค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ไม่ต่างจากผลผลิตเกษตรเคมี ผู้บริโภคขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ เช่น พื้นที่อำเภอฝาง-แม่อาย เป็นต้น

ทั้งนี้เครือข่ายแม่กาดเกษตรอินทรีย์จังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน นั้นได้ให้ความสำคัญต่อการทำให้ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ เป็นอาหารปราศจากสารเคมี ที่มีราคาเป็นธรรม ไม่สูงเกินไป เพื่อให้ผู้บริโภคทุกกลุ่มเข้าถึงได้ง่าย ไม่ใช่เป็นผลผลิตที่มีแต่คนที่มีรายได้สูงเท่านั้นที่จะสามารถเข้าถึงได้ เหตุผลดังกล่าวนี้เป็นเป้าหมายสำคัญที่ทางเครือข่ายยึดถือในการปฏิบัติ เพื่อให้สังคมมีทางเลือกในการบริโภคมากกว่าที่เป็นอยู่

กระบวนการทำความเข้าใจและสร้างความตระหนักแก่ผู้บริโภค จนนำไปสู่การสร้างเครือข่ายผู้บริโภค ในลักษณะที่เป็นรูปธรรม พร้อมให้การสนับสนุนระบบการผลิตที่ยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพของผู้บริโภคเอง และเครือข่ายผู้บริโภคดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในนโยบาย องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรท้องถิ่น และนักวิชาการ เป็นต้น

ดังนั้นการที่จะสามารถกำหนดราคาที่เป็นธรรมได้จึงต้องอาศัยกระบวนการสร้างความเข้าใจและการยอมรับจากผู้บริโภค ซึ่งผู้บริโภคเองต้องมีกลุ่มเครือข่ายที่เข้มแข็ง และกลุ่มผู้ผลิตก็ต้องสามารถดำรงไว้ซึ่งระบบเกษตรอินทรีย์ที่ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่น ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคมีการวางแผนการผลิตและการตลาดร่วมกัน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการต้องให้การสนับสนุนอย่างจริงจังและมีความต่อเนื่อง

Place (สถานที่และเวลา)

สถานที่และ ความเหมาะสมของช่วงเวลา ในงานวิจัยนี้ได้วิเคราะห์ตลาดนัดเกษตรอินทรีย์เป็นหลัก เนื่องจากเครือข่ายฯ ใช้เป็นช่องทางหลักในการจำหน่ายผลผลิต ผลผลิตเกือบทั้งหมดถูกนำออกสู่ตลาดนัดซึ่งมีอยู่ทั่วเมืองเชียงใหม่ และพื้นที่การผลิตในแต่ละอำเภอ และได้มีการพัฒนาและการจัดการภายในที่เป็นระบบมากขึ้น โดยเฉพาะตลาดนัดข่วงเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางตลาดนัดของเครือข่ายบนที่ดินราชพัสดุ ที่ให้เช่าราคาถูก และมีแนวโน้มที่จะมีความมั่นคงถาวรมากกว่าตลาดนัดแห่งอื่น

การวิเคราะห์ตลาด หรือช่องทางการจัดจำหน่าย โดยใช้ ทฤษฎี SWOT analysis

ส่วนรูปแบบตลาดและช่องทางการจัดจำหน่ายเกษตรอินทรีย์ ในการวิเคราะห์นี้ จะใช้รูปแบบตลาด หรือช่องทางการจำหน่ายสินค้าเพื่อการบริโภค ได้แก่ 1.ช่องทางการจัดจำหน่ายโดยตรงจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค เช่น ตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ การจัดส่งผักกล่อง (Delivery) และตลาดนัดในชุมชน หรือจำหน่ายที่บ้านของเกษตรกร 2.ช่องทางการจัดจำหน่ายจากผู้ผลิต ไปยังคนกลาง และผู้บริโภค เช่น ร้านผักไทย ร้านอาหารเกษตรอินทรีย์ พ่อค้าหรือแม่ค้าขายปลีก 3.ช่องทางการจัดจำหน่ายที่คนกลางให้การสนับสนุนผู้ผลิต และผู้ผลิตจำหน่ายกลับมายังคนกลาง และผู้บริโภค เช่น โครงการหลวง, สหกรณ์เกษตรอินทรีย์จังหวัดเชียงใหม่, องค์กรกรีนเนท (ตลาดจากกรุงเทพฯ), สถาบันการศึกษาต่างๆ, มูลนิธิสวนพุทธธรรม (จังหวัดลำพูน) ด้วยสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1.ช่องทางการจัดจำหน่ายโดยตรงจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค

1.1) ช่องทางการจำหน่ายแบบตลาดนัด

จุดแข็ง

1. มีผลผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์เพียงพอ คือ ในการจำหน่ายในรูปแบบนี้จะมีเกษตรกรเข้ามารวมกลุ่มกันเพื่อเข้ามาจำหน่ายจำนวนที่ค่อนข้างมาก เฉลี่ยประมาณ 15-20 คน จึงทำให้สินค้าที่นำมาจำหน่ายมีจำนวนมาก ทำให้มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค และผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อสินค้าที่มีความหลากหลายได้ เช่น ข้าว พืชผัก ไข่ เป็นต้น

2. มีผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ค่อนข้างมาก คือ เนื่องจากช่องทางตลาดแบบนี้ผู้บริโภคจะรู้จัก และสามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่าแหล่งจำหน่ายช่องทางอื่นๆ จึงทำให้ช่องการตลาดแบบนี้มีจำนวนผู้บริโภคมากกว่าช่องทางการจำหน่ายอื่นๆ เช่น ตลาดนัด JJ Market จะมีผู้บริโภคมาเลือกซื้อสินค้า โดยเฉลี่ยประมาณ 150 – 200 คนต่อวัน เป็นต้น รวมถึงปริมาณสินค้าที่เพียงพอ และมีความหลากหลาย จึงเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค

3. หาซื้อผลิตผลได้ง่าย คือ เนื่องจากตลาดนัดมีการกระจายการจำหน่ายสินค้าไปในหลายพื้นที่ของตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ เช่น ตลาดนัดข่วงเกษตรอินทรีย์ ตั้งอยู่ที่หน้าเทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมือง หรือตลาดนัดศูนย์ราชการ ตั้งอยู่ที่ศูนย์ราชการจังเชียงเชียงใหม่ เป็นต้น และยังมีการจำหน่ายตามชุมชนในพื้นที่ของเกษตรกรที่เป็นแหล่งการผลิตด้วยตรง จึงทำให้การจำหน่ายแบบตลาดนัดสามารถหาซื้อได้สะดวก และง่ายต่อการเดินทาง

4. สินค้าที่นำมาจำหน่ายมีความ สด สะอาด คือ การจำหน่ายในรูปแบบตลาดนัดส่วนใหญ่พืชผัก หรือสินค้าที่นำมาจำหน่ายจะเป็นสินค้าที่สด ใหม่ และสะอาด เพราะการจำหน่ายพืชผัก หรือสินค้าในแต่ละวัน เกษตรกรจะเก็บผลผลิตวันต่อวัน โดยจะเก็บพืชผักก่อนนำมาจำหน่ายประมาณ 12 – 24 ชั่วโมง (ขึ้นอยู่ปริมาณพืชผัก และความยากงามในการเก็บ) ถ้าวันไหนจำหน่ายไม่หมด

เกษตรกรก็จะนำเอาสินค้าแลกเปลี่ยนระหว่างกัน หรือนำกลับไปให้ เป็ด ไก่ หมู ที่บ้าน โดยจะไม่นำกลับมาจำหน่ายอีก

5. สินค้าถึงมือผู้บริโภคโดยตรง คือ การจำหน่ายในรูปแบบนี้จะทำให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายสินค้าให้กับผู้บริโภคโดยตรง โดยไม่ต้องมีขั้นตอนการผ่านคนกลางที่อาจจะทำให้เกษตรกรเสียเปรียบได้ การที่เกษตรกรสามารถจำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยตรงนั้นเกษตรกรยังสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้บริโภคได้ เพื่อทราบถึงความต้องการของผู้บริโภคและปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับสินค้า ซึ่งทำให้เกษตรกรเรียนรู้ปัญหาและการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีส่วนร่วม และเป็นไปตามความต้องการของผู้บริโภคด้วย

6. ราคามีความเหมาะสม คือ การจำหน่ายของเกษตรกรอินทรีย์ในการจำหน่ายในรูปแบบตลาดนัดนี้ ถือได้ว่าสินค้าในการจำหน่ายมีราคาค่อนข้างถูก เหมาะสม และเป็นธรรมกับผู้บริโภคที่มาเลือกซื้อสินค้า ถ้าเปรียบเทียบราคาสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่จำหน่ายในตลาดนัดกับห้างสรรพสินค้า พบว่าราคาในห้างสรรพสินค้ามีราคาแพงกว่าตลาดนัด ประมาณ 3 – 4 เท่า จึงทำให้สินค้าในตลาดนัดมีความเหมาะสมกว่า และผู้บริโภคทุกคน ทุกอาชีพ สามารถเข้าถึงสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้อย่างเท่าเทียบกัน

จุดอ่อน

1. ปริมาณสินค้าในตลาดมีไม่ความแน่นอน คือ เนื่องจากการจำหน่ายสินค้าจะจำหน่ายตามฤดูกาล หรือตามปริมาณพืชผักที่เก็บได้ในแต่ละช่วง ทำให้ในบางครั้งมีปริมาณพืชผักต่ำกว่าปริมาณความต้องการของผู้บริโภค อาจเป็นเพราะช่วงฤดูกาล เช่น ฤดูแล้งปริมาณพืชผักจะผลิตได้น้อย เป็นต้น หรือเป็นเพราะกระบวนการผลิตมีปัญหา เช่น พืชผักโตไม่เต็มที่ หรือถูกแมลงกินเสียหาย เป็นต้น

2. สินค้าซ้ำกันมากในการจำหน่ายในตลาดนัด คือ การจำหน่ายเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่พืชผัก หรือสินค้าที่ผลิตได้ง่าย และผลิตได้ดีจะเป็นพืชผักชนิดเดียวกัน หรือเป็นพืชผักพื้นบ้านที่ทุกๆพื้นที่ของเกษตรกรสามารถหาได้เหมือนกัน เช่น สลัด ถั่วงอก ผักกูด เป็นต้น จึงทำให้สินค้าที่นำมาจำหน่ายของเกษตรกร (แม่กาด) มีความเหมือนกัน ทำให้ไม่มีความหลากหลาย และเกิดการแข่งขันในการขายสินค้า (การลด แลก แจกแถม)

3. สินค้าจำหน่ายได้ปริมาณที่น้อย คือ เนื่องจากพืชผักที่ผลิตแบบระบบอินทรีย์มีความยากในขั้นตอนการผลิต และการดูแลรักษา จึงทำให้การผลิตสินค้าได้ปริมาณน้อย รวมถึงการปลูกพืชแบบผสมผสานทำให้ผลผลิตออกสู่ตลาดไม่มีความสม่ำเสมอ

อุปสรรค

1. ตลาดบางแห่งมีระยะทางไกลจากชุมชนเมือง คือ ตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณรอบๆนอกชุมชนเมือง จึงทำให้ผู้บริโภคต้องเดินทางจากบ้านถึงตลาดนัดมีระยะทางที่ไกล ซึ่งบ้างครั้งผู้บริโภคตัดสินใจหาซื้อพืชผักตามตลาดทั่วไปที่อยู่ใกล้บ้าน ทำให้ระยะทางเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการตัดสินใจมาซื้อสินค้าที่ตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภค

2. สถานที่จำหน่ายสินค้าไม่มีความมั่งคงถาวร คือ เนื่องจากพื้นที่ที่ใช้จำหน่ายเกษตรอินทรีย์นั้น เป็นพื้นที่ของเอกชน หรือของหน่วยงานภาครัฐ ที่ทางกลุ่มเกษตรอินทรีย์ได้ทำการเช่าเพื่อจำหน่ายสินค้า เพราะกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ไม่มีพื้นที่ตลาดเป็นของตนเอง ซึ่งอาจจะเกิดผลกระทบในภายหลังได้ เช่นเอกชนหรือภาครัฐทำการยกเลิกสัญญาเช่าในพื้นที่ตลาดนัดนั้นๆ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ก็จะไม่สามารถจำหน่ายและไม่มีสถานที่จำหน่ายสินค้าเกษตรได้ เป็นต้น

3. สภาพอากาศที่มีความแปรปรวนสูง (ฤดูฝน) คือ ปัญหาสภาพอากาศมีความแปรปรวนมักจะเกิดขึ้นในฤดูฝน เพราะเนื่องจากตลาดนัดเกษตรอินทรีย์จะเป็นพื้นที่โล่งไม่มีหลังคา หรือบางพื้นที่ของตลาดนัดอาจมีการทำเป็นซุ้มตลาดนัด แต่ซุ้มนั้นไม่มีความแข็งแรง ทนทาน ทำให้ช่วงฤดูฝนมีน้ำฝนรั่วลงมาจากหลังคาของตลาด และบางครั้งมีพายุรุนแรงทำให้ซุ้ม หรือหลังคาเกิดปลิวและโค่นล้ม

4. การประชาสัมพันธ์ของตลาดมีน้อย คือ การรับรู้ข่าวสารของผู้โภคเกี่ยวกับตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลจากการบอกต่อกันระหว่างผู้บริโภคด้วยกันเอง ส่วนช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารมีน้อยมาก เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น จึงทำให้ผู้บริโภคบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ได้

โอกาส

1. มีจำนวนผู้บริโภคเพิ่มขึ้น คือ เนื่องจากกระแสเรื่องของการรักษาสุขภาพที่เพิ่มมากขึ้นของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคอาหารปลอดภัยในปัจจุบัน ทำให้ประชาชนให้ความสำคัญต่อการเลือกซื้อ และบริโภคอาหารที่ดี ปลอดภัย และประชาชนส่วนใหญ่ให้การยอมรับในกระบวนการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์มากขึ้น จึงทำให้การเลือกซื้อสินค้าที่เป็นอินทรีย์เพิ่มขึ้นตามความต้องการของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้น

2. มีตลาดนัดเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น คือ จากความต้องการของผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์มากขึ้น จึงทำให้มีการขยายตลาดนัดเพิ่มขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค หรือเพื่อให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงสินค้าที่มีความปลอดภัย และราคาถูก ตลาดนัดที่ทำการจัดตั้งขึ้นใหม่ เช่น ตลาดนัดศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่ หรือตลาดนัดตามโรงเรียนต่างๆ เป็นต้น

3. มีการส่งเสริม สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพิ่มขึ้น คือ เนื่องจากปัจจุบันมีนโยบายเกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ และนโยบายอาหารปลอดภัย จากหน่วยงานของรัฐ และเอกชน เพื่อเป็นการรณรงค์ ป้องกันการเจ็บป่วยจากการบริโภคอาหารไม่ปลอดภัย ซึ่งมีอัตราสูงขึ้นของผู้ป่วยที่เกิดจากการบริโภคอาหารที่ไม่ปลอดภัยจากสารเคมี รวมถึงทางจังหวัดเชียงใหม่ได้มีนโยบายเชียงใหม่มหานครอาหารปลอดภัย เพื่อให้จังหวัดเป็นต้นแบบการบริโภคอาหารปลอดภัย ซึ่งทำให้การสนับสนุนต่อเกษตรอินทรีย์และตลาดในรูปแบบนี้มีเพิ่มขึ้น

ตลาดนัดในพื้นที่ต่างๆมีข้อดี ข้อเสีย ดังนี้

1. ตลาดนัด JJ Market คือ ตลาดนัดแห่งนี้ตั้งอยู่บริเวณหลังโลตัสคำเที่ยง ถนนท่าช้าง โดยตลาดนัดจะตั้งอยู่ด้านในของพื้นที่บริเวณนั้น โดยพื้นที่ตลาดเป็นของเอกชนที่ทางกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ได้เช่าเพื่อจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ ซึ่งตลาดนัดนี้ได้จำหน่ายในวันพุธกับวันเสาร์ เวลา 05.00 - 10.00 น. และส่วนข้อดี ข้อเสียของตลาดนัด JJ Market มีดังนี้

ข้อดี คือ ถือได้ว่าตลาดนัดแห่งนี้มีพื้นที่ใกล้กับชุมชนเมืองมากที่สุด จึงทำให้มีผู้บริโภคจำนวนมากเข้ามาจับจ่าย ซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ โดยเฉลี่ยจะมีผู้บริโภคเข้ามาซื้อประมาณ 200 คนต่อวัน ทำให้พ่อค้า แม่ค้าสามารถขายสินค้าได้ในปริมาณที่มาก ถ้าคิดเป็นตัวเงินสามารถเฉลี่ยได้ประมาณ 4,000 - 4,500 บาทต่อคนต่อวัน และยังเป็นตลาดที่มีสินค้ามากที่สุดและมีความหลากหลาย รวมถึงตลาดแห่งนี้ได้เปิดทำการมานานทำให้เป็นที่รู้จัก และมีชื่อเสียงสำหรับการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่

ข้อเสีย คือ เนื่องจากสถานที่ตลาดนัดนี้เป็นของเอกชนที่ทางกลุ่มได้เช่าพื้นที่เพื่อจำหน่ายสินค้า จึงทำให้ไม่มีความมั่นคง หรือความแน่นอน ซึ่งอนาคตทางเอกชนที่เป็นเจ้าพื้นที่อาจจะเอาพื้นที่นี้ไปขาย หรือนำไปลงทุน เพราะพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจ และอาจมีการขยายตัวขอธุรกิจในบริเวณนั้นได้ รวมถึงตลาดนัดอยู่เข้าไปในบริเวณข้างในของพื้นที่ โดยห่างจากถนนสายหลักประมาณ 500 เมตร จึงทำให้ผู้บริโภคที่ผ่านไปผ่านมองเห็นได้ยาก

2. ตลาดนัดข่วงเกษตรอินทรีย์ คือ ตลาดนัดแห่งนี้ตั้งอยู่บริเวณหน้าเทศบาลตำบลสุเทพ ถนนคลองชลประทาน โดยตลาดนัดจะตั้งอยู่ด้านหน้าติดกับถนนสายหลัก โดยพื้นที่ตลาดนั้นเป็นของกรมธนารักษ์ที่ทางกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ได้เช่าเพื่อจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ แต่ตลาดนัดแห่งนี้ได้มีการบริหารจัดการโดยกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์โดยตรงและยังเป็นพื้นที่สำหรับใช้ทำกิจกรรมของกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ ซึ่งตลาดนัดแห่งนี้ได้จำหน่ายวันอังคารกับวันพฤหัสบดี เวลา 14.00 - 19.00 น. และส่วนข้อดี ข้อเสียของตลาดนัดข่วงเกษตรอินทรีย์ มีดังนี้

ข้อดี คือ พื้นที่ในการจัดจำหน่ายตลาดนัดนี้ผู้บริโภคสามารถหาซื้อได้ง่าย เพราะเป็นพื้นที่ทางผ่านกลับบ้าน หรือเป็นทางผ่านกลับจากที่ทำงาน ตลาดนัดนี้เป็นตลาดใหม่ที่เริ่มเปิดประมาณ 1

ปีที่ผ่าน แต่มีผู้บริโภคให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก ซึ่งได้รับการประชาสัมพันธ์ที่มีความหลากหลายช่องทางในการเปิดตลาด และเป็นตลาดที่จำหน่ายแต่สินค้าเกษตรอินทรีย์อย่างเดียวจะไม่มีสินค้าอื่นที่นอกเหนือสินค้าอินทรีย์เข้ามาจำหน่ายในพื้นที่ (เป็นแหล่งจำหน่ายเกษตรอินทรีย์โดยเฉพาะ) ส่วนสินค้าเกษตรอินทรีย์มีความหลากหลายพอสมควร

ข้อเสีย คือ พื้นที่ตลาดมีปัญหาในเรื่องโครงสร้างของตลาดที่ไม่มีความแข็งแรงทนทาน ในช่วงฤดูฝนทำให้มีน้ำร่วงจากหลังคาของตลาด หรือมีพายุ ลมแรงก็ทำให้ตลาดเกิดความเสียหายได้ ส่วนระยะทางของตลาดถือว่าห่างจากชุมชนเมือง ทำให้ผู้บริโภคมาจับจ่ายใช้สอยน้อย เพราะส่วนใหญ่หาซื้อตลาดใกล้บ้าน

3. ตลาดสดหนองหอย คือ ตลาดสดแห่งนี้ตั้งอยู่บริเวณ ถนนลำพูน ตำบลหนองหอย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยตลาดแห่งเป็นตลาดสดที่มีการจำหน่ายสินค้าทั่วไปของชุมชนนั้น โดยเกษตรกรอินทรีย์ได้เข้าไปจำหน่ายสินค้าค้าทางเกษตรอินทรีย์ตามโครงการของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดที่มีพื้นที่วางจำหน่ายให้กับเกษตรกรอินทรีย์ และจะมีการจำหน่ายรวมกับสินค้าเกษตรทั่วไป ซึ่งตลาดนัดแห่งนี้ได้จำหน่าย วันอังคาร กับวันอาทิตย์ เวลา 14.00 - 19.00 น. และส่วนข้อดี ข้อเสียของตลาดนัดหนองหอย มีดังนี้

ข้อดี คือ เป็นพื้นที่ที่อยู่ในชุมชนเมืองทำให้มีผู้บริโภคเข้ามาเลือกซื้อสินค้าเป็นจำนวนมาก เพราะผู้บริโภคมีทั้งผู้บริโภคที่เป็นลูกค้าประจำที่เข้ามาเลือกซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ และผู้บริโภคที่เข้ามาเลือกสินค้าทั่วไปให้ตลาดแห่งนี้ซึ่งทำให้บางครั้งผู้บริโภคที่ผ่านไปมาก็ได้เข้ามาหาซื้อ หรือมีความสนใจในสินค้าเกษตรอินทรีย์มากขึ้นด้วย และยังเป็นการประชาสัมพันธ์ให้กับผู้บริโภคได้เข้าถึงสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้มากขึ้น

ข้อเสีย คือ ซึ่งตลาดนัดแห่งนี้เป็นตลาดสดขนาดใหญ่ โดยมีการจำหน่ายรวมกับพ่อค้าแม่ค้าที่จำหน่ายสินค้าเกษตรทั่วไป ทำให้มีความขัดแย้งกันเกิดขึ้นระหว่างกลุ่มเกษตรอินทรีย์ กับกลุ่มพ่อค้า แม่ค้าที่จำหน่ายสินค้าทั่วไป และอาจทำให้ผู้บริโภคขาดความเชื่อมั่นในสินค้าเกษตรอินทรีย์ด้วย

4. ตลาดนัดตามหน่วยงานราชการ ได้แก่ ตลาดนัดศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่ ตลาดนัดโรงพยาบาลนครพิงค์ ตลาดนัดในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และตลาดนัดในมหาวิทยาลัยแม่โจ้ คือ ตลาดนัดแห่งนี้ตั้งอยู่บริเวณสถานที่ราชการต่างๆ เช่น ศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่ โรงพยาบาลนครพิงค์ และมหาวิทยาลัยต่างๆ เป็นต้น โดยได้รับการสนับสนุนสถานที่จากหน่ายงานราชการนั้น ถือเป็นความร่วมมือระหว่างเกษตรกรอินทรีย์กับหน่วยงานราชการ ซึ่งตลาดนัดแห่งนี้ได้จำหน่าย วันจันทร์ เวลา 14.00 - 17.00 น.(โรงพยาบาลนครพิงค์) จำหน่าย วันจันทร์ เวลา 14.00 - 19.00 น.

(ศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่) และ จำหน่ายวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ เวลา 14.00 - 19.00 น. (มหาวิทยาลัยแม่โจ้) และส่วนข้อดี ข้อเสียของตลาดนัดตามหน่วยงานราชการ มีดังนี้

ข้อดี คือ เป็นสถานที่ของทางราชการที่สนับสนุนให้กับทางเกษตรกร ทำให้ไม่ต้องเสียค่าเช่าพื้นที่ในการจำหน่าย ลูกค้า หรือผู้บริโภคส่วนใหญ่จะเป็นข้าราช พนักงาน และบุคลากร ในสถานที่นั้น รวมถึงผู้บริโภคที่อยู่บริเวณใกล้เคียงที่มาหาซื้อสินค้า จึงทำให้ตลาดแบบนี้มีลูกค้าประจำ และจะจับจ่ายเลือกซื้อสินค้าเกษตรเป็นประจำ ส่วนการจัดจำหน่ายสินค้าถือเป็นตลาดนัดที่มีการกระจายสินค้าออกสู่พื้นที่ต่างๆ ให้คอบคลุม เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้อย่างทั่วถึง และเป็นการขยายฐานผู้บริโภคให้หันมาบริโภคอาหารปลอดภัยที่เป็นอินทรีย์กันเพิ่มขึ้น

ข้อเสีย คือ ตลาดนัดแบบนี้ถือเป็นตลาดนัดที่มีขนาดเล็ก เป็นตลาดที่แยกตัว หรือเป็นการกระจายตลาดให้มีพื้นที่ที่สามารถหาซื้อได้ง่ายขึ้น จึงทำให้ตลาดนัดนี้จะมีสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ไม่หลากหลาย มีพ่อค้าแม่ค้าที่ไปจำหน่ายไม่มาก ประมาณ 3-5 คน ซึ่งผู้บริโภคก็เป็นกลุ่มลูกค้าเฉพาะกลุ่มเท่านั้น จึงทำให้ไม่มีกำลังซื้อสินค้ามากนัก ถ้าวันที่ไปจำหน่ายนั้นตรงกับวันหยุดราชการก็จะมีผลกระต่อการจำหน่ายสินค้าของเกษตรกร เช่นมีผู้บริโภคน้อย หรือต้องหยุดจำหน่ายในวันนั้น เพราะไม่คุ้มทุน เป็นต้น และส่วนราชการยังมีนโยบายที่ให้ประชาชนบริโภคอาหารปลอดภัยโดยมีโครงการผักปลอดสารพิษ ซึ่งโครงการนี้ก็ได้มีเกษตรกรเข้าร่วม และก็มีการจำหน่ายสินค้าปลอดสารพิษ ในพื้นที่บริเวณเดียวกันกับสินค้าเกษตรอินทรีย์ ซึ่งทำให้เกิดการแข่งขันและเกิดการเข้าใจผิดของผู้บริโภคระหว่างผักปลอดสารพิษ กับผักอินทรีย์ จึงทำให้การจำหน่ายผลิตผลได้ไม่มากเท่าที่ควร

5. ตลาดนัดเกษตรอินทรีย์หน้าโรงเรียน ได้แก่ ตลาดนัดโรงเรียนดาราวิทยาลัย, ตลาดนัดโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย, ตลาดนัดโรงเรียนพุทธิโสภน และตลาดนัดโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย คือ ตลาดนัดแห่งนี้ตั้งอยู่บริเวณสถานที่โรงเรียนต่างๆดังกล่าว โดยได้รับการสนับสนุนสถานที่จากทางโรงเรียน โดยทางโรงเรียนได้เข้ามามีส่วนในเรื่องของการจัดการตลาดเกษตรอินทรีย์ เพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเกษตรกรกับนักเรียนที่ได้เข้ามาซื้อสินค้า หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆระหว่างกัน และเพื่อให้นักเรียนผู้ปกครอง ครู หรือประชาชนในบริเวณนั้นได้บริโภคสินค้าอินทรีย์ ซึ่งตลาดนัดแห่งนี้ได้จำหน่ายวันจันทร์และวันพุธ เวลา 14.00 - 17.00 น. (โรงเรียนดาราวิทยาลัย) จำหน่ายวันศุกร์ เวลา 14.00 - 17.00 น. (โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย) จำหน่ายวันศุกร์ เวลา 14.00 - 19.00 น. (โรงเรียนพุทธิโสภน) และส่วนข้อดี ข้อเสียของตลาดนัดตามหน่วยงานราชการ มีดังนี้

ข้อดี คือ พื้นที่ในการจำหน่ายเป็นสถานที่ของทางสถาบันการศึกษา ทั้งของรัฐและเอกชน โดยทางสถานบันการศึกษาเหล่าไม่ได้เก็บค่าพื้นที่ในการจำหน่าย จะจำหน่ายตรงบริเวณหน้าโรงเรียน โดยมีกลุ่มผู้บริโภคเฉพาะ เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้บริโภคที่อยู่บริเวณนั้น เป็นต้น ซึ่งสินค้าที่ขายดีในตลาดนัดโรงเรียนส่วนใหญ่จะเป็นอาหารแปรรูปที่ทำการปรุงสุก และขนมพื้นบ้าน ที่นักเรียนจะมาหาซื้อหลังเลิกเรียนก่อนรอรถประจำทางหรือรถเดือน และเกษตรกรสามารถจำหน่ายสินค้าเกษตรในปริมาณที่นำมาจำหน่ายในแต่ละครั้งได้หมด เพราะจำนวนผู้บริโภคค่อยข้างมีความคงที่ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มเดิม รวมถึงตลาดนัดที่อยู่ตามโรงเรียนจะมีนักเรียนที่เข้ามีทำกิจกรรมร่วมกับผู้ผลิต (แม่กาด) อยู่เป็นประจำ เช่น การส่งเสริมการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ในโรงเรียน หรือการเป็นพ่อค้า แม่ค้าน้อยร่วมกับเกษตรกรอินทรีย์ เป็นต้น

ข้อเสีย คือ เนื่องจากเป็นตลาดนัดเล็กๆ จึงทำให้จำนวนพ่อค้า แม่ค้า (แม่กาด) มีจำนวนน้อย ประมาณ 3-5 คน ทำให้ปริมาณผลผลิตที่นำมาจำหน่ายมีน้อย ไม่มีความหลากหลายเท่าที่ควร และยังมีปริมาณผู้บริโภคค่อนข้างน้อยที่เข้ามาบริโภคในตลาด รวมถึงช่วงเวลาปิดภาคเรียนของโรงเรียน ตลาดนัดแห่งนี้ก็จะจำหน่ายได้ปริมาณลดลง หรือไม่มีการจำหน่ายในช่วงปิดภาคเรียนเลย เพราะไม่คุ้มกับต้นทุนการผลิต การขนส่ง ทำให้เกษตรกรสูญเสียรายได้ไปในช่วงนี้ และการที่พื้นที่นี้ส่วนใหญ่ผู้บริโภคเป็นนักเรียนจึงทำให้สินค้าที่เป็นพืชผักสดไม่ค่อยได้รับความสนใจมากนัก

1.2) ช่องทางการจำหน่ายแบบผักกล่อง

จุดแข็ง

1. สะดวก สบายต่อผู้บริโภค คือ การจำหน่ายผักกล่องเป็นการส่งสินค้าถึงบ้านของผู้บริโภคโดยตรง โดยที่ผู้บริโภคไม่ต้องออกมาหาเลือกซื้อสินค้าโดยตนเอง ทำให้ผู้บริโภคไม่ต้องเสียเวลาในการออกมานอกบ้าน และยังได้ผักอินทรีย์ตามที่ต้องการ ทำให้การใช้บริการผักกล่องเป็นช่องทางที่ผู้บริโภคสะดวก สบายมากที่สุด

2. ผู้ผลิต กับผู้บริโภคสามารถกำหนดราคาร่วมกัน คือ การจำหน่ายผักกล่องผู้ผลิต (เกษตรกร) จะต้องกำหนดชนิดผัก ราคา ให้กับผู้บริโภคก่อน เพื่อให้ผู้บริโภคทราบถึงชนิดผักที่ผู้บริโภคต้องและราคาของผักชนิดนั้นๆ และผู้บริโภคจะเลือกผักตามที่ตนเองต้องการ รวมถึงราคาที่ผู้บริโภคต้องการด้วย

3. สินค้า (พืชผัก) มีความสด สะอาด และปลอดภัย คือ เนื่องจากการจำหน่ายผักกล่องผู้ผลิตจะทำการจัดเก็บ ตัดแต่ง และล้างอย่างสะอาด ก่อนนำบรรจุในกล่องที่จัดส่ง และการเก็บเกี่ยวพืชผักจะทำการเก็บ ประมาณ 10 – 15 ชั่วโมง ก่อนนำไปส่งให้กับผู้บริโภคทำให้พืชผักมีความสด และผู้บริโภคสามารถนำผักกล่องที่ได้มานั้นประกอบทำอาหารได้ทันที

4. สามารถส่งสินค้าถึงมือผู้บริโภคได้ คือ การจำหน่ายในรูปแบบนี้จะทำให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายสินค้าให้กับผู้บริโภคโดยตรง โดยไม่ต้องมีขั้นตอนการผ่านคนกลางที่อาจจะทำให้เกษตรกรเสียเปรียบได้ การที่เกษตรกรสามารถจำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยตรงนั้นเกษตรกรยังสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้บริโภคได้ เพื่อทราบถึงความต้องการของผู้บริโภคและปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับสินค้า ซึ่งทำให้เกษตรกรเรียนรู้ปัญหาและการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีส่วนร่วม และเป็นไปตามความต้องการของผู้บริโภคด้วย

5. การจำหน่ายให้กับผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม คือ การส่งผักกล่องส่วนใหญ่จะส่งให้กับผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเฉพาะที่ต้องการซื้อในรูปแบบนี้ เช่น ชาวต่างชาติ หรือผู้บริโภคที่ไม่มีเวลาในการหาซื้อสินค้าแต่ต้องการประกอบอาหารกินเอง เป็นต้น ทำให้การจำหน่ายมีความสม่ำเสมอ และผู้ผลิตสามารถคำนวณหาต้นทุน กำไรหลังการจำหน่ายได้

จุดอ่อน

1. มีผู้บริโภคเข้าถึงได้น้อย คือ เนื่องจากการจำหน่ายในรูปแบบนี้จำกัดอยู่กับผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม ทำให้ผู้บริโภคกลุ่มอื่นไม่สามารถเข้าถึงการบริโภคในรูปแบบนี้ หรือผู้บริโภคที่อยู่พื้นที่ห่างไกลจากแหล่งผลิตผักกล่องก็ไม่สามารถได้รับบริการนี้ ถึงแม้จะมีความต้องการการบริโภคแบบผักกล่องก็ตาม

2. ผู้บริโภคไม่มีความต่อเนื่องในการบริโภคสินค้า คือ การบริโภคสินค้าในรูปแบบนี้ผู้บริโภคจะไม่สามารถบริโภคสินค้าได้เป็นประจำ เพราะการจัดผักกล่องผู้ผลิตสามารถจัดส่งให้ได้สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ทุกๆวัน พุธ ทำให้วันอื่นๆ ผู้บริโภคไม่สามารถบริโภคผักอินทรีย์ได้ จึงทำให้ใน 1 สัปดาห์ ผู้บริโภคได้ประกอบอาหารด้วยพืชผักอินทรีย์ประมาณ 1-2 วันเท่านั้น

3. ผู้จำหน่ายสินค้า (เกษตรกร) มีจำนวนน้อย คือ เนื่องจากการจำหน่ายในรูปแบบนี้มีผู้จัดส่ง (เกษตรกร) น้อย โดยมีจำนวน 1 ราย ของเกษตรกรตำบลแม่ทา ทำให้ปริมาณสินค้า หรือจำนวนกล่องที่จัดส่งมีจำนวนจำกัด ทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้

4. ต้นทุนการผลิตสูง คือ การจำหน่ายที่มีการจัดส่งถึงบ้านทำให้มีค่าต้นทุนในการเดินทางเพิ่มขึ้นมา และต้นทุนนี้ทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้นไปด้วย รวมถึงต้นทุนการจัดซื้อกล่องเพื่อบรรจุสินค้าที่เป็นวัสดุ อุปกรณ์หลักการทำตลาดในรูปแบบนี้ ซึ่งต้นทุนต่างๆเหล่านี้ส่วนใหญ่ผู้บริโภคจะเป็นผู้ได้รับภาระที่อยู่ให้ราคาสินค้านั้น

5. ผู้บริโภคไม่สามารถเลือกสินค้าได้หลากหลาย และปริมาณจำกัด คือ สินค้า (พืชผัก) ที่อยู่ในผักกล่องส่วนใหญ่จะเป็นพืชผักที่สามารถผลิตได้ปริมาณที่ค่อนข้างมาก เช่น สลัด ผักบุ้ง ผักพื้นบ้านตามฤดูกาล (ผักหวาน ชะอม) เป็นต้น เพื่อปริมาณของผักในกล่องจะไม่มีความได้เปรียบ

เสียเปรียบกันของผู้บริโภครายอื่นๆ ส่วนปริมาณของผักก็จะได้ตามปริมาณผักต่อ 1 กล่องที่มีการจัดส่ง จึงทำให้ผู้บริโภค บริโภคสินค้าจำนวนที่จำกัดนั้น

อุปสรรค

1. การขนส่งมีระยะทางที่ไกลจากพื้นที่การผลิต คือ เนื่องจากการผลิต หรือต้นทางการขนส่งของผักกล่องอยู่ที่ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน แต่ลูกค้าอยู่ให้บริเวณตัวเมืองเชียงใหม่ ตามบ้านจัดสรรต่างๆ ซึ่งใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง และการจัดส่งยังกระจายไปตามพื้นที่ต่างๆ (บ้านลูกค้า) ทำให้ระหว่างทางการขนส่งค่อนข้างไกล

2. ผู้บริโภคไม่มีความเข้าใจรูปแบบการจำหน่าย คือ การจำหน่ายในรูปแบบนี้สิ่งสำคัญที่สุดของผู้บริโภคต้องมีความรู้ความเข้าใจในระบบการผลิตและการขนส่ง เพราะยังมีผู้บริโภคที่ไม่เห็นด้วยกับการจัดส่งในรูปแบบนี้ โดยเห็นว่าราคาการจัดส่งสูงไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค หรือผู้บริโภคบางรายยังไม่มีความมั่นใจในสินค้าที่อยู่ในกล่องว่าจะมีความคุ้มค่าต่อการการบริโภคหรือไม่

3. ปริมาณการผลิตสินค้าไม่มีความแน่นอน คือ เนื่องจากพืชผักที่นำมาบรรจุในกล่อง ส่วนหนึ่งได้รับพืชผักจากสมาชิกในกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในชุมชนแม่ทาที่เป็นเครือข่ายเกษตรอินทรีย์เพื่อให้พอกับความต้องการของผู้บริโภคที่จะนำไปส่งตามบ้าน ซึ่งในบางครั้งผลผลิตของเกษตรกรไม่สามารถผลิตได้ตามเป้าหมาย เช่น ปลูกสลัดจาก 3 แปลง แต่พอช่วงหลังปลูกได้ 2 แปลง เป็นต้น จึงทำให้บางครั้งผู้ผลิตต้องนำพืชผักชนิดอื่นที่มีความใกล้เคียงกับผักชนิดนั้นๆ บรรจุแทนเพื่อเป็นการทดแทนผักที่มีปริมาณไม่เพียงพอ

โอกาส

1. มีผู้บริโภคสนใจเพิ่มขึ้น คือ จากการที่ได้จัดส่งผักให้กับผู้บริโภคที่ใช้บริการแล้ว ผู้บริโภคกลุ่มนี้ได้มีการกระจายข้อมูลของการจำหน่ายในรูปแบบผักกล่องให้กับผู้บริโภคคนอื่นที่อยู่ในบริเวณเดียวกัน ทำให้มีผู้บริโภคมีความสนใจและต้องการใช้บริการเพิ่มขึ้น ซึ่งผู้บริโภคนี้ก็ยังเป็นกลุ่มเป้าหมายเดิม (ชาวต่างชาติ) รวมถึงการขยายตัวของผู้บริโภคที่เพิ่มเรื่อยๆ ทำให้เกษตรกรสามารถเพิ่มปริมาณสินค้ามากขึ้น

2. ช่องทางการจัดจำหน่ายในรูปแบบใหม่ คือ การจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ในรูปแบบผักกล่องถือเป็นการจำหน่ายที่ยังไม่มีกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ที่ใดจำหน่าย และเป็นการจำหน่ายในรูปแบบใหม่สำหรับเกษตรอินทรีย์ ทำให้การจำหน่ายในรูปแบบนี้เป็นที่สนใจกับหน่วยงานต่างๆ เช่น ภาครัฐ สถานศึกษา หรือเอกชน เป็นต้น ที่สนใจในการศึกษาการจำหน่ายช่องทางนี้ ทำให้เกิดการต่อยอดในการสร้างช่องทางการจำหน่าย และอาจได้รับการสนับสนุนในด้านงบประมาณต่างๆ ในการขยายตลาดในช่องทางนี้

1.3) ช่องทางการจำหน่ายแบบตลาดในชุมชน

จุดแข็ง

1. ระยะทางในการจำหน่ายใกล้แหล่งการผลิต คือ เนื่องจากตลาดชุมชนเป็นตลาดที่อยู่ใกล้บ้านของเกษตรกร ซึ่งเกษตรกรเป็นสมาชิกของชุมชนนั้น จึงทำให้การจำหน่ายที่ตลาดชุมชนมีระยะทางที่ใกล้จากบ้านถึงที่ตลาด ถือเป็นการลดต้นทุนการผลิตในการขนส่ง ทำให้ราคาในตลาดชุมชนมีราคาถูกกว่าตลาดแบบอื่นๆ และผู้บริโภคในชุมชนยังได้พืชผักที่ปลอดภัยด้วย

2. สามารถจำหน่ายได้ทุกเวลา คือ ตลาดในชุมชนนอกจากจะจำหน่ายในตลาดที่เป็นจุดรวมในการจำหน่ายแล้ว บ้านหรือแหล่งผลิตที่เกษตรกรปลูกไว้ยังถือว่าเป็นตลาดของชุมชน เพราะผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน ซึ่งสามารถเข้ามาซื้อถึงที่บ้าน หรือแหล่งผลิตของเกษตรกรได้ทุกเวลาที่ต้องการ เสมือนเป็นเพื่อนบ้าน ญาติมิตรกัน

3. ส่งสินค้าถึงมือผู้บริโภคโดยตรง คือ การจำหน่ายในรูปแบบนี้จะทำให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายสินค้าให้กับผู้บริโภคโดยตรง โดยไม่ต้องมีขั้นตอนการผ่านคนกลางที่อาจจะทำให้เกษตรกรเสียเปรียบได้ การที่เกษตรกรสามารถจำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยตรงนั้นเกษตรกรยังสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้บริโภคได้ เพื่อทราบถึงความต้องการของผู้บริโภคและปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับสินค้า ซึ่งทำให้เกษตรกรเรียนรู้ปัญหาและการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีส่วนร่วม และเป็นไปตามความต้องการของผู้บริโภคด้วย

4. การแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตด้วยกันเอง คือ เนื่องจากเป็นตลาดในชุมชนเกษตรกรจึงสามารถไปมาหาสู่ซึ่งกันและกันได้ ซึ่งบางครั้งผลผลิตของเกษตรกรรายหนึ่งมีปริมาณค่อนข้างมาก ก็จะนำเอาไปให้กับเกษตรกรผู้ผลิตอีกรายเพื่อการบริโภค และเกษตรกรที่ได้รับผลผลิตก็จะเอาผลิตของตนเองให้กับเกษตรกรที่นำผลผลิตมาแบ่งปัน ถือเป็นการแลกเปลี่ยนสินค้าโดยสินค้าที่เป็นการเชื่อมสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน

จุดอ่อน

1. ผู้บริโภคสินค้ามีจำนวนจำกัด คือ ผู้บริโภคในชุมชนส่วนใหญ่ก็จะเป็นผู้บริโภคทั่วไปที่ต้องการหาซื้อสินค้าที่ตนเองต้องการ หรืออย่างได้เพื่อนำไปประกอบอาหารในวันนั้น ไม่ได้มีผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเฉพาะที่ต้องการบริโภคเกษตรอินทรีย์ จึงทำให้ผู้บริโภคในตลาดชุมชนมีจำนวนค่อนน้อย และจำนวนจำกัดขยายผู้บริโภคได้ยาก

2. จำหน่ายสินค้าได้ปริมาณน้อย คือ เนื่องจากจำนวนผู้บริโภคมีค่อนข้างน้อย จึงทำให้การบริโภค หรือความต้องการสินค้าน้อยตามไปด้วย ทำให้การจำหน่ายสินค้าได้ปริมาณน้อย ถึงแม้ว่าราคาจะถูกกว่าสินค้าที่ไม่เป็นอินทรีย์ก็ตาม

3. ผู้บริโภคสามารถปลูกพืชผักบางชนิดไว้บริโภคเองครัวเรือน คือ ส่วนใหญ่ภายในชุมชนต่างๆ ชาวบ้านก็จะมีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคกันเองในบริเวณหลังบ้าน จึงทำให้พืชผักบางชนิดไม่สามารถจำหน่ายได้ เช่น สาระแน่ ผักชี ข่า เป็นต้น จึงทำให้ไม่สามารถจำหน่ายสินค้าได้ตามที่ต้องการ

อุปสรรค

1. ประชาชนในชุมชนยังไม่มีความเข้าใจในการผลิตเกษตรแบบอินทรีย์ คือ เนื่องจากการผลิตแบบระบบเกษตรอินทรีย์เป็นระบบที่ผลิตได้ยาก ดูแลยาก และผลผลิตได้น้อย ถ้าเทียบกับระบบเคมีจะได้ปริมาณ 1 ใน 3 ส่วน ของแบบเคมี ทำให้ชาวบ้านที่เป็นเกษตรกรเคมีในชุมชนไม่มีความสนใจ และผู้บริโภคในชุมชนยังไม่ยอมรับ หรือเชื่อว่าจะสามารถผลิตระบบอินทรีย์ได้

2. ผู้บริโภคมองว่าสินค้าอินทรีย์ไม่มีความแตกต่างจากสินค้าทั่วไป คือ ผู้บริโภคในชุมชนในการเลือกซื้อสินค้าส่วนใหญ่จะเลือกสินค้าที่ สวยงามสีสด ขนาดใหญ่ และราคาถูก ทำให้การบริโภคสินค้าอินทรีย์ไม่มีความแตกต่างไปจากสินค้าทั่ว เพราะผู้บริโภคคิดว่าบริโภคสินค้าอะไรก็ได้ขึ้นอยู่ความต้องการว่าอย่างจะบริโภคสินค้าอะไร เช่น วันนี้จะทำแกงเขียวหวาน ถ้ามะเขือของเกษตรกรอินทรีย์ไม่มีขาย หรือปริมาณน้อยกว่า ก็จะเลือกซื้อสินค้าทั่วไปที่เป็นเคมี เป็นต้น

โอกาส

1. การสร้างสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน คือ ตลาดในชุมชนส่วนใหญ่เกษตรกร (ผู้ผลิต) และผู้บริโภคมีความคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี เพราะเป็นคนในชุมชนเดียวกันทำให้การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร หรือการพูดคุยซึ่งกันและกัน เป็นไปในแนวทางที่ดี ส่วนการจำหน่ายสินค้าในชุมชนเกษตรกรที่จำหน่ายก็จะมีการลด แลก แจก แถม ให้กับผู้บริโภค หรือบางครั้งก็ให้สินค้ากับผู้บริโภคโดยไม่เอาค่าตอบแทนใด ถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้กับชุมชนได้

2. สามารถสร้างชุมชนให้มีความพอเพียงและยั่งยืน คือ การที่เกษตรกรทำการผลิดแบบระบบอินทรีย์ ถือเป็นการสร้างรากฐานของการดำรงอยู่โดยความพอเพียง เพราะการทำเกษตรอินทรีย์เกษตรกรจะต้องมีการปลูกพืชหลากหลาย และการปลูกไม่ใช้สารเคมีใดที่เป็นส่วนประกอบของการทำเกษตร จึงทำให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต ลดค่าใช้จ่ายต่างๆที่เป็นปัจจัยการผลิต รวมถึงการช่วยดูแลสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนให้มีความยั่งยืนปลอดภัยจากสารเคมี และรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงเดิม

2. ช่องทางการจัดจำหน่ายจากผู้ผลิต ไปยังพ่อค้าคนกลาง และผู้บริโภค ได้แก่ ร้านผักไทย, ร้านอาหารเกษตรอินทรีย์พ่อค้า, หรือแม่ค้าขายปลีก

จุดแข็ง

1. สามารถจำหน่ายสินค้าได้ปริมาณมาก คือ การจำหน่ายในรูปแบบนี้ คนกลางที่เป็นผู้รับซื้อสินค้าจะรับซื้อสินค้าจากเกษตรกรในปริมาณที่ค่อนข้างมาก เพราะสินค้าที่รับซื้อมาจะนำไปจำหน่ายต่อให้กับห้างร้าน หรือห้างพรรพสินค้า ซึ่งความต้องการของห้างร้านต่างๆ เหล่านี้มีความต้องการผลิตผลเป็นจำนวนมากเพื่อจำหน่ายไปยังผู้บริโภค

2. ไม่ต้องจำหน่ายสินค้าเกษตรด้วยตนเอง (เป็นแม่กาด) คือ การจำหน่ายในรูปแบบนี้ เกษตรกรจะเป็นผู้ผลิตสินค้าเพียงอย่างเดียว โดยไม่ต้องกังวลเรื่องของการตลาดที่จะต้องหาช่องทางการจำหน่ายเมื่อผลผลิตออกมา และไม่ต้องเป็นผู้จำหน่าย หรือแม่กาด ที่จะต้องออกมาแข่งขันกันจำหน่ายกับเกษตรกรรายอื่นๆ ที่เป็นแม่กาดเหมือนกัน

3. ไม่เสียเวลาและต้นทุนในการจัดจำหน่ายสินค้า คือ การจำหน่ายในรูปแบบนี้ เกษตรกรไม่ต้องเสียเวลาในการจำหน่ายเอง เพราะการเข้ามาจำหน่ายเองเกษตรกรจะต้องเสียค่าใช้ค่าในเรื่องของการเดินทาง หรือมีความเสี่ยงต่อสินค้าที่นำมาจำหน่ายขายไม่หมด และต้องเสียเวลาในการผลิตสินค้าหรือกิจกรรมอย่างอื่นๆ

จุดอ่อน

1. เกษตรกรไม่สามารถกำหนดราคาได้เอง คือ การจำหน่ายในรูปแบบนี้ส่วนใหญ่ราคาของสินค้า หรือผลิตผลจะถูกกำหนดโดยคนกลางที่รับซื้อผลิตผลของเกษตรกร ซึ่งเกษตรกรไม่สามารถต่อรองราคาสินค้ากับคนกลางได้

2. ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ปริมาณที่ต้องการ คือ เนื่องจากการผลิตสินค้า หรือผลิตผลของเกษตรอินทรีย์ มีกระบวนการผลิตที่ดูแลยาก ผลผลิตได้ค่อนข้างน้อย ทำให้ไม่สามารถผลิตได้ตามปริมาณที่คนกลางกำหนด เพราะส่วนใหญ่การจำหน่ายในรูปแบบนี้คนกลางจะกำหนดปริมาณของผลิตผลให้กับเกษตรกร และให้เกษตรกรส่งผลิตผลตามนั้น แต่ในระบบอินทรีย์การจัดส่งตามปริมาณที่ค่อนข้างมากทำได้ยาก

3. ราคารับซื้อผลิตผลต่ำ คือ เนื่องจากเกษตรกรไม่สามารถกำหนดราคาได้เอง จึงทำให้ราคาในการรับซื้อต่ำ จากการคำนวณต้นทุนการผลิตเกษตรกรได้รับกำไร (เมื่อหักต้นทุนแล้ว) ได้กำไรค่อนข้างน้อย หรือได้แค่พอต้นทุนการผลิตเท่านั้น แต่ทางกลับกันคนกลางนำสินค้าไปขายส่งต่อในราคาที่สูงมาก ประมาณ 2-3 เท่าของการรับซื้อจากเกษตรกร

4. สินค้าไม่ได้ผ่านมือผู้บริโภคโดยตรง คือ การจำหน่ายในรูปแบบนี้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคไม่มี ทำให้ขาดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต หรือ

สินค้าที่ผู้บริโภคได้รับไป และไม่สามารถรับรู้ความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง หรือไม่สามารถให้ข้อมูลกับผู้บริโภคในเรื่องกระบวนการผลิตแบบอินทรีย์ได้

5. ผู้บริโภคบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงสินค้าหรือผลผลิตได้ คือ การที่สินค้าผ่านคนกลางไปยังห้างร้านต่างๆ ทำให้ราคาของสินค้าเพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัว จึงทำให้ผู้บริโภคบางกลุ่มที่มีฐานรายได้น้อยไม่สามารถเลือกซื้อสินค้า หรือผลิตผลเหล่านี้ได้ เพราะไม่สามารถรับภาระราคาที่แพงเกินกว่ารายได้ของตนที่มีอยู่ จึงทำให้สินค้าเหล่านั้นตอบสนองต่อผู้บริโภคที่มีฐานรายได้สูงเท่านั้น

6. ไม่เป็นที่นิยมหรือต้องการของเกษตรกร คือ การจำหน่ายในรูปแบบนี้เกษตรกรมองว่าเป็นการเอาเปรียบเกษตรกรผู้ผลิต และเป็นการเอาเปรียบผู้บริโภค ในด้านราคา จึงทำให้การจำหน่ายในช่องทางนี้ไม่เป็นที่นิยมสำหรับเกษตรกรอินทรีย์ รวมถึงกระบวนการทำเกษตรอินทรีย์เป็นการผลิตที่ได้ปริมาณค่อนข้างน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการของคนกลาง

อุปสรรค

1. ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริโภค คือ การจำหน่ายในรูปแบบนี้ เป็นการจำหน่ายที่ผลผลิตจากเกษตรกรผ่านไปยังคนกลาง (พ่อค้าคนกลาง) ผ่านห้างร้าน และถึงมือผู้บริโภคนั้น ทำให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต (เกษตรกร) และผู้บริโภคมีช่องว่างระหว่างกัน ช่องว่างนี้ทำให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคขาดความเข้าใจ ขาดการปฏิสัมพันธ์ หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารซึ่งกันและกัน ทำให้ไม่สามารถรับรู้ความต้องการของแต่ละฝ่ายได้

2. การอ้างราคาตามกลไกตลาดทั่วไป คือ การรับซื้อสินค้าของคนกลางโดยจะมีการอ้างราคาของตลาดทั่ว หรืออ้างราคาตลาดสินค้าอินทรีย์ที่มีราคาต่ำ เพื่อเป็นการกดราคาของเกษตรกรผู้ผลิตให้จำหน่ายในราคาที่ถูกตามราคากลไกตลาดที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งในกลไกราคาของตลาดเกษตรอินทรีย์มีราคาสูงอยู่แล้วเพราะเป็นไปตามกลไกตลาดที่มีผู้บริโภคต้องการค่อนมาก แต่เพื่อราคารับซื้อที่ถูกจึงมีการอ้างราคาตลาดทั่วไปต่อเกษตรกร ทำให้เกษตรกรเสียเปรียบ

โอกาส

1. ความต้องการสินค้า หรือผลิตผลเกษตรอินทรีย์ในปริมาณที่ค่อนมาก คือ การจำหน่ายสินค้า หรือผลิตผลผ่านคนกลางนั้น สิ่งที่คนกลางต้องการในการรับซื้อสินค้าคือปริมาณของสินค้าที่ค่อนข้างมาก โดยสามารถจำหน่ายให้คนกลางได้จำนวนไม่จำกัด เพราะความต้องการของห้างร้านหรือความต้องการของผู้บริโภคมีเพิ่มขึ้น และปัจจุบันนี้ช่องทางการตลาดแบบนี้ยังต้องการผลผลิตอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอของปริมาณสินค้า

3. ช่องทางการจัดจำหน่ายจากผู้ผลิต มายังคนกลางที่ให้การสนับสนุนผู้ผลิต และผู้ผลิตจัดจำหน่ายกลับมายังคนกลาง และผู้บริโภค หรือจากคนกลาง ไปยังพ่อค้าคนกลาง และผู้บริโภค ได้แก่ โครงการหลวง, สหกรณ์เกษตรอินทรีย์จังหวัดเชียงใหม่, องค์กรกรีนเนท (ตลาดจาก กรุงเทพฯ), สถาบันการศึกษาต่างๆ, มูลนิธิสวนพุทธธรรม (จังหวัดลำพูน)

จุดแข็ง

1. สามารถจำหน่ายสินค้าได้ปริมาณค่อนข้างมาก คือ การจำหน่ายในรูปแบบนี้ คนกลางที่ไปรับซื้อสินค้าจะรับซื้อสินค้าจากเกษตรกรในปริมาณที่ค่อนข้างมาก เพราะสินค้าที่รับซื้อมาจะนำไปจำหน่ายต่อให้กับห้างร้าน หรือห้างพรรพสินค้า ซึ่งความต้องการของห้างร้านต่างๆเหล่านี้มีความต้องการผลิตผลเป็นจำนวนมากเพื่อจำหน่ายไปยังผู้บริโภค

2. ไม่ต้องจำหน่ายสินค้าหรือผลิตผลด้วยตนเอง (เป็นแม่กาด) คือ การจำหน่ายในรูปแบบนี้ เกษตรกรจะเป็นผู้ผลิตสินค้าเพียงอย่างเดียว โดยไม่ต้องกังวลเรื่องของการตลาดที่จะต้องหาช่องทางการจำหน่ายเมื่อผลผลิตออกมา และไม่ต้องเป็นผู้จำหน่าย หรือแม่กาด ที่จะต้องออกมาแข่งขันกันจำหน่ายกับเกษตรกรรายอื่นๆที่เป็นแม่กาดเหมือนกัน

3. ไม่เสียเวลาและต้นทุนในการจัดจำหน่ายสินค้า คือ การจำหน่ายในรูปแบบนี้ เกษตรกรไม่ต้องเสียเวลาในการจำหน่ายเอง เพราะการเข้ามาจำหน่ายเองเกษตรกรจะต้องเสียค่าใช้ค่าในเรื่องของการเดินทาง หรือมีความเสี่ยงต่อสินค้าที่นำมาจำหน่ายไม่หมด และต้องเสียเวลาในการผลิตสินค้าหรือกิจกรรมอย่างอื่นๆ

4. มีการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต คือ ซึ่งคนกลางที่เข้ามารับซื้อผลิตผลของเกษตรกรส่วนใหญ่จะเป็นองค์กรภาครัฐ และองค์กรเอกชนที่เข้ามาให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยคอก เป็นต้น ที่ต้องการให้เกษตรกรได้หันมาผลิตเกษตรแบบระบบอินทรีย์ เพื่อความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ที่ดีของเกษตรกร

5. มีตลาดรองรับสินค้าเกษตรอินทรีย์ คือ เนื่องจากการเข้ามาส่งเสริม สนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ ในการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ เมื่อเกษตรกรผลิตผลผลิตออกมาแล้ว เพื่อเป็นการต่อยอดในการส่งเสริมการผลิตเกษตรอินทรีย์ โดยหน่วยงานจะหาช่องทางการตลาดเพื่อรองรับกับสินค้าที่เกษตรกรผลิตได้จากการส่งเสริมของหน่วยงานของตน

6. มีความเป็นธรรมต่อผู้ผลิต (เกษตรกร) และผู้บริโภค คือ เนื่องจากองค์กรที่เข้ามาเป็นคนกลางในการรับซื้อผลิตผลของเกษตรกรเป็นองค์กรที่ไม่แสวงผลกำไร แต่เข้ามาเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ถูกพ่อกลางคนกลางที่หวังผลกำไร และผลประโยชน์มาเอาเปรียบ โดยรับซื้อสินค้า หรือผลิตผลจากเกษตรกรในราคาที่เหมาะสม เป็นธรรมต่อเกษตรกร และนำไปจำหน่ายต่อให้กับผู้บริโภคในราคาที่ไม่สูงมาก ทำให้บริโภคเข้าถึงสินค้าได้ในราคาที่ถูก และเป็นธรรมต่อผู้บริโภค

7. มีการควบคุมมาตรฐานการผลิต และการจัดส่งเข้มงวด คือ เนื่องจากองค์กรต่างๆเป็นที่ยอมรับ เชื่อถือได้ของบริษัทห้างร้าน และผู้บริโภค จึงทำให้มีกระบวนการในการควบคุมการผลิตที่ต้องเป็นอินทรีย์ และทำได้จริงตามข้อตกลงที่ให้ไว้ ส่วนการควบคุมฐานการผลิดถือเป็นสิ่งสำคัญของการจำหน่ายแบบนี้ เพราะนอกจากจะสร้างความเป็นธรรมให้กับผู้ผลิดแล้ว ยังต้องปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างองค์กร (คนกลาง) กับบริษัทห้างร้าน ที่จะต้องมีการจัดส่งสินค้าให้กับบริษัทห้างร้านอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ จึงทำให้การควบคุมการจัดส่งและการผลิตมีความเข้มงวด เพื่อให้ได้ตามปริมาณที่กำหนดไว้

จุดอ่อน

1. ช่องทางการตลาดเป็นการเฉพาะเจาะจงเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย คือ ช่องทางการตลาดส่วนใหญ่จะเป็นตลาดของหน่วยองค์กรที่ให้การสนับสนุนของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์กลุ่มนั้นๆ จึงทำให้ช่องทางการตลาดแบบนี้กลุ่มเกษตรกรที่เป็นเป้าหมายขององค์กรก็จะได้รับการสนับสนุนในช่องทางการตลาดตามที่องค์กรได้จัดตั้งขึ้น แต่เกษตรกรที่ไม่ได้เป็นกลุ่มเป้าหมายก็อาจจะไม่ได้รับช่องทางการตลาดแบบนี้

2. เกษตรกรไม่สามารถกำหนดราคาได้เอง (บางองค์กร) คือ การจำหน่ายในรูปแบบนี้ส่วนใหญ่ราคาของสินค้า หรือผลิตผลจะถูกกำหนดโดยคนกลางที่รับซื้อผลิตผลของเกษตรกร เพราะคนกลางได้ทำข้อตกลงกับบริษัทห้างร้านในเรื่องของราคา จึงทำให้เกษตรกรไม่สามารถกำหนดเองได้ แต่ก็มีบางองค์กรที่เข้ามากำหนดร่วมกับเกษตรกร หรือเข้ามาประกันราคาสินค้าให้กับเกษตรกร เช่น ข้าวอินทรีย์ เป็นต้น

3. ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ปริมาณที่ต้องการ คือ เนื่องจากการผลิตสินค้า หรือผลิตผลของเกษตรอินทรีย์ มีกระบวนการผลิตที่ดูแลยาก ผลผลิตได้ค่อนข้างน้อย ทำให้ไม่สามารถผลิตได้ตามปริมาณที่คนกลางกำหนด เพราะส่วนใหญ่การจำหน่ายในรูปแบบนี้คนกลางจะกำหนดปริมาณของผลผลิตให้กับเกษตรกร และให้เกษดรกรส่งผลผลิดตามที่กำหนดไว้ แต่ในระบบอินทรีย์การจัดส่งตามปริมาณที่ค่อนข้างมากทำได้ยาก

4. สินค้าไม่ได้ผ่านมือผู้บริโภคโดยตรง คือ การจำหน่ายในรูปแบบนี้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคไม่มี ทำให้ขาดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต หรือสินค้าที่ผู้บริโภคได้รับไป และไม่สามารถรับรู้ความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง หรือไม่สามารถให้ข้อมูลกับผู้บริโภคในเรื่องกระบวนการผลิตแบบอินทรีย์ได้

อุปสรรค

1. ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริโภค คือ การจำหน่ายในรูปแบบนี้ เป็นการจำหน่ายที่ผลผลิตจากเกษตรกรผ่านไปยังคนกลาง พ่อค้าคนกลาง ผ่านห้างร้าน และถึงมือผู้บริโภค

นั้น ทำให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต (เกษตรกร) และผู้บริโภคมีช่องว่างระหว่างกัน ช่องว่างนี้ทำให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคขาดความเข้าใจ ขาดการปฏิสัมพันธ์ หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน ทำให้ไม่สามารถรับรู้ความต้องการของแต่ละฝ่ายได้

2. ไม่มีความต่อเนื่องในการสนับสนุน คือ การส่งเสริม สนับสนุนขององค์กรเหล่านี้จะมาตามโครงการตามงบประมาณต่างๆ ตามที่องค์กรนั้นๆตั้งไว้ ถ้าโครงการ หรืองบประมาณสิ้นสุด การสนับสนุนก็จะสิ้นสุดลงไปด้วย หรืออาจเกิดจากสาเหตุ การไม่ได้รับผลผลิตที่ต่อเนื่องทำให้องค์กรไม่สามารถบริหารจัดการได้ตามที่คาดหวังไว้ จึงทำให้องค์กรเหล่านั้นไม่สามารถให้การสนับสนุนต่อไปได้

3. ไม่มีความเชื่อมั่นระหว่างผู้ผลิตกับคนกลาง (องค์กร) คือ เนื่องจากองค์กรจะเป็นผู้กำหนดราคา หรือประกันราคาให้กับเกษตรกร เช่น ราคาสลัด กิโลกรัมละ 19 บาท ไม่ว่าจะช่วงไหน ฤดูไหน ราคาก็จะไม่เปลี่ยนแปลง เป็นต้น แต่บางช่วงของฤดูกาล หรือช่วงของผลิตผลชนิดนั้นราคาแพงกว่าที่องค์กรตั้งไว้ เกษตรกรก็จะนำไปจำหน่ายให้กับตลาดทั่วไป แต่ช่วงไหนที่ราคาในตลาดต่ำกว่าเกษตรกรก็จะเอามาจำหน่ายที่องค์กรเหล่านี้ จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อการบริหารจัดการขององค์กรในการส่งสินค้าให้กับบริษัทที่ทำข้อตกลงกันไว้ และอาจจะทำให้เกิดความขัดยังระหว่างเกษตรกรกับองค์กรขึ้นได้

4. มีนายทุนอื่นเข้ามารับซื้อผลิตผลซ้ำซ้อน (เป็นมือที่สาม) คือ การผลิตพืชผลเกษตรอินทรีย์ถือเป็นการผลิตที่ทำได้ยาก แต่ราคาของผลผลิตค่อนข้างสูง จึงทำให้มีนายทุน (พ่อค้าคนกลาง) ที่สนใจในการรับซื้อสินค้าจากเกษตรกรที่เห็นว่าเกษตรกรสามารถผลิตให้กับคนกลาง (องค์กร) ได้อย่างสม่ำเสมอและทำได้จริง จึงทำให้นายทุนเหล่านี้เข้ามาเสนอราคาที่สูงกว่าคนกลาง (องค์กร) ที่ส่งอยู่เป็นประจำ จึงทำให้เกษตรกรบางรายเปลี่ยนไปผลิตให้กับนายทุน หรือผลิตให้ทั้งสองฝ่าย

โอกาส

1. องค์กร (คนกลาง) เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป คือ องค์กร (คนกลาง) ที่เข้ามาให้การสนับสนุนส่วนใหญ่จะเป็นที่รู้จัก และเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่ว จึงทำให้ประชาชนที่บริโภคในสินค้าเกษตรอินทรีย์มีความเชื่อมั่นต่อมาตรฐานการผลิต และพร้อมที่จะเลือกซื้อเพื่อบริโภคสินค้านั้น รวมถึงเป็นองค์กรที่ไม่แสวงผลประโยชน์ต่อเกษตรกร สามารถสร้างความเป็นธรรมให้กับเกษตรกร และผู้บริโภค

2. มีองค์กรต่างๆ ต้องการเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุน และการตลาด คือ นอกจากองค์กรที่ให้การสนับสนุนเรื่องของการส่งเสริมการผลิต และการตลาดในการจำหน่ายแล้ว ยังมีองค์กรอื่นที่ให้ความสนใจ เช่น องค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ มหาวิทยาลัย องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อเข้ามาให้การสนับสนุนเกษตรกรในพื้นที่ที่ทำการผลิตเกษตรอินทรีย์ และเพื่อให้สินค้าอินทรีย์สามารถเข้าถึงประชาชนทั่วไปอย่างทั่วถึง

3. ช่องทางการตลาดกว้างขว้าง และมีความต้องการสูง คือ ถือได้ว่าความต้องการในตลาดเกษตรอินทรีย์ในปัจจุบันมีความต้องการสูงในทุกช่องทางในการจำหน่าย และช่องทางการการจำหน่ายนี้ก็เป็นอีกช่องทางที่มีความต้องการสูงเช่นกัน แต่ช่องทางการจำหน่ายแบบนี้ ผู้บริโภคหรือลูกค้า จะให้การยอมรับในสินค้า หรือผลิตผล รวมถึงราคาที่มีความเหมาะสมกับผู้บริโภคเองด้วย

4. การสนับสนุน การผลิต และการตลาดมีความสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ คือ ซึ่งองค์กร หรือหน่วยงานที่เข้ามาให้การสนับสนุนส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของภาครัฐ หรือมีความสัมพันธ์เชิงภาคีเครือข่าย จึงทำให้การสนับสนุนขององค์กร และภาครัฐเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะทำให้งบประมาณ หรือปัจจัยต่างๆ เข้ามาเอื้อหนุนต่อการการขับเคลื่อนขององค์กรที่ให้การสนับสนุนกับเกษตรอินทรีย์

ตารางที่ 2 วิเคราะห์ช่องทางการจัดจำหน่ายโดยตรงจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค

ช่องทางการจำหน่ายแบบตลาดนัด	
จุดแข็ง	**จุดอ่อน**
-มีผลผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์เพียงพอ -มีผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ค่อนข้างมาก -หาซื้อผลิตผลได้ง่าย -สินค้าที่นำมาจำหน่ายมีความ สด สะอาด -สินค้าถึงมือผู้บริโภคโดยตรง -ราคามีความเหมาะสม	-ปริมาณสินค้าในตลาดไม่มีความแน่นอน -ผลผลิตไม่มีความหลากหลายตามความต้องการการของผู้บริโภค -สินค้าจำหน่ายได้ปริมาณที่น้อย
โอกาส	**อุปสรรค**
-มีจำนวนผู้บริโภคเพิ่มขึ้น -มีตลาดนัดเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น -มีการส่งเสริม สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพิ่มขึ้น	-ตลาดบ้างแห่งมีระยะทางไกลจากชุมชนเมือง -สถานที่จำหน่ายสินค้าไม่มีความมั่งคงถาวร -สภาพอากาศที่มีความแปรปรวนสูง (ฤดูฝน) -การประชาสัมพันธ์ของตลาดมีน้อย

ช่องทางการจำหน่ายแบบตลาดในชุมชน	
จุดแข็ง	**จุดอ่อน**
-ระยะทางในการจำหน่ายใกล้แหล่งการผลิต -สามารถจำหน่ายได้ทุกเวลา -ส่งสินค้าถึงมือผู้บริโภคโดยตรง -การแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างเกษตรกรผู้ผลิดด้วยกันเอง	-ผู้บริโภคสินค้ามีจำนวนจำกัด -จำหน่ายสินค้าได้ปริมาณน้อย -ผู้บริโภคสามารถปลูกพืชผักบางชนิดไว้บริโภคเองครัวเรือน
โอกาส	**อุปสรรค**
-การสร้างสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน -สามารถสร้างชุมชนให้มีความพอเพียงและยั่งยืน	-ประชาชนในชุมชนยังไม่มีความเข้าใจในการผลิตเกษตรแบบอินทรีย์ -ผู้บริโภคมองว่าสินค้าอินทรีย์ไม่มีความแตกต่างจากสินค้าทั่วไป -สภาพอากาศที่มีความแปรปรวนสูง (ฤดูฝน) -การประชาสัมพันธ์ของตลาดมีน้อย

ช่องทางการจำหน่ายแบบผักกล่อง	
จุดแข็ง	**จุดอ่อน**
-สะดวก สบายต่อผู้บริโภค -ผู้ผลิต กับผู้บริโภคสามารถกำหนดราคาร่วมกัน -สินค้า (พืชผัก) มีความสด สะอาด และปลอดภัย -สามารถส่งสินค้าถึงมือผู้บริโภคได้ -การจำหน่ายให้กับผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม	-มีผู้บริโภคเข้าถึงได้น้อย -ผู้บริโภคไม่มีความต่อเนื่องในการบริโภคสินค้า -ผู้จำหน่ายสินค้า (เกษตรกร) มีจำนวนน้อย -ต้นทุนการผลิตสูง -ผู้บริโภคไม่สามารถเลือกสินค้าได้หลากหลาย และปริมาณจำกัด
โอกาส	**อุปสรรค**
-มีผู้บริโภคสนใจเพิ่มขึ้น -ช่องทางการจัดจำหน่ายในรูปแบบใหม่	-การขนส่งมีระยะทางที่ไกลจากพื้นที่การผลิต -ผู้บริโภคไม่มีความเข้าใจรูปแบบการจำหน่าย -ปริมาณการผลิตสินค้าไม่มีความแน่นอน

ตารางที่ 3 วิเคราะห์ ช่องทางการจัดจำหน่ายจากผู้ผลิต ไปยังคนกลาง และผู้บริโภค

จุดแข็ง	จุดอ่อน
-สามารถจำหน่ายสินค้าได้ปริมาณมาก -ไม่ต้องจำหน่ายสินค้าหรือผลิตผลด้วยตนเอง (เป็นแม่กาด) -ไม่เสียเวลาและต้นทุนในการจัดจำหน่ายสินค้า	-เกษตรกรไม่สามารถกำหนดราคาได้เอง -ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ปริมาณที่ต้องการ -ราคารับซื้อผลิตผลต่ำ -สินค้าไม่ได้ผ่านมือผู้บริโภคโดยตรง -ผู้บริโภคบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงสินค้าหรือผลผลิตได้ -ไม่เป็นที่นิยมหรือต้องการของเกษตรกร
โอกาส	**อุปสรรค**
-ความต้องการสินค้า หรือผลิตผลเกษตรอินทรีย์ในปริมาณที่ค่อนมาก	-ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริโภค -การอ้างราคาตามกลไกตลาดทั่วไป

ตารางที่ 4 ช่องทางการจัดจำหน่ายจากผู้ผลิต มายังคนกลางที่ให้การสนับสนุนผู้ผลิต และผู้ผลิตจัดจำหน่ายกลับมายังคนกลาง และผู้บริโภค หรือจากคนกลาง ไปยังพ่อค้าคนกลาง และผู้บริโภค

จุดแข็ง	จุดอ่อน
-สามารถจำหน่ายสินค้าได้ปริมาณค่อนข้างมาก -ไม่ต้องจำหน่ายสินค้าหรือผลิตผลด้วยตนเอง -ไม่เสียเวลาและต้นทุนในการจัดจำหน่ายสินค้า - มีการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต - มีตลาดรองรับสินค้าเกษตรอินทรีย์ - มีความเป็นธรรมต่อผู้ผลิต (เกษตรกร) และผู้บริโภค	- ช่องทางการตลาดเป็นการเฉพาะเจาะจงเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย - เกษตรกรไม่สามารถกำหนดราคาได้เอง (บางองค์กร) -ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ปริมาณที่ต้องการ -สินค้าไม่ได้ผ่านมือผู้บริโภคโดยตรง
โอกาส	**อุปสรรค**
-องค์กร (คนกลาง) เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป - มีองค์กรต่างๆ ต้องการเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุน และการตลาด - ช่องทางการตลาดกว้างขวาง และมีความต้องการสูง - การสนับสนุน การผลิต และการตลาดมีความสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ	- ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริโภค - ไม่มีความต่อเนื่องในการสนับสนุน - ไม่มีความเชื่อมั่นระหว่างผู้ผลิตกับคนกลาง (องค์กร) - มีนายทุนอื่นเข้ามารับซื้อผลิตผลซ้ำซ้อน (เป็นมือที่สาม)

Promotion (การส่งเสริมการขาย) การประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจกับผู้บริโภคและสาธารณชน ทางเครือข่ายได้ร่วมกับ สถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ได้ทำงานขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์มาตั้งแต่เริ่มต้น โดยในช่วงแรกได้มีการพยายามประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ตระหนักต่อการบริโภคอาหารปราศจากสารเคมี และชี้ให้เห็นผลเสียของการบริโภคอาหารที่ใช้สารเคมีในระบบการผลิตในทุกมิติ ประชาชนโดยทั่วไปให้ความสนใจ แต่ไม่ได้มีความตระหนักในการหันมาบริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์มากนัก รูปแบบและช่องทางการตลาดในช่วงแรก ซึ่งมีกลุ่มเกษตรกรตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน และอำเภอสะเมิงเท่านั้นที่ร่วมขับเคลื่อนในช่วงแรก แม้ว่าจะมีผลผลิตออกสู่ตลาดในปริมาณน้อย แต่ก็มีผลผลิตเหลือกลับบ้านทุกครั้ง

ภายหลังเมื่อมีการสนับสนุนจากภาครัฐในการรณรงค์ให้ประชาชนตื่นตัวในเรื่องสุขภาพประกอบกับกระแสสังคมที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ทำให้การประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ของเครือข่ายได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี ในระยะหลังผลผลิตที่นำออกสู่ตลาดไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภคที่มีหลากหลาย โดยเฉพาะการส่งขายให้กับพ่อค้าคนกลางและผู้ประกอบการร้านอาหาร โรงเรียน โรงแรม ไม่สามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง และส่วนใหญ่ต้องเลิกไปในที่สุด

การประชาสัมพันธ์นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมการขายของเครือข่าย หากแต่ต้องมีการทำอย่างต่อเนื่อง และใช้สื่อหลากหลายช่องทางมากขึ้น จากความคิดเห็นของเครือข่ายแม่กาต เห็นว่าในระยะหลังการประชาสัมพันธ์ไม่เพียงพอ ขาดความต่อเนื่อง ด้วยเหตุผลด้านงบประมาณ และได้อาศัยผู้บริโภคบอกต่อแบบปากต่อปากมากกว่า

ดังนั้นปัจจุบันเมื่อเครือข่ายเริ่มมีแนวทางชัดเจนในช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิตเกษตรอินทรีย์มากขึ้น และกลุ่มเกษตรกรพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพในการผลิตและการตลาดมากขึ้น จึงต้องการทำการประชาสัมพันธ์ต่อสาธารณชนอย่างต่อเนื่อง ด้วยกระบวนการของเครือข่ายเอง แต่ด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณ จึงต้องการให้ภาครัฐได้เข้ามาให้การสนับสนุนและช่วยรณรงค์ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน รวมทั้งการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผู้บริโภคทุกกลุ่มได้เข้าถึงผลผลิตเกษตรอินทรีย์มากขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

Participation (การมีส่วนร่วม) การสร้างช่องทางการตลาดเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน ที่ผ่านมาได้มีการพยายามสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการสนับสนุนให้เกษตรอินทรีย์ได้เป็นทางเลือกและสามารถตอบโจทย์ของสังคมที่เกษตรกรในระบบเกษตรเชิงพาณิชย์ที่ใช้สารเคมีไม่ได้รับความเป็นธรรม และมีปัญหาสุขภาพประกอบกับกระแสสังคมที่ตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพ ต้องการบริโภคผลผลิตที่ปลอดภัยจาก

สารเคมี โดยพยายามนำเสนอทางนโยบายต่อภาครัฐและท้องถิ่น และการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้บริโภค รวมทั้งการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องของเครือข่าย จนสามารถมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง

ทั้งนี้การสนับสนุนทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการจากภาครัฐนั้น ได้มีการพยายามจากภาครัฐในกระสังคมที่ต้องการให้มีการลดการใช้สารเคมีในระบบเกษตร และปัญหาสุขภาพอันเกิดจากการบริโภคอาหารที่ปนเปื้อนสารเคมี ได้มีการพยายามสนับสนุนให้เกษตรกรหันมาผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ระบบเกษตรอินทรีย์นั้นต้องอาศัยระยะเวลา และผู้เกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจและตระหนักอย่างแท้จริงจึงจะสามารถทำให้ประสบความสำเร็จได้ หากแต่นักการเมืองและหน่วยงานของรัฐส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักอย่างแท้จริง ทำให้การสนับสนุนไม่มีความต่อเนื่อง และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง นโยบายรัฐเปลี่ยน การสนับสนุนต่าง ๆ ก็หยุดชะงักไป องค์กรท้องถิ่นเองก็ขาดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งนโยบายของท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังคงให้ความสำคัญกับการสร้างสาธารณูปโภค มากกว่าการส่งเสริมระบบการผลิตที่เป็นธรรมและปัญหาสุขภาพของคนในชุมชน การสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่นยังมีน้อย และไม่ตรงกับความต้องการของกลุ่มเครือข่าย ซึ่งบางพื้นที่องค์กรท้องถิ่นไม่ได้มีการสนับสนุนเลยและยังมีความขัดแย้งกับกลุ่มเครือข่ายซึ่งมีแนวความคิดแตกต่างกัน

ส่วนการพยายามให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้บริโภคนั้น ทางเครือข่ายได้มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคให้มีการเรียนรู้ซึ่งกันและกันมากขึ้น ด้วยการจัดให้มีกิจกรรมผู้บริโภคเยี่ยมสวนพืชผักของกลุ่มผู้ผลิต และมีการจัดให้มีการรณรงค์ให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคในโอกาสต่าง ๆ รวมทั้งการพยายามแลกเปลี่ยนกับผู้บริโภคอยู่เสมอระหว่างการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ตามตลาดต่าง ๆ ซึ่งได้ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคได้ในระดับหนึ่ง ผู้บริโภคส่วนหนึ่งมีความเข้าใจระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์มากขึ้น และยินดีซื้อผลผลิตในราคาที่เป็นธรรมมากขึ้น แต่ยังไม่มีความต่อเนื่อง และไม่มีกระบวนการที่ชัดเจนในการทำให้เกิดเครือข่ายผู้บริโภค ทำให้ยังไม่มีการมีส่วนร่วมจากผู้บริโภคอย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้นการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนจึงต้องเริ่มจากความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบเกษตรอินทรีย์ และรณรงค์ให้คนในสังคมมีความตระหนักอย่างแท้จริงเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสุขภาพ และปัญหาความไม่เป็นธรรมในระบบเกษตรเคมี โดยเปิดโอกาสให้มีการสร้างพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันมากขึ้น โดยกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนซึ่งถือว่าเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งและมีประสบการณ์มายาวนาน ให้ความสำคัญกับการสร้างพื้นที่ดังกล่าว และสนับสนุนให้เกิดการขยายเครือข่ายในชุมชนมากขึ้น

People (ผู้เกี่ยวข้อง) ได้แก่

-เกษตรกรผู้ผลิต มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนากระบวนการผลิตแบบผสมผสานในระบบเกษตรอินทรีย์ มีการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็ง ผ่านการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์มายาวนานมากกว่า 20 ปี จนสามารถพึ่งตนเองได้ และมีความพึงพอใจและภาคภูมิใจในตนเอง มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น และวิถีการผลิตของเครือข่ายสามารถตอบโจทย์การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้เป็นอย่างดี เพียงแต่มีข้อจำกัดในการขยายตัวของเครือข่ายผู้ผลิต และมีปริมาณผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภคในวงกว้าง เนื่องจากระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ที่เข้มงวดและมีการควบคุมมาตรฐานตามระบบเกษตรอินทรีย์ ทำให้เกษตรกรจำนวนหนึ่งต้องล้มเลิกไป และหันไปใช้ระบบการผลิตแบบปลอดสารพิษ ที่มีความยืดหยุ่นมากกว่า และเกษตรกรที่เข้ามาใหม่ไม่สามารถอยู่ได้ในระบบการผลิตที่มียากและใช้เวลานานกว่าระบบอื่น แต่กลุ่มเกษตรกรที่สามารถยืนหยัดและอยู่ได้ในระบบการผลิตดังกล่าวนั้น ส่วนใหญ่สามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ลดหรือปลดหนี้สินได้ มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น และมีความสุขทางใจเนื่องจากความมั่นคงด้านอาหารและเศรษฐกิจของครอบครัว

ทั้งนี้เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน นับว่าเป็นกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์บรรลุตามเป้าหมายของกลุ่มเป็นอย่างดี และการผลิตของเกษตรกรส่วนใหญ่ได้ทำอย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้เป็นเรื่องที่ปฏิเสธไม่ได้ว่า ปัจจุบันในสังคมยังคงมีผู้บริโภคจำนวนมหาศาลมีความตื่นตัวและต้องการบริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์ เครือข่ายฯ สามารถพัฒนาและเพิ่มศักยภาพการผลิตได้ มากขึ้น และผู้ผลิตเองจำเป็นต้องมีการปรับตัว เพื่อความอยู่รอดและรักษาไว้ซึ่งระบบตลาดที่เป็นธรรมในภาวะตลาดที่มีการแข่งขันสูง และระบบตลาดที่ซับซ้อนมากขึ้น อาจทำให้ผู้ผลิตที่ไม่มีการปรับตัวหรือปรับตัวช้าถูกเบียดขับในระบบตลาดที่เน้นการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคส่วนใหญ่มากกว่า ในงานวิจัยนี้จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1) เกษตรกรส่วนหนึ่งยังไม่ได้ทำการผลิตอย่างเต็มศักยภาพ สามารถพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตให้ได้ปริมาณผลผลิตและคุณภาพดีขึ้นได้ หากได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่

2) เกษตรกรควรมีการพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้มากขึ้น ด้วยกระบวนการธรรมชาติตามวิถีเกษตรอินทรีย์ผสมผสานกับเทคโนโลยีที่เหมาะสมและองค์ความรู้สมัยใหม่มากขึ้น เพื่อลดความยากและซับซ้อนของระบบการผลิต แต่สามารถคงไว้ซึ่งระบบการผลิตที่ยั่งยืน

3) ควรมีการการขยายตัวของเกษตรกรมากขึ้น การเพิ่มศักยภาพในการผลิตด้วยการใช้แรงงานคนนั้นมีข้อจำกัด สิ่งที่เครือข่ายฯทำได้คือการ ขยายเครือข่ายเพิ่มจำนวนผู้ผลิต เพื่อให้มีผลผลิตในปริมาณมากขึ้น

4) ควรมีการพัฒนาช่องทางการตลาดในรูปแบบอื่น ๆ ที่สามารถทำได้ไปพร้อมกันด้วย เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านการตลาดในอนาคต เช่น ระบบอินเตอร์เน็ต เป็นต้น

5) ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้และส่งเสริมให้คนรุ่นลูกรุ่นหลานเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาช่องทางการตลาดมากขึ้น

6) ควรมีการเพิ่มมูลค่าผลผลิตในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น

7) ควรมีการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดมากขึ้น

-ผู้บริโภค ผู้บริโภคนั้นถือว่ามีความสำคัญต่อระบบตลาดเกษตรอินทรีย์เป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้บริโภคคือคนกลุ่มใหญ่ที่สามารถสนับสนุนระบบเกษตรอินทรีย์ได้โดยตรง ด้วยการบริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ทั้งนี้ผู้บริโภคต้องมีความรู้ความเข้าใจในระบบเกษตรอินทรีย์ และมีความตระหนักถึงความสำคัญของระบบเกษตรอินทรีย์ว่ามีคุณค่าต่อผู้บริโภคเอง และสิ่งแวดล้อม ซึ่งหากมีการสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้บริโภคจะสามารถพัฒนาขึ้นเป็นกลุ่มเครือข่ายที่เป็นทางการ ให้การสนับสนุนระบบการผลิตที่ยั่งยืน สามารถควบคุมคุณภาพและมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของผลผลิตที่จะออกสู่ตลาดได้เป็นอย่างดี และยังจะเป็นกลุ่มที่มีพลังผลักดันทางนโยบายเพื่อดำรงไว้ซึ่งระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมวงกว้างได้

ทั้งนี้ผู้บริโภคที่มีความรู้ความเข้าใจระบบเกษตรอินทรีย์นั้นยังมีน้อย และผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังไม่สามารถแยกแยะผลผลิตเกษตรอินทรีย์และผลผลิตเกษตรปลอดภัยและปลอดสารเคมีได้ ทำให้ระบบเกษตรอินทรีย์ไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร ดังนั้นรณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับผู้บริโภคจึงเป็นสิ่งสำคัญ และควรมีการทำอย่างจริงจังต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มผู้บริโภค จนนำไปสู่การรวมตัวเป็นองค์กรเครือข่ายในที่สุด

-องค์กรท้องถิ่น เป็นองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่ในการนำนโยบายและแผนยุทธศาสตร์มาสร้างการมีส่วนร่วมในพื้นที่ในการปฏิบัติการ และเชื่อมประสานกับภาครัฐส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความรู้ความเข้าใจในระบบเกษตรอินทรีย์เป็นอย่างดี และพร้อมเปิดโอกาสให้เกษตรกรและทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจในการปฏิบัติการ แต่ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในบางพื้นที่มีบทบาทน้อยมากในการนำนโยบายเกษตรอินทรีย์มาสนับสนุนเกษตรกร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองขาดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถทำหน้าที่ในการเป็นกลไกหลักทั้งด้านนโยบายและการปฏิบัติการในพื้นที่ นโยบายเกษตรอินทรีย์จะเป็นไปอย่างสอดคล้องกัน และมีประสิทธิภาพมากที่สุด เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นองค์กรที่มีความยืดหยุ่น ใกล้ชิดชุมชน และสามารถเชื่อมต่อในเชิงนโยบายกับภาครัฐต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

-องค์กรภาครัฐส่วนภูมิภาค คือหน่วยงานภาครัฐที่ได้รับมอบหมายจากรัฐส่วนกลางให้ดำเนินการตามนโยบาย โดยมีการกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมี สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดมีบทบาทหลักด้านการส่งเสริมการผลิต สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมีบทบาทหลักด้านการส่งเสริมการบริโภค และสำนักงานพาณิชย์จังหวัด มีบทบาทในการส่งเสริมด้านการตลาด เนื่องจากแต่ละหน่วยงานมีระเบียบการปฏิบัติที่ถูกกำหนดมาก่อนแล้วตามกฎหมาย ทำให้การทำงานไม่สามารถปฏิบัติการนอกเหนือจากบทบาทหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด จึงเกิดช่องว่างการทำงานแบบบูรณาการ และการมีส่วนร่วมของแต่ละภาคส่วนยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน องค์กรภาครัฐส่วนภูมิภาคนับว่ามีความสำคัญมากในการรับนโยบายจากภาครัฐส่วนกลางโดยตรง และมีอำนาจหน้าที่ด้านงบประมาณและการจัดซื้อจัดจ้าง องค์กรภาครัฐส่วนภูมิภาคจึงต้องทำงานประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐ องค์กรท้องถิ่น ภาคประชาชน และภาคส่วนอื่น ๆ ให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

-องค์กรพัฒนาเอกชน นับว่าเป็นองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการผลักดันทางนโยบายและการปฏิบัติการ เช่น องค์กรสถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) ซึ่งนับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนและสร้างกระแสความตื่นตัวในสังคม แม้ว่าจะค่อนข้างจำกัดอยู่ในวงแคบ แต่มีประสิทธิภาพ และเป็นการจุดประกายทางความคิดให้กับสังคมได้เป็นอย่างดี

-องค์กรกลางด้านมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เป็นองค์กรที่มีทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งแต่ละองค์กรก็มักมีข้อกำหนดด้านมาตรฐานที่แตกต่างกัน และศักยภาพในการควบคุมมาตรฐานก็แตกต่างกันด้วย ทำให้เกษตรกรมีความสับสนในมาตรฐานที่จะยึดถือปฏิบัติ โดยเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน ได้ยึดเอาองค์กรรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือหรือ มอน. เป็นมาตรฐานหลักในการใช้วัดและควบคุมการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มตน ทั้งนี้องค์กรด้านมาตรฐานควรได้มีการร่วมมือกันในการจัดทำมาตรฐานให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนและสามารถควบคุมมาตรฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และควรมีการสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรให้กับองค์การด้านมาตรฐานให้สามารถปฏิบัติการได้อย่างทั่วถึงและเข้มงวด

-นักวิชาการ มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างองค์ความรู้ด้านการผลิต การตลาด การบริโภค และด้านมาตรฐาน เพื่อส่งเสริมระบบเกษตรอินทรีย์ แต่การสร้างองค์ความรู้ในเรื่องดังกล่าวควรเป็นลักษณะงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะเป็นประโยชน์ด้านการยกระดับความรู้ความเข้าใจของทุกฝ่ายได้มากกว่า และสามารถนำผลงานวิจัยหรือองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ปฏิบัติได้จริง และนักวิชาการควรมีบทบาทสำคัญในการให้ความกระจ่างชัดเจนเกี่ยวกับระบบเกษตรอินทรีย์ด้วย นอกจากนี้ยังสามารถสนับสนุนและผลักดันเชิงนโยบายได้เป็นอย่างดี

ซึ่งผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต่างมีบทบาทในกระบวนการส่งเสริม การผลิต การบริโภค และการตลาดเกษตรอินทรีย์แตกต่างกัน แต่ทั้งนี้ผู้เกี่ยวข้องแต่ละฝ่ายสามารถประสานความร่วมมือกำหนดแบบแผนร่วมกัน เพื่อให้ระบบเกษตรอินทรีย์ได้รับการยอมรับและเป็นทางเลือกในการบริโภคของคนในสังคมมากกว่าที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาครัฐซึ่งมีงบประมาณ ทรัพยากรบุคคล และอำนาจหน้าที่ที่จะสามารถกำหนดเป็นนโยบายในระดับต่าง ๆ และสามารถทำให้เกิดเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติได้มาก และในส่วนของฝ่ายอื่น ๆ หากมีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงในระบบเกษตรอินทรีย์ ก็สามารถเสริมหนุนกระบวนการพัฒนาศักยภาพการผลิตและช่องทางการจัดจำหน่าย ให้ผู้บริโภคทุกกลุ่มเข้าถึงผลผลิตเกษตรอินทรีย์ได้มากขึ้น และผู้ผลิตเองสามารถดำรงไว้ซึ่งระบบการผลิตที่มีคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ได้อย่างยั่งยืน

Power and Plan (ผู้มีอำนาจตัดสินใจและการวางแผน)

คือ การพัฒนาช่องทางการตลาดที่เข้าถึงองค์กรขนาดใหญ่ เช่นมหาวิทยาลัย โรงพยาบาล เป็นต้น โดยมีเป้าหมายคือการเจรจากับผู้มีอำนาจตัดสินใจได้โดยตรง และกระบวนการดังกล่าวจะสามารถกำหนดให้เป็นนโยบายหรือแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรด้าน การบริโภค การจัดจำหน่ายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นผลดีต่อสมาชิกในองค์กรเหล่านี้ด้วย เนื่องจากองค์กรขนาดใหญ่ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีผู้บริโภคจำนวนมาก มีมูลค่าต้านการตลาดสูง และสามารถพัฒนาให้เป็นผู้บริโภคคุณภาพและเป็นกลไกสำคัญส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนทางนโยบายได้ ทั้งนี้ เกษตรกรต้องมีผลผลิตที่มีคุณภาพ และปริมาณเพียงพอต่อความต้องการ และมีความต่อเนื่อง

4.4 การวิเคราะห์ความต้องการและความคิดเห็นของผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ จังหวัดเชียงใหม่

ผู้บริโภคถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ให้มีความมั่นคง และสามารถดำเนินการร่วมกับเกษตรกรในกระบวนการการทำงานต่างๆเพื่อให้การบริหารจัดการเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์นี้เป็นการวิเคราะห์เพื่อทราบถึงความต้องการและความคิดเห็นของผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ต่อกระบวนการต่างๆของเกษตรอินทรีย์ที่ผู้บริโภคสามารถรับรู้หรือเป็นปัญหาต่อการบริโภคของผู้บริโภคที่อาจจะได้รับผลกระทบ เช่น กระบวนการการผลิต กระบวนการการตลาด และกระบวนการการบริโภค เป็นต้น ซึ่งผู้บริโภคจะได้รับผลกระทบมาน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับตัวผู้บริโภคที่จะมีความรู้ ความเข้าในเรื่องของเกษตรอินทรีย์มาก น้อยเพียงใด และมีความตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับการตลาดหรือช่องทางการบริโภคที่มีความหลากหลาย หรือการแข่งขันกันบริโภคของผู้บริโภคในภาวะความต้องการการบริโภคเกษตรอินทรีย์สูง

จึงทำให้คณะผู้วิจัยได้ทำการสำรวจความต้องการและความเห็นของผู้บริโภค โดยการสัมภาษณ์ตัวบุคคล และการใช้แบบสอบถาม (แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามเพื่อการวิเคราะห์เชิงคุณภาพเท่านั้น) ซึ่งได้ใช้กลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคเกษตรอินทรีย์ จำนวน 60 คน แบ่งเป็นการสัมภาษณ์ตัวบุคคลจำนวน 10 คน การใช้แบบสอบถามจำนวน 50 คน เพื่อได้ประเด็นที่มีความครอบคลุม และเป็นความต้องการ ความคิดเห็นของผู้บริโภคอย่างแท้จริงเพื่อสะท้อนปัญหา หรือความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งประเด็นในการวิเคราะห์สามารถได้เป็น 2 ส่วน คือส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภค ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความต้องการและความคิดเห็นของผู้บริโภค

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภค คือ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน หรือข้อมูลเบื้องต้นของผู้บริโภค ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษาสูงสุด, อาชีพ และระดับรายได้ เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มของผู้บริโภคตามข้อมูลพื้นฐานนี้ต่อการบริโภค หรือความสนใจของการบริโภคเกษตรอินทรีย์ในปัจจุบัน ข้อมูลที่หนึ่ง เพศ โดยส่วนใหญ่เพศที่มาจำจ่ายซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ จะเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชายเพราะการดำรงชีวิตของคนไทยหน้าที่หลักเรื่องงานบ้านงานเรือนจะเป็นเรื่องของผู้หญิง โดยอาจจะอ้างถึงวัฒนธรรม ความเชื่อ ที่ถูกถ่ายทอดกันอย่างช้านาน ซึ่งการที่ผู้หญิงออกมาซื้อสินค้าในตลาดเกษตรอินทรีย์ค่อนข้างมากกว่าผู้ชายเป็นเรื่องปกตินิยมของไทยและจะเห็นได้ตามตลาดทั่วๆไปด้วย ข้อที่สอง อายุ โดยส่วนใหญ่ค่าเฉลี่ยของอายุผู้บริโภคที่มาซื้อสินค้าในตลาดเกษตรอินทรีย์จะมีอายุ 45 ขึ้นไป เพราะผู้บริโภคนอกจากจะเป็นผู้หญิงแล้วยังเป็นวัยสูงอายุด้วย การที่มีผู้บริโภคอายุเฉลี่ยค่อนข้างสูงมาเลือกซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์เนื่องจากมีหน้าที่หลักเป็นแม่บ้านแล้ว ปัจจัยสำคัญในการเลือกสินค้าเกษตรอินทรีย์คือเรื่องของสุขภาพของผู้บริโภคเอง หรือครอบครัว ข้อมูลที่สาม ระดับการศึกษาสูงสุด โดยส่วนใหญ่ผู้บริโภคที่เข้ามาซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์จะมีระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ที่ระดับปริญญาตรี รองลงมาระดับมัธยมศึกษา ตามมาด้วยระดับปริญญาโท และสุดท้ายระดับอื่นๆ ถือเป็นการสะท้อนที่ชัดเจนของกลุ่มผู้บริโภคเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของเกษตรอินทรีย์ หรือเป็นผู้บริโภคที่มีความสนใจกับการบริโภคในรูปแบบนี้เป็นหลัก ข้อมูลที่สี่ อาชีพ ซึ่งบริโภคที่เข้ามาซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่สามอันดับแรกจะประกอบอาชีพข้าราชการ รองลงมาอาชีพแม่บ้าน สุดท้ายอาชีพรับจ้างทั่วไป ทำให้เห็นถึงความสอดคล้องในระดับการศึกษาที่จะอยู่ในระดับปริญญาตรีกับอาชีพของผู้บริโภคที่เป็นข้าราชการ และผู้บริโภคอาชีพนี้จะมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเกษตรอินทรีย์เป็นอย่างดี หรืออาจจะมีผู้บริโภคบางคนที่ทำหน้าที่ และเกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ ส่วนผู้บริโภคที่เป็นแม่บ้านที่มีซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่สามีจะเป็นข้าราชการบางคนเป็นถึงข้าราชการระดับสูงหรือเป็นข้าราชการเกษียณอายุ และเป็นนักธุรกิจ ข้อมูลที่ห้า รายได้ต่อเดือน

ซึ่งผู้บริโภคที่มาซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในตลาดส่วนใหญ่สามอันดับแรกจะมีรายได้ต่อเดือนมากที่สุดอยู่ที่ระดับ 30,000 บาทขึ้นไป รองลงมาอยู่ในระดับ 20,000-25,000 บาท และสุดท้ายอยู่ในระดับ 15,000-20,000 บาท จะเห็นได้ว่าผู้บริโภคที่เข้ามาซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์จะมีฐานะทางการเงินอยู่ในระดับสูง สามารถจับจ่ายสินค้าได้ในปริมาณที่มาก และยังสามารถซื้อสินค้าได้หลากหลายไม่ว่าจะถูก หรือแพง ก็เลือกซื้อได้ตามความต้องการ

ดังนั้น การบริโภคเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในปัจจุบันที่มีการตื่นตัวเรื่องของการบริโภคอาหารที่ปลอดภัย ซึ่งจะเห็นว่าเป็นการตื่นตัวของกลุ่ม หรือบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจกับเรื่องของภัยอันตรายจากการบริโภคอาหารที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งบุคคลเหล่านี้สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้หลายรูปแบบ เช่น อินเตอร์เน็ต ป้ายโฆษณา วิทยุ โทรทัศน์ และการสื่อสารกันปากต่อปากของกลุ่มเดียวกัน เป็นต้น โดยกลุ่มผู้บริโภคที่จะให้ความสำคัญกับการบริโภคอาหารปลอดภัยส่วนใหญ่จะมีระดับการศึกษาสูง มีฐานรายได้ที่ค่อนข้างสูง และบางคนยังเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าเกี่ยวกับผลกระทบ หรือผลเสียในการบริโภคอาหารไม่ปลอดภัย คือผู้ที่มีอาชีพเป็นข้าราชการ เช่น อาจารย์มหาวิทยาลัย แพทย์ พยาบาล เป็นต้น และบุคคลกลุ่มนี้ยังมีช่องทางการเลือกซื้อสินค้าได้หลายช่องทาง เช่น ตลาดนัด ห้างสรรสินค้า โครงการหลวง เป็นต้น ไม่ว่าราคาในบางตลาดจะสูงแต่บุคคลกลุ่มนี้ก็สามารถซื้อได้ เพราะผู้บริโภคกลุ่มนี้ถือว่าเรื่องของสุขภาพร่างกายสำคัญที่สุด

แต่ในทางกลับกันยังมีผู้บริโภคบางส่วนที่มีการตื่นตัวกับการบริโภคอาหารปลอดภัย แต่มีปัจจัยหลายๆอย่างมีทำให้ไม่สามารถบริโภคได้เป็นประจำ หรือไม่สะดวกต่อการบริโภคอาหารประเภทอินทรีย์ ปัจจัยแรก คือ รายได้ของผู้บริโภคกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะมีฐานรายได้ค่อนข้างต่ำ ทำให้การเลือกซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์จะเลือกสินค้าที่มีราคาถูก หรือเป็นสินค้าที่เป็นพืชผักพื้นบ้านที่มีราคาไม่แพง เพราะผู้บริโภคกลุ่มนี้จะมีการเปรียบเทียบสินค้าเกษตรระหว่างสินค้าเกษตรเคมีกับสินค้าเกษตรอินทรีย์ ในเรื่องของ ราคา จำนวน ขนาดของพืชผักนั้น แต่จะไม่เปรียบเทียบเรื่องของความสวยงามของพืชผักมากนัก ถ้าพืชผักที่ต้องการในตลาดที่จำหน่ายแบบใช้สารเคมีถูกกว่าตลาดอินทรีย์ก็จะซื้อในตลาดที่ถูกกว่า เช่น กะหล่ำ หรือคะน้า เป็นต้น เพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่ายและค่าครอบชีพในครอบครัว ปัจจัยที่สอง คือ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร หรือการประชาสัมพันธ์ของช่องทางการตลาดเกษตรอินทรีย์ ของกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มนี้ เพราะผู้บริโภคกลุ่มนี้จะใช้เวลาในการทำงานเป็นส่วนใหญ่บางคนทำงานเกินเวลาหามรุ่งหามค่ำจนไม่สามารถมีเวลาในการรับรู้ข่าวสารหรือการใช้เวลาที่นอกเหนือจากการทำงานหรือดูแลครอบครัว ซึ่งข้อมูลข่าวสารที่ผู้บริโภคกลุ่มนี้ได้รับก็จะอยู่ในรูปของการบอกผ่านกันปากต่อปาก และการที่ผู้บริโภคกลุ่มนี้เข้ามาให้ความสำคัญกับการบริโภคพืชผักเกษตรอินทรีย์นั้นก็เพราะว่าโรคภัยไข้เจ็บได้รุมเร้า หรือบางคนไปโรงพยาบาลโดยได้รับรู้ข้อมูลการบริโภคที่ปลอดภัย หรือผลเสียของการบริโภคที่ไม่ปลอดภัยมาจากที่นั้น

เพราะถือว่าเป็นข้อมูลที่ประชาชนสามารถเชื่อได้และก็จะนำไปปฏิบัติ ซึ่งผู้กลุ่มนี้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ รับจ้างทั่วไป เกษตรกร ธุรกิจส่วนตัว (กิจการขนาดเล็ก) ค้าขาย เป็นต้น

ซึ่งการบริโภคเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคถึงแม้จะมีข้อจำกัดที่ทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถเข้าถึงสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้อย่างทั่วถึง แม้จะมีปัจจัยที่เอื้อต่อกำลังซื้อก็ตามแต่ก็ยังมีปัจจัยภายนอกด้านการตลาด หรือช่องทางการจำหน่ายเกษตรอินทรีย์ที่มีจำนวนไม่เพียงพอ ถ้าเทียบกับปริมาณความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบันที่มีมากกว่าตลาดเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจากการสำรวจจากผู้บริโภคด้านรายได้ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้จากการขยายตัวของผู้บริโภคที่มีการตื่นตัวที่มีฐานรายได้อยู่ในระดับสูงเริ่มมีการขยายมาสู่ฐานรายได้ระดับปานกลางมากขึ้น ของความต้องการการบริโภคเกษตรอินทรีย์ สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคเริ่มเห็นความสำคัญของการบริโภคที่ปลอดภัยเพิ่มขึ้น เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีความกังวลในเรื่องของสุขภาพในปัจจุบันที่ทุกคน ทุกเพศทุกวัย สามารถเกิดความเสี่ยงได้ตลอดเวลาและความเสียหนึ่งที่เกิดกับประชาชนและเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวมากที่สุด คือการบริโภคที่ไม่ปลอดภัย และหันมาบริโภคอาหารที่ปลอดภัย อาทิ เกษตรอินทรีย์ถือเป็นทางเลือกที่สำคัญของการบริโภคอาหารปลอดภัย ประชาชนยอมรับ ฉะนั้นการขยายตัวของผู้บริโภคจึงมีอัตราที่เพิ่มขึ้นอย่างเร็วรวด แต่อัตราการเพิ่มขึ้นนี้ก็ยังเป็นอัตราที่ต่ำ ถ้าเปรียบกับประชากรทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่ในการบริโภคเกษตรอินทรีย์

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความต้องการและความคิดเห็นของผู้บริโภค คือ การวิเคราะห์นี้เป็นการสำรวจความต้องการ ความคิดเห็น และความรู้ความเข้าใจในเรื่องของเกษตรอินทรีย์ ที่ผู้บริโภคเข้ามาบริโภคเกษตรอินทรีย์ เพื่อความสร้างความเข้าใจระหว่างเกษตรกรผู้ผลิต และผู้บริโภคในการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ในตลาดนัด โดยได้แบ่งประเด็นออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1.การซื้อสินค้าและการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ 2.ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ 3.ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคเกษตรอินทรีย์ 4.ปัญหาละอุปสรรคของช่องทางการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์

1.การซื้อสินค้าและการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ คือ เป็นการสำรวจพฤติกรรม และความคิดเห็นต่อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภค ซึ่งการซื้อสินค้าและการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคส่วนใหญ่จะหาซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์จากตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ที่เป็นตลาดนัดของกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ หรือตลาดนัดของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่เป็นผู้จัดตั้งขึ้น เช่น ตลาดนัดข่วงเกษตรอินทรีย์ ตลาดนัดเจเจมาร์เก็ต ตลาดนัดหนองหอย เป็นต้น รองลงมาจะเป็นห้างสรรพสินค้า และถัดมาก็เป็นตลาดของโครงการหลวง การที่ผู้บริโภคหาซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์จากตลาดนัดมากที่สุด เพราะว่าการหาซื้อสินค้าของตลาดนัดสามารถหาซื้อได้ง่าย ราคาถูก พืชผักมีความสด ที่สำคัญแม่ค้าพ่อค้าเป็นกันเอง และการซื้อในตลาดนัดเกษตรอินทรีย์

ยังเป็นการช่วยอุดหนุนเกษตรกรให้มีรายได้จากการผลิตผักอินทรีย์ด้วย ส่วนการเลือกซื้อสินค้าเกษตรผู้บริโภคจะเข้ามาซื้อในตลาดนัดประมาณ 2-3 วันต่อสัปดาห์ และการเลือกซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่จะเลือกซื้อผักพื้นบ้าน ผลไม้ ข้าวอินทรีย์ เป็นต้น แต่ปัจจัยที่มีต่อบริโภคในเลือกซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์คือความหลากหลายของชนิดพืชผักตามที่ผู้บริโภคต้องการ ส่วนปริมาณการซื้อต่อครั้งก็ขึ้นอยู่กับความต้องการในการบริโภคต่อครั้ง ต่อวันในการนำไปประกอบอาหารในครัวเรือน เช่น ผู้บริโภคบางคนซื้อไปเก็บไว้ในปริมาณที่สามารถไปประกอบอาหารได้ 2 วัน เพื่อที่จะได้ซื้อในตลาดนัดครั้งต่อไปในวันที่มีตลาด เป็นต้น ซึ่งในตลาดนัดจะมีผู้บริโภคหลากหลายอาชีพด้วยกันที่เข้ามาหาซื้อพืชผักเกษตรอินทรีย์ เพราะผู้บริโภคส่วนใหญ่เห็นว่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ขายตามตลาดนัดจะมีราคาที่เหมาะสม หรือถูกกว่าแหล่งจำหน่ายพืชผักอินทรีย์อื่นๆ โดยผู้บริโภคยังเห็นว่าการจำหน่ายในรูปแบบนี้ไม่เป็นการเอาเปรียบผู้บริโภค และไม่เป็นการเอาเปรียบผู้ผลิตด้วย

และยังมีปัจจัยที่ทำให้ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าเกษตรกรจากตลาดนัดตามที่ต่างๆ เช่น ผู้บริโภคมีความเชื่อในคุณภาพของสินค้าที่มีการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของภาคเหนือ (มอน.) และเชื่อว่าเกษตรอินทรีย์ของตลาดนัดเกษตรอินทรีย์มีความปลอดภัยกว่าแหล่งจำหน่ายอื่นที่อาจจะเป็นได้แค่เกษตรปลอดสารพิษเท่านั้น ยังรวมถึงปัจจัยเรื่องของระยะทางที่อยู่ใกล้บ้าน หรือที่ทำงานของตน ที่ผู้บริโภคสามารถหาซื้อได้ง่ายและสะดวกสบายกว่าแหล่งจำหน่ายอื่น และการที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อการบริโภคเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น หรือสนใจที่อย่างเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรผู้ผลิตที่จำหน่ายสินค้าในตลาดนัด เพราะผู้บริโภคส่วนใหญ่ที่มาซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์จะมีปัญหาเรื่องของสุขภาพ หรือเพื่อป้องกันการเกิดปัญหาด้านสุขภาพของตนและครอบครัว ซึ่งผู้บริโภคที่มีปัญหาในเรื่องนี้ก็จะมีพฤติกรรมการซื้อสินค้า และบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์เป็นประจำ อย่างสม่ำเสมอ รวมถึงจะมีทัศนคติเชิงลบต่อสินค้าเกษตรที่มีการผลิตแบบใช้สารเคมี หรือเป็นการต่อต้านการใช้สารเคมี แต่การแสดงออกของผู้บริโภคที่มีทัศนคติเชิงลบก็เป็นแค่การหลีกเลี่ยงการบริโภคสินค้าเกษตรที่เป็นเคมีเท่านั้นเอง ไม่ได้มีการต่อต้านอย่างรุนแรงหรือมีอคติจนกลายเป็นความเกลียดชัง ส่วนความต้องการของผู้บริโภคที่ไม่มีเวลาในการประกอบอาหารเอง หรือต้องการอาหารที่เป็นอาหารสำเร็จ จึงมีความต้องการให้มีร้านอาหารที่ใช้วัตถุดิบจากพืชผักเกษตรอินทรีย์ในการประกอบอาหาร เช่น ร้านอาหารเกษตรอินทรีย์ หรือร้านอาหารตามส่งที่มีวัตถุดิบมาจากพืชผักอินทรีย์ เป็นต้น เพราะปัจจุบันร้านอาหารที่ใช้วัตถุดิบที่เป็นพืชผักอินทรีย์มีน้อยมาก ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค การที่มีร้านอาหาร หรือร้านอาหารตามส่งจะสามารถเพิ่มปริมาณผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์จำนวนมาก โดยเฉพาะผู้บริโภคที่มีฐานะในระดับ

ปานกลาง หรือระดับล่าง ซึ่งกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มนี้จะไม่มีเวลาในการทำอาหารบริโภค ส่วนใหญ่จะซื้อตามร้านอาหาร หรืออาหารจานด่วนเพื่อความรวดเร็วและไม่มีผลกระทบต่อหน้าที่การงาน

ดังนั้น การซื้อสินค้าและการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางทางการตลาดของการจำหน่ายเกษตรอินทรีย์ หรือสามารถรู้ถึงความต้องการที่ผู้บริโภคต้องการต่อสินค้าเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้การบริการในการจำหน่ายสินค้าของเกษตรกรเป็นไปให้ทิศทางเดียวกันเพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และเกษตรผู้ผลิตในการจำหน่ายสินค้าให้กับผู้บริโภคได้ปริมาณที่เพิ่มขึ้น เช่น ผู้บริโภคส่วนใหญ่เข้ามากซื้อสินค้าเพราะเรื่องสุขภาพ ฉะนั้นเกษตรกรผู้บริโภคต้องมความรู้เรื่องของสรรพคุณ หรือคุณประโยชน์ของพืชผัก สมุนไพรนั้น เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าให้กับสินค้าเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น ถือเป็นการสร้างกลยุทธ์ทางการขาย และผู้บริโภคก็สามารถได้ความรู้นั้นด้วย

2.ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ คือ เป็นการสำรวจความรู้ความเข้าใจของผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ ถือได้ว่าผู้บริโภคมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนตลาดเกษตรอินทรีย์แต่การที่จะให้การบริโภคเกษตรอินทรีย์นั้นเป็นการบริโภคที่ถูกต้อง และมีความเข้าใจ โดยผู้บริโภคจะต้องมีความความรู้ ความเข้าใจในสินค้าเกษตรอินทรีย์ หรือกระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์ การที่ผู้บริโภคขาดความรู้ความเข้าใจจะทำให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบ หรือถูกแอบอ้างว่าเป็นสินค้าอินทรีย์ เพราะสินค้าเกษตรอินทรีย์นอกจากจะสังเกตป้ายของหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆที่เป็นผู้จำหน่ายแล้ว ผู้บริโภคต้องสังเกตสินค้าเกษตรที่วางจำหน่าย หรือพูดคุยกับเกษตรผู้ผลิต หรืออาจจะไปดูแหล่งการผลิตของเกษตรกรเพื่อให้มั่นใจว่าสินค้าเกษตรนี้เป็นสินค้าที่ผลิตแบบอินทรีย์จริง นอกจากนั้นการที่ผู้บริโภคไม่มีความรู้ความเข้าใจยังส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผลิตเกษตรอินทรีย์ เพราะว่าการจำหน่ายตลาดปัจจุบันมีพืชผักที่มีกระบวนการผลิตหลายรูปแบบ เช่น ผักปลอดภัย ผักปลอดสารพิษ เป็นต้น แต่จะต่างกันที่มาตรฐานในการรับรอง และกระบวนการผลิต ซึ่งถ้าผู้บริโภคขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้ การเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภคก็จะดูที่ตัวของสินค้า เป็นหลัก เช่น ความงาม ขนาดใหญ่ ปริมาณมาก เป็นต้น ทำให้สินค้าของเกษตรอินทรีย์ไม่สามารถจำหน่ายได้และอาจจะทำให้เกษตรกรผู้ผลิตเลิกผลิตเกษตรอินทรีย์ไปเลย

จากการสอบถามผู้บริโภคเกษตรอินทรีย์ในเรื่องของความเข้าใจด้านการผลิตเกษตรอินทรีย์ ซึ่งผู้บริโภคที่เคยเห็นกระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 50 และผู้บริโภคที่ไม่เคยเห็นกระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 50 ซึ่งเป็นร้อยละที่เท่ากันของผู้บริโภคต่อกระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์ แต่ผู้บริโภคส่วนใหญ่รับรู้ หรือมีความเข้าใจต่อกระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์ว่าเป็นระบบการผลิตที่ไม่ใช้สารเคมี หรือเข้าใจว่าเป็นผลิตที่มีความปลอดภัย ทำให้เห็นว่าการที่

ผู้บริโภคไม่เคยเห็น หรือไม่ได้สัมผัสกับกระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้บริโภคจะไม่สามารถรับรู้ หรือเข้าใจเรื่องของเกษตรอินทรีย์ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้บริโภคจะเข้าใจในเรื่องของเกษตรอินทรีย์ทุกอย่าง เพราะผู้บริโภคค่อนข้างมากจะมีความเข้าในเรื่องอาหารปลอดภัย หรือ คำว่า "ปลอดภัย" มากกว่าอาหารอินทรีย์ หรือคำว่า "อินทรีย์" โดยจากการสอบถามผู้บริโภค (การใช้แบบสอบถาม) "ถามว่า ผักปลอดภัย ผักปลอดสารพิษ และผักอินทรีย์มีความเหมือนหรือต่างกันหรือไม่" ผู้บริโภคส่วนใหญ่ตอบว่าไม่เหมือนกัน (72.50%) รองลงมาตอบว่าไม่แน่ใจ (17.50%) และสุดท้ายตอบว่าเหมือนกัน (10.00%) ทำให้เห็นว่ายังผู้บริโภคบางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจต่อเรื่องเกษตรอินทรีย์ และยังถามต่อไปว่า "ถ้าให้ผู้บริโภคเลือกระหว่าง ผักอินทรีย์ ผักปลอดภัย ผักปลอดสารพิษ และผักทั่วไป จะเลือกบริโภคแบบไหน" ผู้บริโภคส่วนใหญ่ตอบว่าผักอินทรีย์ (56.10%) รองลงมาผักปลอตสารพิษ (19.51%) รองลงมาผักทุกแบบที่กล่าวมา (14.63%) รองลงมาผักปลอดภัย (9.76%) สุดท้ายผักทั่วๆไป (0.0%) จะเห็นว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่จะเลือกบริโภคตามความปลอดภัยของผักที่มีผักอินทรีย์ปลอดภัยที่สุด แต่ก็อยู่ในระดับประมาณครึ่งหนึ่งของผู้บริโภคที่ยังต้องการบริโภคผักอื่นๆที่ปลอดภัย หรือมีสารเคมี เพราะผู้บริโภคบางส่วนยังเห็นว่าการบริโภคเกษตรอินทรีย์ยังหาตลาดจำหน่ายเกษตรอินทรีย์ได้ยาก จึงทำให้การบริโภคผักเกษตรอินทรีย์เป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง หรืออาจมีเรื่องของระยะทางการไปซื้อ หรือไม่มีเวลาที่จะไปหาซื้อพืชผักอินทรีย์มาบริโภค เพื่อความต้องการในการบริโภคผักเหล่านั้นก็จำเป็นที่จะต้องหาพืชผักในแบบอื่นๆมาบริโภคแทน แต่การบริโภคก็ยังให้ความสำคัญต่อความปลอดภัยเป็นหลักโดยการเลือกซื้อสินค้าที่มีความปลอตภัยที่สุดก่อน หรือถ้าไม่สามารถหาซื้อพืชผักจากแหล่งไหนได้ ทางเลือกสุดท้ายเพื่อตอบสนองความต่อการบริโภคจึงจำเป็นต้องเลือกซื้อพืชผักทั่วไปที่จำนวนในตลาดทั่วๆไป ส่วนการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรผู้บริโภคส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของพืชผัก มากกว่าความสวยงามของผักนั้นๆ

3.ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคเกษตรอินทรีย์ คือ การจำหน่ายในรูปแบบตลาดนัดของสินค้าเกษตรอินทรีย์จะเป็นการจำหน่ายระหว่างผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคโดยตรง สิ่งที่จะเห็นเป็นประจำในตลาดนัดแบบนนี้ก็คือความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตกับผู้บริโภคที่มาเลือกซื้อสินค้า เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคในด้านคุณภาพสินค้า และสร้างความเชื่อมั่นให้กับเกษตรกรผู้ผลิตในด้านการค้าขาย และถือได้ว่าการสร้างความสร้างสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรกับผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และสามารถรับรู้ถึงปัญหาความต้องการของผู้บริโภค และเกษตรกรผู้ผลิตได้

ซึ่งความสัมพันธ์การเข้ามาเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภคส่วนใหญ่จะรู้จัก คุ้นเคยกับเกษตรกรผู้ผลิต (แม่กาด) โดยการพูดคุยในเรื่องของสินค้า การถามไถ่ความเป็นอยู่ของกันและกัน

หรือการต่อรองราคากันระหว่างผู้บริโภคกับเกษตรกร ทำให้เห็นว่าตลาดแบบนี้ผู้บริโภคจะมีความสัมพันธ์กับผู้จำหน่าย (เกษตรกร) มากกว่าตลาดแบบอื่น และความสัมพันธ์นี้ยังสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคต่อสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้เป็นอย่างดี ทำให้การบริโภคของผู้บริโภคและการจำหน่ายของผู้ขายเป็นการเอื้อซึ่งกันและกัน เช่น เกษตรกรมีการลด แจก แถม ให้กับผู้บริโภค หรือผู้บริโภคก็มีการเหมาซื้อสินค้าของเกษตรกรในปริมาณที่มาก เป็นต้น และที่สำคัญของความสัมพันธ์นี้เป็นการแสดงออกภาวะทางอารมณ์เชิงบวกของผู้บริโภคและเกษตรกรผู้ผลิตที่มีความจริงใจ มีความเชื่อใจ และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคอย่างแท้จริง ในเรื่องของสุขภาพกาย และสุขภาพจิตใจ และภาวะเหล่านี้ก็ยังสะท้อนกลับมาให้กับเกษตรผู้ผลิต เช่น เกษตรกรจำหน่ายผักอินทรีย์ให้กับผู้บริโภคฉะนั้นเกษตรกรก็ได้บริโภคสินค้าเกษตรกรที่ดี (สุขภาพกาย) หรือ การที่ผู้บริโภคได้เข้ามาพูดคุย เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับเกษตรกร ฉะนั้นเกษตรกรกรก็ได้แลกเปลี่ยนเช่นเดียวกัน(สุขภาพจิตใจ) เป็นต้น ซึ่งความสัมพันธ์ของผู้บริโภค และเกษตรกรยังทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข้าวสารเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ หรือเกี่ยวกับความต้องการของผู้บริโภคในการบริโภคสินค้าอินทรีย์ ทำให้การที่ผู้บริโภคได้รับข้อมูลข่าวสารจากเกษตรกรทำให้มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้า หรือการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ เช่น พืชผักบางอย่างผู้บริโภคไม่เคยนำเอาไปบริโภคแต่ได้รับการแนะนำจากเกษตรกรจึงทำให้ผู้บริโภคนำเอาพืชผักนั้นไปบริโภค เป็นต้น ซึ่งความสัมพันธ์แบบนี้ก็จะเห็นได้กับผู้บริโภคที่มาเลือกซื้อเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีบริโภคบางกลุ่มที่มาเลือกซื้อสินค้าเกษตรเพียงอย่างเดียว (มาซื้อแล้วกลับ) ไม่ได้มีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งแต่อย่างใด เพราะส่วนใหญ่ผู้บริโภคกลุ่มนี้จะเป็นผู้บริโภคกลุ่มใหม่ (ผู้บริโภคหน้าใหม่) ที่กำลังเข้ามาสู่ตลาดเกษตรอินทรีย์ในรูปแบบนี้ และอาจจะยังไม่คุ้นเคยกับเกษตรผู้ผลิต (แม่กาต)

และนอกจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคกับเกษตรผู้ผลิต (แม่กาต) แล้ว ในตลาดแบบนี้ยังทำให้เกิดความสัมพันธ์อีกมิติหนึ่ง คือความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภคเกษตรอินทรีย์ด้วยกันเอง ซึ่งผู้บริโภคส่วนใหญ่ที่เข้ามาเลือกซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในตลาดจะมีความสัมพันธ์แค่รู้จัก หรือคุ้นเคย เฉพาะตอนมาเลือกซื้อสินค้าเท่านั้น ไม่ได้มีความพันธ์ที่ลึกซึ้งเหมือนความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคกับเกษตรกร (แม่กาด) แต่ผู้บริโภคก็ยังมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ หรือมีการทักทายกันเมื่อพบกันในตลาดเท่านั้น ไม่ได้มีความสัมพันธ์ในเชิงกลุ่ม หรือเครือข่าย เหมือนเกษตรกรผู้ผลิตอินทรีย์แต่อย่างใด จึงทำให้สัมพันธ์ของผู้บริโภคกับผู้บริโภคไม่มีความต่อเนื่อง และไม่ลึกซึ้งทำให้การจัดตั้งกลุ่มหรือเครือข่ายของผู้บริโภคเป็นไปได้ยาก แต่ผู้บริโภคก็ยังมีความต้องการ และเห็นด้วยต่อการสร้างกลุ่มเครือข่ายผู้บริโภคเกษตรอินทรีย์ เพื่อเป็นเครือข่ายในการปกป้องรักษาสิทธิของผู้บริโภค หรือเพื่อการ

สนับสนุนสินค้าเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ผลิต และเพื่อการตรวจสอบร่วมกับผู้ผลิตของสินค้าเกษตรอินทรีย์เพื่อให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานที่กำหนดไว้ ดังนั้นการจะสร้างเครือข่ายผู้บริโภคให้เกิดขึ้นนั้น ก็ขึ้นอยู่กับผู้บริโภคที่จะให้ความสำคัญมากน้อยเพียงใด เพราะการจะเอาผู้บริโภคที่มีความแตกต่างกันให้หลายเรื่อง เช่น อาชีพ ที่อยู่อาศัย หรือเวลาที่ไม่ตรงกัน เป็นต้น มาร่วมกันทำกิจกรรมหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันถึงหมด ถือเป็นเรื่องที่ท้าท้ายของผู้บริโภค และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในด้านเกษตรอินทรีย์

4. ปัญหาและอุปสรรของช่องทางการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ คือ เป็นการสำรวจความต้องการและความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อปัญหาและอุปสรรของช่องทางการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ ซึ่งสามารถแบ่งได้ 3 ปัญหาหลัก ได้แก่ ปัญหาแรก ช่องทางการตลาดเกษตรอินทรีย์ไม่เพียงพอ ผู้บริโภคส่วนใหญ่เห็นว่าช่องทางการตลาดของเกษตรอินทรีย์ในปัจจุบันนี้มีไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค ทำให้การหาซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์เป็นไปได้ยาก เพราะความต้องการของผู้บริโภคในเรื่องของอาหารการกินที่ต้องบริโภคเป็นประจำทุกวัน ซึ่งการที่ผู้บริโภคจะบริโภคอาหารที่ทำมาจากพืชผักเกษตรอินทรีย์ได้นั้นก็ต้องมีแหล่งจำหน่ายที่สามารถให้ผู้บริโภคเลือกซื้อได้อย่างสม่ำเสมอ เป็นประจำ และนอกช่องทางการตลาดมีไม่เพียงแล้วช่องที่ผู้บริโภคสามารถหาซื้อได้เป็นประจำ เช่น ห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ เป็นต้น แต่การจำหน่ายในตลาดแบบนี้มีราคาแพงเกินไปซึ่งผู้บริโภคบางกลุ่มไม่สามารถซื้อมาบริโภคได้เนื่องจากไม่คุ้มทุน หรือรายได้ที่มีอยู่ และช่องทางการตลาดที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงได้ทุกคน และมีความต้องการ เช่น ตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น ซึ่งมีราคาถูกกว่า เป็นกันเอง แต่ช่องทางการตลาดแบบนี้ก็ยังมีไม่เพียงพอ ไม่มีความต่อเนื่องของการจำหน่าย และระยะทางไกล รวมถึงสินค้า หรือพืชผักอินทรีย์ที่วางจำหน่ายในตลาดนัด หรือตลาดเกษตรอินทรีย์อื่นๆ มีสินค้าเกษตรอินทรีย์ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งบางครั้งผู้บริโภคที่ไปตลาดช้า หรือไปไม่ทัน ก็จะไม่ได้สินค้าเกษตรอินทรีย์ หรือพืชผักที่ตัวเองต้องการ และสินค้า พืชผักอินทรีย์ ในตลาดยังไม่มีความหลากหลายของสินค้าเกษตรอินทรีย์ เช่น ผักชะอมวางจำหน่ายในแผนขายของแม่ค้า (แม่กาด) ในตลาดก็จะมีแต่ผักชะอม หรือถ้าเป็นผักพื้นเมืองก็จะเป็นชนิดเดียวกันทุกช่วงของฤดู เป็นต้น ถือเป็นปัญหาสำคัญของผู้บริโภคต่อการซื้อ การบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ และความต้องการทางตลาดของผู้บริโภค

ปัญหาที่สอง ปัญหาระยะทางการมาซื้อสินค้าทางการเกษตรอินทรีย์ ผู้บริโภคที่มาเลือกซื้อสินค้าทางการตลาดในตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่จะใช้ระยะทางการเดินทางที่ไกล โดยเฉลี่ยของการเดินทางมาตลาดเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคประมาณ 4-6 กิโลเมตร จากบ้านมาถึงตลาดนัดถือเป็นระยะทางที่ไกลในการเดินทางมาของผู้บริโภค ทำให้มีผลกระทบต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคต่อการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในตลาดนัด เพราะการที่ระยะทางไม่สะดวกต่อการมาตลาด

อาจจะทำให้ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าเกษตรทั่วไปที่อยู่ตามตลาดใกล้บ้าน หรืออยู่ใกล้ละแวกนั้น เพื่อความสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียเวลามาก ซึ่งปัญหานี้ก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาความไม่เพียงพอของตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ที่ยังไม่มีการกระจายไม่ในพื้นที่ต่างๆได้อย่างทั่วถึง

ปัญหาที่สาม ปัญหาขาดการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับช่องทางการตลาดเกษตรอินทรีย์ คือ ปัญหานี้เป็นปัญหาที่สำคัญของผู้บริโภคต่อการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับช่องทางการตลาด หรือการประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างเต็มที่ ซึ่งช่องทางการรับข่าวสารด้านการตลาดเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคส่วนใหญ่ได้รับคือช่องทางการบอกกันปากต่อปากของผู้บริโภคด้วยกันเอง จึงทำให้การผู้บริโภคไม่สามารถรับรู้ถึงช่องทางการตลาดได้อย่างกว้างขวาง และการรับรู้ก็จะมีการจำกัดอยู่ในกลุ่มของผู้บริโภคเก่าที่รับรู้อยู่ก่อนแล้ว การที่ไม่สามารถรับรู้ข่าวสารของผู้บริโภคทำให้การขยายตัวของผู้บริโภคที่ต้องการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ขยายตัวได้ค่อนข้างช้า และทำให้ผู้บริโภคที่ต้องการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์เสียโอกาสในการซื้อสินค้าเกษตรนั้น หรือทำให้ผู้บริโภคที่บริโภคเกษตรอินทรีย์อยู่แล้วแต่ไม่ทราบว่ามีตลาดในพื้นที่อื่น อาจทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถบริโภคได้ต่อเนื่อง ส่วนการรับรู้ข่าวสารด้านการตลาดช่องอื่นที่ผู้บริโภคได้รับรองลงมาคือช่องทางจากป้ายโฆษณา แต่ช่องทางนี้ก็ถือได้ว่าเป็นช่องทางที่ผู้บริโภคเข้าถึงได้ยาก เพราะการที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารนี้ได้ผู้บริโภคจะต้องเห็นป้ายโฆษณาเหล่านี้ก่อนซึ่งการมองเห็นป้ายโฆษณาต่างๆได้ผู้บริโภคก็จะต้องสังเกต หรือต้องผ่านไปในบริเวณที่มีป้ายตั้งอยู่จึงจะสามารถรับรู้ข้อมูลที่อยู่ในป้ายได้ และผู้บริโภคจะไม่สามารถรับรู้ได้อย่างทั่วถึง

ดังนั้นผู้บริโภคส่วนใหญ่เห็นว่าการประชาสัมพันธ์ของช่องทางการรับผู้รู้ข่าวสารทางด้านการตลาดยังไม่เพียงพอต้องการรับรู้ข่าวสารของผู้บริโภคเกษตรอินทรีย์ โดยผู้บริโภคต้อการให้มีประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับตลาด หรือการประชาสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ให้เพิ่มขึ้นมากกว่านี้ ซึ่งการประชาสัมพันธ์ควรมีความหลากหลายของช่องทางการรับรู้ข่าวสารด้านการตลาดเกษตรอินทรีย์ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อินเตอร์เน็ต เป็นต้น โดยให้ช่องทางเหล่านี้สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างทั่วถึง และให้มากขึ้นกว่าในปัจจุบัน โดยเฉพาะช่องทางการประชาสัมพันธ์ทางอินเตอร์เน็ต เพราะเป็นช่องทางที่ผู้บริโภคสามารถรับรู้ได้อย่างรวดเร็ว และจะเป็นช่องทางให้เยาวชน คนรุ่นใหม่หันมาให้ความสำคัญกับการบริโภคเกษตรอินทรีย์ แต่ช่องทางนี้อาจจะไม่ได้ผลกับบุคคลที่ไม่สามารถ หรือถนัดเรื่องของอินทรีย์อินเตอร์เน็ต โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผู้บริโภคหลักของการบริโภคการเกษตรอินทรีย์ในตลาดนัดแห่งนี้

4.5 การวิเคราะห์ช่องว่างทางนโยบายและการปฏิบัติตามแผนการส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์

การกำหนดนโยบายต่างๆนั้น ผู้ที่ได้รับหน้าที่ในการกำหนดนโยบายส่วนใหญ่กำหนดมาจากส่วนกลางตามระบบการทำงานแบบราชการ (bureaucracy) ที่ต้องมีการกำหนดจากส่วนบนลง

มายังส่วนล่าง ของสายการบังคับบัญชา แต่การกำหนดนโยบายจะเป็นไปในรูปแบบใดนั้นขึ้นอยู่ที่กระบวนการของผู้ที่ต้องการกำหนดนโยบายนั้น ว่าต้องการให้รูปแบบ หรือขั้นตอนการได้มาซึ่งนโยบายนั้นเป็นอย่างไร โดยส่วนใหญ่แบ่งได้เป็น 2 แบบ หลัก คือ แบบที่ 1 การกำหนดนโยบายโดยส่วนกลาง หรือบุคคลบางกลุ่มที่ได้รับผิดชอบ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง (บนลงล่าง) ซึ่งรูปแบบนี้จะเป็นการกำหนดโดยส่วนกลาง และบุคลากรของส่วนกลางที่มีการคัดสรรเพื่อทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ส่วนขั้นตอน หรือวิธีการในการกำหนดนโยบาย เช่น มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่างนโยบาย เป็นต้น แบบที่ 2 การกำหนดนโยบายที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการเสนอนโยบาย หรือผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรง และทางอ้อม (ล่างขึ้นบน) ซึ่งรูปแบบนี้เป็นการหาข้อสรุปร่วมกันทุกภาคส่วน โดยให้ความสำคัญกับระดับล่าง หรือผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง และโดยอ้อม ส่วนขั้นตอน หรือวิธีการ เช่น การทำประชาคม หรือ การจัดประชุมร่วมทุกฝ่าย หรือ การตั้งคณะกรรมร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องกับนโยบาย เป็นต้น และจากการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ประกาศใช้อย่างเป็นทางการเข้าสู่ขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อให้นโยบายนั้นบรรลุผลตามเป้าหมายของนโยบายที่มีการบรรจุเป็นแผนงาน หรือเป็นแนวทางการปฏิบัติ และเป็นกรอบการทำงานของหน่วยงานที่จะนำนโยบายนี้ไปใช้กับประชาชน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องทางนโยบาย

ส่วนนโยบายเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยในปัจจุบันถือว่าเป็นนโยบายที่ทางภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนให้ความสนใจ ให้ความสำคัญต่อนโยบายนี้มาก เนื่องจากกระแสเรื่องของการรักษาสุขภาพ ประมาณ ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา ประชาชนให้ความสำคัญต่อเรื่องของการรักษาสุขภาพ การเอาใจใส่การบริโภคที่ปลอดภัย จากปัญหาที่เกิดจากการบริโภคอาหารไม่ปลอดภัยทำให้เกิดผลกระทบด้านปัญหาสุขภาพซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ผลกระทบที่เป็นพิษเฉียบพลัน ซึ่งผู้ป่วยจะมีอาการในทันทีหลังจากสัมผัสสารเคมี เช่น คลื่นไส้ อาเจียน ปวดหัว ปวดกล้ามเนื้อ ท้องร่วง หายใจติดขัด ตาพร่า เป็นต้น และผลกระทบที่เป็นพิษเรื้อรัง ซึ่งเกิดจากพิษสะสมที่ก่อให้เกิดโรคหรือปัญหาอื่นๆ เช่น มะเร็ง เบาหวาน อัมพฤกษ์ อัมพาต โรคผิวหนังต่างๆ การเป็นหมัน การพิการของทารกแรกเกิด หรือการเสื่อมสมรรถภาพทางเพศ เป็นต้น ซึ่งจากการสำรวจ ตามรายงานจากฐานข้อมูลผู้ป่วยจากระบบประกันสุขภาพ พบว่ามีผู้ป่วยจากพิษสารเคมีกำจัดศัตรูพืชมีจำนวนสูงกว่าถึง 4 เท่าตัว กล่าวคือสูงถึง 8,546 คนต่อปี (รายงานจากปี สำนักระบาดวิทยา,2550) อย่างไรก็ตาม สถิติเหล่านี้เป็นเพียงการรายงานอุบัติการณ์ของผู้ป่วยจากพิษเฉียบพลัน ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการใช้สารเคมี แต่ยังไม่รวมผู้ป่วยที่อาจไม่ได้เข้ารับการรักษาในสถานพยาบาล หรือผู้ป่วยจากพิษสะสมเรื้อรัง ซึ่งมีการคาดการณ์ว่า จำนวนผู้ป่วยแท้จริงแล้วอาจสูงถึง 200,000 – 400,000 คนต่อปี(สถาบันวิจัยระบบสาธารณะสุข, 2548)

จึงทำให้ปัจจุบันมีการขับเคลื่อนนโยบายเกี่ยวข้องกันเกษตรอินทรีย์ หรือนโยบายอาปลอดภัยมากขึ้น รวมถึงการตื่นตัวของประชาชนในประเทศที่ได้รับผลกระทบที่การบริโภคที่ไม่ปลอดภัย และประชาชนที่ต้องการป้องกันตัวเองเพื่อให้ห่างจากโรคภัยต่างๆที่มีสาเหตุมาจากการบริโภคที่ไม่ปลอดภัยหรือการเกษตรที่มีสารเคมีตกค้าง ส่วนการวิเคราะห์หาช่องว่างของนโยบายและการปฏิบัติงานในการส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์สามารถแบ่งได้ดังนี้ ได้แก่ 1. การกำหนดนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของส่วนกลาง 2. การนำนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติใช้ในพื้นที่ของส่วนผู้ภูมิภาค (จังหวัดเชียงใหม่) 3. การสอดรับนโยบาย และการนำนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติของท้องถิ่น (ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่)

4.5.1 การกำหนดนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของส่วนกลาง คือ นโยบายหลักที่เป็นแนวทาง หรือกรอบการดำเนินการให้กับหน่วยงานที่อยู่ใต้บังคับบัญชา หรือเป็นผู้ปฏิบัติการ เพื่อนำนโยบายเหล่านี้ได้ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างแท้จริง และเป็นการวางฐานความคิดของนโยบายเพื่อให้การดำเนินนโยบายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนนโยบายของส่วนกลางจะมีการเน้นหนักเป้าหมายทางนโยบายไปในทิศทางของเรื่องความมั่นคงทางอาหาร หรือการผลิต การบริโภค และการตลาดของอาหารภายในประเทศให้มีความปลอดภัยโดยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วนหลัก คือ เป้าหมายด้านอาหารปลอดภัย และเป้าหมายด้านเกษตรอินทรีย์ เพราะนโยบายของส่วนกลางบางนโยบายยังไม่สามารถที่จะสร้างระบบเกษตรให้เป็นอินทรีย์ได้ 100 เปอร์เซ็นต์ จึงต้องค่อนๆขยายไปบางพื้นที่ หรือพื้นที่ต้นแบบต่างๆ เช่นพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสุรินทร์ ที่เป็นต้นแบบการทำระบบอินทรีย์ เป็นต้น จึงทำให้ส่วนกลางต้องกำหนดนโยบายแบบกว้างๆเพื่อให้มีความยืดหยุ่นต่อการดำเนินนโยบาย โดยการให้ระบบเกษตรมีการลดใช้สารเคมีน้อยลง หรือใช้แบบที่มีอันตรายต่อเกษตรกร หรือต่อผู้บริโภคน้อยที่สุด ตามนโยบายการส่งเสริมการผลิตแบบเกษตรปลอดภัย เพื่อสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง และรวดเร็วที่สุด

ซึ่งนโยบายที่สำคัญของการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ที่เป็นนโยบายหลักของชาติได้แก่

1.1) แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2551-2554 คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนามี 4 ยุทธศาสตร์หลัก (คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ, 2551)

(1)ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและจัดการองค์ความรู้และนวัตกรรม มีมาตรการ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการสนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมทั้งห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การผลิต ดูแลรักษา เก็บเกี่ยว การแปรรูป บรรจุภัณฑ์ การขนส่งไปจนถึงการตลาดเพื่อสร้างมูลค่า ด้านการส่งเสริมให้มีการสร้างความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ทั้งต่อผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ผู้บริโภคและเจ้าหน้าที่ และด้านการจัดทำ

ฐานข้อมูลด้านเกษตรอินทรีย์ในทุกระดับ โดยจัดทำฐานข้อมูลเกษตรอินทรีย์ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

(2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตรอินทรีย์ตามวิถีพื้นบ้าน มีมาตรการ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาการผลิตและสร้างเครือข่ายสู่การพึ่งพาตนเอง โดยสนับสนุนให้มีการผลิตปัจจัยการผลิตที่เป็นอินทรียวัตถุอย่างเพียงพอ เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น และด้านการพัฒนาช่องทางการตลาดรองรับผลผลิตส่วนเกินโดยพัฒนาและสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทางการค้าและการตลาดของสินค้าเกษตรอินทรีย์ โดยพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการที่จะนำผลิตภัณฑ์สินค้าอินทรีย์ในท้องถิ่นออกสู่ตลาด รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินงานของตลาดชุมชนและตลาดเชิงสถาบันอย่างต่อเนื่อง เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล เป็นต้น

(3) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างศักยภาพการเกษตรอินทรีย์เชิงพาณิชย์ มาตรการ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาการผลิตและเครือข่ายทั้งระบบเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง โดยสนับสนุนการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรกร สถาบันเกษตรกรและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ด้านการพัฒนาระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทยโดยศึกษาทบทวนและพัฒนาระบบมาตรฐานและการตรวจรับรองของประเทศให้เป็นระบบ และเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้านการพัฒนาการตลาดสู่สากลโดยจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับสินค้าเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง

(4) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาเกษตรอินทรีย์ มี มาตรการ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดให้มีกลไกระดับนโยบายในการบริหารจัดการและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์อย่างเป็นเอกภาพ มีการบูรณาการแผน งบประมาณและประสานการปฏิบัติกับทุกภาคส่วนในทุกระดับ และติดตามประเมินผลการพัฒนาเกษตรอินทรีย์อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และด้านการจัดให้มีระบบการประสานความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในทุกระดับโดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในแผนปฏิบัติการพัฒนาเกษตรอินทรีย์และเสริมสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศ

1.2) นโยบายของรัฐบาล คือ นโยบายที่รัฐบาลได้กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศในระยะเวลา 4 ปี ของการดำรงตำแหน่งการเป็นรัฐบาล โดยนโยบายเหล่านี้ต้องผ่านการแถลงต่อรัฐสภาและสาธารณชนได้รับรู้แนวทางนโยบายต่างๆที่รัฐบาลจะต้องดำเนินการ โดยนโยบายที่เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ที่รัฐบาลได้แถลงต่อรัฐสภานั้น ได้แก่

หมวดนโยบายเศรษฐกิจ ข้อ (3.3) นโยบายปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ ด้านภาคเกษตร (ข้อที่ 9) ส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ ดำเนินการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม สร้างความเข้มแข็งภาคเกษตรและสร้างความมั่นคงทางอาหารเพื่อเผชิญกับวิกฤตอาหารโลก สร้างความ

สมดุลระหว่างพืชอาหาร และพืชพลังงาน ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์และเกษตรทางเลือก ปรับโครงสร้างและจัดหาที่ทำกินให้แก่เกษตรกรผู้ยากไร้และดำเนินการฟื้นฟูคุณภาพดินให้คงความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืนตลอดจนการคุ้มครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ด้านภาคอุตสาหกรรม (ข้อที่ 3) พัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับสินค้าให้มีคุณภาพ มีความปลอดภัยตามมาตรฐานสากล และมีโอกาสในการขยายตลาด เช่น สินค้าเกษตรอินทรีย์ อาหารฮาลาล เป็นต้น เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร

1.3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 คือ จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการพัฒนาประเทศในแต่ละช่วงระยะเวลา 5 ปี และวิเคราะห์ ประเมินแผนงานและโครงการพัฒนาของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ ซึ่งนโยบายหรือยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืนมุ่งรักษา ป้องกัน และคุ้มครองพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการเกษตร สนับสนุนให้เกษตรกรรายย่อยมีที่ดินเป็นของตนเองหรือมีสิทธิทำกินในที่ดิน ใช้มาตรการทางภาษีเพื่อบังคับหรือจูงใจให้บุคคลผู้ถือครองที่ดินทำประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าวมากขึ้น สนับสนุนการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรมเร่งรัดการจัดให้มีองค์กรและระบบบริหารจัดการที่ดินให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคการเกษตร ฟื้นฟูและส่งเสริมค่านิยม วัฒนธรรมที่ดี และวิถีชีวิตทางการเกษตรที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

และการเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพการผลิตภาคเกษตร ภาครัฐให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชน สนับสนุนการผลิตทางการเกษตรที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ควบคุมและกำกับดูแลให้มีการนำเข้าและใช้สารเคมีทางการเกษตรที่ได้มาตรฐาน ปรับปรุงบริการขั้นพื้นฐานเพื่อการผลิตให้ทั่วถึง ส่งเสริมการผลิตที่คงไว้ซึ่งความหลากหลายของพันธุ์พืชและสัตว์ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมของประเทศ พัฒนาและเสริมสร้างองค์ความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ ที่เหมาะสมทางการเกษตร รวมทั้งสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง

4.5.2 การนำนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติใช้ในพื้นที่ของส่วนผู้ภูมิภาค (จังหวัดเชียงใหม่)

จากยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ.2553 - 2556) ในยุทธศาสตร์การบริหารงานการพัฒนาในเรื่องการเกษตรอินทรีย์และการส่งเสริมช่องทางการตลาดเกษตรอินทรีย์ โดยจะอยู่ในกลุ่มภารกิจด้านการเศรษฐกิจสร้างความมั่งคั่งอย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ประเด็นยุทธศาสตร์การส่งเสริมเกษตรครบวงจรเพื่อการบริโภคและการส่งออก ซึ่งมีการผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารและสามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ทำให้เห็นว่านโยบายของจังหวัดมีความชัดเจนในเรื่องของการบริโภคและการส่งออก เพื่อการสร้างจังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองแห่งอาหารปลอดภัย และเป็นต้นแบบของการบริโภค การผลิต และการตลาดในการส่งออก

รวมถึงกระแสด้านการดูแลเรื่องสุขภาพของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้รับผลกระทบจากการบริโภคอาหารไม่มีความปลอดภัย หรือมีสารเคมีลงค้างในพืชผักเกินมาตรฐาน ซึ่งปัญหาและพิษภัยจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชมิได้ส่งผลต่อเกษตรกรเท่านั้น แต่ยังรวมถึงผู้บริโภค เนื่องจากการบริโภคผักและผลผลิตที่มีสารเคมีตกค้าง ดังรายงานการตรวจเลือดในเกษตรกรและผู้บริโภคในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเกษตรกรและแม่บ้านมีสารเคมีตกค้างในระดับไม่ปลอดภัยและเสี่ยงรวม 75% ส่วนในกลุ่มผู้บริโภคที่รวมถึงนักเรียน บุคลากรในมหาวิทยาลัย ข้าราชการ นั้นมีสูงถึง 89.22% (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ 2551) ซึ่งสาเหตุหลักของความแตกต่างนี้อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรมีตัวเลือกในการบริโภคอาหารที่ปลอดภัยมากกว่าผู้บริโภคทั่วไป จึงทำให้ทางจังหวัด และทุกภาคส่วนของหน่วยงานราชการ และเอกชน ในจังหวัดเชียงใหม่ มีการขับเคลื่อนนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดภัยไปพร้อมๆกัน เพื่อในการส่งเสริมตามนโยบายบรรลุผลสำเร็จ โดยให้เกษตรกรได้มีการปรับเปลี่ยนที่การผลิตแบบเกษตรเคมี เปลี่ยนมาเป็นระบบเกษตรแบบปลอดภัย และเกษตรกรอินทรีย์ ส่วนเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์อยู่แล้วหน่วยงานรัฐก็มีการส่งเสริมต่อยอดการผลิตของเกษตรกรกลุ่มนี้ เพื่อให้ผลผลิตที่มีความปลอดภัยสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มีความต้องการสูงในปัจจุบันได้อย่างเพียงพอ

ซึ่งหน่วยงานภาคที่เข้ามารับผิดในการส่งเสริมตามนโยบายของส่วนกลาง หรือนโยบายของจังหวัด ก็มีหลายหน่วยงานด้วยกัน แต่หน่วยงานหลักที่เข้ามาขับเคลื่อนนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ และอาหารปลอดภัย คือ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่และสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ โดยการปฏิบัติการตามนโยบายของหน่วยงานเหล่านี้จะมีการแบ่งความรับผิดชอบตามสายงานหลักที่หน่วยงานนั้น

รับผิดชอบอยู่แล้ว หรือแบ่งตามบทบาทหน้าที่หลัก (Function) ของหน่วยงาน และสามารถแบ่งตามการทำงาน ความรับผิดชอบของงาน ได้ดังนี้

2.1) ตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ (Function) การส่งเสริมการบริโภคอาหารปลอดภัย โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ คือ ทางจังหวัดเชียงใหม่โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ได้แต่ตั้งคณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อาหารปลอดภัยจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองแห่งการบริโภคอาหารปลอดภัย ซึ่งหน้าที่ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ก็จะได้รับผิดชอบเกี่ยวกับการรณรงค์ การส่งเสริมให้กับประชาชนบริโภคพืชผักที่มีความปลอดภัย หรือขั้นตอน วิธีการล้างพืชผักให้มีความสะอาด และปลอดภัยที่ประชาชนสามารถบริโภคได้ การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นี้ถือได้ว่าทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ มีความรู้ความเข้าใจในปัญหา และสามารถเข้าถึงประชาชนเพื่อการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติกับประชาชนทั่วไปได้เป็นอย่างดี รวมถึงการมีฐานข้อมูล หรือเอกสารข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวของกับการบริโภคของประชาชนและผลกระทบที่ได้รับจากการบริโภค เช่น ผลการวิจัย ผลการสำรวจ หรือผลการตรวจโรคประจำวัน เป็นต้น จึงทำให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่สามารถนำนโยบายนี้มาบูรณาการกับการปฏิบัติการของทางหน่วยงานได้เป็นอย่างดี ส่วนหน่วยงานทางวิชาการที่เข้าร่วมการขับเคลื่อนนโยบายในครั้งนี้ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อการทำงานเป็นไปตามแนวทางของนโยบายของชาติ และจังหวัด และการบูรณาการการทำงานร่วมกันในหลายๆฝ่าย เพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบายบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ส่วนแนวทางการปฏิบัติงานในการขับเคลื่อนนโยบายนั้น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ ได้ทำโครงการอาหารปลอดภัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นมหานครแห่งการบริโภคอาหารปลอดภัย และให้ประชาชาชนห่างไกลจากโรคร้ายต่างๆที่เกิดจากการบริโภคอาหารมีไม่ปลอดภัย โดยโครงการนี้มีกิจกรรมมากมายในการส่งเสริมเกษตรปลอดภัย ซึ่งสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ได้มีการแบ่งระดับความปลอดภัยของการบริโภคอาหารที่เป็นจำพวกพืช สมุนไพร ได้แก่ ผักปลอดภัย ผักสารพิษ และผักอินทรีย์ โดยความแตกต่างของระดับความปลอดภัยของผักทั้ง 3 ก็จะมีต่างกัน คือ **ผักปลอดภัย** เป็นผักที่ระบบการผลิดมีการใช้สารเคมีในการป้องกันและปราบศัตรูพืช รวมทั้งปุ๋ยเคมีเพื่อการเจริญเติบโต ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ยังมีสารพิษตกค้างไม่เกินปริมาณที่กำหนดไว้ เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 163 พ.ศ. 2538 **ผักปลอดสารพิษ** เป็นผักที่ระบบการผลิดไม่มีการใช้สารเคมีใด ๆ ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นสารเคมีเพื่อป้องกันและปราบศัตรูพืช หรือปุ๋ยเคมีทุกชนิด แต่จะใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทั้งหมดและผลผลิตที่เก็บเกี่ยวแล้วต้องไม่มีพิษใด ๆ **ผักอินทรีย์** เป็นการเกษตรที่สร้างสรรค์ให้ระบบนิเวศน์การเกษตรได้ก่อให้เกิดการผลิตที่ยั่งยืน ปลอดภัยต่อผู้บริโภค โดยใช้หลักการสร้าง

ความหลากหลายทางชีวภาพ และทำให้เกิดการผสมผสานเกื้อกูลซึ่งกันและกัน หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ เช่น ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้า ยาป้องกันกำจัดศัตรูพืช และฮอร์โมนเน้นการหมุนเวียนใช้ทรัพยากรในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด และห้ามใช้พืชหรือสัตว์ที่มีการตัดต่อสารพันธุกรรมหรือจีเอ็มโอ และต้องคำนึงถึงความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความสมดุลทางธรรมชาติด้วย โดยมีมาตรฐานการผลิตและการตรวจสอบรับรองจากสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ กรมวิชาการเกษตร แต่อย่างไรก็ตามพืชผักทั้ง 3 ระดับนี้มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคอย่างแน่นอน

การที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ทำการแบ่งระดับของพืชเป็น 3 ระดับนั้น เพื่อให้การส่งเสริมเป็นไปอย่างคล่องตัว หรือเป็นตามความต้องการของผู้ผลิต เพราะเกษตรกรที่ผลิตผักปลอดภัยได้100 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่เกษตรกรที่ทำในระบบอินทรีย์ แต่มีเกษตรกรผู้ผลิตน้อยรายที่ทำการผลิตในระบบนี้จึงไม่สามารถนำผลิตผลออกมาให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภคได้ เนื่องจากข้อจำกัดมากมายที่มีอยู่ของการผลิตเกษตรแบบอินทรีย์ เช่น การผลิตได้ยาก ผลิตได้ปริมาณน้อย ไม่สามารถควบคุมระยะการผลิตได้ เป็นต้น จึงทำให้การส่งเสริมการผลิตแบบอินทรีย์เป็นการส่งเสริมเฉพาะกลุ่ม หรือกลุ่มที่เคยทำมาก่อนแล้ว เช่น กลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรรมยั่งยืน เป็นต้น ส่วนการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัย และผักปลอดสาร นั้น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่เห็นว่าเป็นการส่งเสริมการผลิตเพื่อให้เกษตรกรที่ทำเคมีมาก่อน หรือทำอยู่ และต้องการปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรแบบปลอดภัย โดยให้เกษตรกรเริ่มจากการลดใช้สารเคมีที่เป็นอันตราย หรือเลิกใช้สารเคมี เป็นการทำเกษตรปลอดภัยแบบ ผักปลอดภัยและผักปลอดสารพิษ ที่เกษตรกรสามารถทำได้เลย และเห็นผลได้รวดเร็ว ซึ่งการผลิตเกษตรแบบปลอดภัยทั้ง 2 แบบนี้ ยังสามารถผลิตผลิตผลออกมาสู่ผู้บริโภคได้ปริมาณที่มากกว่าการผลิตแบบอินทรีย์ และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี

จากการส่งเสริมเรื่องของการผลิตอาหารปลอดภัยเพื่อตอบสนองผู้บริโภคแล้ว สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ ยังเข้ามาทำการส่งเสริมด้านการตลาดเพื่อให้มีตลาดรองรับกับผลผลิตของเกษตรกรที่ได้เข้าไปสนับสนุน และการสร้างสถานที่จำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัยในกับประชาชนได้สามารถเข้าถึงตลาดที่มีสินค้าปลอดภัย โดยทำการเปิดตลาดนัดตามโครงการอาหารปลอดภัยในบริเวณตัวเมืองเชียงใหม่ และกระจายไปยังจุดต่างๆ เพื่อให้กระจายไปมากที่สุดและประชาชนสามารถเข้าถึงได้ ตลาดนัดที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ได้ เปิดทำการ เช่น ตลาดหนองหอย ตลาด JJ Market ตลาดศูนย์ราชการ ตลาดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เป็นต้น และมีการประชาสัมพันธ์ในทุกๆช่องทาง เช่น ป้ายโฆษณา วิทยุ อินเตอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ เป็นต้น ทำให้ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงข้อมูลเรื่องของปัญหา

สุขภาพที่มีผลกระทบจากการบริโภคที่ทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ได้มีการประชาสัมพันธ์ควบคู่กันไป จากการดำเนินโครงการนี้ทำให้เห็นว่า 2 ปีที่ผ่านมามีประชาชนให้ความสำคัญต่อการบริโภคพืชผักที่มีความปลอดภัยเพิ่มมาก โดยดูจากปริมาณของผู้บริโภคที่เข้ามาเลือกซื้อสินค้าในตลาดนัดอาหารปลอดภัยที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นทุกปี และยังมีผู้บริโภคอีกเป็นจำนวนมากที่ต้องการบริโภคแต่ไม่สามารถเข้าถึงตลาดได้

แต่การดำเนินโครงของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ก็ยังมีช่องว่างในการปฏิบัติงานที่มีผลต่อการบริหารจัดการการส่งเสริมเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ ปัญหาที่เกิดขึ้นมีดังนี้

2.1.1. ปัญหาเรื่องความไม่เข้าใจต่อการบริโภคสินค้าของผู้บริโภค คือ การเปิดตลาดนัดของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ ในการจำหน่ายสินค้าปลอดภัย ซึ่งในตลาดมีแบ่งพื้นที่เป็นส่วนๆ แบ่งได้เป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นพื้นที่การจำหน่ายของเกษตรปลอดภัย และเกษตรปลอดสารพิษ และส่วนที่ 2 เป็นพื้นที่การจำหน่ายของเกษตรอินทรีย์ มีการแบ่งส่วนกันอย่างชัดเจนและมีป้ายติดไว้ตรงแผงจำหน่ายของเกษตรกลุ่มนั้นๆอย่างชัดเจน เช่น โครงการอาหารปลอดภัย และกลุ่มเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น แต่ผลที่ได้รับจากผู้บริโภคเรื่องของความเข้าใจระหว่างผักปลอดภัย ผักปลอดสารพิษ และผักอินทรีย์ ซึ่งผู้บริโภคเข้าใจว่าพืชผักที่จำหน่ายในโครงการของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ เป็นผักที่ปลอดภัย เชื่อถือได้ และมีความเข้าใจว่าพืชผักที่นำมาจำหน่ายเป็นการผลิตแบบอินทรีย์ จึงทำให้การจำหน่ายของกลุ่มเกษตรที่มีการผลิตต่างกันแต่ผู้บริโภคมีความเข้าใจว่าเหมือนกัน ได้เกิดผลกระทบกับการจำหน่ายเกษตรของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ คือ การเปรียบเทียบผลิตผลที่นำมาจำหน่าย เช่น ขนาดของผัก ความสวยงาม ปริมาณ เป็นต้น ซึ่งกลุ่มที่ผลิตแบบผักปลอดภัยกับผักปลอดสารพิษ ปริมาณผัก ขนาดผัก ความสวยงามของผักดีกว่าและมีขนาดใหญ่กว่า การผลิตแบบอินทรีย์ ทำให้ผู้บริโภคเลือกซื้อของกลุ่มที่ผลิตแบบปลอดภัย กับปลอดสารพิษ เป็นส่วนใหญ่ เพราะดูมีความคุ้มค่ากว่า แต่ในทางกลับกันการผลิตแบบอินทรีย์ที่ไม่มีขั้นตอน หรือกระบวนการผลิตที่ใช้สารเคมี หรือปุ๋ยเคมีใดๆ และไม่มีสารเคมีตกค้างในผลผลิต 100 เปอร์เซ็นต์ ผู้บริโภคกลับไม่สนใจ แต่จะมีผู้บริโภคที่เป็นลูกค้าประจำ หรือผู้บริโภคที่มีความเข้าใจในกระบวนการผลิตแบบอินทรีย์ และแบบอื่นๆ ที่เห็นว่ามีกระบวนการผลิตที่แตกต่างกันที่จะซื้อไปบริโภค นอกจากความไม่เข้าใจของผู้บริโภคแล้วยังมีปัญหาเรื่องของการอ้างผลิตผลที่นำมาจำหน่ายว่าเป็นการผลิตแบบอินทรีย์ทั้งๆที่การผลิตไม่ได้เป็นระบบอินทรีย์ แต่เป็นผลิตแบบปลอดภัย เป็นการสร้างความเข้าใจที่ผิดให้กับผู้บริโภค

จึงทำให้กลุ่มเภษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการผลิตและจำหน่ายมาเป็นเวลานาน และมีการทำตลาดก่อนการเปิดโครงการอาหารปลอดภัยของจังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้เข้าไปร่วมโครงการของ

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ โดยการถอนตัวออกมาจำหน่ายในตลาดนัดของกลุ่มอินทรีย์เองที่มีสินค้าที่ผลิตจากระบบอินทรีย์เท่านั้น เพราะความเข้าใจของผู้บริโภคที่ยังขาดความรู้ ในเรื่องของการผลิตในรูปแบบที่แตกต่างกัน ทำให้สินค้าของกลุ่มไม่สามารถจำหน่ายได้ในตลาดนัดที่จำหน่ายร่วมกับการผลิตแบบอื่น รวมถึงแนวคิดของผู้ผลิตที่มีอุดมการณ์ไม่ตรงกัน ระหว่างเกษตรปลอดภัย กับเกษตรอินทรีย์ โดยกลุ่มเกษตรอินทรีย์จะเน้นการผลิตแบบผสมผสานปลูกทุกอย่าง เน้นความพอเพียงผลิตเพื่อการบริโภค เหลือจึงนำมาจำหน่าย โดยไม่ได้เน้นปริมาณของสินค้าเหมือนกลุ่มเกษตรปลอดภัย ที่ผลิตเพื่อการค้าโดยเฉพาะ จึงทำให้ปัจจุบันการส่งเสริมของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ในโครงการอาหารปลอดภัย เหลือแต่การผลิตแบบปลอดภัย กับปลอดสารพิษ เป็นหลัก แต่ก็ยังมีกลุ่มเกษตรอินทรีย์เข้าไปร่วมจำหน่ายอยู่ในบางพื้นที่ เช่น ตลาดนัดหนองหอย ตลาดนัดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เป็นต้น

2.1.2.ปัญหาเรื่องการควบคุมการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานสินค้า คือ การควบคุมการตรวจสอบคุณภาพสินค้าถือเป็นเรื่องสำคัญมากของการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่อ้างว่ามีความปลอดภัย เพราะผู้บริโภคที่ที่มาเลือกซื้อสินค้าจะไม่สามารถรู้ได้เลยว่าสินค้าปลอดภัยหรือไม่ปลอดภัย แต่ผู้บริโภคดูที่สัญลักษณ์ที่เป็นป้าย ตูผู้สนับสนุนของตลาดว่ามีความหน้าเชื่อถือ หรือไว้วางใจได้หรือไม่ การที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่เข้ามาเปิดตลาดให้การสนับสนุนเกษตรกรนั้น ผู้บริโภคยิ่งมีความเชื่อมั่นต่อสินค้า ผลิตผลต่างๆของเกษตรกรที่นำมาจำหน่ายในตลาดอาหารปลอดภัย จึงทำให้การตรวจสอบคุณภาพสินค้าต้องเป็นไปอย่างเปิดเผย ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลได้ และการดรวจควรมีการบูรณาการในการทำงานร่วมกันเพื่อตรวจสอบคุณภาพสินค้า การบูรณาการในที่นี้จะต้องมีการตรวจสอบทั้งภายในและภายนอก และที่สำคัญผู้บริโภคต้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบคุณภาพของสินค้าเพื่อสร้างความเชื่อมั่น และความยั่งยืนของคุณภาพของสินค้า เพื่อไม่ให้เกิดการเอาเปรียบผู้บริโภค และให้โครงการอาหารปลอดภัยสามารถสร้างรากฐานเพื่อการขยายตัวของตลาดและความต้องการของผู้บริโภคที่มีความต้องการสูงขึ้นต่อไป

2.2) ดามหน้าที่ที่รับผิดชอบ (Function) การส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ โดยสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่แต่งตั้งคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนด้านเกษตรอินทรีย์ โดยจังหวัดเชียงใหม่ได้มอบหมายให้สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ จัดทำแผน โครงการด้านการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ โดยร่วมกับสถาบันการศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ ซึ่งเป็นสถาบันทางวิชาการเกษตรที่เข้ามาร่วมมือกับทางสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านเกษตรอินทรีย์ให้บรรลุตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ของ

จังหวัดเชียงใหม่ได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ โดยกำหนดในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 เรื่องการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน เพื่อเป็นแนวทางให้กับการปฏิบัติงานการขับเคลื่อนการส่งเสริมการผลิตเกษตรอินทรีย์

ส่วนในการส่งเสริมของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ โดยเน้นในเรื่องของการผลิตเกษตรอินทรีย์ ซึ่งการผลิตที่เข้าไปส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์นั้น แบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ 1.การส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน 2.การส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตเพื่อการจำหน่าย ในการส่งเสริม สนับสนุนของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ยังเป็นการส่งเสริมเฉพาะพื้นที่ที่มีความเข้มแข็ง หรือการทำเกษตรอินทรีย์มาก่อนแล้ว โดยได้เข้าไปในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้เพื่อสร้างเป็นการต้นแบบและขยายไปสู่ตำบล อำเภอต่างๆ ซึ่งกลุ่มที่มีความเข้มแข็งในเรื่องของการผลิตเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน หรือกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ตำบลสบเปิง อำเภอแม่แตง เป็นต้น ในการส่งเสริมของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่จะเป็นการสนับสนุนในเรื่องของปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น หรือการส่งเสริมเรื่องของวิทยาการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ เช่น การอบรมการเป็นเกษตรอินทรีย์ การอบรมการทำปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา ปี พ.ศ. 2550 ก่อนจะมีนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์อย่างจริงจัง สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ได้มีโครงการศูนย์ปราชญ์ชาวบ้านเกษตรอินทรีย์ในชุมชนเพื่อการเผยแผ่ความรู้ ภูมิปัญญาด้านการเกษตรของผู้ที่มีความรู้ด้านการทำเกษตรระบบอินทรีย์มาเป็นเวลานานและสามารถสร้างความยั่งยืนให้กับตนเอง ครอบครัวได้ ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนการส่งเสริมในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงที่ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญในขณะนั้น โดยสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ก็ได้สานต่อโครงการศูนย์ปราชญ์ชาวบ้านเกษตรอินทรีย์ในชุมชนเพื่อการส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์

หลังจากนั้น ปี พ.ศ. 2552 สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ ได้มีโครงการครัวหลังบ้าน เพื่อเข้าไปส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตเกษตรอินทรีย์ไว้บริโภคในครัวเรือนตามบริเวณพื้นที่ว่างในครัวเรือน เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและบริโภคอาหารปลอดภัยที่สามารถผลิตได้เอง ส่วนการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตเพื่อจำหน่ายทางสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ ได้ร่วมกับองค์กรเอกชน เช่น สถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน (ISAC) เป็นต้น ซึ่งเป็นองค์กรที่มีการส่งเสริมการผลิตเกษตรอินทรีย์ โดยได้เข้ามาร่วมมือผ่านทางองค์กรเอกชนที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างภาครัฐกับเกษตรกรในการสนับสนุนของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ โดยได้มีการอุดหนุนงบประมาณให้กับทางองค์กรเอกชนในการบริหารจัดการร่วมกับเกษตรกร ซึ่งกิจกรรมที่เห็นเด่นชัดในความร่วมมือนี้ เช่น การพัฒนาตลาดเกษตรอินทรีย์ การอบรม

ให้ความรู้กับเกษตรกร การสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต เป็นต้น ทำให้การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ได้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และในปี พ.ศ. 2554 กระแสของเรื่องอาหารปลอดภัยเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากการรับรู้ของประชาชนที่ได้ข้อมูลข่างสารที่รวดเร็ว และการให้ความสำคัญของการดูแลสุขภาพ ทำให้การพูดถึงเรื่องของเกษตรอาหารปลอดภัยเพิ่มมากขึ้น และเพื่อให้จังหวัดเชียงใหม่สามารถเป็นเมืองแห่งอาหารปลอดภัยให้เร็วที่สุดตามนโยบายรัฐบาล และจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้การส่งเสริมของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ก็ต้องขับเคลื่อนนโยบายอาหารปลอดภัยไปพร้อมๆกันกับนโยบายเกษตรอินทรีย์ ซึ่งการส่งเสริมที่สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ได้เข้าร่วมสนับสนุนโครงการอาหารปลอดภัยกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการหลวง สถาบันวิจัย เกษตรพื้นที่สูง เป็นต้น เพื่อให้ผลผลิตเกษตรปลอดภัยมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของประชาชน และการเข้ามาแข่นขันกับตลาดผักทั่วไปได้

เนื่องจากนโยบายการส่งเสริมเรื่องอาหารปลอดภัยมีการผลัตตันเพิ่มขึ้น ทำให้สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ได้มีการลดงบประมาณบางส่วนของการเสริมส่งการผลิตเกษตรอินทรีย์ รวมถึงมีการเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติงานจากที่เคยให้การสนับสนุนเรื่องของปัจจัยการผลิต ก็มีการลดงบประมาณส่วนนี้ลง โดยปรับเปลี่ยนเพื่อให้เข้าสู่แนวทางการส่งเสริมเรื่องของการสร้างการปฏิสัมพันธ์ การสร้างเครือข่าย ระหว่างองค์กรเอกชน เกษตรกร ประชาชน และหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ เพื่อการสร้างความเข้าใจในกระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์ให้มากขึ้น และคอยสนับสนุนในเรื่องผลิตเกษตรอินทรีย์ให้กับกลุ่มเกษตรกรที่สามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มของตน เป็นการเจาะจงพื้นที่เป้าหมายการส่งเสริมการผลิตเกษตรอินทรีย์และขยายต่อไปยังพื้นที่อื่นๆที่มีความพร้อมในการทำการผลิตเกษตรอินทรีย์ต่อไป

ดังนั้นการส่งเสริมการผลิตเกษตรอินทรีย์ของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ยังมีช่องว่างทางนโยบายและการปฏิบัติงานในการส่งเสริมการผลิตเกษตรอินทรีย์ ซึ่งช่องทางนโยบายของหน่วยงานยังมีความไม่แน่นอนระหว่างแนวทางการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์กับการส่งเสริมเกษตรปลอดภัย ว่าควรต้องการให้การผลิตแบบใดเป็นสำคัญเพราะไม่ว่าการผลิตแบบอินทรีย์ หรือการผลิตแบบปลอดภัยก็เป็นอาหารที่สามารถบริโภคได้อย่างปลอดภัย แต่ต่างกันในเรื่องของกระบวนการผลิต และกรรมวิธีการผลิต หรืออาจจะแบ่งได้เป็นระดับชั้นการผลิตแบบใดปลอดภัยที่สุดของอาหารปลอดภัยที่หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน และมีการแบ่งระดับให้มีความชัดเจน รวมถึงการสร้างความเข้าใจให้กับผู้ผลิต และผู้บริโภคในการผลิตอาหารปลอดภัย ในระดับที่ต่างกัน ส่วนการปฏิบัติงานของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ ถือได้ว่ายังไม่สามารถประสานงานกับเกษตรกร หรือเข้าถึงเกษตรกรอินทรีย์ได้โดยตรงจึงทำให้การรับรู้ข้อมูลหรือการรับรู้ความต้องการของเกษตรกรยังไม่ทั่วถึง และการส่งเสริมการผลิตเกษตรอินทรีย์มีไม่

เพียงพอต้องความต้องการของเกษตรกร และไม่มีกระจายการส่งเสริมไปยังพื้นที่ใหม่ๆ หรือสำรวจพื้นที่ที่มีเกษตรกรต้องการผลิตเกษตรอินทรีย์แต่ไม่มีหน่ายงานเข้าไปให้การสนับสนุน ทำให้การขยายการผลิต หรือสมาชิกของเกษตรกรอินทรีย์มีการขยายตัวได้น้อย จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อปริมาณสินค้าภายในตลาดเกษตรอินทรีย์มีจำนวนผลผลิตน้อยกว่าความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งปัญหาสำคัญที่สุดของการจัดการระบบการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์และเป็นหัวใจสำคัญของการนำเกษตรอินทรีย์เข้าสู่ระบบการตลาดที่เป็นส่วนหนึ่งของโครงการอาหารปลอดภัยตามนโยบายของจังหวัดเชียงใหม่ และเป็นผลิตผลที่มีความปลอดภัยระดับสูงสุด (100 เปอร์เซ็นต์) ต่อประชาชนที่นำไปบริโภคผู้บริโภค ฉะนั้นสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ อาจจะต้องมีการดำเนินการอย่างเร่งด่วนในการส่งเสริมการผลิตที่สามารถผลิตได้มีประสิทธิภาพ มีการผลิตที่เป็นระบบ มีความยั่งยืนต่อเกษตรกร ต่อผู้บริโภค และต่อช่องทางการตลาดต่างๆต่อไป

2.3) ตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ (Function) การส่งเสริมด้านการตลาดเกษตรอินทรีย์ โดยสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ จากนโยบายของรัฐบาลที่ให้ความสำคัญต่อการบริโภคเกษตรอินทรีย์ของประชาชนแล้ว ยังมีนโยบายการส่งเสริมการตลาดทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงอย่างกระทรวงพาณิชย์ได้มีการดำเนินกิจกรรมในการเสริมสร้างศักยภาพเกษตรอินทรีย์ไทยเชิงพาณิชย์ สู่สากลโดยมีแผนส่งเสริมตลาดสินค้าอินทรีย์ตามยุทธศาสตร์การค้าสินค้าเกษตรอินทรีย์ของกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งมี 4 กลยุทธ์ด้วยกัน และกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับตลาดเกษตรอินทรีย์ คือ กลยุทธ์ที่ 2 การขยายตลาดสินค้าอินทรีย์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ (สำนักบริหารกิจการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2556) ได้แก่

(1) การตลาดต่างประเทศ ซึ่งตลาดหลัก คือ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และสิงคโปร์ สินค้าสำคัญ คือ ข้าวกล้องบรรจุ สำเร็จ ผลไม้แปรรูป มะพร้าวแปรรูป (กะทิ น้ำมะพร้าว และน้ำมันมะพร้าว) ข้าวโพด-ฝักอ่อนและหน่อไม้แช่แข็ง โดยกิจกรรมที่ทางกระทรวงได้ดำเนินการเพื่อการส่งเสริมด้านการตลาด คือ นำผู้ประกอบการเข้าร่วมงานแสดงสินค้าเกษตรอินทรีย์ ขนาดใหญ่ในภูมิภาคยุโรป เช่น Biofach 2013 ประเทศเยอรมนี และจัด Organic Pavillion ในงาน Thaifex-World of Food Asia ระหว่างวันที่ 25-29 พฤษภาคม 2556 ณ อิมแพคเมืองทองธานี เพื่อแสดงศักยภาพสินค้าเกษตรอินทรีย์ไทย โดยมี ผู้ซื้อและผู้นำเข้าอาหารจากทั่วโลกเข้าร่วมงาน

(2) การขยายตลาดในประเทศ โดยได้มีการจัดกิจกรรมงานแสดงสินค้า Organic and Natural Expo 2013 ครั้งที่ 3 ระหว่างวันที่ 9 - 12 พฤษภาคม 2556 ซึ่งเป็นงานแสดงสินค้าอินทรีย์ สินค้าธรรมชาติและบริการอินทรีย์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประเทศไทย โดยมีการรวบรวมผู้ผลิตและผู้ประกอบการนำสินค้าและบริการมาจัดแสดงและจำหน่ายอย่างครบวงจร กว่า 200 ราย ทั้งสินค้าที่ได้มาตรฐานสากลและมาตรฐานในประเทศ สินค้าที่อยู่ในระยะปรับเปลี่ยน สินค้าปลอดภัย

และสินค้าจากธรรมชาติ รวมไปถึงธุรกิจบริการ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร และสปาอินทรีย์ เป็นต้น และการจัดสัมมนาเชิงวิชาการ (Organic Symposium) เป็นการให้ความรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งด้านการผลิต การตรวจรับรอง และการตลาดอย่างครบวงจร รวมถึงจัดตั้งตลาดกลุ่มสินค้าอินทรีย์ (Organic Business Community) 2 แบบ โดยดำเนินการเพื่อผลักดันให้ มีกลุ่มร้านค้าสินค้าอยู่ในพื้นที่เดียวกันมีย่านการค้าสินค้าเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อให้เกิดเป็นเครือข่ายอินทรีย์ในประเทศ และกระตุ้นให้เกิดการรับรู้ในกลุ่มผู้บริโภค แบ่งเป็น (1) แบบถาวร ในภูมิภาค (2) แบบชั่วคราว ดำเนินการในรูปแบบของตลาดนัดสีเขียว

ส่วนการขับเคลื่อนนโยบายทางด้านการตลาดของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ยังไม่ค่อนมีบทบาทมากนักที่เข้ามาส่งเสริมในด้านการตลาดของเกษตรอินทรีย์ ซึ่งอาจมีปัจจัยหลายอย่างที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมนโยบายของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ ที่ถือได้ว่าเป็นการเน้นตลาดส่งออกเป็นสำคัญ โดยปัจจัยแรกคือ ปริมาณการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์มีปริมาณไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมตลาดแบบพาณิชย์ หรือตลาดส่งออกไปยังจังหวัด หรือภูมิภาคต่างๆ ในประเทศได้ ถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการขับเคลื่อนตลาดตามนโยบายของกระทรวงที่ต้องการให้มีตลาดเกษตรอินทรีย์อยู่ให้จังหวัดนั้น ปัจจัยที่สอง พื้นที่การเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่ยังมีไม่เพียงพอต่อตลาดสินค้าอินทรีย์ เนื่องจากพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่เป็นราบสลับกับพื้นที่ภดอน และเป็นภูเขาส่วนใหญ่ ทำให้ไม่มีพื้นที่ในการทำเกษตรอินทรีย์ที่สามารถทำในระบบเชิงเดี่ยวได้ โดยเฉพาะสินค้าที่เป็นอินทรีย์และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในการผลิตแบบเชิงเดียว ได้แก่ การผลิตข้าวอินทรีย์ ซึ่งจังหวัดเชียงใหม่ไม่มีพื้นที่มากพอที่จะให้เกษตรกรหันมาปลูกข้าวอินทรีย์ ดังเช่นจังหวัดสุรินทร์ ที่มีข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่มีคุณภาพที่สุดในประเทศ เป็นต้น แต่ในสภาพพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่มีความเหมาะสมกับตลาดขนาดเล็กที่จำหน่ายในพื้นที่ หรือตลาดชั่วคราว ถึงจังหวัดเชียงใหม่จะไม่สามารถผลิตในรูปแบบเชิงเดี่ยวได้ แต่ก็สามารถผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่เป็นพืชผักพื้นบ้าน หรือผักทั่วไปที่บริโภคกันประจำได้อย่างหลากหลาย โดยเกษตรกรอินทรีย์ใช้รูปแบบการผลิตแบบกระจายตัวไปยังพื้นที่ต่างๆ ในแต่ละอำเภอ และมีการปลูกในพื้นที่สวน หรือบริเวณบ้าน จึงทำให้ผลผลิตที่ได้จากการผลิตแบบนี้มีความหลากหลาย และสามารถจำหน่ายได้ในตลาดที่เป็นตลาดชั่วคราว เช่น ตลาดนัด ตลาดส่งคนกลาง (บางส่วน) เป็นต้น ซึ่งข้อดีของตลาดแบบนี้ประชาชนในพื้นที่สามารถบริโภคสินเกษตรอินทรีย์ได้อย่างทั่วถึง และประชาชนสามารถเข้าถึงสินค้าเกษตรอินทรีย์ทุกอาชีพ ทุกเพศ ทุกวัยในพื้นที่ของตน

ส่วนการควบคุมมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ถือได้ว่าสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ กระทรวงพาณิชย์ ใช้มาตรฐานการตรวจสอบที่เป็นสากล และได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับกับผู้บริโภค หรือผู้ส่งออก โดยได้ยึดหลักการควบคุมมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์ (ทั้งภายในและ

ภายนอกประเทศ) ยังมีการควบคุมโดยหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตยา (Good Manufacturing Practice: GMP) ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ที่มีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการผลิตผลิตภัณฑ์วัตถุอันตราย ที่สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ กระทรวงพาณิชย์ได้ใช้หลักเกณฑ์นี้เพื่อการควบคุมสินค้าเกษตรให้มีความปลอดภัย

ดังนั้น การที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมด้านการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ สิ่งที่ต้องคำนึงที่สุดคือความต้องการของเกษตรกรผู้ผลิต และความต้องการของผู้บริโภคภายในพื้นที่ เพราะการจะขยายตลาดเกษตรอินทรีย์นั้นปัจจัยสำคัญอันดับแรกจะต้องสร้างฐานการผลิต และสร้างฐานการตลาดที่อยู่ในพื้นที่ของเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งก่อน โดยให้ความสำคัญกับการผลิต และการตลาดที่เกษตรกรในพื้นมีความถนัดต่อการผลิต การตลาดแบบใด การที่สามารถเข้าใจ เข้าถึงเกษตรกรได้ก็จะทำให้การส่งเสริมการตลาดของหน่วยงานภาครัฐกับเกษตรกรผู้ผลิตไปในทิศทางเดียวกันได้ และที่สำคัญหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องขับเคลื่อนนโยบายอย่างเต็มที่ให้เกิดผลได้จริง และนโยบายนั้นต้องเกิดประโยชน์ต่อเกษตรกร ต่อผู้บริโภคเกษตรอินทรีย์ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐต้องมีการวางแผนการตลาดทั้งระยะสั้น และระยะยาวในการรองรับกับนโยบาย หรือความต้องการของเกษตรกร และการวางแผนจะต้องมีการบูรณาการร่วมกันหลายฝ่ายทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อในแผนการตลาดที่จะออกสู่ตลาดเกิดความเหมาะสมกับพื้นที่นั้นๆ และเป็นไปความต้องการของผู้บริโภค ผู้ผลิต รวมถึงการสร้างระบบการเกษตรอินทรีย์ให้มีความยั่งยืน และมั่งคงต่อไป

4.5.3 การสอดรับนโยบาย และการนำนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ไปสู่การปฏิบัติของท้องถิ่น คือ เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่ถือได้ว่ามีความใกล้ชิดกับประชาชน ชุมชนมากที่สุด และสามารถเข้าใจปัญหา หรือความต้องการของชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ แต่การบริหารงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นกับนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ยังไม่สอดรับกับนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ของท้องถิ่นมีค่อนข้างน้อย อาจเกิดจากการกระจายอำนาจที่ให้หน่วยงานท้องถิ่นได้มีการบริหารจัดการในพื้นที่ชุมชนของตน โดยสามารถกำหนดแผนพัฒนา 3 ปี แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี และแผนการดำเนินงาน เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชน จึงทำให้การทำแผนของท้องถิ่นจะเน้นไปในเรื่องของการสร้างสาธารณูปโภคในชุมชน หรือการส่งเสริมการพัฒนาด้านสังคม เช่น การส่งเสริมกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน เป็นต้น ส่วนการส่งเสริมในเรื่องของเกษตรอินทรีย์ในชุมชนถือได้ว่าเป็นเรื่องใหม่ของท้องถิ่น แต่ถ้าพูดถึงเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงหน่วยงานท้องถิ่นจะมีความเข้าใจและมีนโยบายเกี่ยวกับเรื่องนี้ เช่น โครงการอบรมเศรษฐกิจพอเพียง โครงการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

เป็นต้น ซึ่งโครงการเศรษฐกิจพอเพียงก็ถือเป็นนโยบายของทางส่วนกลางที่มีการส่งเสริม ประมาณ 3 ปีที่ผ่านมา และถือได้ว่าการสอดรับของหน่วยงานท้องถิ่นกับนโยบายนี้ค่อนข้างมากพอสมควร ซึ่งต่างจากการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ที่ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียงกลับไม่ได้รับการสนองตอบจากท้องถิ่นมากนัก แต่ยังมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งที่เข้ามาให้การส่งเสริมและสอดรับกับนโยบายของจังหวัด เพื่อให้พื้นที่ชุมชนเป็นพื้นที่เกษตรอินทรีย์ หรือเกษตรปลอดภัย และเพื่อการส่งเสริมให้ประชาชนลดการใช้สารเคมี ในชุมชน

จากการสอบถามจากกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ที่อยู่ในพื้นที่ชุมชน และหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เช่น สมาชิกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกเทศ ที่ปรึกษานายกเทศมนตรี เป็นต้น โดยสามารถแบ่งการสอดรับเชิงนโยบาย หรือการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ได้ดังนี้ ได้แก่ การส่งเสริมการบริโภคเกษตรอินทรีย์หรืออาหาปลอดภัยในชุมชนท้องถิ่น, การส่งเสริมการผลิดเกษตรอินทรีย์ในชุมชนท้องถิ่น และการส่งเสริมการตลาดเกษตรอินทรีย์ในชุมชนท้องถิ่น

(1) การส่งเสริมการบริโภคเกษตรอินทรีย์หรืออาหารปลอดภัยในชุมชนท้องถิ่น คือ การส่งเสริมการบริโภคสินค้า หรือผลผลิตเกษตรอินทรีย์ในชุมชนท้องถิ่นที่เป็นการกำหนดนโยบายเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นหันมาบริโภคเกษตรอินทรีย์กันเพิ่มขึ้น ถือได้ว่ายังไม่มีการขับเคลื่อนนโยบายนี้ หรือผลักดันให้เกิดเป็นนโยบาย หรือทำเป็นกิจกรรมภายในชุมชน ซึ่งแบ่งได้ 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ชุมชนที่อยู่นอกเมือง เนื่องจากชุมชนที่อยู่นอกพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำให้ในครัวเรือนของเกษตรกรจะปลูกพืชผัก หรือพืชสมุนไพรไว้ ทำให้การบริโภคเกษตรอินทรีย์ หรือเกษตรปลอดภัยเป็นเรื่องปกติของชุมชน จึงทำให้ดูเหมือนว่าชุมชนส่วนใหญ่มีการบริโภคพืชผักที่ดี และสามารถผลิตไว้บริโภคเองได้ หรือสามารถขอจากบ้านใกล้เรือนเคียง แต่ก็จะมีพืชผักบางชนิดที่ประชาชนในชุมชนไม่สามารถปลูกไว้บริโภคเองได้ เช่น กะหล่ำปลี กะหล่ำดอก คะน้า เป็นต้น ซึ่งผักเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นผักที่มีกระบวนการปลูกแบบต้องใช้สารเคมีเป็นหลักในการเจริญเติบโตของพืชผัก และตามตลาดทั่วไปผักเหล่านี้จะมีราคาถูก ขนาดใหญ่ ดูสวยงาม ทำให้เป็นที่ถูกใจกับชาวบ้านในชุมชนที่ถือได้ว่ามีรายได้น้อย แต่ไม่ได้คำนึงถึงความปลอดภัยของสินค้า หรือพืชผลเหล่านั้น การที่ประชาชนรับประทานอาหารที่ไม่ปลอดภัยทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายอย่างรวดเร็ว เพราะว่าประชาชนในท้องถิ่นมีอาชีพเกษตรกรรมและการทำเกษตรกรรมเป็นระบบแบบใช้สารเคมีทำให้เกิดการสะสมในร่างกายอยู่แล้ว พอเกษตรกรบริโภคพืชผักที่มีสารเคมีตกค้างจึงทำให้ผลกระทบปรากฏให้เห็นในด้านสุขภาพอย่าง

รวดเร็ว ต่างจากผู้บริโภคที่ไม่ได้เป็นเกษตรกรจะไม่แสดงอาการป่วยทันทีแต่จะค่อนๆสะสมในร่างกาย และสิ่งที่ตามมากับความเจ็บป่วย ก็คือเงินรักษาพยาบาลและเวลาที่เสียไปกับการป่วย ดังนั้นองค์การปกครองท้องถิ่นจะต้องเข้ามาให้การสนับสนุน การให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวการบริโภคพืชผักอินทรีย์ หรือผักปลอดภัย โดยการกำหนดเป็นนโยบายการส่งเสริมการบริโภคที่ถูกต้อง และการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการบริโภคอาหารที่ไม่ปลอดภัย และส่งเสริมให้ชุมชนปลูกพืชไว้บริโภคเองในครัวเรือนอย่างจริงจังเพื่อการบริโภคที่ปลอดภัยของประชาชนได้ 100 เปอร์เซ็นต์

ส่วนที่ 2 ชุมชนที่อยู่ในตัวเมือง เป็นพื้นที่ในชุมชนเมืองที่มีประชาชนอยู่กันหนาแน่น ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพ รับจ้าง ราชการ เอกชน หรือธุรกิจส่วนตัว และประชาชนส่วนใหญ่จะหาซื้อสินค้า หรือพืชผัก ต่างๆในการบริโภคมากกว่าการผลิตบริโภคเอง ทำให้การบริโภคของประชาชนในชุมชนเมืองมีความละเอียดต่อการเลือกบริโภคสินค้าต่างๆ ทำให้มีประชาชนที่บริโภคเกษตรอินทรีย์ และอาหารปลอดภัยในอัตราที่สูงกว่าชุมชนที่อยู่นอกชุมชนเมือง รวมถึงความรู้ความเข้าใจในเรื่องของเกษตรอินทรีย์ และผลกระทบที่เกิดจากการบริโภคอาหารที่ไม่ปลอดภัยมีมากกว่าชุมชนนอกเมือง ส่วนนโยบายการส่งเสริมการบริโภคขององค์กรปกครองท้องถิ่นในเขตชุมชนเมือง ซึ่งจะเห็นว่าไม่มีนโยบายการส่งเสริมเรื่องนี้เลย เพราะชุมชนเมืองเป็นเป็นจุดยุทธศาสตร์การส่งเสริมการบริโภคอาหารที่ปลอดภัย ทำให้หน้าที่การส่งเสริมเรื่องนี้เป็นของทางจังหวัด ที่มีหน่วยงานต่างๆที่เข้ามาส่งเสริม เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเกษตรฯจังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น ทำให้การส่งเสริมการบริโภคเกษตรอินทรีย์ และอาหารปลอดภัยไม่จำเป็นต่อการสอดรับทางนโยบาย และเพื่อลดการซ้ำซ้อนของบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบก่อนแล้ว

(2) การส่งเสริมการผลิตเกษตรอินทรีย์ในชุมชนท้องถิ่น คือ การผลิตถือเป็นหัวใจสำคัญของนโยบายส่งเสริมในด้านต่างๆของเกษตรอินทรีย์ เพราะการผลิตเป็นขั้นตอนแรกในการป้อนสินค้าต่างๆเข้าสู่ตลาด จนถึงมือผู้บริโภค ถ้าการผลิตไม่สามารถผลิตได้ หรือผลิตได้น้อยก็ย่อมมีผลกระทบต่อในด้านต่างๆ รวมถึงขั้นตอนการผลิตที่จะต้องมีระบบที่ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ห้างร้าน หรือตลาดทั่วไป เพื่อสร้างความเชื่อมั่นกับสินค้า หรือผลิตผลที่ผลิตออกมานั้นต้องเป็นระบบเกษตรอินทรีย์อย่างแท้จริง

ส่วนของนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ด้านการผลิตขององค์กรปกครองท้องถิ่น ถือได้ว่ามีการสอดรับกับนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์จากส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค โดยการส่งเสริมด้านการผลิตเกษตรอินทรีย์นี้เป็นการสนับสนุนในเรื่องของปัจจัยการผลิตที่ท้องถิ่นมีการสนับสนุนมาให้กับเกษตรกรอินทรีย์ ปัจจัยการผลิตนั้น เช่น เมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ยอินทรีย์ หรือเครื่องมือทางการเกษตรกร เป็นต้น และบางท้องถิ่นมีการสนับสนุนในรูปของงบประมาณเพื่อของ

เกษตรกรอินทรีย์บริหารจัดการกันเองภายในกลุ่ม ซึ่งการส่งเสริม สนับสนุนเกษตรอินทรีย์ของท้องถิ่นจะมีการกำหนดไว้ในแผนพัฒนา 3 ปี แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา 5 ปี และแผนดำเนินงาน โดยการสนับสนุนก็จะมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปตามท้องถิ่นนั้นๆ เช่น สนับสนุนในรูปของตัวเงิน หรือสนับสนุนในรูปของอุปกรณ์ต่างๆ เป็นต้น ขึ้นอยู่กับการให้ความสำคัญต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ของแต่ละท้องถิ่นนั้นๆ แต่การสนับสนุนของท้องถิ่นก็ยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่และไม่ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการผลิตเกษตรอินทรีย์ ซึ่งท้องถิ่นส่วนใหญ่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ยังไม่ให้ความสำคัญ และสอดรับกับนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีปัจจัยที่ทำให้การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของท้องถิ่นไม่สอดรับกับนโยบายของจังหวัด โดยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน (ตามพื้นที่กลุ่มเกษตรอินทรีย์กลุ่มตัวอย่าง) ได้แก่ กลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนด้านการผลิตจากองค์กรปกครองท้องถิ่น และกลุ่มที่ไม่ได้รับการสนับสนุนด้านการผลิตจากองค์กรปกครองท้องถิ่น

ส่วนแรก กลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนด้านการผลิตจากองค์กรปกครองท้องถิ่น ได้แก่กลุ่มในพื้นที่อำเภอแม่ออน, อำเภอพร้าว, อำเภอแม่แตง โดยมีองค์กรปกครองท้องถิ่นที่เข้ามาให้การสนับสนุนด้านการผลิตเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน, องค์การบริหารส่วนตำบลสบเปิง ตำบลสบเปิง อำเภอแม่ออน และเทศบาลตำบลน้ำแพร่ ตำบลน้ำแพร่ อำเภอพร้าว การสนับสนุนที่กลุ่มได้รับจากการส่งเสริมด้านการผลิตเกษตรอินทรีย์ก็จะมีในทุกรูปแบบ เช่น งบประมาณ ปัจจัยการผลิต พื้นที่ในผลิต (ที่ดิน) การอบรมให้ความรู้เรื่องการผลิต เป็นต้น โดยปัจจัยที่ทำให้ท้องถิ่นเข้ามาสนับสนุนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ดังนี้ ปัจจัยแรก ด้านความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรที่มีการขับเคลื่อนการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ให้สามารถบรรจุในแผนการพัฒนา 3 ปี ของท้องถิ่น ทำให้การดำเนินการการส่งเสริมเป็นไปตามความต้องการของเกษตรกรอินทรีย์ ซึ่งการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในชุมชน ทำให้กลุ่มเป็นที่ยอมรับของชุมชน องค์กรท้องถิ่น และยังสามารถสร้างชื่อเสียงให้กับท้องถิ่นในด้านการผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ได้มาตรฐานในชุมชนด้วย ปัจจัยที่สอง การที่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรเข้าไปมีบทบาททางการเมืองท้องถิ่น เช่น สมาชิก อบต. สมาชิกเทศบาล ที่ปรึกษานายกฯ เป็นต้น ทำให้การประสานงานระหว่างเกษตรกรกับท้องถิ่นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีการร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและซึ่ง ในเชิงการเอื้อประโยชน์ทางนโยบาย เช่น ถ้ามีการจัดงาน หรือนิทรรศการต่างๆ กลุ่มเกษตรกรก็จะเป็นผู้ดำเนินการให้กับท้องถิ่น เป็นต้น รวมถึงการที่ผู้บริหารระดับสูงของท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ หรือมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของเกษตรอินทรีย์ ที่สามารถให้ชุมชนท้องถิ่นมีชีวิตที่อย่างยั่งยืน มีความเป็นอยู่ที่ดี และรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้คงอยู่

ส่วนที่ 2 กลุ่มที่ไม่ได้รับการสนับสนุนด้านการผลิตจากองค์กรปกครองท้องถิ่น ได้แก่กลุ่มในพื้นที่อำเภอสารภี, อำเภอสันกำแพง, อำเภอฝาง-แม่อาย, อำเภอแม่วาง, อำเภอสันทราย, อำเภอดอยสะเก็ด, อำเภอลี้-ทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน โดยกลุ่มนี้จะไม่ค่อยมีองค์กรปกครองท้องถิ่นเข้ามาให้การสนับสนุนด้านการผลิตเกษตรอินทรีย์ เพราะมีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้กลุ่มเกษตรอินทรีย์ไม่ได้รับความสนใจจากท้องถิ่นมากนัก เช่น กลุ่มเกษตรอินทรีย์ไม่มีเข้มแข็ง และสมาชิกมีจำนวนน้อย หรือท้องถิ่นไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ หรือไม่มีความสัมพันธ์ที่ดีและการประสานงานกับท้องถิ่นอย่างชัดเจน เป็นต้น จึงทำให้กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์กลุ่มนี้ต้องดำเนินการ หรือแสวงหาการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ทั้งหน่วยงานภาคภาครัฐ และหน่วยงานเอกชน ส่วนใหญ่การสนับสนุนในด้านการผลิตเกษตรอินทรีย์จะมาจากหน่วยพัฒนาเอกชนที่กลุ่มได้สังกัดเป็นสมาชิก และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่มเป็นหลัก

(3) การส่งเสริมการตลาดเกษตรอินทรีย์ในชุมชนท้องถิ่น คือ นโยบายการส่งเสริมการตลาดเกษตรอินทรีย์ถือเป็นยุทธศาสตร์ระดับชาติ ที่ต้องการให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านการตลาดเกษตรอินทรีย์ และอาหารปลอดภัยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่การขับเคลื่อนด้านการตลาดก็ยังถือได้ว่ามีการขยายตัวได้น้อย ถึงภาครัฐจะมีการสนับสนุนอย่างเต็มที่ในด้านการตลาดก็ตาม แต่ข้อจำกัดต่างๆที่มีผลกระทบต่อตลาดเกษตรอินทรีย์ก็ยังมีนับไม่ถ้วนโดยเฉพาะข้อจัดกัดทางการผลิตเกษตรอินทรีย์ แต่หน่วยงานภาครัฐก็พยายามสร้างตลาดให้สินค้าเกษตรอินทรีย์ที่สามารถผลิตได้ปริมาณมาก อย่างเช่น ข้าวอินทรีย์ ที่สามารถผลิตและจำหน่ายไปยังภายในและภายนอกประเทศ รวมถึงการพัฒนาระบบตลาดให้มีความสอดคล้อง และเป็นที่ยอมรับขององค์กรนานาชาติ หรือบุคคลทั่วไปภายในและภายนอกประเทศ

ส่วนนโยบายการส่งเสริมการตลาดเกษตรอินทรีย์ในท้องถิ่นเพื่อสอดรับกับนโยบายในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคนั้น ถือได้ว่ายังไม่มีการส่งเสริมการตลาดในชุมชนของท้องถิ่นที่มีการกำหนดเป็นนโยบายของท้องถิ่น ซึ่งท้องถิ่นเห็นว่าการส่งเสริมการตลาดเกษตรอินทรีย์ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดเป็นนโยบายของท้องถิ่น เพราะการส่งเสริมการตลาดเกษตรอินทรีย์ไม่ใช่ความต้องการที่เร่งด่วน หรือมีความจำเป็นต่อชุมชนท้องถิ่น และหน้าที่ด้านการตลาดเป็นความสามารถที่เกินขีดจำกัดของความสามารถของหน่วยงานท้องถิ่น ที่หน่วยงานท้องถิ่นไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ หรือบุคคลกรทางด้านการตลาดที่จะเข้ามารับภาระหน้าที่นี้ และที่สำคัญตลาดเกษตรอินทรีย์ยังไม่มีความหลากหลาย หรือมีจำนวนที่มากพอที่จะให้ทางหน่วยงานท้องถิ่นเข้ามาบริหารจัดการได้อย่างเต็มที่ และหน้าที่การตลาดควรจะเป็นหน้าที่ของหน่วยที่รับผิดชอบโดยตรงเข้ามาดูแลและส่งเสริมด้านการตลาดในท้องถิ่นเอง หรือเข้ามาร่วมมือกับทางหน่วยท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนการตลาดเกษตรอินทรีย์โดยให้หน่วยงานท้องถิ่นเป็นผู้ประสานงานกับเกษตรกร

ฉะนั้นการกำหนดนโยบายด้านการตลาดเกษตรอินทรีย์ไม่ได้รับความสำคัญในการบริหารงานของหน่วยงานท้องถิ่นมากนัก แต่ก็มีหน่วยงานท้องถิ่นบางแห่งให้การสนับสนุนการตลาดเกษตรอินทรีย์ในชุมชนโดยการให้พื้นที่ในการจำหน่าย หรือช่วยประชาสัมพันธ์สินค้าให้กับเกษตรกร ซึ่งการสนับสนุนนี้เป็นไปตามความต้องการของเกษตรกรที่หน่วยงานท้องถิ่นสามารถทำได้โดยไม่ต้องกำหนดเป็นนโยบายด้านการตลาดที่บรรจุตามแผนต่างๆ เป็นการกระทำในระยะสั้น ชั่วคราวเท่านั้น แต่ส่วนใหญ่กลุ่มเกษตรกรจะได้รับการส่งเสริมด้านการตลาดเกษตรอินทรีย์จากหน่วยงานจังหวัด และองค์กรพัฒนาเอกชนเป็นหลัก

แผนผังความเชื่อมโยงทางนโยบายและการปฏิบัติตามแผนการส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์

4.6 ปัญหาที่เป็นช่องว่างของนโยบายและการปฏิบัติงานในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

จากนโยบายในการพยายามขับเคลื่อนการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในทุกภาคส่วนของประเทศไทยที่ประชากรภายในประเทศ หรือประชากรโลกมีการตื่นตัวในเรื่องการบริโภคอาหารปลอดภัย เนื่องจากผลกระทบที่เป็นผลเสียในการบริโภคอาหารไม่ปลอดภัยหรือกระบวนการผลิตที่ได้มาซึ่งอาหารที่ไม่มีความปลอดภัยนี้ อาทิ การใช้สารเคมีในการผลิตพืชผลทางการเกษตร เป็นต้น ได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งต่างๆในวงกว้าง เช่น ตัวบุคคล (ผู้บริโภค, ผู้ผลิต) พันธุ์พืช สัตว์ และสภาพแวดล้อม เป็นต้น ทำให้ภาคส่วนต่างๆในประเทศเห็นความสำคัญของการส่งเสริมกระบวนการผลิตเกษตรที่ปลอดภัย หรือเกษตรอินทรีย์ เพราะต่างเชื่อว่าผลกระทบนี้จะเกิดผลกระทบโดยตรงกับทุกคนในประเทศ แต่ขึ้นอยู่ที่ใครจะได้รับผลนั้นมากน้อยเท่านั้นเอง จึงทำให้ 3 ปีที่ผ่านมีนโยบายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ หรือเกษตรปลอดภัย เพื่อเป็นการสร้างแนวทางของการส่งเสริมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จนสามารถนำนโยบายมาสู่การปฏิบัติในพื้นที่ต่างๆทั่วประเทศ โดยเฉพาะพื้นที่ที่ทำเกษตรกรรม และเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของประเทศ เช่น เชียงใหม่ เชียงราย สุรินทร์ เป็นต้น ซึ่งจังหวัดที่มีความโดดเด่นในการสอดรับนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เกษตรปลอดภัยนั้น ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีนโยบายให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองแห่งอาหารปลอดภัย ซึ่งมีหน่วยงานภาครัฐ เอกชน เข้าร่วมปฏิบัติงานในการขับเคลื่อนการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เกษตรปลอดภัยอย่างจริงจัง ทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดการตื่นตัว และให้ความสนใจเพิ่มขึ้น แต่การปฏิบัติงานในการส่งเสริมของภาครัฐตามนโยบายกับมีปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงาน และถือเป็นช่องว่างทางนโยบาย และการปฏิบัติงานตามนโยบายช่องว่างนี้ทำให้เกิดปัญหาที่มีผลกระทบต่อการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เช่น การส่งเสริมช่วงหลังเริ่มเกิดการชะลอตัวไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง หรือกลไกการตลาดของตลาดเกษตรอินทรีย์ หรือตลาดเกษตรปลอดภัยไม่มีความสมดุล เพราะความต้องการของผู้บริโภคมีจำนวนมากกว่าจำนวนของผู้ผลิตและปริมาณผลผลิต หรือไม่มีการกระจายการส่งเสริมไปยังพื้นที่ต่างๆของจังหวัดให้มีความครอบคลุมหรือการเพิ่มพื้นที่การผลิต เป็นต้น และปัญหาที่ทำให้เกิดช่องว่างทางนโยบาย หรือช่องว่างการปฏิบัติงาน มีดังนี้

1. การทำงานแยกส่วนของผู้ปฏิบัติงานตามนโยบาย คือ จากนโยบายระดับชาติเข้าสู่นโยบายระดับจังหวัด (เชียงใหม่) และนำไปสู่การปฏิบัติตามนโยบายโดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับมอบหมายการปฏิบัติตามหน้าที่ที่หน่วยงานนั้นเกี่ยวข้อง หรือมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานนั้น (ตามแผนภาพ..) โดยสามารถแบ่งการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่รับผิดชอบได้ 3 หน่วยงานหลัก คือ หน่วยที่ 1 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ รับหน้าที่ในการส่งเสริมด้านการบริโภคอาหารปลอดภัย เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนหันมาบริโภคอาหารปลอดภัย โดย

กระบวนการผลิตอาหารเหล่านี้ เป็นการผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ และเกษตรปลอดภัยเป็นหลัก หน่วยงานที่ 2 สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดเชียงใหม่ รับหน้าที่ในการส่งเสริมด้านการผลิตเกษตรอินทรีย์ เพื่อการขยายพื้นที่ที่ผลิดพืชผลทางการเกษตรแบบระบบอินทรีย์ให้เพิ่มขึ้น และสนับสนุนการผลิตเกษตรอินทรีย์ในครัวเรือนของเกษตรกรในการบริโภค หน่วยงานที่ 3 สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ รับหน้าที่ในการส่งเสริมด้านการตลาดเกษตรอินทรีย์ เพื่อการขยายตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดให้เพิ่มขึ้น และส่งเสริมการส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ไปยังภูมิภาคอื่น

การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานเป็นการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน การปฏิบัติงานในรูปแบบนี้ข้อดีคือสามารถปฏิบัติงานตามความถนัดของสายงานที่ได้รับผิดชอบ สามารถรับรู้ข้อมูลพื้นฐานที่มีอยู่แล้วในการดำเนินงานการส่งเสริมในด้านต่างๆที่หน่วยได้รับผิดชอบ แต่การปฏิบัติงานในรูปแบบนี้ก็ยังมีช่องว่างในการปฏิบัติงานตามนโยบายที่อาจจะทำให้ไม่สามารถบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ หรือบรรลุผลได้ช้า เนื่องจากไม่มีการประสานงาน หรือมีการประสานความเข้าใจระหว่างหน่วยงานที่รับผิดในงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ค่อนข้างน้อย เพราะการปฏิบัติงานถึงจะมีการแบ่งหน้าที่กันตามความรับผิดชอบของหน่วยงาน แต่เป้าหมายที่จะให้การส่งเสริมเรื่องของเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดเป็นเป้าหมายเดียวกัน คือการส่งเสริม การขยาย การเพิ่ม ทุกๆด้านที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ ซึ่งการปฏิบัติงานควรเป็นไปให้ทิศทางเดียวกัน คณะทำงานควรเป็นคณะเดียวกันหรือร่วมกัน และการประสานงานในการปฏิบัติงานจะต้องมีการเชื่อมโยงกันในทุกๆ มิติของการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ตัวอย่างปัญหาที่เกิดจากปัญหาการแบ่งแยกส่วนการทำงาน หรือไม่มีการประสานงานที่มีความชัดเจน เช่น จากการปฏิบัติงานที่ผ่านมาหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมเกี่ยวกับอาหารปลอดภัยตามนโยบายของจังหวัด ต้องยกบทบาทนี้ให้กับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ โดยส่งเสริมเรื่องของการบริโภคอาหารปลอดภัย และเรื่องผลกระทบทางด้านสุขภาพที่มีสาเหตุมาจากการบริโภค โดยมีการรณรงค์เรื่องนี้ในช่องทางต่างๆ เช่น วิทยุ ป้ายโฆษณา อินเทอร์เน็ต หรือการออกไปเผยแพร่ตามสถานที่ต่างๆ เป็นต้น การรณรงค์ หรือการประชาสัมพันธ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ถือว่าได้รับการดอบรับจากประชาชนเป็นอย่างดี โดยมีประชาชนตื่นตัวและต้องการที่จะบริโภคหารอาหารปลอดภัยเพิ่มขึ้น แต่การการที่จะให้ประชาชนได้บริโภคอาหารปลอดภัยนั้นจะต้องมีแหล่งในการจำหน่าย หรือตลาดที่จำหน่ายเกี่ยวกับอาหารปลอดภัย หรือพืชผักปลอดภัย ทำให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่มีโครงการร้านผักปลอดภัยขึ้น เพื่อการตอบสนองความต้องการของประชาชนและการส่งเสริมการบริโภคที่ปลอดภัย แต่การที่จะมีตลาดจำหน่ายสินค้าปลอดภัยจะต้องหาสินค้า หรือผลิดผลที่มีความปลอดภัย จึงได้สร้างความร่วมมือกับเกษตรกรผู้ผลิด

เกษตรอินทรีย์ และเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรปลอดภัย โดยทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ ได้แบ่งประเภทของสินค้า หรือพืชผัก ตามกระบวนการผลิต ได้แก่ 1.ผักปลอดภัย 2.ผักปลอดสารพิษ 3.ผักอินทรีย์ ซึ่งผักทั้ง 3 ประเภทก็จะมีกระบวนการผลิตที่แตกต่างกันออกไป และผักที่มีกระบวนการผลิตยากที่สุด และได้ผลผลิตจำนวนน้อย คือผักอินทรีย์ แต่ถือได้ว่าผักอินทรีย์มีความปลอดภัยจากสารเคมี 100 เปอร์เซ็นต์ และถือเป็นผักที่ปลอดภัยจากสารเคมีที่สุดเหมือนเทียบกับผักอีก 2 แบบนั้น

แต่สิ่งที่เกิดขึ้นในตลาดจำหน่ายสินค้า หรือพืชผักอาหารปลอดภัยตามโครงการของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ สิ่งที่เกิดขึ้นคือสินค้าหรือพืชผักของเกษตรกรอินทรีย์จำหน่ายได้ไม่ดีเหมือนกับผักแบบอื่นๆ เพราะผักแบบปลอดภัยกับผักปลอดสารพิษ ลักษณะของผักมีรูปร่างขนาดใหญ่ สวยงาม ดูสด กว่าผักที่ผลิตแบบอินทรีย์ แต่ที่สำคัญผู้บริโภคไม่มีความเข้าใจในกระบวนการผลิตซึ่งคิดว่าในตลาดที่ทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ตั้งมานั้น และเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนของตลาดเป็นพืชผักที่ปลอดภัย 100 เปอร์เซ็นต์ และผู้บริโภคมีความเข้าใจเหมือนๆกันว่าผักส่วนใหญ่เป็นผักอินทรีย์ ทำให้เกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ต้องขอแยกออกมาทำตลาดที่เป็นเกษตรอินทรีย์เพียงอย่างเดียว ซึ่งตลาดที่เป็นของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตอินทรีย์มีอยู่ก่อนแล้วที่ทำกับเครือข่ายเกษตรอินทรีย์และองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งทำให้กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ที่แยกออกมาจากโครงการของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐที่มีงบประมาณในการสนับสนุนเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์ที่ถือว่าสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่มีอิทธิพลต่อประชาชนในการสื่อสารและให้ข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับอาหารปลอดภัย ส่วนโครงการร้านผักปลอดภัยของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ ก็มีปัญหาในเรื่องของการตรวจสอบคุณภาพของพืชผักที่ยังไม่มีความเข้มงวดต่อสินค้าหรือ ผลิตผลที่นำมาจำหน่ายในตลาดผักปลอดภัย ส่วนสำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดเชียงใหม่ ที่รับผิดชอบเรื่องของการส่งเสริมการผลิตเกษตรอินทรีย์ก็ยังไม่สามารถทำให้การผลิตเกษตรอินทรีย์เกิดการขยายตัว หรือการเพิ่มขึ้นของเกษตรกรอินทรีย์และปริมาณของผลผลิตที่ออกสู่ตลาดได้ และส่วนสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ ที่รับผิดชอบเรื่องการตลาดเกษตรอินทรีย์ถือว่ายังไม่มีบทบาทต่อการส่งเสริมการตลาดในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เพราะตลาดเกษตรอินทรีย์ในเชียงใหม่ยังไม่สามารถผลิตเพื่อการค้าเชิงพาณิชย์ได้ แต่จะไปให้การสนับสนุน ส่งเสริมการตลาดด้านข้าวอินทรีย์เป็นส่วนใหญ่

ซึ่งเห็นได้ว่าบทบาทการส่งเสริมในด้านต่างๆของเกษตรอินทรีย์ และเกษตรปลอดภัยจะดำเนินการโดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ แต่ที่จริงแล้วเป็นแค่โครงการที่ต้องการส่งเสริมการบริโภคอาหารปลอดภัยกับประชาชนทั่วไปในพื้นที่ การที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

เชียงใหม่เข้ามาส่งเสริมทางด้านการผลิต และการตลาด ซึ่งอาจจะไม่ใช่งานที่หน่วยมีความถนัดมากนักแต่เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานในการส่งเสริมการบริโภคอาหารปลอดภัย และหน่วยอื่นๆที่ต้องการให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานของตนเองเช่นกัน จนทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือรับผิดชอบกับเรื่องการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ หรือเกษตรปลอดภัย ลืมเป้าหมายหลัก นโยบายระดับจังหวัด ระดับประเทศ ที่มีความต้องการส่งเสริมให้พื้นที่ที่ทำการเกษตรหันกลับมาทำการเกษตรแบบอินทรีย์ หรือเกษตรแบบปลอดภัยให้มาที่สุดเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของเกษตรกรผู้ผลิต และประชาชนที่เป็นผู้บริโภค ดังนั้น ถ้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการประสานความร่วมมือ หรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อการส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ และเกษตรปลอดภัยในพื้นที่อย่างเข้มแข็งก็จะทำให้การดำเนินนโยบายและการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของเกษตรกรผู้ผลิต หรือประชาชนทั่วไป ในการบริโภคอาหารปลอดภัยได้อย่างยั่งยืน

2. ไม่ยอมรับแนวความคิดที่แตกต่าง คือ การปฏิบัติงานในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ทำให้เกิดปัญหาช่องว่างนโยบายและการปฏิบัติงาน ได้แก่การไม่ยอมรับแนวความคิด หรือไม่เห็นด้วยกับแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็นหลัก

ประเด็นแรก การไม่ยอมรับแนวคิด หรือวิธีการ ระหว่างหน่วยงานรัฐด้วยกันเอง ซึ่งความคิดที่แตกต่างนี้อาจจะเกิดจากสายการทำงานที่มีความถนัด หรือความรับผิดชอบที่มีความแตกต่างกัน รวมถึงกฎระเบียบต่างๆ หรือแนวทางการปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานที่ยังมีความแตกต่างและไม่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ ดูแลในเรื่องการบริโภคที่ปลอดภัย เป้าหมายหลักคือผู้บริโภค หรือสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ ดูแลในเรื่องการผลิตเกษตรอินทรีย์ เป้าหมายคือเกษตรกรอินทรีย์ เป็นต้น เห็นได้ว่าเพียงความแตกต่างเรื่องของกลุ่มเป้าหมายก็อาจทำให้การปฏิบัติงานหรือแนวคิดแตกต่างกัน ซึ่งการปฏิบัติงาน หรือวิธีคิดแตกต่างกันไม่ได้หมายความว่าจะปฏิบัติงานรวมกันไม่ได้ แต่การที่ไม่สามารถปฏิบัติงานร่วมกันเพราะการไม่ยอมรับแนวความคิด หรือแนวทางการปฏิบัติซึ่งกันและกัน และสิ่งที่สำคัญที่อาจทำให้ไม่ค่อนยอมรับแนวความคิดร่วมกันคือความเข้าใจที่แตกต่างกัน หรือคำนิยายที่หน่วยงานรัฐที่เข้าใจต่างกัน เช่น จังหวัดมีนโยบายเมืองแห่งอาหารปลอดภัย (พืชผัก) ซึ่งอาหารปลอดภัยก็สามารถแบ่งได้หลายแบบ คือ เกษตรปลอดภัย เกษตรปลอดสารพิษ เกษตรอินทรีย์ แต่หนึ่งในอาหารปลอดภัยนั้นมีเรื่องเกษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นนโยบายหลักของนโยบายประเทศที่มีการส่งเสริมโดยตรงผ่านหน่วยงานที่ได้รับผิดชอบเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้และยังเป็นนโยบายสำคัญด้านการพัฒนาเกษตรกรรมระดับชาติ ดังนั้นภาครัฐควรสร้างความชัดเจนในด้านการ

ส่งเสริมเกษตรเกษตรอินทรีย์ และเกษตรปลอดภัย และต้องสร้างความเข้าใจเชิงนโยบายที่ชัดเจนระหว่างเกษตรอินทรีย์ และอาหารปลอดภัย

ประเด็นที่สอง การไม่ยอมรับแนวคิด หรือวิธีการ ระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับเกษตรกรอินทรีย์ ซึ่งเกิดจากการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร และความต้องการของเกษตรกรไม่เป็นไปตามการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ เช่น กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ถอนตัวออกจากการเข้าร่วมตลาดของสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดเชียงใหม่ ที่จำหน่ายร่วมกันกับเกษตรปลอดภัย เป็นต้น เนื่องจากเกษตรกรอินทรีย์เห็นว่าการเข้ามาจำหน่ายร่วมกันยังมีปัจจัยบางอย่างที่ทำให้เกษตรอินทรีย์เสียเปรียบ หรือไม่เห็นด้วยกับทางหน่วยของรัฐ ได้แก่ ผู้บริโภคยังไม่มีความเข้าใจต่อสินค้าที่มีกระบวนการที่แตกต่าง หรือการตรวจสอบของหน่วยงานรัฐต่อคุณภาพสินค้าเกษตรที่นำมาจำหน่ายในตลาดยังขาดความเข้มงวด เป็นต้น รวมถึงการส่งเสริมในด้านต่างๆยังไม่เพียงพอต้องความต้องการของเกษตรกร จึงทำให้เห็นว่าการยอมรับความแตกต่างในวิธีคิด การปฏิบัติระหว่างเกษตรอินทรีย์กับหน่วยงานภาครัฐยังไม่ไปในทางเดียวกัน

3. ขาดกลไกการตรวจสอบอย่างมีส่วนร่วม ทั้งภายใน และภายนอก คือ กลไกการตรวจสอบ การควบคุมคุณภาพสินค้าทางการเกษตร ถือเป็นปัญหาสำคัญของช่องว่างทางนโยบายและการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ และเกษตรกรอินทรีย์ เนื่องจากตลาดการจำหน่ายเกษตรอินทรีย์ หรือเกษตรปลอดภัย ส่วนใหญ่จะจำหน่ายในตลาดนัดที่ทางหน่วยงานภาครัฐสนับสนุน หรือตลาดนัดของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์เอง ไม่ว่าจะเป็นตลาดนัดที่มีการจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัย หรือตลาดนัดที่มีการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ก็ตาม การตรวจสอบ หรือการควบคุมมาตรฐานของสินค้าเกษตรยังไม่มีมาตรฐานที่ชัดเจน และไม่มีความเข้มงวดต่อมาตรฐานคุณภาพของสินค้าเกษตรว่าเป็นไปตามกระบวนการผลิตที่ถูกต้องตามมาตรฐานของสินค้าเกษตรแบบนั้นหรือไม่ ซึ่งมีการอ้างว่าในตลาดปัจจุบันกระบวนการผลิตไม่ว่าแบบอินทรีย์ หรือเกษตรปลอดภัย ยังมีการผลิตที่ไม่ถูกตามหลักของการผลิตพืชผักนั้นๆ เนื่องจากกระบวนการตรวจสอบ หรือการควบคุมมาตรฐานสินค้าเกษตรจะเป็นการตรวจสอบกันภายในเท่านั้น การที่มีการตรวจสอบแต่ภายใน ทำให้เกษตรกรที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันนั้นไม่กล้าที่จะพูด หรือตักเตือนเกษตรกรที่ทำไม่ถูกต้องตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ เพราะกลัวเกิดความขัดแย้งในกลุ่มเกษตรกรด้วยกันเอง ส่วนการตรวจของหน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุนกับเกษตรกรในการส่งเสริมตลาดถือได้ว่าการตรวจสอบไม่มีความเข็มงวดเท่าที่ควร เพราะบุคลากรของหน่วยงานมีจำกัด และภาระหน้าที่การทำงานของหน่วยงานก็มีมากเกินกว่าที่จะเอาเวลาเวลามาตรวจสอบได้อย่างเข้มงวด จึงทำให้การตรวจสอบไม่มีความต่อเนื่องและไม่มีความเข้มงวดต่อสินค้าเกษตรที่นำมาจำหน่าย ส่วนการตรวจสอบจาก

ภายนอกในเรื่องของคุณภาพสินค้าทางการเกษตรในตลาดนัดยังไม่มีองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลใดเข้ามาร่วมตรวจสอบเรื่องของคุณภาพสินค้าเกษตรในตลาดนัดอย่างจริงจัง ทำให้การตรวจสอบมาตรฐานถือว่ายังมีความอ่อนแอ และเป็นปัญหาทั้งในเชิงนโยบายและเชิงการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ

4. นโยบายและการปฏิบัติการในระดับท้องถิ่นยังไม่เป็นไปตามนโยบายของ ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค คือ เนื่องจากการผลิตเป็นปัจจัยสำคัญของการเพิ่มปริมาณสินค้าทางการเกษตรอินทรีย์ให้กับตลาด โดยส่วนใหญ่ฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์จะอยู่ในชุมชนที่อยู่นอกตัวเมืองเชียงใหม่ กระจายไปยังชุมชนต่างๆ โดยเขตพื้นที่ในชุมชนจะเป็นพื้นที่ความรับผิดชอบหน่วยงานท้องถิ่นเป็นหลัก ทำให้หน่วยงานท้องถิ่นมีความใกล้ชิด และสามารถเข้าถึงความต้องได้เป็นอย่างดี ทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ กับประชาชน หรือกลุ่มเกษตรกร แต่ทางกลับกันในเรื่องของการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ที่เป็นในรูปของเชิงนโยบาย ตามแผนงาน หรือการปฏิบัติไม่ว่าการส่งเสริมด้านการผลิต ด้านการบริโภค หรือด้านการตลาด ยังไม่มีให้เห็นในระดับหน่วยงานท้องถิ่นตามแนวทางนโยบาย หรือการปฏิบัติงานของนโยบายระดับจังหวัด และระดับชาติแต่อย่างใด ทำให้เกิดปัญหาช่องว่าง หรือรอยต่อเชิงนโยบาย และเชิงการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นกับหน่วยงานของภูมิภาค และที่สำคัญมีผลกระทบกับการส่งเสริม หรือการบริหารจัดการเรื่องของเกษตรอินทรีย์ไปทั่วระบบไม่ว่าการบริโภค การผลิต และการตลาด ซึ่งการที่หน่วยงานท้องถิ่นไม่สอดรับกับนโยบายของจังหวัด ปัจจัยสำคัญคือ นโยบายเกษตรอินทรีย์ไม่สำคัญ และไม่เป็นที่สนใจของชุมชน หรือหน่วงงานท้องถิ่น เพราะกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตระบบอินทรีย์ถือได้ว่ามีจำนวนน้อยเป็นเพียงกลุ่มน้อยที่ทำเกษตรแบบนี้จึงทำให้การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์มีค่อนข้างน้อย และนโยบายส่วนใหญ่ที่หน่วยงานท้องถิ่นให้ความสำคัญยังเป็นนโยบายที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างฐานพื้นซึ่งนโยบายที่ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ต้องการและเห็นผลงานได้อย่างชัดเจน จึงทำให้ปัญหาการไม่สอดรับนโยบายของหน่วยงานท้องถิ่นเป็นช่องว่างทางนโยบาย และการปฏิบัติงานในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่

5. ภาครัฐขาดประสบการณ์และความเข้าใจที่ถูกต้องด้านเกษตรอินทรีย์ คือ ปัญหาการขาดประสบการณ์และความเข้าใจที่ถูกต้องของหน่วยงานรัฐถือเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและการปฏิบัติงานด้านเกษตรอินทรีย์ของภาครัฐโดยตรง เนื่องจากอดีตการเดิบโตด้านการเกษตรของประเทศถือได้ว่ามีความเฟื่องฟูมากในช่วงของการปฏิวัติเขียว ในราว พ.ศ. 2510 ซึ่งการที่เกษตรกรหันมาผลิตแบบเชิงเดี่ยว หรือมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการใช้สารเคมีเพื่อการผลิดเกษตรในยุคนั้นส่วนหนึ่งก็ได้จากหน่วยงานภาครัฐเข้าไปส่งเสริม สนับสนุนโดยการให้ความรู้ทางด้านการ

ให้สารเคมี ปุ๋ยเคมี หรือมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตต่างๆที่เป็นสารเคมี ปุ๋ยเคมี เพื่อเป็นการตอบสนองการผลิตในเชิงพาณิชย์ในยุคนั้น

จึงทำให้แนวคิดในยุคนั้นมีอิทธิพลต่อการเกษตรมาจนถึงปัจจุบัน ที่ยังมีการใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมี หรือสารกำจัดวัชพืช อย่างแผ่หลาย ซึ่งปัจจุบันก็ต้องยอมรับว่าหน่วยงานภาครัฐก็ยังมีบทบาท หรือเป็นส่วนหนึ่งในการเข้าไปส่งเสริม หรือให้คำแนะนำต่างๆ กับเกษตรกรในการดูแลพืชพันธ์เพื่อให้มีการเจริญเติบโต การผลิตให้ได้ผลผลิตจำนวนมาก โดยการใช้สารเคมี หรือสูตรทางเทคนิคต่างๆที่เป็นเคมี เช่น ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ปุ๋ยสูตร 0-0-60 เป็นต้น การเข้ามาเพื่อสนับสนุนในด้านปัจจัยการผลิตโดยการแจกจ่าย เช่น ปุ๋ยเคมี เมล็ดพันธุ์ หรืออุปกรณ์ต่างๆทางการเกษตร เป็นต้น แต่ปัจจุบันการส่งเสริมในเรื่องของการใช้สารเคมีกับเกษตรกรถือได้ว่าลดลง เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่สามารถรับรู้ได้จากช่องทางอื่นๆมากขึ้น เช่น การถามเกษตรกรด้วยกันเอง หรือการคลุกคลีกับการใช้สารเคมีมานาน หรือดูจากโทรทัศน์ตามโฆษณาต่างๆเกี่ยวกับเคมีภัณฑ์ เป็นต้น แต่สิ่งที่หน่วยภาครัฐต้องเข้ามาส่งเสริม และรับภาระเพิ่มขึ้น คือ ปัญหาที่ผลกระทบเกิดจากการใช้สารเคมี ตัวอย่างเช่น ด้านการผลิตเกษตรกรรม ผลผลิตมีปริมาณลดลงและผลิตได้ไม่ดีเหมือนช่วงแรก, ด้านสาธารณสุข สุขภาพเกษตรกรย่ำแย่ และประชาชนที่บริโภคก็ได้รับผลกระทบเรื่องสุขภาพ, ด้านสังคม เกษตรกรเป็นหนี้เนื่องจากขาดทุน เป็นต้น ซึ่งเป็นหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่ต้องรับภาระต่างๆเหล่านี้ ที่เกิดขึ้นจากผลพวงของหน่วยงานรัฐที่ส่งเสริมการใช้สารเคมีในอดีต

และ 3 ปีที่ผ่าน หน่วยงานภาครัฐก็ในความสำคัญต่อผลกระทบที่เกิดจากการใช้สารเคมีมากขึ้น โดยมีโครงการต่างๆที่พยายามเข้าไปให้เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนจากการผลิตเกษตรแบบเคมีเปลี่ยนมาเป็นการผลิตแบบปลอดภัยและแบบอินทรีย์กันมากขึ้น ซึ่งการส่งเสริมที่ผ่านยังถือว่าเกษตรกรไม่ให้ความสนใจกับการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต เพราะการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ หรือแบบเกษตรปลอดภัย ทำได้ยาก ผลผลิตน้อย ที่สำคัญต้องไม่ได้เงินจากการผลิตผลเพียงพอต่อการชำระหนี้ และคิดว่าการทำแบบเดิมจะสามารถใช้หนีได้ หรือทำให้ร่ำรวยได้ แต่มีปัจจัยที่สำคัญกว่าที่ไม่สามารถทำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการผลิตได้ คือ หน่วยงานภาครัฐยังขาดประสบการณ์และความเข้าใจที่ถูกต้องด้านเกษตรอินทรีย์ เพราะการจะเข้าไปทำการส่งเสริม หรือการเผยแพร่ความรู้ทางด้านเกษตรอินทรีย์ เจ้าหน้าที่จะต้องมีความรู้ มีประสบการณ์การทำงานที่เห็นเป็นรูปธรรมว่าการทำเกษตรอินทรีย์ หรือเกษตรปลอดภัยก็สามารถทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น และมีการขั้นตอนกระบวนการที่เกษตรกรสามารถทำได้โดยไม่ต้องมีปัจจัยการผลิตมากมาย และสามารถสร้างความยั่งยืนให้กับเกษตรกร ครอบครัว และชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งยังไม่มีหน่วยงานภาครัฐใดที่เข้ามาส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ หรือเกษตรปลอดภัยให้กับเกษตรกรผู้ผลิตอย่างจริงจัง และไม่สามารถขยายจำนวนเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ และเกษตรปลอดภัยให้เพิ่มขึ้นได้เท่าที่ควร รวมถึงปัญหา

เรื่องของบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องเกษตรอินทรีย์มีจำนวนจำกัดต่อการเข้าถึงเกษตรกรที่กระจายกันไปทั้งจังหวัดได้อย่างไม่ทั่วถึง และเจ้าหน้าที่รัฐส่วนใหญ่ยังมีทัศนคติหรือความเชื่อต่อการผลิตเกษตรแบบใช้สารเคมีอยู่ ซึ่งเห็นว่ายังมีความจำเป็นต่อการผลิตพืชผลทางการเกษตร และมีความจำเป็นที่เกษตรกรต้องใช้เพื่อความอยู่รอดของการเกษตรกรต่อภาวการณ์แข่งขันทางการเกษตรสูงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

ดังนั้น การปรับเปลี่ยนการผลิตของเกษตรกรถือเป็นเรื่องสำคัญต่อการเข้าไปส่งเสริมด้านการเกษตรอินทรีย์ของหน่วยงานภาครัฐ ถ้าหน่วยงานภาครัฐไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่น และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ได้การพัฒนา การส่งเสริมนโยบายเกษตรอินทรีย์ในประเทศ หรือในพื้นที่ชุมชนต่างๆ ก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ และการพัฒนาเกษตรกรรมของไทยก็ต้องกลับมาสู่วงจรอุบาทดังเดิม

4.7 มาตรฐานการควบคุมการตรวจสอบเกษตรอินทรีย์

1. มาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์

มาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ เป็นการตรวจสอบและให้การรับรองแก่สินค้าเกษตรอินทรีย์ที่มี การควบคุมกระบวนการผลิตตามมาตรฐานที่กำหนดโดยหน่วยงานที่เป็นที่ยอมรับด้านการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ทั้งระดับประเทศ และระดับสากล ซึ่งผู้ผลิตหรือเกษตรกรต้องติดต่อขอการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ด้วยตนเองตามขั้นตอน และข้อปฏิบัติที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด เมื่อผ่านการตรวจสอบแล้วจะได้รับอนุญาตให้ติดตราสัญลักษณ์สำหรับสินค้าเกษตรอินทรีย์ ไว้บนสินค้าได้ เพื่อแสดงว่าเป็นสินค้าเกษตรอินทรีย์ ที่ผ่านการผลิตตามมาตรฐานของการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์มาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ (สำนักมาตรฐานเกษตรอินทรีย์, 2555)

(1.1) มาตรฐานภายในประเทศ เป็นมาตรฐานที่ออกให้โดยหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรเอกชนของไทยได้แก่ Organic Thailand ของกรมวิชาการเกษตร มกท. ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และสัญลักษณ์ "Q" ของสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.)

(1.2) มาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ได้แก่ มาตรฐานรับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์โดย สหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movement : IFOAM)

2. หน่วยงานตรวจรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์หน่วยงานตรวจรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ ในประเทศไทย แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

(2.1) หน่วยงานของรัฐ ได้แก่ กรมวิชาการเกษตร (ด้านมาตรฐานพืช) กรมปศุสัตว์ (ด้านมาตรฐานสัตว์) และกรมประมง (ด้านมาตรฐานประมง) หน่วยงานเหล่านี้ ให้บริการโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย แต่ยังไม่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

(2.2) หน่วยงานของเอกชนไทย ได้แก่ สำนักมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มี กระบวนการตรวจสอบเป็นที่ยอมรับของสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements: IFOAM) และองค์กรรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ภาคเหนือ (มอน.) ที่ให้บริการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่ภาคเหนือ

(2.3) หน่วยงานของต่างประเทศที่เข้ามาให้การตรวจรับรองในประเทศไทย ได้แก่ Bio Agricert จากประเทศอิตาลี Soil Association จากประเทศอังกฤษ OMIC จากประเทศญี่ปุ่น และ Naturland จากประเทศเยอรมนี ค่าตรวจรับรองมาตรฐานของหน่วยงานเหล่านี้ มีราคาสูง

ส่วนหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการตรวจรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน มีทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชนไทย และหน่วยงานต่างประเทศที่เข้ามาตรวจรับรองในประเทศไทย ดังนี้

(1) หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 1 (สวพ.เขต 1) จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดกรมวิชาการเกษตร มีภารกิจหลัก ในการตรวจประเมินให้การรับรองมาตรฐานด้านเกษตรอินทรีย์ ดำเนินงานควบคู่กับกรมส่งเสริมการเกษตรที่ส่งเสริมความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านวิชาการเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกร

สวพ.เขต 1 รับผิดชอบพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนให้บริการตรวจประเมินรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยเกษตรกรหรือผู้ผลิตจะต้องยื่นใบสมัครขอรับใบรับรองการผลิตพืชอินทรีย์ที่สำนักวิจัยฯ หลังจากนั้นผู้ตรวจประเมิน (Inspector) ที่ได้รับมอบหมายจะออกไปตรวจสอบพื้นที่การผลิตแล้วรายงานให้คณะอนุกรรมการตรวจสอบออกใบรับรองมาตรฐานปัจจัยการผลิตและผลิตพืชอินทรีย์ กรมวิชาการเกษตร เพื่อพิจารณาอนุมัติออกประกาศนียบัตรรับรองทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ (ถ้าร้องขอ) พร้อมกับอนุญาตให้ใช้ ตราสัญลักษณ์ Organic Thailand พิมพ์บนบรรจุภัณฑ์เพื่อแสดงว่าเป็นผลิตภัณฑ์อินทรีย์ เนื่องจากใบรับรองมี อายุเพียง 1 ปี ดังนั้นผู้ประกอบการจึงต้องยื่นใบสมัครขอต่ออายุทุกปี การขอรับรองการผลิตพืชอินทรีย์จากกรมวิชาการเกษตรในปัจจุบันไม่มีการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายหรือค่าธรรมเนียมใดๆ โดยจะมีระยะเวลาดำเนินการจนกระทั่งได้รับใบรับรองประมาณ 1 เดือนครึ่ง (45 วัน) ปัจจุบัน สวพ.เขต 1 ทำการ

ตรวจรับรองมาตรฐานฯ ในพื้นที่การผลิตประมาณ 80 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่การผลิตของมูลนิธิโครงการหลวง

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของ สวพ.เขต 1 คือ การขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนการทำงานด้านการตรวจรับรองฯเกษตรอินทรีย์ เช่น งบประมาณจัดซื้อพาหนะในการเดินทางเนื่องจากภูมิ ประเทศของภาคเหนือตอนบนหลายพื้นที่เป็นภูเขาเข้าถึงได้ยากลำบากอีกทั้งบุคลากรตรวจประเมินด้านเกษตรอินทรีย์มีจำนวนน้อยไม่เพียงพอกับการให้บริการ

(2) หน่วยงานเอกชนของไทย ได้แก่ องค์กรมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.) เป็นองค์กรอิสระจัดตั้งโดยสถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนร่วมกับองค์กรเกษตรกร ผู้บริโภค และนักวิชาการในจังหวัดเชียงใหม่ ทำการรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์ตั้งแต่ปี 2544 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งกระบวนการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ภาคเหนือ เกษตรกรผู้ผลิตต้องยื่นใบสมัครเพื่อขอรับการตรวจสอบแปลงเกษตรต่อสำนักงานประสานงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ สำนักงานประสานงานฯ จะจัดส่งผู้ ตรวจสอบไปตรวจสอบพื้นที่ และรายงานผลไปยังสำนักงานประสานงานฯ เพื่อเสนอไปยังคณะกรรมการมาตรฐานและรับรองพิจารณาว่าผ่านเกณฑ์มาตรฐานเกษตรอินทรีย์หรือไม่ แล้วจึงแจ้งผลไปยังเกษตรกรผู้ผลิต และอนุญาตให้ใช้ ตราสัญลักษณ์ (มอน.) ณ จุดจำหน่ายทั้งนี้ เกษตรกรต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการตรวจทดสอบในห้องปฏิบัติการครั้งละ 2,000 บาท

(3) หน่วยงานต่างประเทศที่เข้ามาให้การตรวจรับรองในประเทศไทยได้ แก่ Bio Agricert จากประเทศอิตาลี ซึ่งทำการตรวจรับรองกลุ่มผลิตข้าวอินทรีย์ บ้านศรี จอมแจ้ง ต.หงส์หิน อ.จุน จ.พะเยา และกลุ่มเกษตรกรบ้านเกี๋ยง ต.แม่ลอย อ.เทิง จ.เชียงราย

อย่างไรก็ตาม ยังมีหน่วยงานอื่นๆ ที่แม้ว่าจะไม่ได้ทำหน้าที่ในการตรวจรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ แต่ได้ทำหน้าที่ในการตรวจสอบความปลอดภัยของผลผลิตการเกษตร ได้แก่ ศูนย์ เทคโนโลยี ชีวภาพและสถาบันบริการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ให้บริการตรวจสอบสารตกค้างในพืชผักผลไม้ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ให้บริการตรวจสอบหาสารองค์ประกอบสำคัญในพืชสมุนไพร และหน่วยงานต่างๆ ของกระทรวงสาธารณสุขประกอบด้วย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ทำการเฝ้าระวังตรวจสอบมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ สถานประกอบการ และการโฆษณา รวมทั้งผลอันไม่พึงประสงค์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพร อาหารและยา โดยมีกองส่งเสริมงานคุ้มครองผู้ บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น ซึ่งจะให้เกียรติบัตร GMP แก่ผู้ผลิตยาสมุนไพรในส่วนภูมิภาคหากมีการตรวจสอบประเมินที่สถานที่ผลิตยาแผนโบราณได้ ตามมาตรฐานหลักเกณฑ์ระเบียบ ข้อบังคับ นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานในพื้นที่ คือ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด /อำเภอ ซึ่งมี

หน้าที่ในการสนับสนุนมาตรฐานและคุณภาพด้านแพทย์ แผนไทยและงานคุ้มครองผู้บริโภคตาม พรบ.อาหารและยา อีกด้วย

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ สรุปได้ว่าการตลาดเกษตรอินทรีย์นั้นเป็นการตลาดที่มีลักษณะเฉพาะ แตกต่างจากการตลาดผลผลิตเกษตรโดยทั่วไป กล่าวคือ ผลผลิตเกษตรอินทรีย์นั้นมีความแตกต่างจากผลผลิตการเกษตรรูปแบบอื่น ๆ เนื่องจากกระบวนการผลิตที่ไม่ใช้สารเคมี และมีกระบวนการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีอย่างรอบด้าน และกระบวนการผลิตนั้นได้คำนึงถึงความปลอดภัยจากสารเคมีของผลผลิตเกษตรอินทรีย์เพื่อสุขภาพอนามัยของผู้บริโภค ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของเกษตรกร และสุขภาพอนามัยของเกษตรกรเอง ทำให้มาตรฐานการเกษตรอินทรีย์มีความซับซ้อนและค่อนข้างเข้มงวด เกษตรกรที่จะปรับเปลี่ยนจากเกษตรเคมีเป็นเกษตรอินทรีย์ หรือเข้ามาทำเกษตรอินทรีย์โดยไม่เคยทำเกษตรเคมีมาก่อน ต่างก็ต้องเริ่มต้นจากวิธีคิดและความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับระบบการผลิต และความตระหนักในความสำคัญของระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ที่มีความยาก ต้องใช้เวลา แต่ให้ความยั่งยืนและคุ้มค่าในระยาว ทั้งนี้ผู้ผลิตเองต้องมีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา จนมีความตระหนักและจิตสำนึกที่ดีในการเป็นเกษตรกรอินทรีย์ จึงทำให้เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเอง และศรัทธาในตนเองและระบบเกษตรอินทรีย์ ด้วยความยากและต้องใช้เวลากว่าจะประสบความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ ภาวะเศรษฐกิจและระบบเกษตรเคมีที่ทำให้เกษตรกรมีหนี้สินต้องชำระทุกปี ไม่สามารถรอเงินรายได้จากการเกษตรอินทรีย์ได้ จึงทำให้เกษตรกรจำนวนหนึ่งเลิกล้มไป ไม่สามารถยืนหยัดอยู่ในระบบเกษตรอินทรีย์ได้ ส่วนหนึ่งกลับไปทำเกษตรเคมี บางส่วนเข้าร่วมกลุ่มผลิตในระบบเกษตรปลอดสารเคมี และระบบเกษตรปลอดภัยแทน ผู้บริโภคที่ต้องการบริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่มีความรู้ความเข้าใจและเห็นคุณค่าของผลผลิตเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่จึงเป็นกลุ่มเฉพาะ ที่มีความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพจากการบริโภคอาหารที่มีสารเคมีปนเปื้อน บางส่วนมีความเข้าใจระบบการผลิตที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และความเป็นธรรมแก่เกษตรกร จึงทำให้กลุ่มผู้บริโภคที่มีความเข้าและความตระหนักในความสำคัญของเกษตรอินทรีย์อย่างแท้จริงนั้น ยังเป็นเพียงกลุ่มเล็ก ๆ ที่ขยายตัวค่อนข้างช้า

อย่างไรก็ตามปัจจุบันผลผลิตเกษตรอินทรีย์นั้นยังมีปริมาณน้อย คุณภาพ และความต่อเนื่องของผลผลิตไม่สามารถจัดจำหน่ายในหลายช่องทาง เช่นการขายส่งพ่อค้าคนกลาง ผู้ประกอบการหน่วยงานขนาดใหญ่ เช่น โรงพยาบาล และการจำหน่ายผ่านห้างสรรพสินค้า และการส่งออก เป็นต้น ช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิตของเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน จึงทำได้เฉพาะระบบตลาดนัดเสียเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากระบบตลาดนัดเกษตรกรเป็นผู้ขายผลิตเอง

สามารถสื่อสารกับผู้บริโภคได้โดยตรง ถึงระบบการผลิตที่ไม่สามารถให้ปริมาณ คุณภาพ และความต่อเนื่องของผลผลิต ทำความเข้าใจกับผู้บริโภคให้บริโภคตามฤดูกาล ตามโครงการ "กินตามกาล" ที่เกษตรกรและองค์กรพัฒนาเอกชนใช้รณรงค์ให้ผู้บริโภคมีความเข้าใจถึงข้อจำกัดของระบบการผลิตดังกล่าว และระบบตลาดนัดยังสร้างความพึงพอใจให้กับเกษตรกรในระบบเกษตรอินทรีย์เป็นอย่างมาก เพราะมีอิสรภาพ ไม่มีความกดดันเหมือนการส่งให้พ่อค้าคนกลางหรือช่องทางอื่น ๆ ที่ต้องมีปริมาณ คุณภาพ และความต่อเนื่องตามความต้องการของคนกลาง ทั้งนี้เกษตรอินทรีย์ในระบบธรรมชาติแบบเกษตรผสมผสานแบบยั่งยืนนั้นไม่สามารถทำได้ เกษตรกรเองก็ไม่มีทักษะในการค้าขายแบบระบบธุรกิจแบบทุนนิยม และนอกจากนี้ระบบตลาดนัดยังเป็นระบบตลาดที่เกษตรกรสามารถกำหนดราคาเองได้ ไม่เหมือนในระบบขายส่งที่พ่อค้าคนกลางเป็นคนกำหนดราคา หรือหากมีข้อตกลงในการประกันราคา เกษตรกรก็ไม่สามารถผลิตในระบบที่ต้องการทุกอย่างตามมาตรฐานตลาดทั่วไปได้

ในขณะเดียวกัน ในภาวะเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันสูงขึ้น และพฤติกรรมของผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลง และต้องการการเข้าถึงผลผลิตในหลายช่องทาง การพัฒนาช่องการจัดจำหน่ายในรูปแบบอื่น ๆ ดังเช่นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ได้พยายามทดลองพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายแบบบริการส่งผักถึงบ้าน ในโครงการ "ผักกล่อง" เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มีความแตกต่างหลากหลาย และมีแนวโน้มว่าความต้องการจะมีการขยายตัวมากขึ้น ช่องทางการจัดจำหน่ายรูปแบบอื่น ๆ เช่น ช่องตลาดทางอินเตอร์เน็ต ระบบตลาดฝากขาย การขายส่ง และการเพิ่มมูลค่าผลผลิต ทั้งนี้ในบางช่องทางอาจต้องฝึกฝนและให้โอกาสคนรุ่นลูกรุ่นหลานได้พัฒนาศักยภาพและสานต่อเพื่อพัฒนาช่องทางการตลาดต่อไป เนื่องจากในหลายช่องทางการตลาดนั้นจำเป็นต้องใช้ความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาช่วย ซึ่งเกษตรกรเองอาจมีข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสมัยใหม่ การปรับตัวของเกษตรกรหากมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ก็จะสามารถจัดการระบบตลาดของตนได้อย่างแท้จริง

ดังนั้นการตลาดที่มีความเฉพาะตัวทั้งตัวผลผลิต ระบบการผลิต ผู้ผลิต และผู้บริโภคนั้นจึงต้องอาศัยระบบการจัดการและการพัฒนาที่แตกต่างจากการตลาดโดยทั่วไป หน่วยงานภาครัฐซึ่งมีทั้งงบประมาณและบุคลากรจึงควรต้องให้การสนับสนุนทางนโยบายและการปฏิบัติการอย่างจริงจังทั้งด้านการส่งเสริมการผลิต การบริโภค และการตลาด อย่างสอดคล้องกัน ทั้งนี้ต้องมีการให้การรณรงค์ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กลุ่มผู้บริโภคที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงมีการขายตัวมากขึ้น ระบบการเกษตรอินทรีย์จึงจะยั่งยืน และมีการพัฒนาขยายตัวไปพร้อมกัน การ

พัฒนาและเพิ่มศักยภาพด้านการตลาดในช่องทางอื่น ๆ จะมีมากขึ้น เป็นประโยชน์แก่คนในสังคมวงกว้างต่อไป

การลดช่องว่างทางนโยบายจึงมีความจำเป็นและต้องเชื่อมโยงเพื่อให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมแบบบูรณาการ โดยให้บทบาทแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว และกำหนดให้มีองค์กรกลางในการเปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมและเชื่อมประสานทุกฝ่ายให้มีการทำงานแบบบูรณาการ เพื่อให้การพัฒนาการผลิต การบริโภค และการตลาดเกษตรอินทรีย์ ให้มีการขยายตัวและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนวงกว้างอย่างแท้จริง

การลดช่องว่างทางนโยบายเกษตรอินทรีย์

นโยบายเกษตรอินทรีย์ได้ถูกนำมาใช้เป็นแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่ โดยผ่านงบประมาณมายังสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้ ได้กำหนดให้สาธารณสุขจังหวัดทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์และรณรงค์เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาปลูกพืชผักอาหารปลอดภัย ปลอดสารเคมี และพืชผักอินทรีย์ พร้อมกับการรณรงค์ให้ผู้บริโภคตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสุขภาพ เนื่องจากการบริโภคอาหารที่ปนเปื้อนสารเคมี ซึ่งเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน ซึ่งได้มีการดำเนินการผลักดันและเปลี่ยนวิถีการผลิตจากเกษตรเคมี เป็นเกษตรอินทรีย์มาเป็นเวลานาน ได้เป็นส่วนหนึ่งในการให้ความร่วมมือในแผนยุทธศาสตร์นี้ด้วยในหลายระดับ ทั้งนี้ในแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว ทางสำนักงานพาณิชย์จังหวัด ได้มีการส่งเสริมด้านการตลาดในส่วนของการประชาสัมพันธ์บ้าง แต่ไม่ได้มีบทบาทชัดเจนมากนัก

ดังนั้นเกษตรอินทรีย์ซึ่งถูกผลักดันจากหลายภาคส่วน รวมทั้งกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกเกี่ยวกับการผลิดและการบริโภคอาหารอินทรีย์ จากทั้งแรงผลักดันจากภายในประเทศบวกกับกระแสความเคลื่อนไหวภายนอกประเทศ ทำให้เกษตรอินทรีย์ซึ่งเกษตรกรบางกลุ่มดำเนินการมาเป็นเวลานาน นั้นได้ถูกกำหนดเป็นนโยบาย และจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งมีกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรที่ผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์อยู่จำนวนมาก จึงได้มีการผลักดันให้มีการกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์จังหวัดขึ้น จังหวัดเชียงใหม่จึงเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความเคลื่อนไหวและมีความตื่นตัวเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์มากที่สุด

ในการดำเนินการตามนโยบายโดยแผนยุทธศาสตร์นั้น ในภาพรวมแม้จะประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังไม่บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ด้วยข้อจำกัดหลายประการ ข้อจำกัดประการหนึ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญ คือ การประสานความร่วมมือของทุกภาคส่วน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน่วยงานภาครัฐทั้งสามหน่วยงานหลัก ไม่ว่าจะเป็น สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด สาธารณสุขจังหวัด และสำนักงานพาณิชย์จังหวัด ซึ่งจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง พบว่าทั้งสามหน่วยงานหลักมีภารกิจแตกต่างกัน บทบาท

หน้าที่แตกต่างกัน การทำงานจึงเป็นลักษณะแยกส่วน จึงเกิดช่องว่างทางนโยบายขึ้น ซึ่งสาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งคือกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการของแต่ละกระทรวง กรม และหน่วยงานต่าง ๆ ได้ถูกกำหนดมาแล้ว จึงไม่สามารถทำงานนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนด ทำให้การประสานความร่วมมือให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันจึงเป็นเรื่องยาก

ดังนั้นการประสานความร่วมมือในระหว่างหน่วยงานภาครัฐนั้นมีข้อจำกัด จึงทำให้การบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการผลิต การบริโภค และการตลาดเกษตรอินทรีย์ ไม่ว่าจะเป็นระหว่างหน่วยงานรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มเกษตรกร ภาคเอกชน ภาควิชาการ และองค์กรพัฒนาเอกชน ยังไม่สามรถทำงานร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพได้ การทำงานจึงเป็นลักษณะต่างคนต่างทำตามเป้าหมายของแต่ละฝ่าย ไม่ได้มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน หากจังหวัดเชียงใหม่มีการประสานความร่วมมือแบบบูรณาการ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกหลักในการเชื่อมประสานทางนโยบาย เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีกลไกทางด้านนโยบายและงบประมาณที่ยืดหยุ่น และสามารถทำงานประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายได้โดยมีข้อจำกัดน้อยกว่าหน่วยงานภาครัฐส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดทางนโยบาย และกระบวนการการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการปฏิบัติการได้มากกว่า ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกด้านเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ และต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและแผนยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์เป็นอย่างดี และที่สำคัญต้องมีความตระหนักถึงความสำคัญของเกษตรอินทรีย์ ทั้งด้านการผลิต การบริโภค และการตลาด

อย่างไรก็ตาม ในทุกภาคส่วนควรต้องมีการประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด และสร้างกระบวนการทำงานร่วมกัน รวมทั้งการเชื่อมภารทำงานกับเครือข่ายชุมชนทั้งในเมืองและชนบท เพื่อให้ลดช่องว่างทางนโยบายให้ได้มากที่สุด จึงจะสามารถขับเคลื่อนนโยบายและแผนยุทธศาสตร์จังหวัดเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ให้บรรลุตามเป้าหมายได้อย่างเต็มศักยภาพ

ซึ่งต้องมีการกำหนดเป็นแผนจังหวัด โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ด้วยการบูรณาการเพื่อให้เกิดการทำงานที่สอดคล้องและมีประสิทธิภาพ ไม่แยกส่วนและไม่ซ้ำซ้อนกัน ทั้งนี้ในการกำหนดแผนจังหวัดนั้น ต้องสร้างระบบการทำงานร่วมกัน รวมถึงการจัดการด้านงบประมาณจากส่วนกลางให้มีความยืดหยุ่นและเครือข่ายชุมชนสามารถเข้าถึงได้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินการ เนื่องจากที่ผ่านมาปัญหาด้านการบริหารงบประมาณที่มีข้อจำกัดในทางปฏิบัติที่มีเงื่อนไขของระเบียบว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างของแต่ละหน่วยงาน ทำให้มีความยากลำบากในการให้การสนับสนุนเครือข่ายชุมชนเกษตรอินทรีย์ตามความต้องการของกลุ่มได้

หากมีการแก้ไขหรือจัดให้มีระบบด้านงบประมาณที่เหมาะสม ก็จะสามารถใช้งบประมาณในการสนองนโยบายดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การทำงานแบบบูรณาการด้านการขยายเครือข่ายผู้ผลิต หรือเกษตรกรอินทรีย์ ซึ่งนับว่ามีการขยายตัวช้า และยังคงมีจำนวนน้อย ทำให้ผลผลิตที่ออกสู่ตลาดมีน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค นอกจากนี้ผลผลิตที่ได้นอกจากมีปริมาณน้อยแล้ว ยังต้องเพิ่มศักยภาพด้านคุณภาพผลผลิต และมาตรฐานการผลิตยังคงไม่มีความชัดเจนแน่นอนเท่าที่ควร ซึ่งปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายเกษตรกรขยายตัวช้า มีหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นความรู้ความเข้าใจของเกษตรกร ความยากและระยะเวลาในการทำเกษตรอินทรีย์ที่ต้องใช้เวลานานกว่าเกษตรเคมี และอื่น ๆ ทั้งนี้การจะขยายเครือข่ายเกษตรกรให้มีมากขึ้น จึงต้องอาศัยการสนับสนุนเชิงนโยบายในทุกด้าน โดยการลดช่องว่างทางนโยบายเพื่อให้การสนับสนุนการผลิตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ทั้งนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีบทบาทในการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ และทำงานในเชิงการให้ความรู้และความตระหนักแก่ผู้บริโภค ให้ผู้บริโภคมีการขยายตัวมากขึ้น เพื่อให้ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจ เป็นผู้บริโภคที่พึงประสงค์ เข้าใจระบบการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ ให้คุณค่าแก่การบริโภคตามฤดูกาล มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานและให้การสนับสนุนเกษตรกรในกระบวนการผลิต และการตลาด ซึ่งผู้บริโภคจำเป็นต้องมีจิตสำนึกทางสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ จึงจะสามารถทำให้การบริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์มีการขยายตัว ผู้ผลิตอยู่ได้ มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น มีความเป็นอยู่ดีขึ้น ก็จะสามารถช่วยให้ปริมาณผู้ผลิตมีมากขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย ทั้งนี้แม้จะให้บทบาทแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น แต่หน่วยงานราชการและรัฐส่วนกลางควรมีการสนับสนุนเชิงนโยบายแบบมีส่วนร่วมให้มากที่สุดด้วย

นอกจากนี้ในภาคประชาชน ทั้งในส่วนของเกษตรกร ผู้บริโภค และผู้ขาย รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน และภาควิชาการ ควรได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการผลักดันเชิงนโยบาย มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายระดับท้องถิ่น และระดับภูมิภาค รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานร่วมกัน เนื่องจากการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของทุกภาคส่วน คือหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนการพัฒนาด้านเกษตรอินทรีย์ เพื่อความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากร สุขภาพ ของคนในสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร และสามารถขยายผลออกไปสู่สังคมในวงกว้างได้รวดเร็วขึ้น

ทั้งนี้ในการเชื่อมประสานแบบบูรณาการทุกภาคส่วนให้เกิดการทำงานอย่างสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันนั้น จำเป็นต้องมีองค์กรหรือหน่วยงานกลางที่จะเปิดพื้นที่ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และวางแผนงานร่วมกัน ซึ่งตัวกลางที่จะเชื่อมโยงทุกภาคส่วนเข้าด้วยกันนั้นต้องเป็นหน่วยงานหรือองค์กรที่มีความยืดหยุ่น ทำงานได้ทั้งในเชิงนโยบาย การปฏิบัติการ และสร้างองค์ความรู้ ซึ่งไม่ได้ติดยึดกับชุดความรู้ แนวความคิดหรือความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง จึงจะ

สามารถเป็นตัวกลางในการเชื่อมประสานทุกภาคส่วนให้เกิดการทำงานแบบบูรณาการ และช่วยลดช่องว่างทางนโยบายได้ในที่สุด

(แผนผังแสดงการอุดช่องว่างทางนโยบายเกษตรอินทรีย์ : การผลิต การบริโภค และการตลาดโดยการทำงานแบบบูรณาการ)
กฎหมาย/นโยบาย
ต้องแยกส่วนตามอำนาจหน้าที่
แต่ต้องประสานงานระหว่างราชการด้วยกัน และหน่วยงานอื่นๆ
กระทรวง :เกษตรฯ :สาธารณสุข :พาณิชย์, เครือข่ายชุมชน,เอกชน
สนง. สาธารณสุข
สนง. พาณิชย์
สนง. เกษตรฯ
การตลาดอินทรีย์
ประชาสัมพันธ์
แผนกลุ่มจังหวัด "บูรณาการ" เชื่อมเป็นระบบ
ร่วมกับสถาบันเกษตรกรยั่งยืน (ISAC)
บริโภค
ตลาด
ผลิต
มาตรฐาน
งบประมาณ
ราคา
ปริมาณ
คุณภาพ
การจัดการ/โครงสร้าง
ราคาแพง
ขายในเมือง
ไม่เพียงพอ
ไม่ต่อเนื่อง
ปลอดภัย
มาตรฐาน Q
ไม่มีคนขาย
ไม่มีที่ขายแน่นอนของตนเอง (ตลาดไม่ใกล้/ไม่ถาวร)
กำหนดการบริโภค
รวมผู้บริโภค
ลดความขัดแย้ง
คัดผู้ขาย/สินค้า
ส่วนใหญ่ 98% เกษตรเชิงเดี่ยว
- มกอช., สวพ.
- ส่วนน้อย 2% อินทรีย์
- คัดเกรดเกษตรกร
- เกษตรกร (ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน)
อบรม
เพิ่มเกษตรกร
สอดรับนโยบาย
นโยบายท้องถิ่น (อปท.)
ผลิต
บริโภค
ตลาด
ปัจจัยการผลิต
ขยายตัว
ระบบตลาด
ซื้อที่ดิน
ระดมทุน
กระแส
- ไม่รู้
-ไม่มีทางเลือก
- มีความเข้าใจ
ผู้บริโภค
สร้างผู้บริโภค
- กินตามกาล
-ร่วมกำหนดมาตรฐาน
- สนับสนุนเกษตรกร
- มีจิตสำนึก
ตลาดที่มีอยู่
ร้านอาหาร
หน่วยงานขนาดใหญ่
ตลาดบริษัท
ตลาดไกล
กทม. TOP.
ต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะงานวิจัย

1. ช่องทางการตลาดที่เกษตรกรควรให้ความสำคัญและพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการตลาด คือ

1.1) ตลาดนัดเกษตรอินทรีย์

1.2) ระบบผักกล่องส่งถึงบ้าน

1.3) การตลาดในระบบอินเตอร์เน็ต

1.4) การตลาดขายส่ง

1.5) ระบบฝากขาย โดยเกษตรกรจัดการด้านบรรจุภัณฑ์ และนำไปวางฝากขายยังร้านขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์

1.6) ระบบการขายในสวน โดยผู้บริโภคมาซื้อผลผลิตจากแหล่งผลิตโดยตรง

1.7) การเพิ่มมูลค่าผลผลิตและการแปรรูปผลผลิตเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้มูลค่าด้านการตลาดสูงขึ้น

2. เกษตรกรควรมีการปรับตัวและพัฒนาศักยภาพการผลิตและการตลาดอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถยืนหยัดอยู่ท่ามกลางกระแสเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันสูงขึ้น
3. ควรมีการขยายกลุ่มผู้บริโภคคุณภาพอย่างเป็นระบบ ด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
4. ควรมีการวางแผนการผลิตตลอดทั้งปี โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
5. ควรมีการขยายเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ให้มากขึ้น เพื่อให้มีผลผลิตเพียงพอต่อความต้องการ
6. ควรมีการค้นหาและนำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสม มาให้เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการผลิตและการตลาดเกษตรอินทรีย์
7. ควรมีการจัดหาพื้นที่สำหรับตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ที่เครือข่ายเกษตรกร มีสิทธิในการครอบครองและบริหารจัดการ
8. ควรมีการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้คนรุ่นลูกรุ่นหลานได้รับการถ่ายทอด เรียนรู้เพื่อสานต่อการผลิตและการตลาดเกษตรอินทรีย์อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และการปฏิบัติงานในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

1. มีการกำหนดนโยบายในการสนับสนุนการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ โดยเอื้อต่อการทำงานให้มีการบูรณาการทุกๆฝ่าย คือ การกำหนดนโยบาย และการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานควรมีการกำหนดให้มีความสอดคล้องกันในทุกภาคส่วน เพราะนโยบาย หรือการปฏิบัติงานของระดับจังหวัด ยังมีการทำงานแยกส่วนกัน ที่ยังไม่สอดรับตามเป้าหมายของนโยบายในการส่งเสริมเกษตร

อินทรีย์ ทำให้การปฏิบัติงานเกิดช่องว่างขึ้น การเกิดช่องว่างนี้ทำการขับเคลื่อนนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์เป็นไปได้ช้า และไม่สามารถตอบสนองต่อเกษตรกรผู้ผลิต และประชาชนผู้บริโภคได้อย่างทั่วถึง ฉะนั้นการขับเคลื่อนนโยบายการเกษตรอินทรีย์หน่วยงานภาครัฐจะต้องดำเนินการวางแผนการปฏิบัติงานการอย่างมีส่วนร่วม โดยการวางแผนการปฏิบัติงานจะต้องมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมกำหนดแผนการปฏิบัติงาน เช่น หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน เกษตรกร และผู้บริโภค เป็นต้น โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการทำงานการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ซึ่งคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นจะมีหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการนี้ด้วย ส่วนการปฏิบัติงานในการส่งเสริม หรือกิจกรรมต่างๆจะต้องผ่านที่ประชุม หรือความเห็นชอบคณะกรรมการที่เข้ามาปฏิบัติงาน เพื่อการปฏิบัติงานจะไม่มีการซ้ำซ้อน และจะสามารถรู้ได้ว่าการส่งเสริม หรือการสนับสนุน หรือกิจกรรมใดที่ยังไม่มีการดำเนินการ หรือยังเป็นปัญหาต่อการส่งเสริม เช่น การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในผู้บริโภคมากจนความต้องการของผู้บริโภคสูง แต่การส่งเสริมการผลิตมีน้อยและไม่ต่อเนื่อง จึงทำให้ความต้องการของผู้บริโภคกับผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ออกสู่ตลาดไม่สัมพันธ์กันในเชิงกลไกตลาด เป็นต้น

ดังนั้นการมีนโยบายและการปฏิบัติงานที่เอื้อต่อการทำงาน ต่อการประสานของหน่วยงานทุกฝ่ายที่เกี่ยวกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์จะทำให้การขับเคลื่อนนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถวิเคราะห์ปัญหา แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างตรงจุด และมีประสิทธิภาพ

2. มีการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ให้มีความชัดเจน คือ การจัดตั้งคณะกรรมประสานงานการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์จะต้องมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนในนโยบาย และแผนการปฏิบัติงานของการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ โดยคณะกรรมการประสานงานจะต้องประกอบไปด้วยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน กลุ่มธุรกิจการค้า เกษตรกรผู้ผลิต และประชาชนผู้บริโภค เป็นต้น โดยหน้าที่หลักของคณะกรรมการประสานงานการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ คือการสร้างความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีการประสานทำงานในการส่งเสริมในทุกด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการบริโภค และด้านการตลาด และเป็นหน่วยงานที่วิเคราะห์ช่องว่างการปฏิบัติงานในเชิงประสานงานร่วม หรือประสานการเจรจา รวมถึงการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารของการดำเนินการประสานงานร่วมกันของการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ที่มีการดำเนินการให้กับหน่วยงานทุกภาคส่วน เกษตรกร และประชาชนทั่วไปได้รับรู้อย่างทั่วถึง

3. มีกลไกการตรวจสอบอย่างมีส่วนร่วม ทั้งภายใน และภายนอก คือ กลไกการตรวจสอบอย่างมีส่วนร่วมของการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วนหลักด้วยกัน ได้แก่ ส่วนที่ 1

กลไกการตรวจสอบอย่างมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของหน่วยงานตามนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เป็นการตรวจสอบการทำงานของหน่วยที่เกี่ยวต่อการปฏิบัติงานการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ในทุกๆด้าน เช่น ด้านงบประมาณ ด้านโครงการ ด้านกระบวนการหรือวิธี เป็นต้น เพื่อให้การปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นไปตามเป้าหมายของนโยบายให้มากที่สุด และเพื่อความสอดคล้องต่อความต้องการของทุกภาคส่วนได้อย่างลงตัวรวมถึงสามารถสร้างประโยชน์ให้กับเกษตรกรผู้ผลิต และประชาชนผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง ส่วนที่ 2 กลไกการตรวจสอบอย่างมีส่วนร่วมในการควบคุมมาตรฐานคุณภาพสินค้าเกษตรอินทรีย์ ซึ่งการตรวจสอบการควบคุมมาตรฐานสินค้าเกษตรเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าสินค้าเกษตรนี้เป็นสินค้าที่มีความแตกต่างไปจากสินค้าเกษตรอื่น นั้นก็คือการได้ได้รับรองมาตรฐาน หรือมีการควบคุมมาตรฐานที่เข้มงวดตามที่กำหนดไว้ โดยการตรวจสอบการควบคุมคุณภาพสินค้าเกษตรอินทรีย์จะต้องตรวจสอบตั้งแต่ขั้นตอนการผลิต จนถึงการจำหน่ายในตลาด โดยเฉพาะความพร้อมของเกษตรกรผู้ผลิตที่ต้องมีความพร้อมในเรื่องของปัจจัยการผลิต เช่น พื้นที่ปลูก แหล่งน้ำ ปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น และความพร้อมในเรื่องของจิตใจต่อความอดทน และความซื่อสัตย์ต่อตัวเองในการผลิตที่ได้มาตรฐานของเกษตรอินทรีย์

แต่การจะทำให้การตรวจสอบเป็นไปอย่างมีส่วนร่วมได้นั้นจะต้องสร้างกระบวนการการตรวจสอบทั้งภายใน และภายนอก คือ การตรวจสอบภายใน เป็นการตรวจสอบของหน่วยงาน หรือองค์กร หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรง ในการดำเนินนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เช่น หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด เป็นต้น หน่วยงานพัฒนาเอกชน ได้แก่ สถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน ISAC เป็นต้น และกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ส่วนการตรวจภายนอก เป็นการตรวจสอบของหน่วยงาน หรือองค์กร หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยอ้อม ในการดำเนินนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เช่น หน่วยงานทางวิชาการที่รับรองการตรวจสอบคุณภาพและสารตกค้างในอาหาร ได้แก่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น องค์กรภาคเอกชน ได้แก่ NGO ห้างร้าน เป็นต้น และกลุ่มผู้บริโภค ซึ่งการตรวจสอบจะต้องดำเนินการไปพร้อมๆกันอย่างมีส่วนร่วม ทั้งภาคในและภาคนอก จึงจะทำให้การปฏิบัติงาน และการควบคุมมาตรฐานคุณภาพของสินค้าเกษตรอินทรีย์ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลตามเป้าหมายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ได้

4. ท้องถิ่นต้องมีการจัดทำนโยบาย และแผนการปฏิบัติการในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในชุมชนให้ครอบคลุมทุกด้าน คือ หน่วยงานท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบล, เทศบาล, องค์การบริหารส่วนจังหวัด) ต้องมีการกำหนดนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ โดยกำหนดลงในแผนงานของหน่วยงานท้องถิ่น ได้แก่ แผนพัฒนา 3 ปี ,แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี , แผนการดำเนินงาน

เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานของหน่วยงานท้องถิ่น และในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ หน่วยงานท้องถิ่นจะต้องกำหนดนโยบายให้ครอบคลุมทุกด้าน ได้แก่ การส่งเสริมด้านการผลิต การส่งเสริมด้านการบริโภค และการส่งเสริมด้านการตลาด เพื่อตอบสนองการขยายตัวของเกษตรอินทรีย์ในทุกระดับจะได้มีความสอดคล้องกัน ส่วนการปฏิบัติงานของการส่งเสริมจะต้องมีคณะกรรมการการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ระดับท้องถิ่น โดยมีหน่วยงานท้องถิ่น เกษตรกรผู้ผลิต และประชาชนผู้บริโภค เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในคณะกรรมการ เพื่อเป็นคณะทำงานหลักในการประสานกับหน่วยงานรัฐในระดับภูมิภาค หรือประสานงานกับองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการปฏิบัติงานของหน่วยงานท้องถิ่นจะต้องกำหนดการการส่งเสริมให้ควบคุมทุกพื้นที่โดยกระจายให้ทั่วถึงทุกเขตรับผิดชอบในหน่วยงานท้องถิ่นนั้นด้วย

5. การสนับสนุนทางนโยบายของภาครัฐต้องสอดคล้องต่อความต้องการของเกษตรกรผู้ผลิต คือ นโยบาย และแผนการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐจะต้องมีความสอดคล้องต่อความต้องการของเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ เพราะการผลิตเป็นหัวใจของการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ให้เกิดการขยายตัวและเพิ่มประสิทธิผลต่อการค้าการตลาด ซึ่งนโยบาย และการปฏิบัติที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของเกษตรอินทรีย์ได้นั้น หน่วยงานภาครัฐต้องสร้างกระบวนการการทำงานอย่างมีส่วนร่วมกับเกษตรกร โดยการเข้ามาเป็นที่ปรึกษา หรือเป็นผู้แนะนำ หรือร่วมวางแผนการปฏิบัติงานกับเกษตรกรในพื้นที่ต่างๆอย่างทั่วถึง หรือใช้วิธีการการสำรวจความต้องการของเกษตรกรผู้ผลิต หรือมีการกำหนดนโยบาย และแผนการปฏิบัติร่วมกัน เพื่อความสอดคล้องเชิงนโยบายและเชิงการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐต่อความต้องการของเกษตรกรผู้ผลิต และเพื่อให้นโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่สามารถเกิดประโยชน์สูงสุดกับเกษตรกรอินทรีย์ได้อย่างแท้จริง

6. รัฐควรมีนโยบายการควบคุม และลดบทบาทการส่งเสริมการใช้เคมีภายใต้องค์กรของรัฐ คือ รัฐบาล และหน่วยงานภาครัฐทุกภาคส่วน จะต้องให้ความสำคัญ การเอาใจใส่ต่อการลดการใช้สารเคมีในภาคเกษตรกรรม หรือภาคส่วนอื่นๆ ซึ่งภาครัฐควรกำหนดมาตรการที่ชัดเจนในการลดการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตเกษตรกรรม โดยการกำหนดเป็นนโยบาย กฎระเบียบ ข้อบังคับที่ออกโดยหน่วยงานภาครัฐ เช่น กฎกระกรวง หรือการควบคุมของท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อการควบคุมปริมาณการใช้สารเคมีในพื้นที่ลดลง การควบคุมการใช้สารเคมีจะทำให้ภาคการเกษตรลดการใช้สารเคมีให้น้อยลง และยังเอื้อต่อการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ให้เพิ่มขึ้นในพื้นที่ทางการเกษตรด้วย

และสิ่งที่ภาครัฐต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการนโยบายการควบคุมการใช้สารเคมี คือ การกำหนดนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์อย่างครบวงจร เช่น การผลิตที่ปัจจัยการผลิตเป็นอินทรีย์ (ปุ๋ยอินทรีย์) การตลาดที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย และการบริโภคที่ประชาชนบริโภคอย่างมีความรู้

เป็นต้น รวมถึงนโยบายที่เกี่ยวกับการพัฒนาเทคโนโลยี การพัฒนานวัตกรรมใหม่ และการวิจัย ในเชิงอินทรีย์ หรือเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมใหม่ที่สามารถทดแทนการใช้เคมีในภาคการเกษตรกรรมเพื่อเป็นการลดช่องว่างของผลกระทบต่อการผลิตของเกษตรกรให้น้อยลง และเพื่อให้เกษตรกรสามารถปรับตัวกับการทำเกษตรในรูปแบบใหม่ได้ เช่น การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การผลิตเมล็ดพันธุ์อินทรีย์ หรือการเก็บเกี่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งถือเป็นนโยบายที่มีความท้าทายของรัฐบาล ของหน่วยงานภาครัฐเป็นอย่างยิ่งกับสังคมเกษตรกรรมของสังคมไทย รวมถึงนโยบายความสอดคล้องในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ และศูนย์กลางอาหารของอาเซียน หรือเมืองแห่งอาหารปลอดภัย (จังหวัดจังใหม่) ด้วย

7. ภาครัฐควรมีนโยบายสร้างความเข้าใจและความตระหนักในการบริโภคสินค้าและผลิตผลเกษตรอินทรีย์ อย่างต่อเนื่อง คือ ผู้บริโภคเป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งในการขับเคลื่อนการนโยบายเกษตรอินทรีย์ ทำให้ภาครัฐต้องมีนโยบายในการสร้างการเรียนรู้ หรือเผื่อแผ่องค์ความรู้ความเข้าใจในการบริโภคเกษตรอินทรีย์อย่างถูกต้อง และการสร้างความตระหนักต่อผลกระทบในการบริโภคอาหารที่ไม่ปลอดภัยที่ส่งผลเสียมากกว่าผลดีของผู้บริโภค โดยแผนการปฏิบัติการของหน่วยงานภาครัฐต้องมีการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภค เช่น การอบรมให้ความรู้การบริโภคอาหารอินทรีย์ การประชาสัมพันธ์จุดจำหน่ายเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น และกิจกรรมที่สำคัญที่หน่วยภาครัฐควรเข้ามาส่งเสริม และสนับสนุน คือ กิจกรรมการสร้างเครือข่ายผู้บริโภคเกษตรอินทรีย์ โดยการชักชวนผู้บริโภคเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ผ่านกลุ่มเครือข่าย เพื่อการสนับสนุน หรืออุดหนุนสินค้าเกษตรของเกษตรกร และเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของบริโภคกับเกษตรกรอินทรีย์ เช่น กิจกรรมพาผู้บริโภคไปเยี่ยมสวนเกษตรอินทรีย์ หรือกิจกรรมการกำหนดราคาร่วมกันของผู้ซื้อและผู้ขาย เป็นต้น ดังนั้นการสร้างความเข้าใจให้กับผู้บริโภคในเรื่องเกษตรอินทรีย์ได้อย่างถูกต้อง จะทำให้การดำเนินการการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ตามนโยบาย และการปฏิบัติงาน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความยั่งยืนต่อการเกษตรอินทรีย์ต่อไป

8. นโยบายการสร้างบุคคลกรในระบบหน่วยงานราชการที่มีความรู้ความสามารถทางด้านเกษตรอินทรีย์ คือคือ การผลิตบุคลากรของรัฐที่มีความเกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะจะสามารถเป็นผู้เชื่อมโยงเกษตรกร กับหน่วยงานของรัฐให้มีความเข้าใจกันมากขึ้น และสามารถเป็นผู้ให้ความรู้ทางด้านวิชาการ การปฏิบัติการกับเกษตรกรได้เป็นอย่างดี ซึ่งภาครัฐอาจจะต้องมีการประสานงานกับสถานศึกษาให้มีการผลิตบัณฑิตที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านเกษตรอินทรีย์โดยเฉพาะด้วย

ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยในครั้งนี้ได้มีการศึกษาเรื่องข้อจำกัดของการมีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์อย่างเพียงพอในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน โดยการหาข้อจำกัดและการหาช่องทางการตลาดที่มีความเหมาะสมกับเกษตรกรเครือข่ายเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน รวมถึงการหาแนวทางการแก้ไขข้อจำกัดตลาดเกษตรอินทรีย์โดยใช้ช่องทางผ่านนโยบายของภาครัฐที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลกระทบต่อการส่งเสริมทางด้านการตลาดเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามขั้นตอนของงานวิจัยและวิเคราะห์ประเด็นต่างๆตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างครบถ้วน แต่ทั้งนี้ก็ยังมีข้อมูลบางส่วนที่คณะผู้วิจัยเห็นว่าเป็นข้อมูลสำคัญและไม่สามารถเจาะลึกไปในประเด็นเหล่าได้ ส่วนหนึ่งประเด็นเหล่านั้นไม่ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย หรือประเด็นนั้นมีความเป็นเฉพาะด้านที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับทางด้านการตลาดโดยตรง และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัยทางด้านเกษตรอินทรีย์ หรือเพื่อเป็นประเด็นให้กับงานวิจัยครั้งต่อไป คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอดังนี้

1. งานวิจัยควรมีการค้นหากระบวนการการเป็นเกษตรกรอินทรีย์ โดยศึกษาขั้นตอนการเข้าไปสู่การเป็นเกษตรกรอินทรีย์ ว่ามีขั้นตอนอย่างไร มีกระบวนอะไรบ้าง หรือมีอุปสรรคในการเป็นเกษตรอินทรีย์มีมากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นการชี้แนวทางให้กับเกษตรกร หรือผู้ที่สนใจในการเข้ามาสู่ระบบการผลิตเกษตรกร และเป็นการสร้างแบบแผนให้กับเกษตรกรอินทรีย์รุ่นต่อไป

2. งานวิจัยควรมีการเก็บสถิติในเรื่องของรายได้ รายจ่าย และปัจจัยอื่นๆ ต่อการผลิตของเกษตรกรที่ทำแบบระบบเกษตรอินทรีย์ โดยวิเคราะห์ความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจในการทำเกษตรแบบอินทรีย์ เพื่อความประจักษ์ของกระบวนการการผลิตเกษตรอินทรีย์ รวมถึงการวัดความคุ้มค่าทางจิตใจที่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรอินทรีย์ทั้งทางบวกและทางลบ และควรมีการเปรียบเทียบข้อมูลรายได้ รายจ่ายและปัจจัยอื่น ในการผลิตเกษตรระหว่างเกษตรอินทรีย์ กับเกษตรที่ใช้เคมี

3. งานวิจัยควรมีการศึกษาเรื่องของนโยบายระดับท้องถิ่น (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ต่อการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ในมิติด้านศักยภาพ อุปสรรค ความพร้อม หรือปัจจัยอื่นๆที่ทำให้นโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถเคลื่อนขับไปได้และขยายในชุมชนท้องถิ่น

4. งานวิจัยควรมีการศึกษากระบวนการสร้างผู้บริโภคที่มีคุณภาพต่อการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ การให้ข้อมูล หรือการปลูกจิตสำนึกให้กับผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ รวมถึงการสร้างความตระหนักของการบริโภคที่มีผลต่อสุขภาพชีวิตของผู้บริโภคทั่วไป และที่สำคัญต้องมีกระบวนการสร้างระบบเครือข่ายผู้บริโภคเกษตรอินทรีย์ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในพื้นที่

5. งานวิจัยควรมีการศึกษาการสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม เทคโนโลยี ที่มีผลต่อการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ และเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตเกษตรอินทรีย์ให้มากขึ้น โดยนวัตกรรมที่มีการสร้างอาจเป็นเรื่องของอุปกรณ์ เครื่องมือที่ช่วยกระบวนการผลิต หรือนวัตกรรมที่เป็นเรื่องขององค์ความรู้ใหม่ในการสนับสนุนการผลิตเกษตรอินทรีย์

บรรณานุกรม

กรมพัฒนาที่ดิน. 2555. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ดินในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559.

กลุ่มเกษตรกรและแม่บ้าน 924 คน และผู้บริโภคทั่วไป 1,412 คน, แผนงานพืชอาหารเชียงใหม่ปลอดภัย, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่. 2551

คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ.2551. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่1 พ.ศ. 2551-2554 และแผนปฏิบัติการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2551-2554

จำเนียร บุญมาก. 2551. พฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายกาดนัดผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ จังหวัดเชียงใหม่.เชียงใหม่: รายงานการวิจัย,มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ชนิตา พันธุ์มณี และคณะ. 2554. การศึกษาระบบการผลิตและความยั่งยืนของเกษตรอินทรีย์ในเขตภาคเหนือตอนบน.เชียงใหม่: รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ดลกร ขวัญคำ และคณะ. 2553. การพัฒนารูปแบบการจัดการธุรกิจเกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน.เชียงใหม่: รายงานผลการวิจัย, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ทิพย์วัตน์ มณีเลิศ และคณะ. 2544. โครงการมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เหมาะสมกับเกษตรกรรายย่อยภาคเหนือ ระยะที่สอง.เชียงใหม่: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

บาลเย็น สุนันตา และทีมวิจัยชุมชน. 2552. กระบวนการและรูปแบบการขยายผลการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นในตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่.จังหวัดเชียงใหม่.: รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ปรีดา ศรีนฤวรรณ. 2551. กลยุทธ์การตลาดของเครือข่ายกาดนัดเกษตรอินทรีย์ จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: รายงานผลการวิจัย, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ปรีดา ศรีนฤวรรณ และภูษณิศา เตชเถกิง. 2552. การพัฒนารูปแบบการจัดการตลาดของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ เพื่อเสริมสร้างความเข็มเข็มของวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่นยืน. เชียงใหม่: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

แผนงานวิจัยและพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพและระบบการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ สถาบันวิจัยระบบสาธารณะสุข, 2548

ภูษณิศา เตชเถกิง. 2552. ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ในตลาดระดับชาติ.เชียงใหม่: รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

มณี หงส์พิพิธ และคณะ. 2551. โครงการการศึกษาและสรุปบทเรียนการจัดการตลาดทางเลือกของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ชมรมรักษ์ธรรมชาติ จังหวัดยโสธร.ยโสธร: รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ฉบับสมบูรณ์, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ร่างแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ.2556 – 2559 กลุ่มแผนงาน กองแผนงาน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์)

รวิพร คูเจริญไพศาล. 2549. การกระจายช่องทางการตลาดและลอจิสติกส์. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิยาลัย.

รัชนีกร. 2553. ช่องทางการจัดจำหน่ายผักปลอดสารพิษของเกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่.การค้นคว้าแบบอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมเกษตร. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วรรณทิภา ปัญญากรณ์ และคณะ. 2552. โครงการ การศึกษาเกษตรทางเลือกอย่างยั่งยืนของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ลุ่มน้ำลี้จังหวัดลำพูน.ลำพูน: รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2546. การตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ. บรรณกิจ.

สังเวียน ดวงสุภา และคณะ. 2547. การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกษตรอินทรีย์อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน.แม่ฮ่องสอน: รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

แสวง รวยสูงเนิน. 2548. สถานภาพและประเด็นปัญหาในระบบการผลิตและการตลาดข้าวอินทรีย์ในภาคอีสาน.ขอนแก่น: รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยเกษตรอินทรีย์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. 2553. โครงการพัฒนาตลาดและระบบการตรวจรับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์.กรุงเทพฯ: สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติโครงการนวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ ธุรกิจวัตกรรมเกตร อินทรีย์ .สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาสตร์และเทคโนโลยี .รายงานประจำปี 2554 หน้า 17-18

เสาวลักษณ์ ชาญเชี่ยว. 2553. การบริหารการตลาด. กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

สำนักบริหารกิจการต่างประเทศ. 2556. บทความ บทบาทของกระทรวงพาณิชย์ กับเกษตรอินทรีย์ไทย กระทรวงพาณิชย์ (2 พฤษภาคม 2556)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. 2554. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559 : หน้า 52-65

สำนักนายกรัฐมนตรี. 2544. คำแถลงนโยบายของ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีต่อรัฐสภา. กรุงเทพฯ. คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา : หน้า 7-9

สำนักนายกรัฐมนตรี. 2548. คำแถลงนโยบายของ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีต่อรัฐสภา. กรุงเทพฯ. คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา : หน้า 11-12

สำนักนายกรัฐมนตรี. 2549. คำแถลงของ พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรีต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ.กรุงเทพฯ. คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา : หน้า 8-9

สำนักนายกรัฐมนตรี. 2551. คำแถลงของ นายสมัคร สุนทรเวช นายกรัฐมนตรีต่อรัฐสภา.กรุงเทพฯ. คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา : หน้า 16-17

สำนักนายกรัฐมนตรี. 2551. คำแถลงของ นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ นายกรัฐมนตรีต่อรัฐสภา. กรุงเทพฯ. คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา : หน้า 16-17

สำนักนายกรัฐมนตรี. 2551. คำแถลงของ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรีต่อรัฐสภา. กรุงเทพฯ. คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา : หน้า 18-20

สำนักนายกรัฐมนตรี. 2554. คำแถลงของ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรนายกรัฐมนตรีต่อรัฐสภา. กรุงเทพฯ. คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา : หน้า 14-15

สำนักบริหารกิจการต่างประเทศ. 2556. บทความ บทบาทของกระทรวงพาณิชย์ กับเกษตรอินทรีย์ไทย กระทรวงพาณิชย์ 2 พฤษภาคม 2556

อายุส หยู่เย็น. 2553. ส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผักและผลไม้สดอินทรีย์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.เชียงใหม่: รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

อรุณี เวียงแสง และคณะ. 2544. โครงการการจัดการตลาดผักปลอดสารพิษที่เหมาะสมและเป็นธรรมในช่วงการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตสู่เกษตรกรรมยั่งยืนเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก อ.ขุนยวมจ.แม่ฮ่องสอนระยะที่ 2.แม่ฮ่องสอน: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

อดุล จาตุรงคกุล. 2546. การบริหารตลาด. กรุงเทพฯ. พิมพ์ครั้งที่ 3. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: หน้า 505.

กรมพัฒนาที่ดิน 2549.การขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือตอนบน. [ระบบออนไลน์] . แหล่งที่มา region.nesdb.go.th/NESO/research_north/data_0317230311.pdf สืบค้นวันที่ 11 ตุลาคม 2555

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.2552. รายงานการศึกษาแนวคิดผลิตภัณฑ์ใหม่ของเกษตรอินทรีย์ธุรกิจอาหารสีเขียว. [ระบบออนไลน์] .แหล่งที่มา boc.dip.go.th/download/report26.pdf?ml=5&mlt=system.สืบค้นวันที่ 11 ตุลาคม 2555)

กรีนเนท/มูลนิธิสายใยแผ่นดิน. 2552. ตลาดเกษตรอินทรีย์ไทย. [ระบบออนไลน์] http://www.greennet.or.th/article/411 สืบค้นวันที่ 11 ตุลาคม 2555

กรีนเนท/มูลนิธิสายใยแผ่นดิน. 2555. หลักการเกษตรอินทรีย์. [ระบบออนไลน์] http://www.greennet.or.th/article/411 สืบค้นวันที่ 11 ตุลาคม 2555

กลุ่มวิจัยและพัฒนากลุ่มเกษตรกร กรมส่งเสริมสหกรณ์. 2553. การปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงานและงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2553 . [ระบบออนไลน์] webhost.cpd.go.th/.../คำแนะนำเกษตรอินทรีย์%20ปี%20พ.ศ.%2 สืบค้นวันที่ 11 ตุลาคม 2555

การขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือตอนบน. [ระบบออนไลน์] region.nesdb.go.th /NESO/research_north/data_0317230311.pdf สืบค้นวันที่ 23 มีนาคม 2556

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2556. นโยบายด้านการเกษตรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา http://www.moac.go.th/ewt_news.php?nid=3654 สืบค้นวันที่ 24 มิถุนายน 2556

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2555. รายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลและการสั่งการของนายกรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา http://www.moac.go.th/ewt_news.php?nid=3654 สืบค้นวันที่ 24 มิถุนายน 2556

กรมการส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรฯ. 2556. ยุทธศาสตร์กรมการส่งเสริมการเกษตร 2556-2549หน้า 10-13 [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา http://www.doae.go.th/page/organization_chart สืบค้นวันที่ 24 มิถุนายน 2556

กรมพัฒนาที่ดิน. 2556. ยุทธศาสตร์กรมพัฒนาที่ดินในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ฉบับปรับปรุง ณ วันที่18 มกราคม 2556 [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มาhttp://www.ldd.go.th/Strategy/strategics.html สืบค้นวันที่ 24 มิถุนายน 2556

กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2550. ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี 2550–2554) [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา http://brps.ricethailand.go.th/ สืบค้นวันที่ 24 มิถุนายน 2556

กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2555. ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ฉบับที่ 2 (ร่าง) ปี 2555-2559) [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา http://brps.ricethailand.go.th/ สืบค้นวันที่ 24 มิถุนายน 2556

กองแผนงานและวิชาการ กรมวิชาการเกษตร.2554. รายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลและการสั่งการของนายกรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรระหว่างวันที่ 23 สิงหาคม 2554 ถึง 30 กันยายน 2555 ตุลาคม 2555 [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา http://www.doa.go.th/th/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=95&Itemid=81 สืบค้นวันที่ 24 มิถุนายน 2556

กระทรวงพาณิชย์. 2555. ยุทธศาสตร์แผนแม่บทกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. 2555-2564. [ระบบออนไลน์] .แหล่งที่มา http://www2.moc.go.th/main.php?filename=index_design4# สืบค้นวันที่ 24 มิถุนายน 2556

โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม. 2550. การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา http://www.measwatch.org/news/1947 สืบค้นวันที่ 25 มิถุนายน 2556

ณรงค์ เพชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล. 2553. แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนในปัจจุบัน [ระบบออนไลน์]http://www.baanjomyut.com/library_2/economic_community/12_3.html สืบค้นวันที่ 22 ตุลาคม 2555

มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย). มปป. วาระแห่งชาติเกษตรอินทรีย์ [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา http://www.sathai.org/knowledge/01_policy/A01_Nation%20policy.htm สืบค้นวันที่ 24 มิถุนายน 2556

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. มปป.ปัจจัยสนับสนุนของเกษตรอินทรีย์ไทย. [ระบบออนไลน์] .แหล่งที่มา www.organic.moc.go.th. สืบค้นวันที่ 11 ตุลาคม 2555

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. 2554.การเดิบโตของตลาดเกษตรอินทรีย์ในตลาดอาเซียน AEC. [ระบบออนไลน์] .แหล่งที่มา http://business.vayoclub.com/index.php?topic=11979.0สืบค้นวันที่ 11 ตุลาคม 2555

สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ.มปป. การขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือตอนบน. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา region.nesdb.go.th/NESO/research_north/data_0317230311.pdf สืบค้นวันที่ 25 มิถุนายน 2556

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. 2555. รายงานผลการดำเนินงานของกระทรวงสาธารณสุขตามนโยบายรัฐบาล ระหว่างวันที่ 24 สิงหาคม 2555 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2555. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา http://ict4.moph.go.th/reportm/ สืบค้นวันที่ 26 มิถุนายน 2556

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข. 2553. นโยบายด้านสาธารณสุข [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา http://ict4.moph.go.th/reportm/index.php?option=com_content&view=section&id=5&Itemid=88X สืบค้นวันที่ 26 มิถุนายน 2556

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2551. กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค (ฉบับสมบูรณ์) [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา http://www.thaichamber.org/scripts/detail.asp?nNEWSID=1688 สืบค้นวันที่ 27 มิถุนายน 2556

สำนักมาตรฐานเกษตรอินทรีย์. 2555. มาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ [ระบบออนไลน์] http://www.actorganic-cert.or.th/page/item/582 สืบค้นวันที่ 23 มีนาคม 2556

สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. 2554. เส้นทางสายอินทรีย์. [ระบบออนไลน์] .แหล่งที่มา http://www.organic.moc.go.th/Default_News2.aspx . สืบค้นวันที่ I1 ตุลาคม 2555

สำนักงานประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้. 2555. เศรษฐกิจชุมชน. [ระบบออนไลน์] http://www.trf.mju.ac.th/lobby/lobby.php?Lpage=AT&id=AAT520102.php สืบค้นวันที่ 22 ตุลาคม 2555

สำนักบริการข้อมูลและสารสนเทศ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2554. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน. [ระบบออนไลน์] http://www.idis.ru.ac.th/report/index.php?topic=6045.0 สืบค้นวันที่22 ตุลาคม 2555

สุภาพ มากมงคล. 2554. เกษตรกรรมอินทรีย์. [ระบบออนไลน์] http://modxv44.blogspot.com/2011_02_01_archive.html สืบค้นวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2556

สำนักงานเกษตรอำเภอชุมชพร มปป. เกษตรกรรมอินทรีย์. [ระบบออนไลน์] http://www.chumphon.doae.go.th/sara/orgarnic.htm สืบค้นวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2556

องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน. 2551. คำแถลงนโยบายของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน [ระบบออนไลน์]http://www.lamphunpao.go.th/nayoby.php สืบค้นวันที่ 8 ตุลาคม 2556

oknation.2553.เศรษฐกิจชุมชน กรอบความคิด.[ระบบออนไลน์] http://www.oknation.net/blog/SouthernFamilyActivists/2010/05/14/entry-2สืบค้นวันที่ 22 ตุลาคม 2555

Tayatfar. 2013. ผักปลอดสารพิษ ความหมายและปฏิบัติ [ระบบออนไลน์] http://tayatfarm.com สืบค้นวันที่ 23 มีนาคม 2556

Coughlan, Anne T; Louis W. Stern, and Adel I, El-Ansary. 2003. Marketing Chanels. 6 ed. NJ: Prentic-Hall.

Louis P.Bucklin. 1966. A theory of distribution channel structure. 1 edition published in 1966.

ภาคผนวก (ก)

ผู้ให้ข้อมูลงานวิจัย

หน่วยงานภาครัฐ (ระดับจังหวัด)

1. นางสาวชูจิต ทองย้อย หน่วยงาน สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดเชียงใหม่
2. นายณวรา ชัยชนะ หน่วยงาน สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดเชียงใหม่
3. นายสุรพล มุสุรินทร์ดา หน่วยงาน สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดเชียงใหม่
4. นางประเทือง มหาพิรุณ หน่วยงาน สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดเชียงใหม่
5. นางมลวิภา ศิริโหราชัย หน่วยงาน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่
6. นางสาวอุบล จริยา หน่วยงาน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่
7. นางอัญวาท เฮงมรีกุล หน่วยงาน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่
8. นางอัญธัญ ไชยาวงศ์ หน่วยงาน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่
9. นายจอมรัตน์ ไชยวงศ์ หน่วยงาน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่
10. ดร.สุรสิงห์ วิศรุตรัตน์ หน่วยงาน รองนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่
11. นางมนสิษาไชยมณี หน่วยงาน สำนักงานการค้าภายใน จังหวัดเชียงใหม่
12. นางสาวทัศนีย์ ธรรมจักร หน่วยงาน สหกรณ์เกษตรอินทรีย์เชียงใหม่ (จำกัด)

หน่วยงานภาครัฐ (ระดับท้องถิ่น)

1. นายอนันต์ สมจักร อายุ 55 ปี ตำแหน่ง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลสบเปิง ที่อยู่ 70 หมู่ 8 บ้านดอนเจียง ตำบลสบเปิง อำเภอแม่แดง จังหวัดเชียงใหม่ เบอร์โทนศัพท์ 083-5770495

2. นายณรงชัย ปาระโกน อายุ 47 ปี ตำแหน่ง ที่ปรึกษานายกเทศบาลตำบลน้ำแพร่ ที่อยู่ 87 หมู่ 7 บ้านสหกรณ์คำริ ตำบลน้ำแพร่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เบอร์โทนศัพท์ 089-2663880

3. นายบุญยิ่ง เลาว้าง อายุ 42 ปี ตำแหน่ง อดีตรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่วิน ที่อยู่14 ม.13บ้านม่อนขะ ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ เบอร์โทนศัพท์ 087-1762704

4. นายชัยวัฒน์ บุญปัญญาตำแหน่ง ผู้ช่วยนักวิชาการการเกษตร หน่วยงาน เทศบาลตำบลลวงเหนือ

5. นางจรรยา แก้วคำมูล หน่วยงาน เทศบาลตำบลน้ำแพร่

องค์กรในระดับมหาวิทยาลัย

1. นายรุ่งโรจน์ มณี หน่วยงาน สถาบันบริการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

2. อาจารย์ ดร.ชมชวน บุญระหงส์ หน่วยงาน มหาวิทยาลัยแม่โจ้

องค์กรพัฒนาเอกชน

1. นายพัฒนะ ทุนอินทรีย์ หน่วยงาน มูลนิธิสวนพุทธธรรม
2. นายวิเชียร ทาหล้า หน่วยงาน เครือข่ายเชียงใหม่ เขียว สวย หอม
3. นายศิวกร ธารพรศรี หน่วยงาน เครือข่ายเชียงใหม่ เขียว สวย หอม
4. ม.ร.ว.อัจฉรีย์ชัย รุจวิชัย หน่วยงาน พอร์ทเนท
5. นางสาวรสริน คำฝั่น หน่วยงาน สถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน
6. นางสาวกสินา ลิ้มสมานพันธ์ หน่วยงาน องค์การอ็อกแฟม
7. นางกัลยา ใหญ่ประสาน หน่วยงาน นักพัฒนาด้านเกษตรอินทรีย์ จังหวัดลำพูน

เครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์

1. นางสาวจิรัฐดิกาล คำกาศ หน่วยงาน เครือข่ายผู้ผลิตผักอินทรีย์ ตำบลแม่ทา
2. นายอภิศักดิ์ กำเพ็ญ หน่วยงาน เครือข่ายผู้ผลิตผักอินทรีย์ ตำบลแม่ทา
3. นางดวงทิพย์ ดรีวง หน่วยงาน กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ตำบลสันทราย อำเภอสารภี
4. นางแดงต้อย ต๊ะวนา หน่วยงาน กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ตำบลสันทราย อำเภอสารภี
5. นางจำลอง อินชัย หน่วยงาน เกษตรอินทรีย์ ลุ่มน้ำฮาว อำเภอแม่แตง
6. นายสมัย แก้วภูศรี หน่วยงาน กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ลุ่มน้ำลี้ จังหวัดลำพูน
7. นายสมควร มาจันทร์ หน่วยงาน กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ลุ่มน้ำลี้ จังหวัดลำพูน
8. นายสมศักดิ์ สิงห์ทองแท้ หน่วยงานเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ ตำบลแม่ทา
9. นางกัลยา ใหญ่ประสาน หน่วยงาน นักพัฒนาด้านเกษตรอินทรีย์ จังหวัดลำพูน

เครือข่ายผู้บริโภค

1. นางสาววีรวรรณ โสดาวัฒน์ หน่วยงาน สมาคมมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ
2. นางสาวกนกวรรณ อุโฆษกิจ หน่วยงาน สมาคมมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ
3. กลุ่มตัวอย่างผู้บริโภค จำนวน 50 คน โดยใช้แบบสอบถามในการสัมภาษณ์ในตลาดเกษตรอินทรีย์ทั่วจังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ในการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)

กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

ที่	ชื่อ – สกุล	อายุ	ที่อยู่	เบอร์โทร	แปลงที่ปลูก
1	นางแดงต้อย ต๊ะวนา	-	40 ม.5 ต.สันทราย อ.สารภี จ.เชียงใหม่	082-6280203	4 ไร่ 2 งาน
2	นางธิดา บุญเป็ง	-	39 ม.6 ต.สันทราย อ.สารภี จ.เชียงใหม่	083-8620870	5 ไร่ 3งาน
3	นางศรีทอน จันทร์ก้อน	-	42/1 ม.6 ต.สันทราย อ.สารภี จ.เชียงใหม่	089-9542457	1 ไร่ 2 งาน
4	นางสาวจันทร์สม สุรินต๊ะ	-	48/4 ม.6 ต.สันทราย อ.สารภี จ.เชียงใหม่	089-7018219	3 ไร่
5	นางธิดา สิทธิวงค์	-	70 ม.8 ต.สันทราย อ.สารภี จ.เชียงใหม่	05396650	1 ไร่
6	นางฟองจันทร์ บุญต่าย	-	88/1 ม.6 ต.ขัวมุง อ.สารภี จ.เชียงใหม่	084-0413750	2 ไร่
7	นางวิไล จาปัญญะ	-	77/1 ม.6 ต.ขัวมุง อ.สารภี จ.เชียงใหม่	082-7592850	2 งาน
8	นายอินทิพย์ เรือนโนวา	-	99/6 ม.6 ต.ขัวมุง อ.สารภี จ.เชียงใหม่	053429767	1 ไร่
9	นางกรรณิกา อินต๊ะรักษา	-	40 ม.9 ต.ขัวมุง อ.สารภี จ.เชียงใหม่	088-4346529	2 ไร่
10	นางแสงทอง ชุมภูวัน	-	13/1 ม.9 ต.ขัวมุง อ.สารภี จ.เชียงใหม่	080-2906710	1 ไร่
11	นางผ่องพรรณ บุญศรีตัน	-	96 ม.6 ต.ขัวมุง อ.สารภี จ.เชียงใหม่	087-5790496	1 ไร่
12	นายจันทร์ แปงสุตา	-	120 ม.9 ต.ขัวมุง อ.สารภี จ.เชียงใหม่	-	1 ไร่
13	นายบุญรัตน์ กันทา	-	44 ม.6 ต.ขัวมุง อ.สารภี จ.เชียงใหม่	0831547356	3 งาน
14	นายสรรดี อินต๊ะโพก	-	60/1 ม.6 ต.ขัวมุง อ.สารภี จ.เชียงใหม่	080-7018219	3 ไร่
15	นางบัวคำ มะโนวรรณา	-	33/2 ม.7 ต.ท่ากว้าง อ.สารภี จ.เชียงใหม่	084-9427131	6 ไร่
16	นางรัตติกาล สิทธิธรรม	-	45 ม.2 ต.ท่ากว้าง อ.สารภี จ.เชียงใหม่	089-2655393	1 ไร่

กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ที่	ชื่อ – สกุล	อายุ	ที่อยู่	เบอร์โทร	แปลงที่ปลูก
1	นายกมล เครือคำ	42	6/1 ม.8 ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	087-1848672	4 แปลง
2	นายเปลี่ยน พรหมปัญญา	65	80 ม.3 ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	081-9607656	2 แปลง
3	นายเนือง บุญเป็ง	44	7/3 ม.6 ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	-	2 แปลง
4	นางบุญปัน เขียวคำสุต	60	24/3 ม.3 ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	-	1 แปลง
5	นางเรียม สมเปิง	57	47/2 ม.6 ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	-	1 แปลง
6	นางทิปประไพร ฟองคำ	42	99 ม.8 ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	-	1 แปลง
7	นางศรีพร ก๋องพร	50	74 ม.8 ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	-	1 แปลง
8	นางเกี๋องคำ สมจักร	60	109 ม.8 ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	-	3 แปลง
9	นางทองใบ อาชนี	58	37/2 ม.6 ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	085-7233180	2 แปลง
10	นางผ่องศรี นามเมือง	50	44/1 ม.6 ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	-	1 แปลง
11	นายธนศักดิ์ พุทธธรรมชัย	55	30/4 ม.3 ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	084-3645270	4 แปลง
12	นางสุนันท์ สมจิตร	-	65 ม.8 ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	-	2 แปลง
13	นางสมศรี อินถา	-	16 ม.3 ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	-	1 แปลง
14	นางวิลัย พรมปัญญา	-	5 ม.3 ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	-	1 แปลง
15	นายประพันธ์ ตอนเปล่า	-	ม.8 ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	-	2 แปลง
16	นายเรือง เทพินท์	55	89/2 ม.8 ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	087-1757639	1 แปลง
17	นางวีนัส สมจักร	-	70 ม.8 ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	086-1852861	1 แปลง
18	นางสมศีร ชัยแก้ว	58	64 ม.8 ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	-	2 แปลง

กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (ต่อ)

ที่	ชื่อ – สกุล	อายุ	ที่อยู่	เบอร์โทร	แปลงที่ปลูก
19	นางจำลอง อินชัย	-	7/3 ม.2 ต.สันป่ายาง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	081-9927628	1 แปลง
20	นางกรณี	-	77/2 ต.สันป่ายาง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	-	1 แปลง
21	นายทรง อุศรีษะ	63	42 ม.3 ต.สันป่ายาง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	053-374070	2 แปลง
22	นางพลอย อินชัย	58	160 ม.2 ต.สันป่ายาง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	-	1 แปลง
23	นายสวง จองศิริ	-	47/3 ม.3 ต.สันป่ายาง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	081-1624099	4 แปลง
24	นางจันทร์สม อินทจักร์	-	29/3 ม.1 ต.สันป่ายาง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	091-6358355	1 แปลง

กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ที่	ชื่อ – สกุล	ที่อยู่
1	นายอาทิตย์ ใยสิงห์สอน	126 ม.1 ต.แม่แฝก อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
2	นางอำพร คำศรีใจ	47 ม.1 ต.แม่แฝก อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
3	นางจันทร์สม บัวลอย	219 ม.1 ต.แม่แฝก อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
4	นางอรุณศรี มุละสม	2/2 ม.2 ต.โป่งแยง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
5	นายธีรศักดิ์ ทองทา	219/8 ม.4 ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
6	นายวิลาศ จุลกัลป์	215 ม.2 ต.สันทรายหลวง อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
7	นายอุดม ศรีดอนต์	166/1 ม.8 ต.ป่าไผ่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
8	นายประเสริฐ อุทร	66 ม.2 ต.สันทรายหลวง อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
9	นางอัจฉราพร แก้วป้อม	44 ม.2 ต.สันทรายหลวง อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ที่	ชื่อ – สกุล	อายุ	ที่อยู่	เบอร์โทร	แปลงที่ปลูก
1	นางลำดวน สมบูรณ์	59	119 ม.6 ต.ลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่	085-3399085	1 แปลง
2	นายสุพรรณ กาวิชัย	52	65 ม.3 ต.ลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่	089-1331006	1 แปลง
3	นางอุไพร อุมเงิน	71	94 ม.6 ต.ลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่	085-7088794	1 แปลง
4	นายบุญช่วย บุญเย็น	65	11 ม.6 ต.ลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่	081-0248525	1 แปลง
5	นายนายสุพัตร บุญเย็น	57	132 ม.10 ต.ลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่	080-8511168	1 แปลง
6	นางมาลัย มะโนวงค์	55	202 ม.6 ต.ลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่	089-980929	1 แปลง
7	นายยุพิน บัวเย็น	55	139 ม.10 ต.ลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่	086-1164288	1 แปลง

กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

ที่	ชื่อ – สกุล	อายุ	ที่อยู่	เบอร์โทร	แปลงที่ปลูก
1	นายบุญทอง จันทะกิ	53	1/1 ม.7 ต.แม่สาบ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่	083-3218640	5 ไร่
2	นางยุพิน จันทะกิ	46	1/1 ม.7 ต.แม่สาบ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่	089-1331006	5 ไร่
3	นางแดง อุตมะติง	56	34 ม.2 ต.แม่สาบ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่	084-7394373	5 ไร่ 2งาน

กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ที่	ชื่อ – สกุล	อายุ	ที่อยู่	เบอร์โทร	แปลงที่ปลูก
1	นางนพวรรณ ทิพย์วงศ์	-	51 ม.4 ต.ห้วยทราย อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่	089-7012268	3 แปลง
2	นางลินดา นุชจิโน	-	59 ม.2 ต.ห้วยทราย อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่	083-5814922	2 แปลง
3	นางสาววรัญญา ทวีมสัมฤทธิ์	-	6 ม.2 ต.ห้วยทราย อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่	087-3310473	1 แปลง
4	นางจุรี แซ่ตั้ง	-	5 ม.2 ต.ห้วยทราย อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่	086-6578796	1 แปลง
5	นายพรศักดิ์ วุฒิเอ้ย	-	91/1 ม.2 ต.ห้วยทราย อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่	089-4294462	1 แปลง
6	นางนันหภัค สมบูรณ์	-	63 ม.6 ต.ห้วยทราย อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่	087-6615747	1 แปลง
7	นางยุภา ดวงลังกา	-	78 ม.6 ต.ห้วยทราย อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่	085-7097094	3 แปลง
8	นางแสงจันทร์ ปันสา	-	71 ม.6 ต.ห้วยทราย อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่	081-2881295	1 แปลง
9	นายพวงทอง จินาจันทร์	-	151/1 ม.3 ต.ห้วยทราย อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่	086-9165034	1 แปลง
10	นายประเสริฐ จินาจันทร์	-	107/1 ม.4 ต.ห้วยทราย อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่	087-6905424	1 แปลง

กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ที่	ชื่อ – สกุล	อายุ	ที่อยู่	เบอร์โทร	แปลงที่ปลูก
1	นายบุญยิ่ง เลาว้าง	42	14 ม.13 ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่	087-1762704	4แปลง(26ไร่)
2	นางกรรณิการ์ ประกอบกิจดี	46	14 ม.13 ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่	081-0230223	
3	นางสาวจันทร์ชนก เลาว้าง	20	14 ม.13 ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่	085-7192559	

กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ อำเภอฝาง และอำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่

ที่	ชื่อ – สกุล	อายุ	ที่อยู่	เบอร์โทร	แปลงที่ปลูก
1	นายสุกิจ คุณรักษา	26	280 ม.5 ต.สันทราย อ.ฝาง จ.เชียงใหม่	086-6605720	1 แปลง (2ไร่)
2	นางชญาณา ชมภูพงค์	43	392 ม.5 ต.สันทราย อ.ฝาง จ.เชียงใหม่	084-9496637	1 แปลง (2ไร่)
3	นางขันแก้ว สุนันต๊ะ	51	107 ม.16 ต.เวียง อ.ฝาง จ.เชียงใหม่	087-4776186	1 แปลง
4	นายเรืองเดช จันทร์พิศาล	51	167 ม.5 ต.สันต้นหมื้อ อ.แม่อาย จ.เชียงใหม่	086-2987148	1 แปลง
5	นางสองเมือง วงค์ขัน	58	22 ม.5 ต.สันต้นหมื้อ อ.แม่อาย จ.เชียงใหม่	080-8590001	2 แปลง
6	นางวิจิตรา คุณรักษา	53	278 ม.5 ต.สันทราย อ.ฝาง จ.เชียงใหม่	089-5609458	1 แปลง (2ไร่)
7	นางบัวบาน ลองวิลัย	53	98 ม.5 ต.สันต้นหมื้อ อ.แม่อาย จ.เชียงใหม่	-	1 แปลง
8	นางคำมูล นันทะนันท์	47	22 ม.5 ต.สันต้นหมื้อ อ.แม่อาย จ.เชียงใหม่	088-4158722	1 แปลง (2ไร่)

กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ที่	ชื่อ – สกุล	อายุ	ที่อยู่	เบอร์โทร	แปลงที่ปลูก
1	นางสุพรรณ์ กำเพ็ญ	60	11/2 ม.5 ต.แม่ทา อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่	084-9115470	2 แปลง
2	นางประเทืองศรี โปธาลสุ	43	13/1 ม.3 ต.แม่ทา อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่	086-1145422	2 แปลง
3	นางฉวีวรรณ กำเพ็ญ	53	11/2 ม.5 ต.แม่ทา อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่	-	1 แปลง
4	นางสุนีย์ โปธาสุ	47	23 ม.3 ต.แม่ทา อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่	-	1 แปลง
5	นางเพ็ญศรี มั่นติมุ่ง	55	67/3 ม.7 ต.แม่ทา อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่	082-1943928	2 แปลง
6	นางราตรี เครื่องเงิน	51	7/1 ม.5 ต.แม่ทา อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่	084-8054380	1 แปลง
7	นายไสว สุทธนิล	55	30/3 ม.5 ต.แม่ทา อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่	-	2 แปลง
8	นางพิมทอง นานจันทร์	-	57 ม.5 ต.แม่ทา อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่	081-1645626	1 แปลง
9	นางศรีลอย ชัยมาสพงค์	56	20/1 ม.5 ต.แม่ทา อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่	-	1 แปลง
10	นางอำไพ ผัดอูป	51	98/4 ม.4 ต.แม่ทา อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่	-	6 แปลง
11	นางนิภา อินต๊ะมี	55	117/1 ม.4 ต.แม่ทา อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่	089-9540672	1 แปลง
12	นางนวลสี สิงห์ทองแท้	-	136 ม.4 ต.แม่ทา อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่	-	1 แปลง
13	นายยุทธศักดิ์ ยืนน้อย	36	43/6 ม.4 ต.แม่ทา อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่	087-6910996	4 แปลง
14	นางวรรณา สิงห์ทองแท้	-	2/2 ม.4 ต.แม่ทา อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่	-	2 แปลง
15	นางเมืองไล ไชยะใจ	-	49/1 ม.2 ต.แม่ทา อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่	-	2 แปลง

ภาคผนวก (ข)

คำถามการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) งานวิจัยการตลาดเกษตรอินทรีย์

1. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศของพื้นที่

2. จำนวนครัวเรือนและประชาชนในพื้นที่แยกเป็นชุมชน (ถ้ามี)

3. จำนวนสมาชิกกลุ่มเกษตรกรรมยั่งยืน (เกษตรอินทรีย์) มีกี่ครัวเรือน

4. จำนวนสมาชิกแม่กาด มีใครบ้าง

5. ระยะเวลาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบันในการทำเกษตรอินทรีย์กี่ปี

6. อาชีพและระบบการผลิตในอดีตของคนในชุมชนก่อนการทำเกษตรอินทรีย์ และมีการปรับเปลี่ยนอย่างไร

7. ระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ในยุคแรกเป็นไปอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง ด้านปัจจัยการผลิตและนโยบายที่เกี่ยวข้อง

8. การถือครองที่ดิน มีกรรมสิทธิ์หรือไม่ อย่างไร

9. ระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ในปัจจุบันเป็นอย่างไร มีปัญหาอุปสรรอะไรบ้าง มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างไร

10. ผลผลิตที่ได้ในแต่ละฤดูการเป็นอย่างไร ปริมาณ คุณภาพ ความหลากหลาย เป็นอย่างไร

11. มีการจัดการผลผลิตอย่างไรบ้าง การคัดแยก การบรรจุหีบห่อ การเก็บรักษา เป็นอย่างไร

12. มีการจำหน่ายผลผลิตในช่องทางใดบ้าง อดีตและปัจจุบัน เหมือนหรือต่างกันอย่างไร มีปัญหา อุปสรรคอย่างไรบ้าง

13. การขนส่งและการเดินทางในแต่ละช่องทางเป็นอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง

14. รายได้เป็นอย่างไรบ้าง ในแต่ละช่องทาง อดีต-ปัจจุบัน (ถ้าสามารถระบุเป็นตัวเลขเฉลี่ยได้)

15. คิดอย่างไรกับรูปแบบการตลาดที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และรูปแบบการตลาดที่กลุ่มแม่กาดต้องการเป็นอย่างไร อะไรคือสิ่งสำคัญที่สุดที่ทำให้การตลาดเกษตรอินทรีย์แตกต่างจากระบบการตลาดแบบอื่น

16. กลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายเห็นอย่างไร มีใครบ้าง ต้องขยายไปยังกลุ่มใดบ้าง

17. การติดต่อสื่อสารกับกลุ่มผู้บริโภค มีช่องทางใดบ้าง มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร

18. คิดอย่างไรกับการจัดกิจกรรมผู้บริโภค “แอ่วสวนมากาด” อยากให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับผู้บริโภคอย่างไร

19. คิดอย่างไรกับการสร้างระบบเครือข่ายผู้บริโภคเพื่อสนับสนุนระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์

20. การสนับสนุนขององค์กร หน่วยงานภาครัฐและเอกชนเป็นอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง และต้องการให้เป็นอย่างไร

21. อะไรคือเหตุผลสำคัญที่ทำให้ยืนหยัดทำการเกษตรอินทรีย์ และพยายามแก้ไขปัญหาต่างๆมาได้

22. ความคิดเห็นอื่นๆ (แนวโน้มการตลาดเกษตรอินทรีย์ คนรุ่นใหม่ การถ่ายทอด-สืบทอด การปรับเปลี่ยน การขยายเครือข่าย)

แบบสัมภาษณ์บุคคลเกษตรกร (เกษตรอินทรีย์)

1) ข้อมูลส่วน

- ชื่อ-สกุล, อายุ, เพศ,
- อาชีพอื่นๆนอกเหนือจากเกษตรอินทรีย์

2) การผลิต

- เริ่มทำการเกษตรอินทรีย์ตั้งแต่เมื่อใด รวมระยะเวลากี่ปี
- ทำอย่างต่อเนื่องหรือไม่ มีการหยุดเว้นไปทำอย่างอื่นหรือไม่
- ปัจจุบันมีเนื้อที่ทำการเกษตรอินทรีย์เท่าใด เป็นของตนเองหรือเช่า
- วงจรการผลิตตลาดทั้งปี เป็นอย่างไร มีพืชกี่ชนิด, เลี้ยงสัตว์กี่ชนิด
- ปัจจัยการผลิต (ปุ๋ยอินทรีย์, เมล็ดพันธุ์, น้ำ, ดิน, การดูแลรักษาเป็นอย่างไร, (ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ เป็นการซื้อ หรือแลกเปลี่ยน หรือผลิตเอง อย่างไร
- การจัดการน้ำในการผลิตเป็นอย่างไร (หาแหล่งน้ำจากไหน) เพียงพอหรือไม่ มีผลต่อผลผลิตทั้งปริมาณและคุณภาพหรือไม่อย่างไร
- ปริมาณของผลผลิตในแต่ละวันเป็นอย่างไร
- การเรียนรู้/การได้รับการสนับสนุนข้อมูลจากหน่วยงานรัฐและองค์การพัฒนาเอกชนอย่างไร 3) การบรรจุภัณฑ์/การเก็บเกี่ยว/การเก็บรักษา/การแปรรูป อย่างไร

4) การขนส่ง

5) การตลาด

- ช่องทางการจำหน่ายมีที่ไหนบ้าง อย่างไร
- การส่งเสริมการจำหน่าย มีหรือไม่ อย่างไร
- การกำหนดราคาเป็นอย่างไร ใครคือผู้กำหนดราคา
- แบ่งเวลาสำหรับการตลาดและการผลิตอย่างไร
- ชอบช่องทางการจำหน่ายแบบไหนมาที่สุด เพราะอะไร

- ปัญหาอุปสรรคในการขายผลิตผลในแต่ละช่องทางเป็นอย่างไร

- อยากให้มีช่องทางการจำหน่ายแบบไหนเพิ่มขึ้น

- ช่องทางการขายแบบไหนที่คิดว่าเหมาะสมที่สุดสำหรับกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์

6.) ผลตอบแทนด้านเศรษฐกิจ

- รายได้, ค่าใช้จ่าย, เป็นอย่างไร

- ต้นทุนการผลิตเป็นอย่างไร และแหล่งเงินทุนมาจากไหน

- แรงงานในการผลิตเป็นใคร

7) คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกร

8) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์

- ระหว่างเกษตรกรกับเกษตรกร, ระหว่างเกษตรกรกับผู้บริโภค, ระหว่างเกษตรกรกับพ่อค้าคนกลาง, ระหว่างเกษตรกรกับองค์กรพัฒนาเอกชน, ระหว่างเกษตรกรกับองค์กรภาครัฐเป็นต้

แบบสอบถามความต้องการและความคิดเห็นของผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์

ของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1) เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

1.2) อายุ (โปรดระบุ) ..... ปี

1.3) ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ ต่ำกว่าประถมศึกษา ☐ อนุปริญญาตรี

☐ ประถมศึกษา ☐ ปริญญาตรี

☐ มัธยมศึกษา ☐ ปริญญาโท

☐ ปริญญาเอก ☐ อื่นๆ.....

1.4) อาชีพ

☐ นักศึกษา ☐ รับจ้างทั่วไป

☐ ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ ☐ พนักการบริษัทเอกชน

☐ นักธุรกิจ/ธุรกิจส่วนตัว ☐ เกษตรกร

☐ ค้าขาย ☐ อื่นๆ.....

1.5) ระดับรายได้ต่อเดือน

☐ น้อยกว่า15,000 บาท ☐ 5,000 บาท – 10,000 บาท

☐ 10,000 บาท –15,000 บาท ☐ 15,000 บาท – 20,000 บาท

☐ 20,000 บาท – 25,000 บาท ☐ 25,000 บาท – 30,000 บาท

☐ มากกว่า 30,000 บาท

ส่วนที่ 2 ความต้องการและความคิดเห็นของผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ ของเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน

2.1) การซื้อสินค้าและการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์

(2.1.1) ท่านซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์จากแหล่งใดบ้าง ?

☐ ตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ (โปรดระบุชื่อ).....

☐ ห้างสรรพสินค้า ☐ ซื้อจากแหล่งผลิตโดยตรง

☐ ใช้บริการโครงการผักกล่องส่งถึงบ้าน ☐ โครงการหลวง

☐ ตลาดสด ☐ อื่นๆ .....

(2.1.2) ซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์สัปดาห์ละกี่วัน วันใดบ้าง ?

ต่อสัปดาห์ ☐ 1 วัน ☐ 2 วัน ☐ 3 วัน ☐ มากกว่า 3 วัน

วันอะไร ☐ วันจันทร์ ☐ วันอังคาร ☐ วันพุธ ☐ วันพฤหัสบดี ☐ วันศุกร์ ☐ วันเสาร์ ☐ วันอาทิตย์

2.1.3) ท่านมักเลือกซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ประเภทใดมากที่สุด (ตอบได้ 4 ข้อ) เรียงตามลำดับ

☐ ผักพื้นบ้าน ☐ อาหารปรุงสำเร็จ ☐ ผักเมืองหนาว ☐ ขนม

☐ ผลไม้ ☐ เนื้อสัตว์ ☐ ข้าวสาร ☐ ปลา

☐ ไข่ไก่ ☐ ซีอิ๊วขาว ☐ ไข่เป็ด ☐ น้ำผักผลไม้สด

☐ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป

2.1.4) ท่านคิดว่าราคาผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดเชียงใหม่ - ลำพูน มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

☐ ไม่เหมาะสม เพราะ..... ☐ เหมาะสม เพราะ.....

2.1.5) ท่านและครอบครัวบริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์บ่อยครั้ง และสม่ำเสมอหรือไม่ อย่างไร ?

☐ ทุกๆวัน ☐ สัปดาห์ละ 1-3 วัน ☐ สัปดาห์ละ 4-6 วัน ☐ นานๆครั้ง

2.1.6) เพราะเหตุใด ท่านจึงเลือกซื้อผลผลิตเกษตรอินทรีย์จากตลาดแห่งนี้ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ใกล้บ้าน ☐ ใกล้ที่ทำงาน ☐ ราคาถูก ☐ มีมาตรฐาน (เกษตรอินทรีย์) ☐ ทางผ่านมา

☐ ปลอดสารพิษ ☐ เป็นกันเอง(แม่ค้า) ☐ ของสดสะอาด ☐ อื่นๆ.....

2.1.7) ท่านคิดว่าปัจจัยใด เป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริโภค และซื้อสินค้าที่เป็นเกษตรอินทรีย์

☐ สุขภาพ ☐ บริโภคเป็นประจำอยู่แล้ว ☐ กินเจ/มังสวิรัติ ☐ รสชาติดี

☐ ต้องการความเป็นดั้งเดิม ☐ ต่อต้านการใช้สารเคมี ☐ อื่นๆ.....

2.1.8) ท่านมาซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในตลาด ท่านมีร้านประจำส่วนตัวที่มาซื้อประจำ หรือไม่

☐ ไม่มีประจำ ☐ มีประจำ

2.1.9) หากมีร้านอาหารที่ใช้วัตถุดิบจากเกษตรอินทรีย์ในการประกอบอาหาร ท่านจะเลือกใช้บริการร้านอาหารเหล่านั้นหรือไม่

☐ ไม่ใช้บริการ ☐ ใช้บริการ ☐ ไม่แน่ใจ

2.2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

2.2.1) ท่านมีความรู้ความเข้าใจ "การผลิตแบบเกษตรอินทรีย์" ระดับใด (เลือกได้ ไม่เกิน 2 ข้อ)

☐ ไม่เข้าใจเลย ☐ เข้าใจว่าไม่ใช้สารเคมี ☐ เข้าใจว่าใช้ปุ๋ยเคมีได้ ☐ เข้าใจว่าปลอดภัย

☐ เข้าใจถึงขั้นตอนการผลิต ☐ เข้าใจว่าดูแลยาก/ผลิตได้น้อย ☐ อื่นๆ.....

2.2.2) ท่านเคยเห็นระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์หรือไม่

☐ ไม่เคยเห็น ☐ เคยเห็น ☐ ไม่แน่ใจ

2.2.3) ท่านคิดว่าระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์แตกต่างจากระบบการผลิตแบบอื่นหรือไม่

☐ ไม่แตกต่าง เพราะ..... ☐ แตกต่างเพราะ.....

2.2.4) ท่านคิดว่า ผักปลอดภัย, ผักปลอดสารพิษ, และผักอินทรีย์ มีความเหมือนหรือต่างกัน หรือไม่

☐ เหมือนกัน ☐ ไม่เหมือนกัน ☐ ไม่แน่ใจ

2.2.5) ถ้าให้ท่านเลือกระหว่าง ผักปลอดภัย, ผักปลอดสารพิษ, ผักอินทรีย์, และผักทั่วไป ท่านจะเลือกบริโภคแบบใด

☐ ผักปลอดภัย ☐ ผักปลอดสารพิษ ☐ ผักอินทรีย์ ☐ ผักทั่วไป ☐ ได้ทุกแบบ

2.2.6) ท่านคิดว่า ระหว่าง**ความงามกับความปลอดภัยของพืชผัก**ท่านให้ความสำคัญกับสิ่งใด

☐ ความงาม ☐ ความปลอดภัย

2.2.7) ท่านเห็นด้วยหรือไม่ หากโรงเรียน สถานศึกษาหรือที่ทำงานของท่าน เลือกใช้ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ประกอบอาหาร

☐ ไม่เห็นด้วย ☐ เห็นด้วย ☐ อย่างไรก็ได้

2.3) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์

2.3.1) ท่านรู้จักและคุ้นเคยกับผู้ผลิตหรือผู้ขาย ในระดับใด

☐ แค่มาซื้อแล้วก็กลับ ☐ พูดคุยเรื่องสินค้า/ต่อราคาได้ ☐ รู้จักชื่อแม่ค้า/พูดคุย

☐ เรื่องสินค้ารู้จักชื่อแม่ค้า/พูดคุยกันได้ทุกๆเรื่อง ☐ รู้จักเป็นอย่างดี/แม่ค้าลดราคาให้

☐ อื่นๆ.....

2.3.2) ท่านเคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับผลผลิตเกษตรอินทรีย์จากผู้ขายหรือไม่

☐ ไม่ได้รับ ☐ ได้รับ ☐ ไม่แน่ใจ

2.3.3) ท่านคิดว่าข้อมูลที่ได้รับจากแม่ค้าหรือผู้ขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ผลต่อการตัดสินใจซื้อของท่านหรือไม่

☐ ไม่มีผล ☐ มีผล ☐ ไม่แน่ใจ

2.3.4) ท่านมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการบริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์กับแม่ค้า หรือไม่

☐ ไม่มี ☐ มี ☐ ไม่แน่ใจ

2.3.5) ท่านรู้จักและคุ้นเคยกับผู้บริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์หรือไม่

☐ ไม่รู้จัก ☐ รู้จัก ☐ รู้จักเฉพาะตอนมาซื้อสินค้าเท่านั้น

2.3.6) ท่านมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการบริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์กับผู้บริโภคท่านอื่นหรือไม่

☐ ไม่มี ☐ มี ☐ ไม่แน่ใจ

2.3.7) ท่านเห็นด้วยหรือไม่ หากจะมีการสร้างเครือข่ายผู้บริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์เชียงใหม่-ลำพูน

☐ ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

☐ เห็นด้วย เพราะ.....

2.3.8) หากในโอกาสต่อไปมีการสร้างเครือข่ายผู้บริโภค ท่านต้องการเข้าร่วมหรือไม่

☐ ไม่ต้องการ เพราะ..... ☐ ต้องการ เพราะ .....

2.3.9) ท่านเคยเข้าไปเยี่ยมชมสวนในการผลิตเกษตรอินทรีย์ของผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์หรือไม่

☐ ไม่เคย ☐ เคย

2.4) ปัญหาและอุปสรรคของช่องทางการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์

2.4.1) ท่านคิดว่าช่องทางการตลาดของสินค้าเกษตรอินทรีย์มีเพียงพอหรือไม่

☐ ไม่เพียงพอ ☐ เพียงพอแล้ว

2.4.2) ท่านคิดว่าพืชผัก หรือสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ตลาด มีความหลากหลายและเพียงพอต่อความต้องการ หรือไม่

☐ ไม่เพียงพอ/ไม่หลากหลาย ☐ ไม่เพียงพอ/แต่หลากหลาย

☐ เพียงพอ/ไม่หลากหลาย ☐ เพียงพอ/หลากหลาย

2.4.3) ท่านคิดว่าจากที่พัก มาซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามตลาดนัด มีระยะทางเป็นอย่างไร

☐ น้อยกว่า 1 กิโลเมตร ☐ 1-3 กิโลเมตร ☐ 4-6 กิโลเมตร ☐ 7-9 กิโลเมตร ☐ 10 กิโลเมตรขึ้นไป

2.4.4) ท่านรับข้อมูลข่าวสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ จากช่องทางใดมากที่สุด

☐ ปากต่อปาก ☐ วิทยุ ☐ โทรทัศน์ ☐ หนังสือพิมพ์ ☐ อินเตอร์เน็ต ☐ ป้ายโฆษณา ☐ ใบปลิว อื่นๆ(โปรดระบุ).....

2.4.5) ท่านคิดว่าการประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ จากช่องทางต่างๆ มีเพียงพอหรือไม่

☐ ไม่เพียงพอ ☐ เพียงพอแล้ว

2.4.6) ถ้าไม่มีตลาดเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ ท่านจะหาซื้อสินค้าอินทรีย์ได้จากช่องทางใด

☐ ซื้อตลาดทั่วไปแทน ☐ ห้างสรรพสินค้า ☐ สั่งแบบผักกล่อง ☐ ซื้อจากสวนเลย ☐ ปลูกกินเอง

ส่วนที่ 3 ผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์แสดงความคิดเห็นต่อช่องทางการตลาดเกษตรอินทรีย์ (คำถามปลายเปิด)

3.1) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อช่องทางการจำหน่ายแบบตลาดนัด ที่ท่านซื้อหรือบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์อยู่ทุกวันนี้

.....
.....
.....

3.2) ท่านมีความเชื่อถือต่อสินค้าและบริการของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ จังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน หรือไม่ เพราะอะไร

.....
.....
.....

3.3) ข้อเสนอแนะ หรือความคิดเห็นอื่นๆ

.....
.....
.....

ภาคผนวก (ค)

ตลาดนัดข่วงเกษตรอินทรีย์ เป็นตลาดที่กลุ่มข่ายเกษตรกรอินทรีย์ (แม่กาด)

บริหารจัดการกันเอง

ตลาดในชุมชนที่จำหน่ายให้พื้นที่ผลิตโดยตรง หรือจำหน่ายที่บ้าน ตำบลแม่ทา

พื้นที่ทำการเกษตรและอุปกรณ์เครื่องมือ ที่ใช้ร่วมกันของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในการผลิต และแปรรูปสินค้าเกษตรอินทรีย์ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

การเลี้ยงสัตว์ (สุกร) เพื่อนำมูลสุกรมาเป็นปุ๋ยให้กับพืช ผักอินทรีย์ในแปลงผลิต อำเภอสะเมิง

การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) กับเกษตรกรอินทรีย์
ของ ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน (รูปล่าง) ตำบลสบเปิง อำเภอแม่แตง (รูปบน)

การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) กับเกษตรกรอินทรีย์
ของ ตำบลขัวมุง อำเภอสารภี (รูปบน) ตำบลห้วยทราย อำเภอสันกำแพง (รูปล่าง)

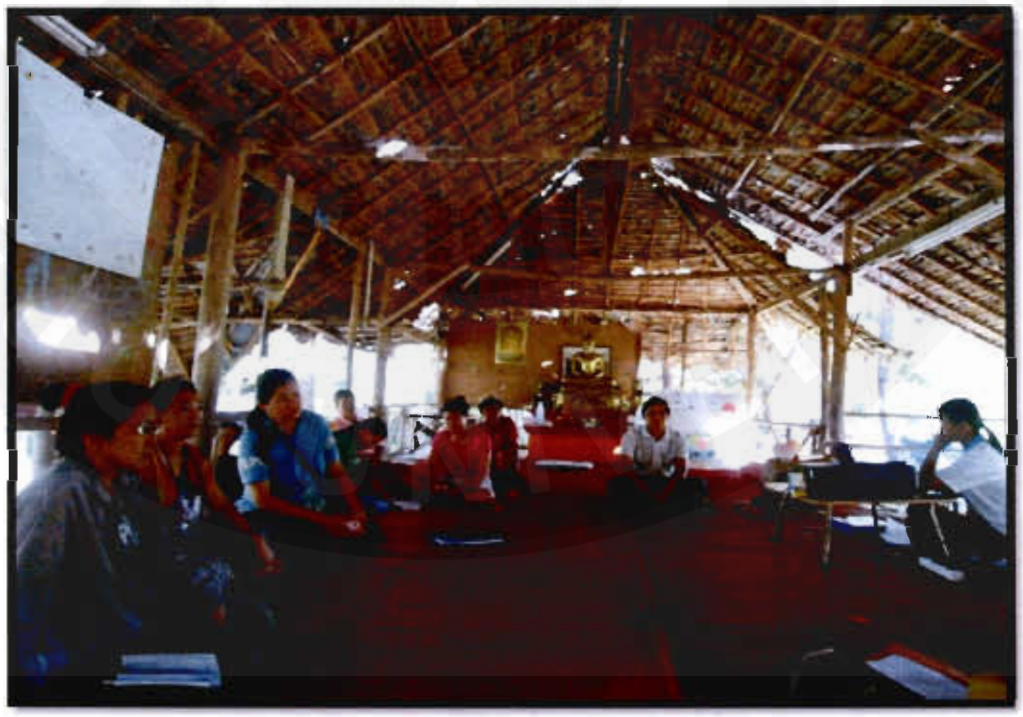

เวทีการระดมความคิด และหาข้อเสนอแนะทางนโยบาย ของภาคส่วนต่างๆ เช่น ภาคเกษตรกร หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชน เป็นต้น